

BÁLINT LÁSZLÓ

A „*BOLSEVIK BANCÁJ*”

ÁLLAMBIZTONSÁGI TÖRTÉNETEK

© BÁLINT LÁSZLÓ
2017

ISBN 978 963 12 7537 7

Készült a százhalombattai EFO Nyomdában
Felelős nyomdavezető: Fonyódi Ottó
www.efonyomda.hu

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	7
A „BOLSEVIK BANZÁJ”	11
PÁLYAMÓDOSÍTÁS.....	27
A „TALI”	40
MEGTILTOTT HÁZASSÁG	49
TEMETÉS BONYODALMAKKAL	56
A T-LAKÁS TITKA.....	62
„BEÜTVE”	73
KOCSMAI LEGENDÁRIUM	82
A KUDARC	92
TALÁLKOZÁS A KORVINBAN	103
UNALOMŰZŐ CSEVEGÉS BIZTOSÍTÁSBAN	112
NYUGDÍJAS TALÁLKOZÓ	121
KÉT ÖSSZEILLŐ EMBER	140
A NYOMOK ELTŰNTETÉSE.....	152
DÉLUTÁNI DISKURZUS	164
BŰCSÚZKODÁSOK	174

BEVEZETÉS

A magyarországi rendszerváltozás után, de legfőképpen az utóbbi évtizedben, egyre többen, és mind erőteljesebben hangoztatják, hogy milyen jelentős és megkerülhetetlenül kielégítendő társadalmi igény mutatkozik az 1990 előtti állambiztonsági múlt megismerésére. Az egykori állambiztonsági ügyek és történések iránt az átlagnál valamivel jobban érdeklődő, illetve mint egykori állambiztonsági kémelhárító tiszt érintettként is, mindig felkapom a fejem az ilyen és hasonló felvetésekre, követelésekre. Ilyenkor rendszerint arra is gondolok, hogy vajon kellően megalapozottak-e, az igazságnak teljes mértékben megfelelnek-e, ezek a gyakran harsány kijelentések, néha már-már követelések, hangozzanak azok el akár szóban, vagy jelenjenek meg írásban.

Már több mint negyedszázada annak, hogy kártyavárként omlott össze az, amit apáink idejében még „*nem rés, hanem erős bástya*”-ként hirdettek, s amit később velünk már „*létező szocializmus*”-ként hitettek és fogadtattak el. Mostanra pedig már felnőtt emberek azok is, akik a rendszerváltozásunk idején születtek. Vajon tényleg érdekli őket az, ami 1989-90-ben, és főleg előtte Magyarországon történt? Valóban foglalkoztatja őket, hogy milyen volt a rendszer megváltozása előtti kommunista diktatúra, és annak része, az állambiztonsági múlt? Néha bizony kétségeim támadnak ezzel az össztársadalmiként emlegetett igénnyel kapcsolatban. Az viszont tagadhatatlan tény, hogy élnek köztünk még Istennek hála olyanok is, akik megszenvedték a kíméletlen diktatúra brutális terrorját is, meg a langyos posványát is. Na, őket, s talán a hozzátartozóikat érdekelheti a sötétebb, vagy később már csak borúsabb múlt, és az azt kiszolgáló egyik fontos szervezet, az állambiztonsági szolgálat, az állambiztonsági tevékenység, vagyis az állambiztonsági múlt.

A témával kapcsolatban már számos kitűnő szerzőtől igen sok cikk, tanulmány, könyv látott napvilágot, sőt játékfilmek is készültek, bár ezek az utóbbiak a látványos melléfogásaik miatt inkább sorolhatók a gyengécske propaganda, mintsem a hiteles tájékoztatás kategóriájába. A híradásokban arról is olvasni s hallani lehet, hogy különböző előadásokat, sőt konferenciákat is tartanak, ahol az állambiztonsági múltról van szó, vagy arról is szó esik. Vannak már intézményeink – bizottságok, intézetek, stb. – az 1990 előtti évtizedek történeti tényfeltárására, és mostanában is újabb és újabb ilyenek alakulnak.

Csak remélni merem, hogy mindezek majd egyszer hasznosnak bizonyulnak, és ha tényleg van rá igény, akkor a közvélemény, ha valóban akarja, megismerheti hitelesen ezt a sokat vitatott állambiztonsági múltat. Talán nem járunk úgy majd ezzel, mint az 1956-os forradalmunkkal, hiszen megváltoztak a rendszerrel együtt a múlt megismerhetőségének lehetőségei, körülményei is. Mint az 1956-os forradalom szerény résztvevőjét, utóbb pedig szorgos kutatóját, engem bizony alaposan mellbevágott az, amikor az egyik jeles – talán a negyvenedik, vagy ötvenedik – évforduló

kapcsán megkérdeztek fiatalokat, hogy mit tudnak 1956-ról. Akkor sokan, sajnos nagyon is sokan közülük bizonytalankodva azt válaszolták, hogy „*volt valami balhé*”, vagy valami hasonlót. Azokról nem is beszélve, akik semmit sem tudtak, még szinte válaszolni is képtelenek voltak.

Talán nem tűnik szerénytelenségnek, ha magamat is bátorkodom azok közé besorolni, akik az elmúlt több mint másfél évtizedben, részben a kutatásaim, részben saját élményeim és tapasztalataim alapján leírtam már egyet, s mást az állambiztonsági múltról. A jeles szerzők nagyobb része csupán a kutatásaira kénytelen hagyatkozni, a fennmaradt dokumentumokra, vagy néhányak-néhányunk visszaemlékezéseire. Magamat tehát azok közé tartozónak érzem és tartom, aki „*elkövetőként*” is részese voltam évtizedeken át az állambiztonsági múltnak, tehát az élményeim és tapasztalataim nagyon sok esetben a lehető legközvetlenebbek.

Több mint negyedszázadon át a magyar állambiztonsági kémelhárítás operatív tisztje voltam. Néhány éven át, ugyancsak kémelhárítóként belekóstolhattam a nemzetbiztonsági munkába is. Bár ne tettem volna! Megspórolhattam volna magamnak azt az 1990 utáni szakmailag és morálisan lehangoló fél évtizedet. Nyugállományba vonulásom óta eltelt már több mint két évtized, amely alatt megszakítás nélkül kutattam és kutatom a kommunista diktatúra időszakát, és az ahhoz szorosan kapcsolódó állambiztonsági tevékenységet. Aktív pályafutásomat az 1960-as évek végén kezdtem, az akkori politikai nyomozószerveknél. Első főnökeim és tanítómestereim, de munkatársaimnak nagyobb része is az ÁVO-ÁVH kötelékéből került át a kádári megtorló szervezetbe. Közvetlen ismereteim keletkezhettek múltjukról, mentalitásukról, képességeikről. Átéltam az 1971-es nagy átszervezést – ahogy akkor mondták: strukturális átalakítást –, amikor az utóbbi években már elég gyakran hangoztatott állambiztonsági kifejezés egyre inkább létjogosultságot nyert, és a szolgálat a nevében is Állambiztonsági Szerv lett. Teljes állambiztonsági időm alatt négy szolgálati helyem volt, két rövidebb és két hosszabb, s így némi alapom van arra is, hogy általánosításokba bocsátkozzam. Kémelhárítóként az állambiztonsági szolgálatnál éltem át az 1989-90-es rendszerváltozási örületet, majd a csupa-csupa kommunistákból álló állambiztonsági állománynak a nemzetbiztonsági szolgálatokba történő átmenekítését, a hatalomba került demokratikus pártok nagy konspiratív átverését. Az állambiztonsági szolgálattal, ha úgy tetszik az állambiztonsági múlttal kapcsolatos ismereteim tehát saját személyes tapasztalataim alapján is keletkeztek.

Az eddig megjelent és többségében dokumentumértékű írásaimmal szemben ebben a kötetben az érdekesnek tartott történetek közreadásának rendhagyó módját választottam. Nem dokumentumszerűen, hanem elbeszélő-elmesélő stílusban és talán életszerűbben próbáltam meg visszaadni az állambiztonsági múlt egy-egy részletét, epizódját, remélve azt, hogy így talán olvasmányosabb is. Közben azonban irodalmi babérokra egyáltalán nem törekedtem. Ezt kihangsúlyozom, nehogy bárki számon kérje rajtam és írásaimon az irodalmi értékeket. A magam egyszerű hétköznapi stílusában írtam le azt, amit láttam, hallottam vagy tapasztaltam. Minden történet, vagy résztörténet, netán a különböző részekből összeválogatott s összeállított

egész, hiteles alapokon nyugszik, semmit ki nem találtam, semmit, ami nem felelne meg a valóságnak hozzá nem tettem. Személyiségi jogi megfontolásból, de legtöbb esetben már kegyeleti okból is, a történetek szereplőinek a nevét minden egyes esetben megváltoztattam és ugyanígy tettem a fedőnevek kapcsán is, amelyek az egykori állambiztonsági írásmódnak megfelelően idézőjelben szerepelnek. Ezekben a közreadott fejezetekben tényleg a történeteken van a lényeg és nem a szereplők kiléten, legfeljebb milyenségén.

Abban a reményben adom közre az én sok közül kiválogatott állambiztonsági történeteimet, hogy a sajátos bemutatási móddal is – vagy annak ellenére is! – hozzájárulhatok az állambiztonsági múlt megismertetéséhez. Ha ezt a számomra szokatlan feladatot netán sikeresen oldottam meg, az egykori állambiztonsági múltat kicsit is közelebb hozhattam az érdeklődő olvasóhoz, reményeim szerint már nem dolgoztam hiába.

A szerző

A „BOLSEVIK BANZÁJ”

Az öreg Grúber Gergő bátyó nagy megbecsülésnek örvendett a kis dunántúli falucskában. Tisztességes, becsületes és szorgalmas gazdálkodó embernek tartotta mindenki, aki híres volt a saját termésű szőléjéről és boráról. Olyannyira saját termésű volt ez a híres bor, hogy még a szőlő oltványait is Gergő bácsi készítette, s attól kezdve mindent ő csinált egyedül, egészen az iható, önmagát itató és bizony alaposan fejbekölintő borig.

Az egyetlen fia, a Grúber János azonban semmiben nem hasonlított az apjára, mert az bizony utálta a föld túrását, a paraszti munka minden formáját. Becsülete legyen mondva az ivászatért sem volt odáig. Egy falusi mesternél kitanulta a bognár szakmát, és abból próbált volna megélni. Próbált volna, ha hagyták volna! A történelem viharai azonban nem nagyon engedték, hogy Grúber János sokáig bíbelődjön a parasztszekerek reparálásával, mert amikor eljött az ideje, környéken behívták és vitték katonának. Ha akarta, ha nem, belecsöppent az első nagy világégésbe. Mert úgy adódott, hogy rövid kiképzés után máris a fronton találta magát. Ő is azzal búcsúzott a falujától, mint a többi odavalósi legény, meg a máshová valósiak is, hogy mire a levelek az őszen lehullnak, már otthon is lesznek. Ezt mondták, ezt el is hitték, mert ezt hitették el velük. Az elhamarkodott reménykedésből végül az lett, hogy levelek már négy őszen is lehullottak a fákról, de a Grúber Jani még mindig nem került elő a háborúskodásból. Baka volt továbbra is, frontszolgálatos, sőt nem vethette le a mundért még a háború végeztével sem egy darabig. Ez a további egyenruha viselés meg abból lett, hogy az alakulatával csak némi hadifogság után alaposan megkésve keveredett honi földre. Mivel pedig akkor itt már éppen kommunista direktórium volt, ha akarta, ha nem, vöröskatonát fabrikáltak belőle is. Olyan nagyon nem bánta már ezt a további szolgálatot, hiszen leginkább annak örült, hogy ép bőrrel megúsza a négy éven át tartó lövöldözős őrületet, a megveszekedett öldöklést. A vörösköknél pedig csak egy páncélvonatnak nevezett tákolmánnyal rohangáltak országszerte. Mentek rendet rakni oda, ahol a népek lázadozni mertek a kommün rémuralma ellen.

Amikor dicstelenül véget ért a kommunisták ámokfutása, vagy, ahogy jóval később ők maguk emlegették, „a dicsőséges 133 nap”, Grúber Jani is hazatért végre a falujába. Megint elkezdett a megroggyant kocsikerekkel s egyéb szekéralkatrészekkel foglalatostkodni. Rövidesen idegenből hozott magának asszonyt is, igaz, hogy azt csak úgy balkézről, vadasan tartottat. Az asszonyságot még valamikor a kommün alatt ismerte meg a nagy székesfővárosi forgatagban, s akit a falubeli tisztességes népek csak „vörös ringyó”-ként kezdtek el emlegetni, miután valahonnan kitudódott a nem éppen makulátlan múltja, emígy erkölcsileg is, de amúgy politikailag is. Nemso-kára meglett egy gyerek, a Grúber Dezső, akivel azonban a szülei nem sokat törődtek. Jött, mert hát lett. Mivel sem az apja, még inkább az anyja nem nagyon akarta a vi-

lára jöttét, hát inkább csak nyűgnek számított a nyakukon. Ezért a Dezsőke kicsi korától kezdve leginkább a nagyszüleinél éledélt, azt persze túlzás lenne állítani, hogy nevelkedett. Csak úgy elvult. De a nagypapához azért különösen ragaszkodott és imádott az öreg Gergő mellett a szőlőben szorgoskodni-fontoskodni. Meg is tanulta már gyerekfejjel, szinte játszva a szőlőművelést és a borkészítést.

A fater, a Grúber János helyzete azonban cseppet sem volt rózsás azokban a végre boldog békeévekben. A csendőrség elég gyakran macerálta a „vöröskatona” múltja miatt. Ezért hol elköltözött a faluból, hol meg visszatért. A vadasan tartott asszonyát is vitte is és hozta is magával. A bognárkodásból éppen csak el tudta tartani magát, meg az asszonyfélét, a gyerek már egyáltalán nem hiányzott nekik. Jobb helye is volt annak továbbra is az öreg Grúberéknél.

A második nagy világégésből a Grúberek már kimaradtak, mert volt, aki már nagyon is túlkoros volt katonának, s volt, aki még leventének sem való. Az egykori „vöröskatona” Grúbert azért egy kis munkaszolgálatra, lövészárk ásásra berántották néhányszor. De fegyvert, azt nem adtak a kezébe. Megbízhatatlan volt a múltja miatt. Az újabb nagy, még az előzőnél is rettenetesebb háborúskodás után jócskán megváltoztak a viszonyok a Grúberék falujában is. Grúber János elkezdett a páncélvonatos múltjával villogni és be is állt hamarosan kommunistának. Tette ezt az apja legnagyobb szegényére. A fia, a Dezső is felcseperedett, legénysorba ért, sor alá került s várta már nagyon a katonai behívót, mert arrafelé akkor még az volt a vélekedés, hogy csak azt vették emberszámba, aki kiszolgálta a katonaságot, úgy mondták, hogy katonaviselt lett.

A felettes járási pártbizottság titkárától egyszer bizalmas levél érkezett a falusi párttitkárhoz. Utasítás volt a levélben, hogy postafordultával közöljenek legalább egy olyan nevet a besorozottak és behívásra várók közül, aki a legelkötelezettebb híve a proletáriátus diktatúrájának. Törte a fejét veszettül a párttitkár, hogy ugyan ki lenne a legelkötelezettebb a sor alá kerültek közül, de hírtelenjében nem jutott eszébe senki. A postafordultával kért válasz azonban sürgetett. Egyszer mégis csak megvilágosodott és rájött, hogy a legénysorba levő, katonai behívásra váró Grúber Dezső lenne talán a legalkalmasabb. Annak az apja kommunista párttag, meg vöröskatona is volt, talán az lenne a legjobb. Mit legjobb, más ilyen nem is akadt. Ment azonnal az expressz levél Grúber Dezső nevével és adataival a városba, a járási pártbizottságra. A faluban azonban erről nem tudott senki, még maga az érintett Grúber Dezső sem, hiszen szigorúan bizalmasan kért s küldött adatról volt szó.

Egy borús novemberi napon megérkezett a legényeknek, így Grúber Dezsőnek is a katonai behívó parancs. Mentek a regruták néhány nap múlva a faluból is és a környékről is a járási honvéd kiegészítő parancsnokságra. Mentek az előző napi búcsúzkodástól még kissé kapatosan, pityókásan, de azért vidám látszatot keltve, s dalolva. Jó sokan összegyűltek és várakoztak a járási székhely kultúrtermében. Egyszer egy tisztelvtárs jó hangosan neveket olvasott fel és egy kisebb csoportot a többiektől külön elindítottak a vasútállomásra egy hivatásos őrmester vezetésével. Köztük volt Grúber Dezső is. Budapest lett a végállomás, egy ottani nagy laktanya. A beöltözte-

tésnél derült csak ki, hogy ávóskatonát csináltak belőlük. Ezért volt a nagy titkolózás és a megbízhatósági követelmény.

Megkezdődött a kiképzés. Kemény idők következtek. A szívatást szívatás érte. Majd néhány nap múlva felsorakozatták őket a laktanyában egy hatalmas üres, futballpályányi területen, amit alakuló térként emlegettek. Csendben várakoztak. Majd csattant a vezényszó.

– Zászlóalj vigyázz! Zászlóalj, fogadás balról, tisztelegj!

Megjelent egy alacsony, hitvány kis emberke, de tiszt volt, és igen magas, altábornagyi rendfokozatot jelző csillagokkal a vállán. Péter Gábor volt, az ÁVH vezetője. Nagy szónoklatba kezdett az osztályharc élesedéséről, meg a nemzetközi helyzet fokozódásáról és egyéb ilyesfélékről, amit az újonc ávóskatonák nem is nagyon értettek, s nem is nagyon jegyeztek meg. De egy emelt hangon s már nagyon kivörösödve elordított mondata alaposan az agyukba vésődött.

– Elvtársak! Katonák! Államvédelmis katonák! Vegyék tudomásul egyszer s mindenkorra, hogy az ávóskatona az olyan katona, hogy még az úristennél is egy fejjel magasabb. Ezt jól jegyezzék meg, s mindig tartsák szem előtt! Ezt soha el ne felejték! Értik? Egy fejjel mindenkinél magasabb!

A többség jól megjegyezte Péter Gábor szavait. De nem csak megjegyezte, hanem sokan el is hitték. Meggyőződésükké vált, ha már egy altábornagy mondta, hogy az ávóskatona tényleg a legkülönb a világon, akkor biztosan úgy is vagyunk.

Amikor befejeződött az alapkiképzés, a zászlóaljból többeket, köztük Grúber Dezsőt is kiemelték és iskolára vezényelték. Elvégezve államvédelmi belső karhatalmi tiszthelyettes lett belőlük. Még mielőtt leszereltek volna, újabb iskola következett. Ekkor meg operatív iskolát végeztettek velük, néhány hónaposat. Utána meg már le se szerelték azt, aki maradni akart, hanem tovább szolgálhatták a proletáriátus diktatúráját, mert államvédelmi nyomozó lett belőlük. Előbb csak államvédelmi tiszthelyettesként, újabb néhány hónapos iskola elvégzése után már államvédelmi operatív tisztként hadakoztak a konspirációs frontokon.

Ettől kezdve Grúber Dezső a belső reakciós elemek ellen vívott ádáz küzdelmet. Azt persze felülről mindig megmondták, hogy éppen akkor kik az aktuális belső reakciós elemek. Tette a dolgát, ahogy tehette, amire képes volt. Bizony az iskolák nem nagyon látszottak meg rajta. De a többiekben sem. A Dezsőről már gyerekkorában is gyakran mondogatták, hogy neki már eleve többször is sorba kellett volna állnia, amikor az észet osztották. Mégis valahogy a sok ostoba között ő látszott egy időben a legértelmesebbnek. Lett is belőle hamarosan csoportvezető. Egy kis operatív csoport vezetője. Az volt 1956-ban is, amikor a forradalom alatt véget ért az államvédelmis karrier. Sajnálta is nagyon Dezső, mert bizony tetszett neki a basáskodás, a hatalmaskodás, az, hogy tőle, a vidéki suttyótól rettegtek a népek. Amikor fölsozlatták a dicstelen szervezetet, Grúber Dezső is bujkálni kényszerült az elvtársaival együtt. Először ekkor támadtak némi kételyei az ávóskatona magasságáról elüvöltött altábornagyi handabandával kapcsolatban. Akkor nyugodott csak meg, s tért vissza a hite, amikor hatodmagával kalandos körülmények között, főleg éjjel és bujdokol-

va, sikerült elérnie egy Pest mellett állomásozó szovjet katonai alakulatot és azok védelme alá helyezték magukat. Végre biztonságban voltak, megnyugodtak. Sőt viszszaért a proletár öntudatuk is. Igen ám, de jött november 4.-e, a szovjet katonai invázió megindulása. Ekkor a szovjet elvtársaknak a hozzájuk menekült államvédelmi tisztekre is szükségük lett, ha úgy tetszik, hát meg kellett szolgálni a védelemért. A későbbi szóhasználat szerint „*muszkavezetők*” lettek, amire ők persze évek múlva, de tényleg csak évek múltával, nagyon is büszkék voltak. Már akik büszkék lehettek, mert megélték az évek múltát.

A Pest közelében állomásozó szovjet alakulattól is elindult november 4.-én délelőtt egy harci egység a fővárosba. Harckocsik, páncélozott harcjárművek, teherautókon lövészkatonák. A szovjet parancsnok két önként jelentkező államvédelmi tisztet kért, akik bekalauzolják az egységet a fővárosba. Az első szóra mind az ott levő hatan lelkesen és önként jelentkeztek. A parancsnok kettőt kijelölt közülük. Akik maradtak irigykedve nézték a kiválasztottak készülődését a nagy és dicsőséges bevonulásra. Délelőtt indult el a hadoszlop. Amikor azonban a pestszenterzsébeti Juta-dombok közelébe értek, váratlanul komoly fegyveres ellenállásba ütköztek. Tüzérségi és gyalogsági fegyverekkel lőttek rájuk, igen nagy tűzerővel. A heves csatározásnak több szovjet katona is áldozatul esett, meg szinte percekben belül a két államvédelmi tiszt is. Az egyikkel egy géppuskasorozat végzett, amikor ki akart ug-rani és menekülni próbált az autóból, amelyben addig üldögélt. Meg se nyikkant, úgy rogyott össze holtan. A másikat ültében találta el egy ágyúlövedék, de úgy, hogy levitte a nyakáról a fejét. A szovjet egység meghátrált és megverve, megfogyatkozva visszatért az alakulatához. Vitték magukkal a fejnélküli ávost is, meg a másikat is, a saját halottaikkal együtt.

Délután egy nagyobb, erősebb harci egységet szerveztek. Ekkor már nem volt egyetlen önként jelentkező államvédelmi tiszt sem a muszkavezetésre. Egyikük sem akart fej nélkül visszatérni. Ezért a szovjet parancsnok jelölt ki közülük kettőt. Grúber Dezső áldotta a szerencsáját, hogy nem őt választotta a „tovaris”. Elindult ez az egység is. Ők már óvatosabbak voltak és a fegyvereiket tűzkész állapotban tartották, főleg a Juta-dombokhoz közelítve. Hiába volt azonban minden óvatosság, olyan erejű tüzérségi támadást kaptak, hogy ekkor már a veszteségeiket is hátrahagyva menekülni, visszavonulni kényszerültek. A pánikban a szovjet elvtársak a két államvédelmis elvtárral nem is törődtek, akik a főerőtől elszakadva egy bokros-nádas terület felé menekültek, miközben eszeveszetten lövöldöztek hátrafelé, az üldöző fegyvereseket célba véve. A lövöldözés vége az lett, hogy a tűzharcban agyonlőtték mindkettőt.

Grúber Dezső addigi életének talán a legnehezebb éjszakája következett. Tudta, hogy holnap délelőtt, de lehet, hogy már reggel, ők ketten, a még megmaradtak, következnek. Már csak ketten voltak útikalauznak valók, a bevetést így nem lehetett megúszni. Alig-alig aludt valamit ezen az éjszakán az ócska nyikorgó vaságyon. A félelem, a halál lehetséges közelsége ébren tartotta. Ha elszenderedett rövid időre a saját fejnélküli holttestét látta, amint a nyakából még bugyborékol kifelé a vére. Úgy riadt fel rémálmából, hogy közben csatakosra izzadt a hűvös novemberi éjszakában.

Másnap bekövetkezett az, amitől Grúber Dezső a legjobban félt. A már csak ott levő egyetlen ávós elvtársával ő lett az újabb szovjet egység idegenvezetője. Rettegett-remegett az autóban. Összehúzta magát, hogy minél alacsonyabban legyen a feje, amely Péter Gábor szerint lám túlontúl magasra is nőtt. Elátkozta azt a percet is, amikor ávóskatonát csináltak belőle, meg amikor mindenféle iskolákra küldözgették. A Halál elvtárs hideg leheletét érezte a tarkóján, amint a Juta-dombokat távolról meglátta. Ott azonban már minden csendes volt. A fegyveresek elvonultak, csak a lövegek árválkodtak kezelőszemélyzet nélkül.

Bizony-bizony az 1956. októberi-novemberi napok mély nyomokat hagytak Grúber Dezső lelkében. A túlélés, a megnyugvás után fogadalmat tett, hogy bosszút áll az elvtársai haláláért, de legfőképpen azért az idegölő rettegésért, amiből neki is bőségesen kijutott. Amint tehetett, a legelső között jelentkezett az megalakuló kádári karhatalomba. Csizmát húzott, pufajkát öltött, prémes sapkát nyomott a fejére és a dobtaras géppisztolyát szorongatva, néha már önkívületi állapotban és megvadulva, önmagából kifordulva védte a proletáriátus diktatúráját. Grúber Dezső karhatalmista időnként már fékezni kellett, mert sok esetben egy géppisztolysorozattal elintézte volna a letartóztatást, az internálást, a vizsgálatot, a vádemelést, a bírósági eljárást és az ítélet végrehajtást is.

Amikor pedig megalakultak a politikai nyomozó szervek, Grúber Dezső is állományba került, sőt, a karhatalmista érdemeire tekintettel alosztályvezetői beosztást kapott. Az akkori nagy zűrzavarban, akik kinevezték, nem ismerték a képességeit. Nem számított más, csak az, hogy politikailag megbízható volt, a legnehezebb napokban is helytállt, nem ingott meg. Sőt bátran a szovjet elvtársak oldalára állt és segített nekik leverni az ellenforradalmat. Utólag persze már bátor lett. A megtorló ügyekben is tette a dolgát példásan, kíméletlenül, már-már kegyetlenül. Tűzdelték is a mellére a kitüntetések egymás után. A legbüszkébb a Munkás Paraszt Hatalomért Emlékéremre volt. Amikor azonban a megtorlás lecsenget és kifinomultabb módszerekkel kellett az ellenséges elemeket figyelni és velük esetleg eljárni, elbánni, hamar kiderült, hogy ennek a munkának az irányítására Grúber Dezső már teljesen alkalmatlan. Az érdemei és kitüntetései miatt azonban leváltani nem lehetett. Maradt tehát továbbra is alosztályvezető, az operatív munkát megfelelő színvonalon végezni és irányítani képtelen Grúber Dezső.

Egyszer aztán adódott egy alkalom, egy lehetőség, hogy Grúber Dezsőtől a felletesei megszabaduljanak. Az MSZMP párfőiskoláján, az akkori legmagasabb szintű hazai kádereképző nappali tagozatán kapott egy beiskolázási lehetőséget a politikai nyomozó szervezet is. A vezető elvtársak ekkor úgy határoztak, hogy Grúber Dezsőt küldik el tanulni. Meg voltak győződve arról, hogy az igen szolid képességű Dezső képtelen lesz megfelelni az elvárásoknak, s ha lemorzsolódik, azzal szűgyent hoz a szolgálatra, ami viszont okot adhat a leváltására.

Grúber Dezső meg is kezdte tanulmányait a három éves nappali pártfőiskolán. Soha, még véletlenül sem kapott az elégségesnél jobb osztályzatot. De azt mindig megkapta, mert aki oda járt az általában mind mindig megkapta. Megbukni nem le-

hetett, mert nem engedték. El is telt rajta lassan a három év, majd a friss diplomájával a kezében jelentkezett a szolgálati helyén. Lett is ott nagy riadalom! Most aztán mit csináljanak Grúber Dezsővel? Olyan magas szintű volt a politikai iskolázottsága, amilyen nem volt egynek sem a közvetlen főnökei közül. Ezért beosztott operatív tiszt nem lehetett, de vezetőnek meg nem alkalmas, mert azt már bebizonyította. Ekkor támadt valakinek egy ötlete. Létre kell hozni a belső elhárításon belül egy új alosztályt, amely majd csak az operatív biztosítások szervezésével foglalkozik és nem konspiratív titkosszolgálati munkával, ennek legyen Grúber őrnagy a parancsnoka.

Így is történt és mindenki nagyon meg volt elégedve. Maga Grúber Dezső is. Jó másfél évtizeden át Grúber őrnagy, később alezredes, mást se nagyon csinált, csak az operatív biztosításokat szervezte és irányította, hol március 15.-én, hol a május 1.-i felvonuláskor, esetleg a pártkongresszusok idején, vagy külföldi párt- és kormányküldöttségek látogatásakor, fontosabb sportrendezvényeken, netán télidőben, ha Kádár elvtárs és még néhány főelvtárs különvonattal vadászatra utazott, stb.

Az 1960-as évek vége felé a hobbitelek vásárlási láz begyűrűzött az állambiztonsági szolgálathoz is. Aki össze tudott kuporgatni egy kis pénzt, az vett valahol egy kis telket, bekerítette, csinált rá valami bodegát és ott töltötte a hétvégét, de akár a szabadságát is, hacsak nem adódott a szolgálatnál valami rendkívüli feladata. Így tett Grúber Dezső őrnagy is, aki akkor még mindig egyedül édelelt, öreglegényként múlatta az időt. Pletykáltak a gépirónők arról, hogy egyik-másik elvtársnővel volt valami kis kalandja, de biztosat senki sem tudott.

Grúber Dezső azonban a többiekhez hasonlóan nem hobbitelket vett, hanem dimbes-dombos vidéken egy elhagyott-elvadult szőlőt. Volt rajta egy szoba-konyha kamrás – arrafelé úgy mondták, hogy komrás – házikó nádfedéllel, külön egy boros pince hordókkal és prэшáz mindenféle szőlészeti és borászati felszerelésekkel. A tulajdonosok évekkel korábban kihaltak, a városi örökösöket pedig nem érdekelte a szőlészet, eladták inkább elég olcsón, úgy ahogy volt bútorokkal, berendezésekkel együtt. Ettől kezdve Dezső minden szabadidejét a szőlőben töltötte. Ahogy az időközben már meghalt öregapjától tanulta, gyönyörűen rendbe rakta a kicsi birtokot és a házat is. Mindent teljesen egyedül csinált, hiszen így volt olcsóbb, kivéve a tető újranádazását. A tágas konyhában volt tűzhely, a szobát búbos kemence fűtötte.

Amikor minden készen volt, Dezső hozzálátott a díszítéshez. A szoba főfalára egy hatalmas, díszesen bekeretezett Lenin kép került. Lenin elvtárs vörös zászló mögül kiemelkedve, kezével a távolba mutat, jelzi a követendő irányt a végső győzelem, a kommunista társadalom világméretű megvalósulása felé. A szemközti falon ugyan csak színesben és kicsit egyszerűbb keretben Dzerzsinszkij elvtársnak, a CSEKA, a szovjet titkosszolgálat létrehozójának és legendás vezetőjének tányérsapkás képmása volt látható, alatta a jelmondat: *Hideg fej, forró szív, tiszta kéz*. A fali polcon az egykori tányérok és csuprok helyén Lenin, Sztálin, Rákosi, Dzerzsinszkij porcelán mellszobrok díszlegnek, egyéb kommunista és munkásmozgalmi jelképek mellett. Persze Marx és Engels elvtársak a szobrocskái sem hiányozhattak. Sőt volt egy felsza-

badító szovjet katonai is kezében zászlóval, nyakában dobtáras géppisztollyal. A bejárati ajtó fölött a felirat: *Az ÁVH a Párt ökle*. A mennyezet, de még a mestergerenda is telis tele kisebb-nagyobb ötágú vörös csillaggal. Ebben a kidekorált szobában érezte magát legjobban Grúber Dezső és néha elhitette önmagával, hogy ő már elérkezett a hön áhított célba, a kommunizmusba.

Amikor minden teljesen készen volt, a pincében a hordók is tele finom borral, kisebb hordócskákban pedig törkölypálinka, Dezső a legközelebbi elvtársait meghívta szilveszteri mulatságra, amelyet „*bolsevik banzár*”-ként hirdetett meg. Ő már napokkal korábban ott volt és négykerekű kis kézikocsin fölfuvarozta a kellékeket a legközelebbi falucskából. Szilveszter napján pedig délután már a ház előtt szabadúszón fortyogott a bográcsban a pörkölt, a konyhai tűzhelyen főtt a krumpli. A búbos kemencében is ropogott a tűz, hogy délutánra-estére, mire a vendégek megérkeznek, jó meleg legyen.

Hamarosan elkezdtek szállingózni a meghívott elvtársak. Főleg olyanok jöttek, akik egyedül éltek, elváltak, vagy már megözvegyültek, ha pedig netán családok voltak, akkor sem hiányoztak nagyon otthon senkinek. Bandukoltak egyenkint vagy csoportosan a keményre fagyott földúton, föl a dombra. Néhányan vonattal jöttek, mások autóbusszal átszállással a főváros felől. A bogrács alól fölszálló füst, meg a kémények pipálása mutatta nekik a helyes irányt. A kaptatón fölértkezve, nagy szuszsanások után üdvözölték a házigazdát.

– *Hát jó napot Dezsőkém! Meggyüttünk vóna!*

– *Szevasz, Dezső, hát megérkeztünk!*

– *Szabadság elvtársak és erőt, egészséget nektek! Szevasztok. Örülök, hogy itt vagytok végre. Nézzetek hát szét bent is meg kívülről is, mert ez az én bolsevik birodalmam. Mire kinézegettétek magatokat, hozom a törkölyt a koccintáshoz.*

– *Az jó lösz, mert már igen meg vagyunk szomjazva, meg éhezve is.*

Amikor már kívülről megbámultak mindent, nagy tisztelettel és áhítattal léptek be a tisztaszobába. Na, olyan csodát, ami ott volt, ők még lakásban nem láttak. Voltak vagy tizen, de egymás szavába vágva dicsérték a Dezsőt.

– *Tudod Dezsőkém, ezt nem gondoltam volna. Bizony nem csodálom, hogy szerezsz itten lenni. Ez tényleg olyan, mintha már a kommunizmusban lennél. Ha én tehetném, én ki sem mozdulnék innen a Lenin elvtárs mellől.*

– *Na, ne félj, gyűjjek csak nyugdíjba, én is mindig itten leszek.*

– *Annak örülök a legjobban, hogy ennek a Kádárnak a képét nem raktad ki. Mert, én még mindig azt mondom, hogy amikor mi az ÁVH-nál a Jani bácsi ügyét elkezdtük vizsgálni, hát az bizony rendesen nem lett befejezve.*

– *Gondolod, hogy tényleg horthysta besúgó volt?*

– *Gondolom hát! De nem csak ű volt az. Vótak ottan még mások is.*

– *1956-ban, mög utána azt hittük, hogy jó kommunista. Mostanra meg nézzed mán, nyalja a kapitalisták valagát, meg veszi fölfelé a kölcsönöket tőlük.*

– *Meg miféle szarháziakkal veszi körül magát?*

– *Na, az mög aztán megint.*

– Ha a tovarisok tudnák, hogy miféle emberek ezek, hazátlan egy népség, hát biztosan nem tűrnék.

– Tuggyák azok ne félj. De közben mög űk is ilyenök löttek.

– Hej, ha Sztálin elvtárs csak egy kicsit tovább él, biztosan rendet vágott volna ebben a sehonnai retkes bandában. Mer már elkezdte! De közben ugye meghalt.

– Vagy meghalasztották!

– Az is lehet.

– Szar lett a világ elvtársaim! Szar lett! Csupa revizionista mindenhol. Mán nagyítóval kell keresni egy-egy megbízható bolsevikot. Mán ugye rajtunk kívül.

– Bomlik fölfelé már ez a belügy is. Ifjú ficsúrok veszik át a hatalmat, akik a KISZ seggéből bújnak elő. Nézzed ezt az új minisztert is. Hát még föllötni sem tud rendesen. Az elődjét nem lehetett látni csak sötét öltönyben, fehér ingben, nyakkendővel. Ez meg bemutatkozott, mint valami jampec. Pedig megyei egytitkár volt. Előtte meg a KISZ-ben valami góré.

– Ezek már csak ilyenek.

– Nem tudjuk mi már esztet megszokni.

– Na, elvtársak kapjunk be még egy kupicát ebből a torokkaparóból. Utána meg gyűjjetök a konyhába a nagy asztal köré, mert elkészült a vacsora.

– Az már jó lösz!

– Na, akkó gyerünk!

Mindenki kivonult a szobából a tágas konyhába és helyet foglaltak egy nagy asztal körül. Volt, akinek a saroklócán jutott hely, volt, akinek mindenféle szedettvedett székeken.

– Elvtársak! Evés előtt énekeljünk egyet!

– Jó, énekeljünk!

Egyikük rázendített, s a többiek bekapcsolódtak a dalolásba.

– Egy a jelszónk a béke, harcba boldog jövőért megyünk. Egy nagy cél érdekében, tör előre ifjú seregünk. Bár hol is van hazája, bár mely ég néz le rája, küzdő korunknak új nemzedéke, mind itt halad velünk.

Amikor befejezték az utolsó versszakot is, fújtattak egy nagyot.

– De jó régen danoltuk ezt.

– Hát az bizony régen vót. Tán még a DISZ-be, vagy hun?

– Na, jó étvágyat elvtársak!

– Jó étvágyat mindenkinek!

– Hű, ez a pörköt prima, te Dezső!

– Jó csípős lött.

Ették, csörömpöltették a késeket, s villákat. Cuppogtak, teli pofával motyogtak, böfögtettek is. Amikor pedig jól belaktak, jöhetett a Dezső bora.

– Hát ez nagyon prima egy bor Dezsőkém.

– Ehhez a borcsináláshoz te nagyon értesz.

– Öregapámtúl lestem el a titkát.

Ittak, beszélgettek, politizáltak is egy kicsit néha.

– Na, mit szótok mán, hogy ez a szarházi nyikhaj, ez a Sas vagy minek híják, aki jogi egyetemre jár, amíg mi dolgozunk helyette is, hogy megsértette a Fazekas Zolit?

– Mán oszt mivel te?

– Azt merészelte mondani a Zolinak, aki akár majdnem a nagyapja is lehetne, hogy az egy „hat elemis konjunktúra lovag”. Na, adunk majd a pofájának rendesen, ha a taggyűlés a pártfegyelmi ügyét tárgyalja.

– Ki kell nyírni az ilyen rohadékot! Ez nem közénk való.

– Hallottátok, hogy járt Szepesi Sanyi a KISZ-titkárral.

– Nem! Hogy járt?

– Az meg úgy volt, hogy valahol vidéken, az ottani elvtársak ráfutottak egy mézeskalács készítőre és árusra. A koma éppen valami búcsún árult. Vettek is tőle egy nagy mézeskalács szívet tükörrel és megküldték hozzánk, mert pesti az illető. A Szepesi Sanyi kapta az ügy felderítését. Elment a mézeskalácsoshoz és kérte a sütőmintákat. Az mög előadta. A Sanyi egyből rátalált arra, amit keresett. Le is foglalta. Elindult az eljárás a mézőskalácsos ellen izgatásért, mert olyasmi volt a tükör alatt részen, ami megengedhetetlen.

– Mi volt az?

– Várja mán, na! Most jön a lényeg! A Sanyi behozta a sütőmintát és kíváncsiságból kérde a KISZ-titkárt, hogy „no, komám, hol van ezen az ellenséges motívum?” Nézi az mög a mintát, nézi, mint operatív tiszt s nézi, mint a KISZ titkára. Fogja, forgatja a mintát s nem lát a szömitül. Egyre nagyobb zavarban van az ipse, de nem veszi észre, amit egy belső elhárítónak észre kéne venni.

– De mit mán?

– Hát egy cserkészliliom, a fasiszta cserkészlet jelvénye volt kidomborítva a mintán, s azután majd a mézeskalácsokon is. A KISZ titkára meg nem tudta, hogy mi az. Még akkor sem tudta, amikor a Sanyi megmutatta neki.

– Hát, ilyenek ezek a mostani KISZ titkárok.

– Mög a többiek is.

– A többi is bizony.

– Ígyunk s nótázzunk egyet.

Koccintottak és ittak, majd felhangzott a régi kedvelt nóta az amúri partizánokról.

– Völgyvidéken és hegygerincen át, tör előre a hadsereg, a fehérek partvidékét, hogy csatába nyerje meg.

Amikor ezt is végig elénekelték, a nagy ordibálástól igencsak nekivörösödtek.

– E jó vót!

– Hallottátok, hogy a Szeles Laci mit művelt a múlt hónapban, amikor ügyeleti szolgálatba vót?

– Nem. Mit csinált megint az a nagy marha embör?

– Egy szombat este ügyeletet vót. Már éppen nyugovóra tértek a társával, amikor csöngött a telefon. Jött egy bejelentés, hogy az egyik divatos budai bárban vagy mi a nehézségben egy amerikai katona egyenruhában szórakozik. Hát amög hogy került mán ide? Hát azt nem tudják, de ott ül a bárpultnál és vedeli a Coca-Colát. Na,

a Laci összekaparta magát és elég álmosan kiment az ügyeleti Volgával a helyszínre. A gépkocsivezető kint maradt, ű mög bemönt a bárba. A nagy dromedár embert, meg a felmutatott flepnit látva, a portás összevágta a zokniját. Jött hamar az üzletvezető és irányítja befelé a Lacit a félhomályos lokálba. Éppen véget ért valami énekelés és kis szünet következett a műsorban. Ülnek a kurvák sorba a bárnál, vagy a minek híjjákná, a magas székeken a miniszoknyákban. Forgolódnak a Lacinak is, kelletik magukat. Megáll az egyik előtt a Laci, nézi fintorogva, tuggyátok, ahogy csak ű tud nézni. Tán még az orrán is szippantott egy nagy hangosat, s aszongya neki: "Te repedtsarkú ribanc! Nem sül le a képedről bűr? Olyan rövid a szoknyád, hogy még az afrik is kilátszik!" Jó hangosan mondta, ki is tört a hahota. Vót, aki még tapsolt is. Az üzletvezető meg noszogatta: „Felügyelő úr! Ne a kurvákkal, meg az afrikkal foglalkozzon, hanem az amerikai katonával.” Kérde a Laci: „Hát az meg hun van?” A göré útbaigazítja, s mutatja: „Ott a pult végénél”. Indul is a Laci az ellenség felé s azon töri a fejét, hogy na, ezzel meg vajon, miként fog szót érteni. Más nyelven nem igen tud, hát magyarul szólítja. Az meg mivel más nyelven nem tud, hát magyarul válaszol. „Na, gyere fingúr, jobb lesz neked nálunk”- így a Laci, akkor már magabiztosan, megszabadulva a nyelvi nehézségtől. El is indulnak. Fogja a Laci az ipse nyakát, aki vagy két fejjel alacsonyabb vót nála, s szorít rajta néha, hogy tudja meg a koma, kinél van a hatalom s az erő. „Hát a számlával mi lesz?” – kérde a főnök. „Írja a többihez”- válaszol a Laci. „De milyen többihez?” – értetlenkedik az üzletvezető. „Hát a kurvákéhoz” – kapja meg a választ. Megint nagy tapsolásba kezdtek a vendégek. Azt hitték, hogy a műsor része az egész cirkusz, amit látnak. Előállítás következett, majd a fogda. Másnap át a vizsgálatra. Kiderül, hogy egy lökött magyar srác a gyanúsított, aki a nyugati fellazítás uszályában vergődött. Összegyűjtött mindenféle képeket újságokból, amelyiken amerikai katonák voltak. Vett megfelelő szöveget és a képek alapján egy Haller úti kis foltozó szabóval megvarratta magának az egyenruhafélét. Ráhímeztette, hogy US ARMY. Amikor kész volt felvette és elment az éjszakába szórakozni. Már az első kiruccanása a fogdában végződött. Eljárás indult ellene izgatás miatt, mert, hogy az ellenséges egyenruhával izgatta a szórakozni vágyó közönséget.

- Kít, a kurvákat izgatta?
- Dehogya a kurvákat! Azokat, akik mások ottan voltak a lokálban.
- De hát azok mög tapsoltak!
- Hát, hiszen éppen ez a lényeg. Nem voltak ideológiailag elég fejlettek.
- A szabóval mög mi lött?
- Annak bevonták az iparengedélyét és figyelmeztették, hogy tartózkodjon a továbbiakban attól, hogy az ellenséggel cimboráljon.
- De nagy marha ez a Laci! De ilyen volt már fiatalabb korában is. Egyszer az egyik főnök elvtárs feleségének a seggére tett valami megjegyzést, tán, hogy jó nagy valaga van. Akkor volt ez, amikor még a Jászai Marin voltunk. Kapott is érte két hét szigorított fogdát.
- Na, igyunk is!
- Egészség!

- Egészségünkre!
- Nótát!
- Vörös Csepel, zúgjon a hangod, Váci út felelj neki! Dunántúl, Alföld, együtt a harcban, jelszavad megrengeti, rengeti. Nem fogunk pusztulni éhen, nem tűrünk csendben tovább! Vörös Csepel, vezesd a harcot, kenyeret, munkát!

- Na, ez is jó vót!
- Jó, az.
- Egészségünkre!
- Egészségünkre! Hej, de jó a borod, te Dezső!
- Prima!

Beszélgettek, iszogattak, emlékeztek a dicsőséges ávós-ávéhás időkre, a fiatalságukra, a számukra oly boldog ötvenes évekre, az osztályharcra, amelyet egész életükön át vívtak és vívattak velük. Egy-egy érdekesebb történetet alaposabban is kitérgettek. Jól benne jártak már az estében, amikor a Dezső borától akadozni kezdett a nyelvük, nehezedtek a szempillák. Még egy utolsót azért énekeltek, igaz az eredeti szöveget kissé átváltoztatva, a munkásör helyet ávéhást daloltak.

- Ávéhásnak egy baja, így van-e? Mért nincs három élete? Egyiket a Pártnak adja, másikat a párja kapja, a harmadikkal egy a fegyvere. Hej!
- Ez még mögy.
- Ez mögy.
- Jó itten, mer, ki lehet eresztetni a hangot.
- Azt ki. Itten ki.
- Na, hogy lösz az alvás?
- Vannak itten ágyak, meg a lócák is, meg jó pár ilyen kinyitható is. Én mög majd a búbos padkáján el löszök – igazította el az elvtársi társaságot a házigazda Dezső.

Elcihelődtek. Mindenkinek lett valami fekvő alkalmatosság. Még odébb volt az éjfél, meg ugye az újév is, de már aludt mindenki. Utolsóként a Dezső elfújta a petróleumlámpát és ő tényleg a padkára kucorgott. Amikor a legközelebbi faluból az éjfél szilveszteri hálaadó misére hívó harangszó felhallatszott, már szuszogott, hortyogott az egész bolsevik banda. Elalváskor arra gondoltak, hogy nyugodt pihenésük lehet majd, mert hiszen Lenin elvtárs vigyázza az álmukat.

Ettől kezdve Grúber Dezső minden esztendő szilveszterén megrendezte a bolsevik banzájt. Sokáig szinte azonos volt a vendégserreg. Az 1970-es évek közepéig sokan nyugállományba vonultak. Ilyen-olyan nyavalyák miatt már néhányan el-elmaradoztak. Majd az 1980-as évek elején azt kezdték észrevenni, hogy egyre nagyobb a fogyatéka, a véglegesen eltávoztak száma. Néhány év nyugdíj után az öreg ávósok egyre másra hajigálták föl a bakancsot. Ekkor aztán elkezdtek a még életben levők mind haragosabban szidni Péter Gábornak a jó morva nénikéjét. Mert ha annakidején nem beszélt volna arról, hogy az ávós katonák mindenkinél magasabbak, akkor a Halál elvtárs a kifent kaszájával most nem találta el annyi ávós nyakat. De eltalálta és a belügynek a Korvin Ottó elvtársról elnevezett kórházában csak úgy potyognak, mint ősszel a legyek.

Elérkezett az idő, amikor minden szilveszteri bolsevik banzáj úgy kezdődött, hogy néma vigyázzállásban emlékeztek az örökre eltávozottakra. Majd aztán szóban is búcsúztak.

– Sajnálom ezt a szegény Fazekas Zolit. Jó elvtárs volt. Meg jó vadász. Rendes ember is, béketűrő, amíg bírta cérnával a sok ifjanc gúnyolódását, mert, hogy nem igen tudott helyesen írni.

– Hát, nem tudott, az igaz ugye. De két vagy három elemi alatt, ami neki vót, mit lehetett mögtanulni? Amúgy mög helytállt, ha köllött. Az ellenforradalom alatt is aprította a mocskosokat. Meg utána is a karhatalomban, ahol együtt szolgáltunk.

– Aztán, hogy lött vége? Mert, hogy beteg vót, de nem az lött a vége.

– Nem hát. Nem akart szenvedni. Lefűrészt a golyós vadászpuskája csöviből egy darabot, csőre töltött, ráhajolt, odaigazította a szívhöz, majd meghúzta a ravaszt. Mingyá mög is halt.

– De hun?

– Hun? Hun? Hát otthun.

– De a Sanyi, a Szepesi Sanyi, az odabent halt meg.

– Az odabent. De azt ne tud meg, hogy mit szenvedett. Hónapokon át ordított, pedig nyomták bele a csillapítót. Azt mondják, hogy már mindenit mögötte a rák, már semmije nem működött, de a szíve az nem akart mögállni. Jó szíve volt. Csekista szíve.

– Szegény Sanyi! Hát akkor nem jó vége lött. Pedig de szerette volna megélni az ezredfordulót. Mindig azt mondogatta, hogy ha tolókcocsiban is, de hozzuk fel ide a Dezsőhöz akkor szilveszterkor a „bolsevik banzáj”-ra. Utána akár mög is halhat. Hát nem élte mög. Tán azt már mi se éljük mög.

– A héten hallottam, hogy a Szeles Lacinak, annak a nagy behemót embernek sincs sok hátra.

– Annak meg mi a baja?

– A mája lött ki. Elintézte a sok tömény, az a rengeteg konyak, amit a belügyi klubban estéről estére ultizás közben legurított.

– Tudja már, hogy nincs neki sok hátra?

– Tuggya hát! Most már megmondják.

– Aztán, hogy viseli?

– Hát ezt nem hiszitek el.

– Na, mond már!

– Mög akart térni!

– Mit akart?

– Mög akart térni. Az a vén bolond ávós, aki az ötvenes években úgy aprította a csuhásokat, hogy néha lassítani kellett, aki puskatussal verte ki a szerzeteseket a rendházból, és tán még egy püspököt is megalapált egyszer, most meg nem képes igazi bolsevik módon meghalni. Papot kért, papért könyörög az asszonyoknak.

– Az mög?

– Hát az mög tartja magát rendesen. Mögmondta a Lacinak, hogy ne cirkusználjon, mert abba a kórházba, a belügy kórházába, különben sem engednek be papot.

Még csak az kéne! Azt is mondta, hogy ne tegye tönkre a hülyéskedésével sem az ő, sem a gyerekei életét.

– Na és mit szól ehhez az a vén hűje?

– Semmit! Azóta egyfolytában imádkozik.

– Tud imádkozni?

– Nem tud, de csinált magának imákat és azokat mormolja.

– Mit meg nem él az ember? Egy ávós, aki imát csinál magának!

Teltek-múltak az évek. Közben Dezső is nyugdíjas lett. A bolsevik banzáj résztvevői már mind nyugdíjasok voltak. S egyre kevesebben lettek. 1989. december 31.-én már csak ötven ülték körül a konyhai asztalt. Már nem volt nótázás, nem volt viccelődés. Csak ültek, kortyolgattak, hallgattak nagyokat, néha szólalt meg egyik vagy a másik.

– Hát ezt is megéltük.

– Meg.

– Tán azok jártak jól, akik már elmentek.

– Azok.

– Én azért sajnálom a pártot. Sok vihart megélt, átvészelt és mindig képes volt megújulni. Most meg nem. Most szakadt. Kétfelé ment. Maradtak külön a röndösebbek, meg löttek külön ezek a revizionisták, vagy mi a fenék, akik már nem is kommunisták, hanem szocialisták.

– Rohadjon meg a Gyula is, aki 1956-ban még velünk volt karhatalmista, most meg hátba szúrta a pártot. Mert a többi szarházin, a Némethen, meg a Szűrösön, meg a Pozsgain nem csodálkozom. Gennyes, nyálas palik voltak, mindig, gerinc nélküli karrieristák. De a Gyulán, azon csodálkozom. De majd mögkapja, ami kijár neki!

– Mög az!

– Úgy fog mögrohadni, mint a többiek.

– Ezeknek a mocskosoknak volt képük rogyadozó tárgyekkel gyászolni a szemét áruló Nagy Imrét és bitang társait az újratemetésen, vagy mi a nehézségen. Néhány hét múlva pedig halott sápadtan az öreg Kádárt, a másik rohadékot búcsúztatták és gyászolták ugyanolyan pompával. Hát, miféle szar népek ezek? Hát, milyen világ lett ez?

– Ilyen szar. Az a vén hülye Kádár tehet mindenről. Kellett neki szocialista demokrácia? Na, ez lett a vége! Proletárdiktatúra kellett volna ide végig!

– Nem lehetett! Mindenhol ez ment. A tovarisoknál is ez a foltosfejű, na, minek híják?

– A Gorbacsov.

– Na, az. Ott is nagy bajok voltak. Szarrá vált a rendszer.

– Mert letértek a lenini útról!

– Azért hát!

– Most meg aztán majd mi lesz?

– Reménykednek, hogy ha választások lesznek, talán még győzhetnek is.

– A kurva anyjukat győznek! Ne is győzzenek! Rohadjanak meg! Mind szar áruló! Nyalják az imperialisták ülepét.

– *Velünk meg mi lesz?*
 – *Semmi. Ha szerencsénk van, semmi.*
 – *Beszéltem tegnap egy régi kollegával. Rendes jó elvtárs, még a kezem alatt tanulta a szakmát. Most is a cégnél van. Azt mondta, hogy nyugi, eltakarítjuk a nyomokat.*

– *Mint 1956-ban?*
 – *Nem úgy! Még jobban!*
 – *Hát akkor megúszhatjuk.*
 – *De van még egy esélyünk.*
 – *Mi lenne az?*
 – *Az, hogy ezek az úriemberek, akik mostan a pártokban szervezkednek, évtizedekig ki voltak szorítva a politikából. Azt se tudják, mit köll ottan csinálni. Hülyék ahhoz. Mire észbe kapnának, hogy tán velünk is kéne valamit csinálni, azt se tudják majd, hogy mit s hogyan. Mire mög azt kifundálják, addigra mink már talán nem is löszünk.*

– *Mondok én nektek még egyet.*
 – *Na, mit mán te?*
 – *Azt, hogy a mostan alakulató politikai pártokban látok én elég szép számban olyan komát, akinek az apja, vagy az anyja, vagy akár mindkettő ávós volt, vagy ávéhás. Nehogy mán azt gondold, hogy ezek majd az apjuk, meg az anyjuk ellen fordulnak. Meglásd, majd szépen elmaszatolják a mi múltunkat. Majd kitalálnak más bűnbakot, mi meg majd elleszünk, mint a befőtt.*

– *De kit találnak ki helyettünk?*
 – *Kit? Kit? Hát mondjuk majd az ürgéket, az ügynököket, a hálózatot. Meglásd, lesz itt majd olyan besúgózás, meg spiclik emlegetése, meg vamzerozás, hogy eközben mi mög szépen csenben elfelejtődünk.*

– *Legyen neked igazad!*
 1990 szilveszterén Grúber Dezső nyugállományú állambiztonsági alezredes elvtárs már egyedül volt a nádfedelel házikóban. Már senki sem jött el bolsevik banzájhoz. Vacsorára csinált magának egy kolbászos rántottát. Iszogatót hozzá a borából, majd elég hamar nyugovóra tért. De elaludni nem tudott. Egyre csak azon járt az esze, hogy miért alakult ilyen cifrán a világ körülötte. Gyönyörű holdfényes, de igen hideg este volt, s kemény fagyos éjszaka ígérkezett. A búbos azonban jó meleget teremtett. A lámpát elfújva is elég világos volt a szobában a kinti holdfénytől. Dezső az ágyból nézegette Lenin elvtársat. Azon gondolkodott, hogy ott a távolban ahová a nagyvezér mutat, talán nem is a kommunizmus van. Lehet, hogy átvérés volt az egész. Lehet, hogy hazugság volt az egész élete s az eszme, amiben hitt. Átpillantva Dzerzsinszkij elvtársra, a jelmondaton akadt meg a szeme. Rájött, hogy a valóságban soha nem tartották be a százszor elismételt csekista elveket. De, miért is tartották volna be, hiszen már a szovjet csekisták sem ezek szerint cselekedtek. Ha visszagon-dol az ávós-ávéhás múltjára, sokkal inkább mentek az ellenségre szinte eszementen a forró fejük után, rideg, érzéketlen szívvel és nagyon-nagyon mocskos kézzel. Ha-

zugság lett volna ez is? Bizony nagyon úgy néz ki a helyzet, hogy hazugságban élték le az életüket. Hazugság volt maga az eszme is, amit elhitettek velük, amely miatt, ha kell az életüket is áldozták volna. Megint megjelent előtte egy rémes kép. A fejnélküli ávós 1956. november 4.-én. Most nem álmában történt a képzelődés, mégis kiverte a hideg veríték tőle. Azok ott négyen az elvtársai közül a Juta-domboknál, egy hazug-ság miatt vitték vásárra a bőrüket és áldozták életüket?

Másnap reggel Dezső összecsomagolt. Gondosan bezárta a házat és télre beköl-tözött a fővárosi panelba. Ettől kezdve tavasztól ősziig kint volt a birtokon, ősztől tava-szig a városban. Elérte őt is elég sok nyavalya és orvostól orvoshoz járt. Gyógyszereket szedegetett, meg diétázott, amire addig soha nem volt példa. Most lett. A munka is egyre jobban fárasztotta. Már nem is nagyon tudta, hogy miért csinálja.

Egy tavaszon, amikor először ment ki a birtokra, nem akart hinni a szemének. A tél folyamán mindent elloptak. A borokat hordóstól, a prést, és egyéb szőlészeti, meg kerti szerszámokat. Elvitték a házból a bútorokat, berendezési tárgyakat, de még az ajtókat, ablakokat is. A vandálok még a búbast is beszakították. Borzalmas volt, amit műveltek. Pedig addig arra tolvajnépséggel nem járt, soha semmijét el nem lopták. Most meg még a kihegyezett, télire a földből kihúzgált szőlőkaróknak is nyoma tűnt.

Ekkor elhatározta, hogy oda ő többé a lábát be nem teszi. Lenin elvtárs képét előkaparta a romos sarokból. Letörölte róla a piszkot, összehajtogatta és elrakta ma-gának emlékének, a bolsevik banzájok legutolsó emlékének. A keretet is elvitték a tolvajok, nyilván tűzrevalónak. Behordott a házba néhány nyaláb száraz venyigét, meg öreg szénát. Gyufát vett elő és meggyújtotta. Kiállt a telek végén lévő kocsútra és nézte, amint a lángok szinte pillanatok alatt belekaptak a gerendázatba, majd a nádtetőbe. Égett a házikó, égett a présház, égett minden, amiért olyan sokat dolgo-zott. Nézte Dezső a hatalmas lángokat, meg a füstöt és közben fátyolos szemmel a bolsevik banzájokra gondolt. Rádöbrent, hogy az akkoriban énekelt mozgalmi nóták is mind hazugságok voltak. A „boldog jövőért megyünk”, meg az, hogy „ez a harc lesz a végső”, meg a többi is mind.

Amikor bevégeztetett, elindult lassú, nehézkes léptekkel a közeli falu felé. Hátra sem nézett. Nem volt kíváncsi a látványra. A faluba érve a vonat indulásáig volt még ideje. Betért a rendőrszre. Elmondta, hogy mi történt. A rendőr csak széttárta a kezét.

– *Nem tudunk mit tenni. Tudjuk, hogy kik tették, a megélhetési bűnözők.*
 – *Azok meg mifélék?*
 – *Mifélék? Hát, akik nem dolgoznak, csak a bűnözésből élnek.*
 – *Ilyen is van ebben az új világban?*
 – *Van bizony. Eddig nem volt, de most lett. Azt mondják, hogy ők a rendszervál-tozás vesztesei.*

– *De hát beszartak a szobába! Ilyet régen babonából csak a tolvaj cigányok tet-tek. Nekünk még így tanították a cigánybűnözés felismerési jegyeit.*

– *Az régen volt kérem. Ma már nincsen olyan, amit tévesen említeni tetszett. Ma már csak megélhetési bűnözés van.*

– Na, az én szőlőmből és házamból már nem fognak megélni. Azt én már elrendeztem véglegesen. Erőt, egészséget törzsőrmester elvtárs.

Az elvtárs szóra a törzsőrmester mintha megsértődött volna. Aztán végignézett az öreg trottyoson és nem szólt rá egy szót sem, csak illendően elköszönt.

– Minden jót uram! Vigyázzon magára az úton!

Grúber Dezső pedig elindult az úton. Bandukolt az állomás felé s közben rájött, hogy olyan nagyon messzire már nem kell mennie. Talán néhány év s utoléri Fazekas Zolit, Szepesi Sanyit, azt a lökött megtérni akaró Szeles Lacit, meg a többieket, akiknek a Halál elvtárs már lenyisszantotta a fejét. Arra azonban gondolni sem mert, hogy odaát is lesznek majd bolsevik banzájok.

PÁLYAMÓDOSÍTÁS

Bács-Kiskun megyei községben, egy vasutas családjában született Galiba Gábor. Az általános iskola elvégzése után az apja úgy gondolta, hogy az egyetlen gyereke kövesse a családi hagyományt, és belőle is vasutas legyen. Az öregebb Galiba azonban azt szerette volna, ha Gábor fia többre viszi nála, tanultabb vasutas lesz, előbb vagy utóbb talán még vasúti tiszt is lehet. Ezért beíratta a fiát egy eléggé távoli nagyváros vasútforgalmi technikumába. Mivel az iskola elég messze volt a falujuktól, napon-ta bejárogatni nem nagyon lehetett volna, ezért Galiba Gábor kollégiumba került. Tanulgatta a szakmát, változó szorgalommal és még inkább váltakozó eredményességgel. Ha lassan is, de csak eltelt az a négy év, melynek végén érettségi vizsgát tett. Vasútforgalmi technikumi érettségivel rendelkezett.

Az iskolából kiszabadulva Galiba Gábor egy még távolabbi dunántúli városkában lett előbb forgalmista gyakornok, majd piros tányérsapkával a fején forgalmista. Ezt tanulta, ehhez értett, ezt kellett csinálnia. Meg ebből is élt. Tette a dolgát rendesen, a szolgálatban nem is volt panasz rá. Utána azonban rendszerint borba fojtotta a bánatát. Mert bánata azért volt neki, hiszen egyedül édeget, albérletben húzta meg magát egy elég lepusztult házban macerás főbérloknél, meg a vasutaskodás sem nagyon volt a kedvére való. Nem esett nehezére a kocsmázás, hiszen volt kitől örökölnie a hajlamot a piálásra. Az apja is és a nagyapja is eléggé nagyivók voltak, a falujukban. Az igaz, hogy a köpködős s bűdös kocsmába egyikük sem nagyon fordult meg, becsületükre legyen mondva, mert a családnak ősidők óta volt homoki szőleje, és így saját termésű boruk is lett, prima, jó házi bor, nem valamiféle kocsmai pancsolt lőre. Ebből következően otthon és kényelmesen el lehetett jutni a totálkáros részegség állapotába, jó szomszédokkal és tisztos cimborákkal, nem pedig holmi kocsmatöltelék korhelyek társaságában.

Az ifjú Galiba azonban távol a szülői háztól, helyesebben a családi prэшáztól és a pincétől, az ottani vidék borainak ivására kényszerült. Arra felé pedig főleg a kétes hírű noha bort itták, ami pedig különösen alkalmas volt arra, hogy kiüsse, még inkább meghülyítse a piálásra hajlamos pasasokat. Szerencséje volt azonban Galiba Gábornak, mert két év elteltével a katonai behívó parancs elszóltította az igen káros mellékhatású noha bor környezetéből. Egy Budapesthez közeli katonai alakulathoz került újonc katonának, más néven „kopasznak”. Az úgynevezett „egyes harcos” kiképzés, majd a katonai eskü letétele után gépkocsivezető lett, mivel a jogosítványt már a bevonulása előtt az MHS-nél megszerezte.

Amikor az „öregkatonák” leszereltek, még jobb helyzetbe került Galiba honvéd. Továbbra is gépkocsivezető maradt, de talán az érettségijének köszönhetően, az alakulat elhárító tisztjének, Bokros századosnak a sofőrje lett. Csak más volt a GAZ-69 típusú terepjáró személygépkocsit vezetni, mint a K-300 teherautó kormányával birkózni, ami a platóján a pontonhíd elemeit fuvarozta. De egyébként is, mint elhárító

sofőr, kivételezett helyzetben volt. Nemsokára őrzetű, majd tizedes lett és nem parancsolt neki senki, persze Bokros százados kivételével. Az meg lényegében független volt az alakulattól, nem is honvédtiszt volt valójában, hiszen a katonai egyenruha ellenére belügyi állományba tartozott.

Gépkocsivezetőként Galiba Gábor elég sok sötét hivatali és magánéleti umbuldat megtudott a főnökeiről, de a száját mindig tartotta, soha nem fecsegett ki semmit és senkinek. Ezért Bokros százados hamarosan igen megkedvelte az új sofőrt, ami soron kívüli eltávozásokban, szabadságokban is megnyilvánult, végül pedig a szakaszvezetői előléptetésben. Nem túl sokkal a leszerelés előtt, egy hosszabb utazás alkalmával Bokros százados elkezdett érdeklődni Galiba Gábor szakaszvezető jövőbeli terveiről.

– Akartam már kérdezni magától Gábor, hogy mihez kezd, majd ha leszerel? Visszamegy a vasúthoz?

– Százados elvtárs jelentem, más lehetőségem egyelőre nincs. Úgy gondolom, hogy visszamegyek, aztán meg majd lesz valahogy.

– Szereti a vasutaskodást?

– Olyan nagyon nem szeretem, de hát ezt tanultam, ez a szakmám, máshoz nem is nagyon értek. Legfeljebb ehhez a sofőrködéshez, de civilben sok kedvem ehhez sincs. Így, itt a seregben jó volt, főleg a százados elvtárs mellett.

– Aztán mondja! Mennyire tetszik magának az én munkám? Már ugye az alapján, amennyit tud belőle, amennyit megismerhetett róla?

– Hát, tetszeni tesz, főleg, hogy a százados elvtársnak még az ezredparancsnok elvtárs sem parancsol. Jó dolog lehet így dolgozni.

– Na, azért nekem is vannak főnökeim, több is néha, mint kellene. Csak nem itt, hanem a hadosztály elhárító parancsnokságán.

– Az jó messze van.

– Messze. De figyeljen ide Gábor! Magának van érettségije. Nem lenne kedve a vasutasság helyett az elhárító munkához?

– Lenni lenne. De én bizony már alig várom, hogy letehessem az egyenruhát. A vasutasságot is részben azért rühellem, mert egyenruhát kellett hordani.

– Vannak ám olyan elhárítók is, akik mindig civil ruhát hordanak, nincs is egyenruhájuk.

– Vannak?

– Vannak hát.

– Hogyan lehetnék én olyan?

– Majd én megmondom. Miután leszerelt, menjen vissza a vasúthoz. Ha úgy gondolja, hogy rászánja magát, hívjon föl telefonon és akkor majd én megmondom, hogy kinél, hol jelentkezzen. Ha alkalmasnak találják, föl is veszik. Elvégre a szükséges iskolákat és elhárító tiszt lesz magából.

– Meggondolom majd százados elvtárs. Ha úgy döntenék, majd jelentkezem.

Leszerelése után Galiba Gábor tehát ismét vasutas lett. Egy fővárosi rendező pályaudvarra helyezték, elég alacsony, már-már megalázó beosztásba. Eleinte nem ér-

tette az okát, később azonban rájött a sorozatos kitolások mértékére is. A vasúthoz visszatéré után ostoba módon többeknek elkotyogta, hogy a katonaságnál az elhárító tiszt sofőre volt, s azt is, hogy milyen remek dolga volt, kivételezett helyzetben telt a teljes második évi szolgálata Bokros százados mellett, akivel igen kiváló volt a viszonya. Egy véletlenül elhangzó kocsmai kijelentésből hamarosan megtudta, hogy a vasutasok között terjedő hírek szerint besúgónak tartották, ezért idegenkedtek tőle. Igaz, ami igaz, meg is keserítették alaposan az életét. Olyannyira, hogy a helyzete néha már kilátástalannak tűnt, az előmenetele elé gyülekező akadályokról már nem is beszélve. Ekkor, hogy szabaduljon az áldatlan helyzetéből, felhívta Bokros századost.

– Százados elvtárs Galiba szakaszvezető jelentkezem.

– Ne jelentkezzen Gábor. Maga már nem katona, nem kell jelentkeznie.

– Értettem százados elvtárs. Azért telefonálok, mert gondoltam ezen az elhárító dolgon. Úgy döntöttem, hogy megpróbálnám.

– Jól döntött Gábor. Pesten akarna maradni?

– Hát, ha lehetne.

– Na, akkor írjon egy kérvényt a Budapesti Rendőr-főkapitányság személyzeti osztályának. Ebben írja le, hogy elhárító tiszt szeretne lenni a Politikai Osztályon. Kérje a felvételét, amihez csatoljon egy saját kézzel írt önéletrajzot, jó részletesen. Írja le azt is, hogy katonai szolgálata alatt az elhárító tiszt mellett volt beosztva gépkocsivezetőként. Ezt postai úton, ajánlott levélként küldje el, ha ezt megtette, szóljon nekem ismét telefonon. Utána már nem lesz más dolga, mint várni türelemmel.

– Értettem százados elvtárs. De a munkahelyemen szóljak erről valakinek?

– Egy szót se! Mert az is lehet, hogy nem sikerül valamilyen ok miatt a felvételi, és akkor kellemetlen helyzetbe kerülne. Tehát ha elküldte a jelentkezési kérelmet telefonáljon nekem, utána várjon csendben türelemmel.

Galiba Gábor megfogadta az elhárító tiszt tanácsát. Megírta a felvételi kérelmet, csatolta hozzá a részletes s kézzel írt önéletrajzot, a katonai szolgálatánál még Bokros százados nevét is megemlíttette, majd postára adta a küldeményt, utána pedig ezt jelezte a volt elhárító főnökének. Majd következett a várakozás. Heteken, már hónapokon keresztül minden nap leste a postaládát, de válasz nem érkezett. Eltelt már több mint két hónap, talán három is, amikor már úgy érezte, hogy nem lesz ebből az elhárítósdiból semmi. Gondolt egyet s ismét felhívta Bokros századost.

– Százados elvtárs jelentem, hogy a jelentkezést, mint már jeleztem, elküldtem, de hír róla sehol semmi.

– Először is mondtam már magának Gábor, hogy civilként már nekem maga ne jelentsen. Másodszor pedig egy ilyen felvételi elég hosszadalmas és macerás művelet, mert alapos ellenőrzést kell végrehajtani magával kapcsolatban. Legyen tehát nyugodtan, várjon türelemmel.

– Értettem százados elvtárs.

Várt tehát tovább Galiba Gábor és közben vasutaskodott. De már nem sokáig. A következő héten behívták a rendőrségi személyzeti osztályra. Elbeszélgettek vele,

ki kellett tölteni még különféle papírokat, elküldték egy alapos orvosi vizsgálatra, majd néhány hét múlva megtörtént a felvétele. Búcsút mondott a vasútnak, akkor úgy gondolta, hogy bizonyára örökre. Egyenruháit is otthagyta a vasúti öltözőszekrényében azzal, hogy vigye, aki akarja. Másnap már egy belügyminiszteri parancs szerint rendőr alhadnagy volt. A személyzetis bemutatta első szolgálati helyén, a kémelhárításnál egy ügynevezett objektumi elhárítást végző alosztályon. Az elhárított objektumok budapesti vasútállomások és egyéb ottani vasúti létesítmények voltak. Mégse szabadult meg végérvényesen a vasúttól. Az alosztály vezetője, Pálincás Géza alezredes fogadta, aki régi bútoradarab volt a szakmában. Az alig hat elemijével a háború után még a Katona Politikai Osztályon, a Hadik laktanyában kezdte pályafutását és onnan került át az ÁVH-hoz. 1956-ban sem ingott meg, kitartott kommunista meggyőződése mellett és államvédelmi operatív tisztként a Belügyminisztérium egyik épületét védte. Büszkén mesélte később, hogy addig húzta a dobtáras géppisztoly elsütő billentyűjét, amíg ki nem szaladt a tárból a hetven skuló a szemközti épületekből rájuk lövöldöző fegyveresek felé, akkor úgy mondták, hogy az „ellenforradalmárok” felé. Meg is kapta a Munkás Paraszt Hatalomért Emlékérem kitüntetését, később meg a Szocialista Hazáért Érdemérmét is, azt meg azért, mert a háború alatt ellenálló volt. Ellenállt, mint sokan mások, az invitálásnak, hogy vegyen részt a leveletekteráson. Ezért lett „szocházás”! A forradalom leverése után, a megtorlás során is jeleskedett, ezért meg alosztályvezető lett és egyben párt alapszervezeti titkár is az MSZMP-ben, közben pedig eltántoríthatatlan piás. A cseresznyepálincát igen nagyon kedvelte, hamarosan kiérdemelte a Cs. Pálincás alezredes nevet. A Cs. annyit jelentett, hogy „cseresznyés”. Mindezek a vezetői hajlamok Galiba Gábor alhadnagy bemutatkozásakor is kiütköztek. Ketten voltak az alosztályvezetői irodában, ahol beszélgettek, ismerkedtek.

- Szóval vasutas volt eddig alhadnagy elvtárs.
- Jelentem, vasutas.
- Az jó, mert a vasutasok azok szeretik a jóféle piákat.
- Van, aki szereti.
- Maga hogy van ezzel alhadnagy elvtárs?
- Nem nagyon iszok én. Néha-néha, ha nagyon muszáj, vagy az alkalom úgy kívánja, egy-egy pohárával – próbálta magát kedvező színben feltüntetni Galiba alhadnagy. Bár ne tette volna!
- Na, majd itten más lesz a helyzet. Mert tudja, mi az ÁVH-nál asztat tanultuk, hogy aki nem piázik, nem zrugázik, meg nem kurvázik, az nem is rendes ember, ávós-nak meg aligha való. Az meg minek él? Nem igaz?

Galiba alhadnagy az alezredesi dumára válaszolni sem mert. Zavarában csak bólogatott, hogy igaz, bizony igaz. Azon törte a fejét, hogy miként javíthatna az elrontott helyzetén, de csak nyegegett s nyakogott.

- Hát, hiszen a katonaság előtt, ... amíg ugye be nem hívtak, ... a haverokkal, meg... az öregeméssel is... piáztunk azért elég rendesen. A nagyfater is tintázott, bár mostanra már nem nagyon bírja. Az ultit meg majd megtanulom, ha kell. A kurvá-

zással sem hinném, hogy gondjaim lennének, eddig nem igen kerültem bajba, ha szoknya alá keveredtem.

- A zsuga az nem olyan fontos. A kurvázást is csak elvtársi alapon szeressük. De a pia terén, ottan állani kell a sarat. Mert ha a szovjet csekista tovarisok bírták a vodkát, akkó nekünk is bírni kell a pálinkát. Az meg ugye csak úgy megyen, ha az ember rendesen edzésben tartja magát. Itten nálunk az a szokás, ha új ember, ... akarom mondani elvtárs, érkezik, az tisztességesen bemutatkozik a kommunista kollektívának. Már ha maga is jó akar lenni az itteni elvtársaknál, akkor ma délután mutatkozzék be. A munka végeztével hívja meg az alosztályt ide az irodába, amit mink úgy mondunk, hogy „összes terveinkbe” koccintgatásra. Utána meg, ha úgy lenne, hát mehetünk akár tovább is, mert vannak itten a közelben jó kis törzshelyeink.

– Értettem alezredes elvtárs.

Szegény Galiba Gábor most örült csak igazán annak, hogy a felvételnél, mint új felszerelő, azonnal megkapta az egész évre szóló ruhapénzét. Így lett miből bemutatkozni az új elvtársi kollektívának.

Az alosztályvezetőnél történt bemutatkozás után a csoportvezetője, a leendő közvetlen főnöke, Zebrovits Dániel alezredes hívatta magához. Ezt követően meg egyre csak azon törte a fejét, hogy a két főnök, a két alezredes, a Pálincás és a Zebrovits, miként férnek meg egymás mellett, egyáltalán egy fedél alatt. A csoportvezetőn látszott is és érzékelhető is volt, hogy az alosztályvezetővel ellentétben nem proli családból származott. Amikor még gyerek volt, bizonyára volt „gyerekszobája”. Az egykori polgári neveltetést és az iskoláztatást a háború szakította félbe, mint később kiderült, végérvényesen. Zebrovits elvtárs és családja üldözött lett. Minden rokona odaveszett a deportálásban, egyedül ő úszta meg a rettenetet. Miután hazakeveredett Budapestre s látta a hasonló sorsú társai beözönlését a politikai rendészetre, ő is követte a példájukat. Nyelvismeretével és néhány elvégzett egyetemi szemeszterével hamar kitűnt a többiek közül. El is indult a vezetői karrierje. Néhány év alatt, a bosszúvágytól is hajtva, hírhedt ávós lett belőle, majd ávéhás vezető, még ha nem is tartozott a legfelsőbb körökbe. Jelentős ügyekben vonták be, mint teljesen megbízható kádert. Ő pedig gyártotta sorozatban a koncepciók ügyeket az osztályharc élesedésének a jegyében. A baj akkor következett be, amikor a rákosista időkben az ellenség elleni harcot egynémely elvtársakra is kiterjesztették. Zebrovits Dániel akkor is igyekezett helytállni. S ez lett majdnem a veszte. Ezáltal ugyanis néhány év múlva megbélyegzett emberré vált. Ha valahol meghallották a nevét, a vezető s idősebb elvtársak azonnal tudták, hogy ez az a Zebrovits, aki a munkásmozgalmi múltú s igaz kommunista elvtársak elleni konstruált ügyekben is igencsak serénykedett. Meg volt húzva a karrierjében egy láthatatlan vonal: csoportvezető lehetett, legfeljebb csoportvezetőként alosztályvezető-helyettes, de semmi több! Ezt az utóbbi beosztást töltötte be a hozzá képest suttyó Pálincás alezredes mellett s alatt. A csoportvezető is elbeszélgetett az új beosztottjával.

- Alhadnagy elvtárs az én csoportomba fog dolgozni. Itt fokozatosan mindent meg fog tanulni, ami ennek a munkának a végzéséhez kell. Örülök, hogy eddig va-

sutas volt, mert ennek hasznát veheti a vasúti elhárítás területén. Mi is az iskolai végzettsége?

- Jelentem technikumi érettségi.
- Gimnáziumi érettségi az jobb lenne. Tudja, ráférne az állományra, hogy kiművelt emberek is kerüljenek közéjük, mert egyelőre a kulturáltság terén még elég rosszul állunk. Mi a családi állapota?
- Még nőtlen vagyok.
- Akkor jó lesz, ha minél hamarabb megnősül, mert az elhárító tisztelnél nagyon fontos a biztos és kiegyensúlyozott családi háttér. A fiatal elhárító tisztek alól, főleg akik vidékről kerültek a fővárosba, hamar kicsúszhat a talaj. Jó lesz vigyázni. Jó lesz nagyon vigyázni!
- Kártyázni szokott?
- Nem, de meg fogok tanulni.
- Csak lassan-lassan. Előbb a szakmát tanulja meg. Látja én például soha életemben még kártyát a kezembe nem vettem. Azt jól jegyezze meg, hogy egyáltalán nem szeretem az italozó operatív tiszteket. Beszél valamilyen nyelven?
- Nem.
- Kár. Nagy kár. Szokott olvasni?
- Ha időm engedi.
- Csinálja úgy, hogy legyen ideje. Színházba jár?
- Nem, mert mifelénk nem volt színház.
- Kulturálódni kell elvtársam. Kulturálódni. Ezt ne feledje. Meg tanulni is kell. Tanulni, tanulni, tanulni. Ki mondta ezt?
- Az alezredes elvtárs.
- Dehogyan én mondtam! Lenin elvtárs mondta! Na, most elmehet.

Amikor Galiba alhadnagy a csoportvezetői irodából kijött, már azt sem tudta, hogy mihez tartsa magát. Piázzon, vagy ne piázzon? Legalább a zsuga tanulása felejtethetőnek tűnik. Nagy valószínűség szerint a kurvázásnak is lőttek. Különben sem nagyon értette, hogy mit gondoljon az elvtársi alapon történő kurvázáson. Szerencsére nem sok ideje maradt a töprengésre, mert elő kellett készíteni a délutáni koccintgatós bemutatkozást. Kapott kölcsön egy viseltes szütyőt, azzal lement a legközelebbi boltba és alaposan bevásárolt. Induláskor a titkárnő elvtársnő megsúgta neki, hogy a főnök a cseresznyepálinkát szereti, a félliteres fekete címkésből vegyen feltétlenül többet is. Utalt arra is a titkárnő, hogy az ottani kommunista kollektíva ivókapacitása nehezen felülmúlható. Ha tehát nem akar már a bemutatkozásnál lebögni, vásároljon be nagyvonalúan.

Munkaidő után sűrű koccintgatások közepette bemutatkozott Galiba Gábor alhadnagy. Amikor már minden üvegből kicsurgatták a legutolsó cseppet is, Pálinkás alezredes vezetésével egy nyolc-tíz fős csoport sétálni indult. Amerre csak mentek, mindig valahogy belebotlottak egy kocsmába, ahol meg kellett egy kicsit pihenni. Ezek a megállások tovább apasztották Galiba Gábor ruhapénzének maradékát. A séta végére már többségük dülöngélt, tántorgott a részegségtől. Cs. Pálinkás alezredes piás brancsába Galiba Gábor bemutatkozott.

Teltek múltak a hetek és az ifjú pályakezdő alhadnagy tanulgatta a szakmát. Nehézséget jelentett, hogy a szűkebben vett kommunista kollektívában, az operatív csoportban is problémákkal találta magát szembe. Az irodában dolgozó két idősebb őrnagy ugyanis egyetlen szót sem volt hajlandó egymással beszélni. Ez az állapot már elég régen tarthatott. Egy vita során Talpai Imre őrnagy állítólag le „lusta cigányozta” Ballai Sándor őrnagyot. Külön-külön Ballai elvtárs nem haragudott volna meg sem a lustázásért, sem a cigányozásért, de így együtt valamiért nagyon zokon vette. Az első meglepetés ezzel kapcsolatban egy telefoncsengésnél érte Galiba alhadnagyot. A kagylót Ballai őrnagy vette fel.

– Igen, ... egy pillanat. Gábor! Szólj már az öregnek, hogy telefonon keresik.

Galiba alhadnagy nem értette a helyzetet, hiszen Talpai őrnagy ott ült az asztalánál, Ballai őrnagytól jó egy méterre.

– Mondom, hogy szólj már neki, hogy telefonja van. Tudjál róla, hogy én nem beszélek az öreggel.

Az ifjú alhadnagy engedelmesen, de kissé csodálkozva alkalmazkodott a furcsa számára szokatlan helyzethez.

– Imre bátyám, telefonon keresik.

– Köszönöm Gábor, már veszem is.

Ha csak a két haragos volt az irodában és nem az vette fel a telefont, akit kerestek, akkor nézni kellett a folyosón valakit, és behívni az irodába, mint közvetítőt. S ha az véletlenül nem ismerte a két ember viszonyát, azt hitte, hogy bolondok közé került.

Ebben az elvtársi közegben és szellemben tanulgatta a szakmát Galiba alhadnagy. Már írogatott kisebb átiratokat, szolgálati jegyeket, az irodában talált minták alapján, majd sor került az első írásos jelentésének az elkészítésére. Nagyon koncentrálni, több hasonló dokumentumot előzetesen tanulmányozva, többször javítgatva, átdolgozva elkészítette a kézzel írt jelentést. A piszkozatot gépelés előtt le kellett adni a csoportvezetőnek, és ha az jónak találta, utána lehetett csak gépeltetni. Galiba alhadnagy tehát élete első operatív jelentésének kéziratát-piszkozatát leadta Zebrovits alezredesnek. A csoportvezető rövidesen hívatta.

– Alhadnagy elvtárs! Mi ez a borzalom, amit az asztalomra tett?

– Jelentem egy jelentés.

– Ez magának egy jelentés? Ebből képtelenség megérteni, hogy maga mit akar jelenteni. Tanult maga nyelvtant az iskolában?

– Jelentem tanultam.

– Na, ez bizony nem látszik meg! Vigye innen előlem ezt a rettenetet és sürgősen javítsa ki, de az lenne a legjobb, ha újra írná, átírná az egészet. Így látni se akarom.

– Értettem alezredes elvtárs. Újra fogom írni.

Galiba alhadnagy megszeppenve ment vissza az irodába és vitte magával a piros tollal összevissza firkált, javítgatott jelentést. Élete első jelentését. Azonnal hozzálátott egy új jelentés elkészítéséhez. Még jobban koncentrálni, figyelte a csoportvezetői javításokat, ráfirkálásokat. Amikor elkészült ismét leadta az alezredesnek. Hamarosan ismét hívták a csoportvezetői irodába.

– Alhadnagy elvtárs az az érzésem, hogy nem értettük meg egymást. Én arra adtam parancsot magának, hogy a jelentést javítsa ki, helyesebben írja át. Erre maga mit csinált? Egy még rosszabb jelentést készített, mint az első volt. Vigye ezt a firkalmányt és akkor hozza ide, ha végre hajlandó lesz hibátlanul elkészíteni.

– Értettem. Kérek engedélyt távozni.

– Elmehet.

Leforrázva, megalázva tért vissza az irodába Galiba alhadnagy. Újabb jelentést írt, még gondosabban, mint az előző kettőt. Amikor bevitte a csoportvezetőhöz, az éppen az irodában ült az asztalánál.

– Ne menjen sehova. Várjon. Megnézem, hogy mit írt megint.

Az alezredes elkezdte olvasni Galiba alhadnagy jelentésének újabb változatát. Csóválta a fejét, fintorgott, sőt a végén már az asztalt csapkodta.

– Ebbe már bele sem javítok. Ez úgy rossz, ahogy van. Mindjárt vége a munkaidőnek, de maga az én estémet ne rontsa el egy újabb minősíthetetlen förmedvény beterjesztésével. Menjen vissza az irodájába és addig írjon, amíg jó nem lesz. Holnap reggel itt akarom látni a hibátlan jelentését, mert ha nem kénytelen leszek felülbírálni a pályaalkalmasságát. Most pedig elmehet.

– Értettem alezredes elvtárs. Reggelre elkészítem a jelentést.

Tanácsztalanul tért vissza az irodájába Galiba alhadnagy. Végső kétségbeesésében Talpai őrnagytól kért tanácsot.

– Imre bátyám mit csináljak, hogy végre elfogadja a csoportvezető elvtárs a jelentésemet?

– Na, mutasd.

Nézegeti az öreg a piszkozatokat. Lapozgat, olvasgat, majd kérdez.

– Melyik volt a legelső jelentés, amit készítettél?

– Ez, Imre bátyám.

– Na, azt a legelsőt írd le változatlan formában és holnap reggel tedd ennek a majomparádénak az asztalára.

– Ezt csináljam?

– Ezt.

– És ha észreveszi a svindlit?

– Dehogyan veszi észre.

A sikerben ugyan kételkedve, de Galiba alhadnagy mégis megfogadta az öreg elhárító tiszt tanácsát, akinek mindössze három elemi osztályra futotta, mert gyerekfejjel munkára fogták a gazdasági cseléd szülei. Nekilátott hát a másoláshoz. Szóról szóra, semmit sem változtatva leírta az első „borzalmasnak” minősített jelentését. Másnap reggel pedig még a csoportvezető beérkezése előtt annak íróasztalára tette. Majd várt izgatottan. Nemsokára hívatta a főnök.

– Alhadnagy elvtárs megmondom őszintén, hogy nagyon csodálkozom magán. Ha képes volt így elkészíteni ezt a nyavalyás jelentést, amelyik bármelyik tisztnek a dicséretére válna, akkor tegnap miért nem írta le ilyen értelmesen és érthetően? A jövőben mindig ilyen jelentéseket várok el magától. Viheti gépeltetni a jelentését.

– Értettem alezredes elvtárs. Kérek engedélyt távozni.

– Távozhat.

Galiba alhadnagy boldogan ment vissza az irodába.

– Imre bátyám bejött a javaslatod.

– Na, ugye mondtam. Elfogadta, mi?

– Elfogadta, egy szót ki sem húzott, bele sem javított.

– Látnod, ilyen ez a macskajancsi. Játssza az eszét, mert ő egyetemre is járt, meg nyelveket beszél. Meg kell neki valamiképpen mutatni, hogy különb nálunk.

A csoportvezetői magatartás igencsak gondolkodóba ejtette Galiba alhadnagyot. Az a gyanúja támadt, hogy ha Zebrovits alezredes egyszer elkövette vele szemben ezt az aljasságot, bizonyára máskor is meg fogja tenni. De azt is nagyon rövid idő alatt megtapasztalta, hogy a csoportvezető szinte kizárólag csak azokkal szórakozik, akik nem tartoznak Pálinskás alezredes piálós brancsába. Eszébe jutott, hogy az apja ilyen esetekben mindig valami erősebb kutyával példálózott. Nem véletlen, hogy Zebrovits kitolásaitól való menekülés szinte egyetlen lehetőségét a Pálinskához való csatlakozásban látta. Hamarosan meg is tette ennek érdekében az első lépéseket. Munkaidő után ő is a kocsmázó társasággal tartott. Az iszákos alosztályvezetőt követve végigjárták a környék kocsmaíit. Aki pedig igazán jó akart lenni a főnöknél, az a cseresznyepálinskára is rászokott. Galiba Gábor is hátat fordított a bornak, meg fröcscsnek, csak cseresznyepálinkát vedelt és kísértőnek sört küldött utána.

Az már akkoriban is úgy volt, hogy az iszákos ember általában szinte mindig pénz-zavarral küszködött. A Pálinskás-brancs sem volt kivétel ez alól. Egyszer az a szegény érte a főnököt, hogy neki se, de a követőinek sem volt egyetlen fityingje sem. Pedig jeles nap közelgett, amit nagy piálás nélkül nem lehetett túlélni. Az alosztályvezető magához hívatta Galiba alhadnagyot, akivel addigra már összeztegeződött, de úgy, hogy azért volt ebben egy kis csendőrré pertu.

– Jelentkezem alezredes elvtárs.

– Ne jelentkezz, hanem figyelj. Beszédem van veled.

– Figyelek alezredes elvtárs.

– Az a helyzet, hogy holnapután lesz a születésnapom, és azt meg kellene illően ünnepelni. Érted ugye?

– Értem. Azt meg kellene ünnepelni bizony.

– Igen ám, de rég volt a fizetés, meg még elég soká is lesz. Így aztán üres a buk-szám. Te hogy állsz pénzügyileg, már ugye kölcsönileg.

– Pénzem az nekem sincs. Még szerencse, hogy az ebédem be van fizetve, mert már kaját sem tudnék venni.

– Szerezni sem tudnál valahonnan némi kölcsönt a fizetésig?

– Hát, talán csak a fatértől. De ahhoz meg haza kéne mennem.

– Menj holnap haza. Van itt nekünk bárki által felhasználható ingyenes vasúti jegyünk, vagyis éves bérlet, amivel utazhatsz. De ha akarod, mehetsz a szolgálati koc-sival is, majd szólok a sofőrnek a menetlevél ügyében. A Daninak meg majd szólok, hogy elküldtelek egy vidéki felderítésre.

– Jó, akkor holnap elmennék, ha lehet az autóval. De az Zebrovits alezredesnek nehogy elfelejts szólni, mert aztán velem balhézik

– Szólok, szólok, csak menj és pénz nélkül elő se gyere.

Másnap Galiba Gábor a szolgálati gépkocsival, amit sofőr vezetett, beállított a szülőfalujába. Mindenki csak ámult-bámult, hogy mekkora nagy ember lett ebből a Galiba Gáborból. Nemrégén még egy kopott kis vasutas volt, most meg fekete Volga hozza s viszi. Az öreg Galiba meg persze, hogy adott kölcsön pénzt az egyetlen fiának, de csak kölcsönbe, úgy, hogy két egymást követő hónap elsején két részletben visszakapja a kétezer forintot. Vitte a pénzt boldogan Galiba Gábor. Az irigy szomszédok nem is sejtették, hogy csórikám pénzt kunyerálni érkezett. A kétezer forint akkoriban egy kezdő elhárító tiszt egy havi fizetésének felelt meg. Lett is belőle jó nagy születésnap buli.

A következő fizetésnél azonban Galiba Gábor hiába várta a kölcsön felének visszafizetését. Az alosztályvezető meg se nyikkant. Majd a következő havi fizetésnél szintén nem. Várt egy ideig Galiba alhadnagy, majd óvatosan szóvá tette a kölcsön ügyét Pálkás alezredesnek.

– Alezredes elvtárs meg kellene már adnom a faternek a tartozást, amit a születésnapodra hoztam.

– Most nincs pénzem, de a jövő hónapban megkapod. Milyen hónap lesz a jövő hónap?

– Jelentem november.

– Na, akkor megkapod.

Novemberben pedig, a hónap elején, pontosabban 7.-én, a Nagy Októberi Szocialista Forradalom ünnepe volt, egyben kitüntetések és pénzjutalommal járó dícséretes kiosztásának a napja. A szolgálatnál megtartott ünnepségen, mindenki legnagyobb meglepetésére, az alosztályvezető felterjesztése alapján Galiba Gábor alhadnagy is osztályvezetői dícséretben és a vele járó kétezer forint pénzjutalomban is részesült. A csodálkozás azért volt, mert Galiba alhadnagy semmi megdicséresre méltó cselekedtet nem hajtott végre. Bizony ő maga is csodálkozott, Pálkás alezredestől azonban négy szemközt beszélgetésen hamarosan megtudta az okot.

– Gábor gratulálok a dícsérethez és a jutalomhoz. Ugye tudod, hogy miért kaptad?

– Nem is sejtem alezredes elvtárs.

– Azért mert így ez által rendezve is van az adósság.

– Értettem alezredes elvtárs. De legalább a kocsit is hagy kapjam meg, hogy elvihessem a faternek.

– Rendben, viheted a kocsit is.

Végül Galiba alhadnagy csak jól járt. A pénzt ugyan vihette az apjának, megint büszkén a fekete Volgával a falusi népek ámulatára, de az az osztályvezetői dícséret a „kimagasló operatív teljesítményért” mégis csak az ő szolgálati adatlapjára került bejegyzésre.

Egyszer ketten voltak az irodában Talpai őrnaggyal, akivel a csoporton belül Galiba alhadnagy a legjobb viszonyba került. Félig-meddig az öreg a szakmai mestere

is lett. Beszélgetésük során szóba került az osztályvezetői dícséret és pénzjutalom is.

– Tudod Imre bátyám, hogy miért kaptam én dícséretet és pénzjutalmat november 7.-én?

– Nem tudom, csak sejtem. Kellett a pénz a főnöknek, meg a többieknek, piára.

– Erre hogy jöttél rá?

– Úgy, hogy nem te vagy az első és egyetlen, aki itt nem is egy alkalommal érdemtelenül dícséretet és pénzjutalmat kapott.

– Más is járt már így?

– Járt bizony, már többen is. Volt, akinek előre megmondták, hogy jutalmat fog kapni, amit ugyan nem érdemel meg, de azért kapja a pénzt, hogy az egészet bedobja a közösbe, legyen mit elkocsmázní. Ha tetszik, ha nem, úgy nézett ki, hogy aki már évek óta itt volt és a munkája alapján semmiféle dícséretben, elismerésben nem részesült, mert tényleg nem érdemelte meg, az kétezer forintért, vagy akár valamivel többért is, vett magának egy dícséretet, ami kitörölhetetlenül bekerült a személyzeti anyagába, a minősítéseibe. Két-három ilyen umbuldával be lehetett biztosítani, hogy több éves lötyögés, semmittevés után sem írhatták le róla, hogy alkalmatlan, használhatatlan, mert emellett ott voltak a „kiemelkedő munkáért” kapott dícséretes jutalmak. De hány ilyen volt! Meg van is még!

– Nem is gondoltam volna.

– Sok mindent nem gondolsz te még. De majd szépen lassan azt is meglátod, hogy B-pénzekkel hogyan manipulálnak.

– Mi az a B-pénz?

– Ez egy operatív célra felhasználható titkos belügyi pénzügyi keret. Ebből fedezik a különféle operatív akciók költségeit, persze szinte bemondás alapján, számlák nélkül. Ebből fizetik a konspirált és találkozási lakások költségeit, a reprezentációt, természetesen megint csak számla nélkül, hasra ütve. A hálózati munkával kapcsolatos valamennyi költség ebből van kiegyenlítve. A nyilvános helyen megtartott hálózati találkozókról sem kell számla. Bemondás, illetve tetszőleges beírás alapján megy az elszámolás. Csodálkoznál, ha tudnád, hogy hány olyan nyilvános találkozó költségét számolják el, amely mögött nincs is ténylegesen megtartott találkozó, tehát legálisan költség sem merülhetett fel. Majd tapasztalni fogod, hogy hányszor fog majd szólni az alosztályvezető, hogy gyorsan számolj el hálózati személlyel, vagy akár nem is létező társadalmi kapcsolattal megtartott, lényegében soha meg nem tartott találkozóra költséget, mert kell egy kis pénz az esti piáláshoz.

– Ezeket nem ellenőrzik a pénzügyi szervek?

– Nem ellenőrzik, mert nem ellenőrizhetik. Semmi közük ahhoz, hogy egyik vagy másik hálózati személlyel volt-e találkozó és mekkora költség merült fel. Ahhoz sincs közük, hogy ilyen vagy olyan fedőnevű hálózati személy egyáltalán létezik-e vagy sem. Ugyanez vonatkozik a társadalmi kapcsolatokra is. Mindezeket a konspirációs szabályok szerint csak a közvetlen főnökség ellenőrizheti, az meg nálunk, mint láthatod érdekelt ezekben a visszaélésekben.

– Még szerencse, hogy ezek nem túl nagy összegek.

– Ezek külön-külön nem nagyok, de éves összesítésben már számottevőek, még alosztály szinten is. Neked például fizetned kell az alosztály titkárságon, amikor kávéát iszol?

– Fizetnem bizony.

– Nagyon helyes. És mit gondolsz az osztályvezető elvtárs milyen kávéát iszik?

– Nem tudom.

– Ha hiszed, ha nem, potya kávéát. Minden hónapban a konspirált lakásokra a szükségesnél egy csomag kávéval és egy-két üveg konyakkal többet vásárolnak a B-ellátmány terhére. Ezt a többletet le kell adni minden hónap elején az osztályvezetői titkárságon. Abból főzi a titkárnő elvtársnő a kávéát a főnökének, na és persze magának is. A konyakot meg az osztályvezető elvtárs issza a vendégeivel, ha jönnek hozzá. De fene a belét, mostanában már nem jó neki a kommersz konyak, Vilmos-pálka után ácsingózik, mert valahol megkínálták és azt igen megkedvelte. Az nem számít, hogy drágább, hiszen ingyen van.

– Jó fizetésük van. Rászorolnak erre?

– Nem, de a potya az mindig jól jön. Az osztályvezető elvtárs pedig erősen potya-leső. Már hogy finoman fejezzem ki a pénzéhségét és a harácsolási vágyát.

– Akkor ő is benne van ezekben a visszaélésekben?

– Ha nincs is mindenben benne, de a kellő ellenőrzést elmulasztja. Mert annak azért ő utánajárhatna, legalább szűrőpróbaszerűen, hogy amikor egy hálózati személyt pénzjutalomban részesítenek, amelyre a javaslatot ő engedélyezi, a zsozsó ténylegesen eljut-e az ügynökhöz vagy az informátorhoz, vagy esetleg valaki közben zsebre vágja. Vannak itt olyan hálózati személyek, akik azt sem tudják, hogy ők beszervezettek. Csak papíron, csak nyilvántartásilag szerepelnek, hogy kilegyen a létszám, ami az elhárítási objektum hálózati biztosításához előírás. Ezek különösen jók arra, hogy pénzét lehessen csinálni belőlük. Ezek pénzbe nem kerülnek, nincs velük találkozó, mégis umbuldálva el lehet számolni hol ennyit, hol annyit.

– Tudod Imre bátyám a vasútnál ahol dolgoztam, ott aztán ment a lopás rendszeren. Loptak a vasúti tolvajok, meg loptak a vasutas tolvajok is. Viccelődve mondogatták, hogy ha egy vasutas hétvégi háza közelében egy forgalmista belefújna a sípjába és elkezdene egy vonatindító tárcsát le s föl emelgetni, alighanem elindulna a házika is, a kerítés is, de még talán a sufni is, mert minden a vasúttól származott. A seregben ugyanez volt, csak ott óvatosabban kellett csinálni, mert a lopásért hadbírószágra lehetett kerülni. De volt egy haverom, akinek szobafestő és mázoló volt a tanult szakmája. Az két év alatt szinte csak aludni járt be a laktanyába. Nem csinált az mást, mint festést, mázolást, tapétázást. Végigjárta az ezred tisztikarának, majd a tiszthelyettesi állománynak is a lakásait. Néha kifestett egy-egy irodát a laktanyában is, de csak az anyagvételezés miatt. Egy irodára felvett különböző anyagokkal három-négy tiszt lakást még kifestett. Csak azért nem bukott le, mert a főnökömnek, az elhárító tisztnek a lakását is kipingálta ingyen anyagból. Amikor a pályamódosításra szántam magam, azt hittem, hogy na, itt aztán ilyesmivel nem találkozom. Hát jó pofára estem.

– Ne csodálkozz. Miért lenne itt más? Itt is emberek dolgoznak. Itt is meg van mindenkinek a sara, nagyon kevés kivételtől eltekintve.

Galiba Gábor alhadnagy végül belenyugodott, hogy a pályamódosítása által sem került a korábbinál kedvezőbb helyzetben. Semmi más előnye nem származott, csak az, hogy az egyenruha viselésétől megszabadult. Nem volt egy nagy tehetség, tanulni sem volt nagyon nagy kedve, a képességei is behatároltak voltak, ezért ha létezni akart, be kellett húzódnia Pálkás alezredes védőernyője alá. Ennek azonban ára volt, mégpedig a kemény piálás. Mire százados lett a totál alkoholizmus jegyei már jól látszottak rajta külsőleg is és viselkedésileg is.

Pálkás Géza alezredes mellől egymás után dőltek ki a szesztestvérek, helyesebben a szeszeltársak. Egyiket ilyen, a másikat olyan nyavalyák döntötték le a lábukról, hogy majd rövidebb-hosszabb betegeskedés után végleg kiköltözzenek a rákoskesztúri köztemetőbe. Galiba százados még nem volt ötven éves, amikor befejezte földi pályafutását. Vele is a mérték nélkül fogyasztott fekete címkés kommersz cseresznyepálka végzett.

Egyedül Pálkás alezredes állta a sarat. Neki nem volt semmi baja, még a nyugdíjba vonulásakor sem. Bezzeg a mindig józan Zebrovits alezredes egy lábtörés következtében lesántult. Megbotlott egy járdaszíjban s neki annyi elég is volt. Pálkás alezredesnek erről az volt a véleménye, hogy „ez a hülye szárazlábú még menni sem tud”. Ettől kezdve Zebrovits elvtárs bottal járt. Addig-addig csúfolták, hogy ő a „botos elhárító”, hogy végül időnek előtte leszálalékoltatta magát és nyugállományba vonult. Ő meg azt mondogatta merészebb pillanataiban, hogy Pálkás alezredes „egy proli bunkó, aki azért nem betegeskedik, mert a szervezetét impregnálta az alkohol”.

Ami igaz, az igaz, Pálkás alezredes még nyugdíjasként is jól tartotta magát. Végül az a trauma végzett vele, amit a szeretett rendszere megváltozása váltott ki nála. Azt már képtelen volt felfogni s feldolgozni, hogy az a rendszer, amiért annyi heves csatát vívott a konspirált osztályharc frontjain, csak úgy egyszerűen összeomlott és egy új lépett a helyébe. Elkecseregésében stílszerűen, egy november 7.-én a halálba itta magát. Alkoholmérgezés végzett vele.

A „TALI”

Az állambiztonsági szolgálatnál a hálózati személyekkel – 1972-ig az ügynökökkel és az informátorokkal, 1972-től titkos munkatársakkal, titkos megbízottakkal és ügynökökkel – megtartott személyes találkozót emlegették a szakmabeliek röviden csak „tali”-ként. Ezek vagy nyilvános helyen kerültek lebonyolításra, leggyakrabban éttermekben, presszókban, vagy konspirált lakásban (K-lakásban), esetleg találkozási lakásban (T-lakásban).

Egy bizonyos időnek azonban el kellett ahhoz telni, hogy a fiatal pályakezdő operatív tiszt bekapcsolódhasson a hálózati munkába. Az 1960-as évektől kezdve erre már csak az állományban való véglegesítés után kerülhetett sor. Addig az ifjú operatív tiszt hálózati személyt nem ismerhetett meg, beszervezést nem hajthatott végre és kapcsolattartásra – foglalkoztatásra – sem ügynököt, sem informátort nem vehetett át. A próbaidő – egy év – elteltével jöhettek csak a komoly feladatok és egyben próbatételek.

Leggyakrabban az történt, hogy a pályakezdő operatív tiszt, a véglegesítése után, az idősebb és tapasztaltabb munkatársaitól átvett kapcsolattartásra, vagyis foglalkoztatásra olyan hálózati személyt, aki szakmai szempontból már leépülő félben volt, alig-alig lehetett valamire használni, de a hálózatból kizárni, vele a kapcsolatot még megszakítani sem akarták, nem is ritkán csupán statisztikai okokból. Egy bizonyos elhárítási vonal, objektum, vagy terület konspiratív megfigyeléséhez ugyanis meghatározott létszámú hálózati bázissal rendelkezni kellett. Ha a létszám megvolt, azt már csak ritkán vizsgálták, hogy a hálózati személyek közül hány alkalmas és hány teljesen alkalmatlan a megjelölt hálózati funkció ellátására. Ennek lett a következménye, hogy egy idő után a különféle elhárító egységek és alegységek a jól működtethető hálózati személyek mellett hosszú távon cipeltek magukkal használhatatlan, soha semmiféle eredményt nem produkáló hálózati személyeket is. Sőt arra is volt példa – mint utólag kiderült –, hogy alkalmaként hálózati beszervezések kizárólag a statisztikai elvárásoknak megfelelően is készültek, vagy ami még szélsőséesebb eset, ezek csupán papíron valósultak meg, a valóságban nem.

Egy ténylegesen beszervezett hálózati személynek, „Marton” fedőnevű ügynöknek, valódi nevén Kaczúr Péter mérnöknek, volt a kapcsolattartó tisztje Boros László őrnagy. „Marton” csak fedőnéven, „Üveges László” őrnagyként ismerte már a sokadik kapcsolattartójaként Boros őrnagyot. A személyes találkozókat Budán a „Kunyhó” fedőnevű K-lakásban bonyolították le. „Marton” valamikor átlagosan teljesítő ügynök volt. Különbözőbb eredmények nem nagyon kötődtek a felderítő munkájához, de azért néha-néha adott olyan jelentést, amit valamire használni lehetett. A találkozási fegyelmével azonban nem volt soha probléma. Mindig pontosan megjelent a K-lakásban. Eleinte hetente voltak vele találkozóik, később kéthetente, utóbb már csak havonta egyszer. A lehetőségei olyanok voltak, hogy konkrét feladatot már csak

ritkán lehetett meghatározni a számára. Leggyakrabban a tartótisztje által feltett kérdésekre hangulati jelentéseket adott kézírásos formában. Ezek azonban elsősorban arra voltak csak jók, hogy a hálózati jelentésekről készült statisztikát valamennyire javítsák. Mert a statisztika a hálózati jelentések és azok milyensége tekintetében is létezett.

Boros őrnagy nem is az ÁVH-nál, hanem még az ÁVO-nál kezdte az elhárító munkát. A szüleiéről, családjáról soha nem beszélt. Mintha nem is lettek volna. A személyzeti anyagában az szerepelt, hogy a szüleit nagyon korán elvesztette és nevelőszülőkhöz került, akik túl sokat nem törődtek vele. Még a hat elemi osztályt sem végeztették el a lelenből kivett gyerekekkel, inkább munkára fogták a falusi házuk körül. Semmilyen szakmát nem tanult, így aztán később legényként már hol napszamos volt, hol kubikolt, máskor kertészkedett, vagy állatokat gondozott. Éppen egy uradalomban éldegélt és dolgozott, amikor 1945-ben megérkeztek a szovjet csapatok és elhozták Magyarországra az ő világméreteiben is győzelemre hivatottként emlegetett rendszerüket. Nem sokkal később, egy vasárnap a piactéren a falujáró s népnevelő elvtárs beszéde olyan mély hatást gyakorolt Boros Lacira, hogy akkor ott elhatározta, hogy ő bizony azonnal beáll „komenistának”. Be is iratkozott a vörös zászlósok, vörös csillagosok pártjába. Nagydarab, erős legény lett a Boros Laciból, ezért a helyi felvonulások alkalmával ő lett a párt zászlajának cipelője. Amikor pedig katonasorba került a kommunista párttitkár elküldte ávosnak. Ott meg egymás után különféle – többnyire néhány hetes, vagy hónapos – iskolákat végeztek vele és az ÁVH-nál már tiszt volt, operatív tiszt, vagy, ahogy a hazudott munkáshatalom időszakában szívesebben emlegették önmagukat: „operatív munkás”. Az 1956-os forradalom miatt átszervezett viszonyok következtében pedig államvédelmiből rendőr őrnagy lett, de továbbra is kémelhárító.

Kaczúr Péter 1956 őszén már műegyetemista volt, de őt bizony teljesen hidegen hagyta a forradalmi hevület. Ő csak annak örült, hogy a határok megnyíltak és már a legelsőik között, még mielőtt a forradalom sorsa eldőlt volna, illegálisan külföldre távozott, vagy, ahogy akkoriban mondták: „disszidált”. Amint lehetett Amerika felé vette az irányt, ahol valami egészen távoli rokonai éltek, akikkel azonban semmiféle kapcsolatot nem tartottak az itthoniak, csak a lakcímüket tudták, de azt sem teljesen pontosan. Később azt állította, hogy ő csupán „kalandvágyból” indult neki az ismeretlennek, s ebben az állításban volt is némi igazság. Amikor hosszas keresgélés után rátalált a rokonokra és megjelent náluk, azok hallani sem akartak arról, hogy a hóna alá nyúljanak, sőt egyáltalán, hogy befogadják. Kénytelen volt ezért átkínlódni néhány évet úgy, hogy eleinte segélyekből, adományokból élt, majd dolgozott, de Amerika nem nyújtotta neki azt az „amerikát”, amire számított. Ezért amint tehetett, egy amnesztia rendelet lehetőségét felhasználva hazatért, a „lábtörő alatt” hazalopakodott. Nem nagyon dicsekedett a kalandos, de sikertelen amerikai életével. Itthon azonnal dolgozni kezdett és közben esti tagozaton befejezte tanulmányait, aminek azonban ára volt. Az állambiztonsági szolgálat, amelyet akkor még hivatalosan politikai nyomozószerveknek neveztek, ugyanis nagy titkon nekiszegezte a kérdést:

folytathatja a kimenetele miatt félbeszakított tanulmányait, ha együttműködést vállal velük, vagy örökre elfelejtheti az egyetemre való ismételt bejutást a szocialista hazának hátat fordítása miatt. Kaczúr Péter pedig mindenképpen mérnök akart lenni és nem segédmunkás, ezért vállalta a beszervezést. Be is jutott az egyetemre, el is végezte, mérnök is lett belőle. A hozzá hasonlóan hazatért disszidensekkel kellett megismerkednie, róluk jelenteni, mert a kémelhárítás azt vizsgálta titkos eszközökkel és módszerekkel, hogy a hazatértek közül ki lehet az, aki nem csak jött, hanem esetleg küldtek, vagyis az akkor ellenséges titkosszolgálatok ügynöke. „Marton” fedőnevű ügynök eleinte próbált megfelelni az elvárásoknak, később azonban egyre gyakrabban nehézségei támadtak. A munka mellett tanult, később megnősült, ezek pedig rendre akadályozták a feladatok végrehajtásában, néha már a titkos találkozókra való elmenetelben is. Nem véletlen, hogy „Marton” az 1960-es évek legvégére „lepusztult” ügynökké vált, már többnyire csak a statisztikákban létezett. Az utóbbi években az általa „Üveges László”-ként ismert Boros őrnagy volt a kapcsolattartója.

Teleki Lajos alhadnagy túl volt már egy alapfokú operatív tanfolyamon és az egy éves próbaidőn. Miután véglegesítették az állományban, sor kerülhetett arra, hogy bekapcsolódjon a hálózati munka gyakorlati végrehajtásába. Egy napon a csoportvezetője magához rendelte.

– Százados elvtárs Teleki alhadnagy jelentkezem.

– Gyere csak, gyere! Figyelj ide Lajos! Az a helyzet, hogy a Boros őrnagy elvtárs néhány napon belül egészen más állambiztonsági területre kerül. Három napja van, hogy minden ügyét és ügynökét átadja valakinek. Ehhez már hozzá is látott. Úgy döntöttem, hogy te fogod átvenni tőle a „Marton” fedőnevű ügynökét.

– Értettem százados elvtárs.

– A találkozók „Marton”-nal a „Kunyhó” fedőnevű K-lakásban bonyolódnak. Most azonban erre a rendkívüli átadási találkozóra ott nem kerülhet sor, mert másnak beütemezett soros találkozója van ott. Ezért nyilvános helyen, az Európa presszóban találkoztok. Megismerkedsz „Marton”-nal és átveszed a Lacitól további tartásra. Beszéld meg a „Marton”-nal a következő találkozót, de azt már az eddig is használt „Kunyhó” fedőnevű K-lakásba.

– Értettem százados elvtárs. De mi lesz a dossziékkal?

– Az ügynök dossziéit már most vedd át és még a találkozó előtt tanulmányozd, hogy legyen fogalmad arról, ki is ez a „Marton”.

– Értettem százados elvtárs.

Aznap délután Boros őrnagy és Teleki alhadnagy a budai Európa presszóban üldögéltek. Teleki előtt üres kávéscsésze és egy üveg Traubisoda, Boros őrnagy előtt üres konyakos pohár és egy üveg Kinizsi sör. Megállapodtak, hogy Teleki Lajos „Laki Lajos” fedőnéven fog bemutatkozni. Hamarosan megérkezett az, akire vártak, „Marton” fedőnevű ügynök, vagyis Kaczúr Péter mérnök.

– Jó napot elvtársak.

– Jó napot magának is Péter. Bemutatom a kollegámat, Laki Lajos alhadnagy elvtársat.

– Laki Lajos vagyok.

– Örvendek. Kaczúr Péter. Látom, ismét készülnek valamire, ha már ketten jöttek.

– Mire gondol Péter?

– Arra, hogy Üveges elvtárs odébbáll, az új kapcsolattartóm pedig Laki elvtárs lesz.

– Eltalált.

– Hát akkor ismerkedjünk. Hogyan lesz tovább?

– Minden úgy lesz, mint eddig. Maga minden hónap első hétfőjén a munka után eljön az eddig használt konspirált lakásunkba. Ott azonban már nem én fogom várni, hanem a Laki elvtárs.

– Rendben van, értem. Nem először fordul már elő az ilyen váltás, amióta a szolgálatukba szegődtem.

– Aztán úgy viselkedjen, hogy ne kelljen szégyenkeznie maga miatt.

– Nem lesz panasz rám őrnagy elvtárs.

– Egyébként mi újság van a vállalatnál?

– Sok újság nincs, legfeljebb az, hogy a jövő héten jön hozzánk egy angol céges delegáció és valami kooperációról akarnak tárgyalni. A hírek szerint előbb fejlesztési együttműködést akarnának, de később talán még gyártást is. Lehet, hogy benne leszek a fogadó delegációba, már ugye a nyelvtudásom miatt. Legalább ennyi hasznom volt az amerikai kiruccanásomból.

– Erről a tárgyalásról már a Laki elvtársnak számoljon be.

– Jó, úgy lesz.

– Most akkor Péter végeztünk is. Csak azért kértem magától ezt a rövid találkozót, hogy megismerkedjen Laki elvtárssal. Minden jót magának Péter.

– Minden jót magának is őrnagy elvtárs. Magának meg viszontlátásra Laki elvtárs.

– Viszontlátásra.

„Marton” fedőnevű ügynök elhagyta a presszót. Boros őrnagy kifizette a fogyasztást, az ügynök által rendelt kávé is, majd a két operatív tiszt is távozott az egyre inkább benépesülő Európa presszóból.

A megbeszélt találkozó napján, Teleki alhadnagy már jó félórával korábban a „Kunyhó” fedőnevű K-lakásban tartózkodott. Kinyitotta a szoba ablakait, hogy a nyár eleji friss levegő bejusson az áporodott és cigarettafüsttől bűzlő szobába. A dohányzó asztalkára előkészítette a poharakat, kávé csészéket, üveges üdítőket, sós-ropogós pácikákat. A konyhában bekészítette a kávé a főzőbe, majd a konyhai ablakból, a függöny takarásából figyelni kezdte a K-lakást magába foglaló épülethez vezető utat.

„Marton” pontosan érkezett, az előírásoknak megfelelően még a K-lakás közelében is önellenőrzést végzett. Figyelte, hogy nem követi-e valaki. Megállt rövid időre a szemközti ház könyvesboltjának kirakata előtt. Nézegette a könyveket, közben jobbra, s balra is tekintgetett. Amikor semmi gyanús körülményt nem észlelt, az egyébként sem túl forgalmas utca is szinte teljesen üres volt, kényelmes léptekkel átsétált a másik oldalra és bement abba az épületbe, amelynek második emeletén a K-lakás

volt. Teleki alhadnagy ekkor a bejárati ajtó közelébe helyezkedett. Hamarosan egy rövid csengetés hallatszott és a kapcsolattartó tiszt máris nyitotta az ajtót.

- Jó napot kívánok.
- Jó napot. Pontos volt.
- Az szoktam lenni, ha csak megtehetem.
- Menjen be a szobába, foglaljon helyet, máris hozom a kávé.

Az ügynök bement a szobába. Teleki hadnagy pedig a kávé töltögette egy kis kancsócskába, kockacukrokat rakott kis tányérkára, majd ezeket egy tálcán ügyetlenkedve vitte be a szobába. Gondosan figyelt arra, el ne ejtse a porcelán holmikat. Teleki alhadnagy sem a felszolgáláshoz, sem a háziasszonyi dolgokhoz nem nagyon értett. Éppen ezért a szobába érve kis híján elejtette azt, amit a kezeiben egyensúlyozott. A szoba ugyanis üres volt. Az ajtóban állva senkit sem látott. Csupán az ablakon lengedezett a függöny a beáramló friss levegőtől és az enyhe huzattól. A legelső pillanapban az villant át az agyán, hogy talán ez a „Marton” kiugrott az ablakon. Majd az, hogy a második emeletről kiugrani nem életbiztosítás. Hallott már az idősebb operatív tisztektől mindenféle vad történeteket, amelyek a hálózattartás során előfordultak. Lerakta gyorsan a tálcát az asztalkára és az ablakhoz lépett. Kihajolva nézte az utcát az ablak alatt, majd jobbra, s balra is. Sehol nem látta az ügynököt, de még mást se. A földön elterülve pedig főleg nem.

Amikor az ablaktól visszafordult, a meglepetéstől mozdulni, de még megszólalni sem tudott. A nyitott ajtószárny takarásában állt „Marton” a fal felé fordulva. Lábai nagy terpeszállásban, két kezét a magasban a feje felett a falhoz támasztotta. Teleki alhadnagy nem értette a helyzetet és talán nem véletlen, hogy az ügynök szólalt meg előbb, mozdulatlan pozícióban, csupán a fejét kissé oldalt fordítva a csodálkozó operatív tiszt irányába.

- Alhadnagy elvtárs nem motoz meg?

Majd állt a falnál, fejét is visszafordítva és várta a motozást. Teleki alhadnagy pedig azt sem tudta, hogy miként kezelje ezt a helyzetet. Nem felejtendő, hogy pályakezdő operatív tiszt volt, másodszor látott életében élő ügynököt és először úgy, hogy négy szemközt vannak. Végül csak megszólalt ő is.

- Kaczúr úr! Én magát nem motozom meg. Most sem és ezután sem. Ezért, ha legközelebb jön, szíveskedjék bevonulni a szobába, helyet foglalni és eltekinteni a motozási procedúrától.

„Marton” is észrevette a fiatal operatív tiszt zavarát. A feszültséget oldandó gyorsan helyet is foglalt.

- Ne haragudjon a történetekért, de az őrnagy elvtárs csak akkor engedett leülni, ha már megmotozott.

- Jó, rendben, elhiszem, de nyomatékosan felhívom a figyelmét, hogy én nem fogom magát megmotozni.

A gőzölgő kávé szürcsölgetése közben oldódott a feszültség. Mindenféle közömbös dolgokról beszélgettek, majd Teleki alhadnagy rátért a munkára.

- Lezajlott-e a tárgyalás az angol partnerekkel?

– Lezajlott és az előzetes terveknek megfelelően jelen voltam én is. Jelenleg azonban még elég távol állnak egymástól az elképzelések. Sikertől megszerezni és elhozni önnek a tárgyalásról készült emlékeztető egy példányát, de csak elolvasásra, ha egyáltalán érdeklí, azonban vissza kell vinnem. Ebben jószíval szerepel minden, ami a hivatalos megbeszélésen elhangzott. Nincs azonban szó arról, ami a tárgyalást követő közös vacsora során történt.

- Tapasztalt valami olyasmit, ami szokatlan volt, ami nem volt illeszthető sem a tárgyalás, sem a kötetlen beszélgetés menetébe?

– A hivatalos programon az elképzelt kooperáció részleteiről folyt az egyeztetés. Ennek során a téma természetéből következően semmiféle titkos adat fel sem merülhetett. A műszaki részről most még különben sem nagyon esett szó. Először a pénzügyi, értékesítési és egyéb hasonló elképzeléseket kellett tisztázni, illetve egyeztetni.

- A jelen levő angolok közül tart-e valakit említésre méltónak s miért?

– Talán a Taylor urat, aki a vacsoránál mellettem ült. Lehet, hogy a bizalmat akarta megnyerni azzal, hogy közölte, ő részben még a századelőn kivándorolt magyarok leszármazottja nagyanyai ágon. Kihangsúlyozta, hogy most jár először Magyarországon, ő már egy szót sem tud magyarul. Nekem mégis az volt az érzésem, hogy ez a Taylor valamennyire tud magyarul. A tárgyalás során végig meg sem szólalt, viszont ha közülünk valakik egymást közt valamit magyarul megbeszéltek, azt mintha igen élénken figyelte volna. Mint mondtam a vacsoránál mellettem ült és végig áradozott Budapestről. Kifejezésre juttatta azt a szándékát, hogy a jövőben többet fog ide utazni. Talán még a családját is elhozza egyszer. Elismeréssel szólt a gyárunkról is, ami szerintem csak egy udvariassági gesztus volt. Megjegyezte, hogy biztosan azért vannak ezek a kiváló eredmények nálunk, mert valami speciális fejlesztésekkel és gyártásokkal is foglalkozunk. Rákérdeztem, hogy mit ért speciális fejlesztés alatt. Ekkor eléggé zavarba jött és meglehetősen érthetetlen szövegkörnyezetben kifejtette, hogy valamiféle katonai felhasználású témákra gondolt. Mondtam neki, hogy ilyesmi nálunk nincs, mi csak polgári felhasználású termékeket fejlesztünk és gyártunk. Az a gyanúm, hogy ezt nem véletlenül vetette fel, tudhat arról, hogy van nálunk elég jelentős hadiipari érdekelttség.

Amikor a találkozóhoz ez a beszámoló része befejeződött, Teleki alhadnagy rátért a jelentés megírására.

- Kérem Kaczúr úr, hogy foglaljon helyet az íróasztalnál, De várjon, előbb becsukom az ablakot, hogy ne legyen itt huzat. Ott a papír és a golyóstoll, kérem, hogy a szokásos formában rögzítse egy jelentésben mindazt, ami itt elhangzott, természetesen csak a lényeg, amiről megjegyeztem, hogy ez bennünket érdekel. Sorolja fel név szerint úgy a magyar, mint az angol tárgyaló delegáció tagjait. A Taylorral kapcsolatos adatokra a végén a szükséges részletezéssel térjen ki.

„Marton” fedőnevű ügynök odaült az íróasztalhoz. Kezébe vette a golyóstollat, előtte a papírköteg, és várt. Nézett a fotelban ülő, és magának éppen üdítőitalt töltő operatív tisztre. Észrevette ezt Teleki alhadnagy is, de tapasztalatlansága ismét kiütközött. Nem tudta, hogy mitévő legyen. Ő ült a dohányzó asztalnál a fotelban,

az ügynök az asztalnál egy széken s nem történt semmi. Ismét „Marton” volt az, aki megoldotta a helyzetet.

– Laki elvtárs! Nem tetszik diktálni azt, amit írnom kell?

– Már megbocsásson, de én olvastam az eddigi jelentéseit, és ezért feltételezem, hogy le tud írni önállóan egy ilyen jelentést.

– Le tudnék írni, de eddig az volt a szokás, korábban is néha, Üveges őrnagy elvtársnál pedig mindig, hogy ő diktálta le a jelentést. Én írtam, de ő diktálta.

Teleki alhadnagynak ekkor eszébe jutott az, amit az idősebb kollegák az államvédelmi időkről, a koncepció és provokált ügyekről meséltek. Meg az is, hogy szinte kivétel nélkül mind lesajnálóan, már-már utálattal beszéltek a „dossziés embereként” – vagyis fogott, megszarolt és kézben tartott emberekként – emlegetett ügynökökről és informátorokról. Teleki alhadnagyba belebújt a kisördög és kísértette vesztettül. Nem tudott ellenállni, hiszen tapasztalatlan volt még az önuralom terén is. Kibuggyant belőle a kérdés.

– Mondja kedves Kaczúr úr! De kérem, hogy őszintén válaszoljon! Tiszti becsületszavamat adom, hogy a kérdés is és a válasz is szigorúan köztünk marad. Ilyen esetekben, amikor maga beszámolt valakiről vagy valamiről és a diktálásos jelentésírásra került sor, mindig ugyanaz került a papírra, mint amit maga előzőleg szóban jelentett?

Az ügynököt meglepte a kérdés. Félt, hogy provokálja az ifjú tiszt. Ugyanakkor az első benyomásai nagyon kedvezőek voltak Laki alhadnaggal kapcsolatban. Már az is igen meglepte, hogy elmaradt a motozás. A kioktató, gyanakvó, okoskodó kérdések és keresztkérdések is kimaradtak a szóbeli beszámoltatás menetéből. Mindezeket mérlegelve úgy döntött, hogy kockáztat és őszinte lesz.

– Eddig az volt a gyakorlat alhadnagy elvtárs, hogy amit én szóban elmondtam, vagy amiként maga mondta, jelentettem, arról az Üveges őrnagy elvtárs csinált magának valami irkafirka jegyzeteket. Ezt követően ültem én az íróasztalhoz, mint most is, és az őrnagy elvtárs az első szótól az utolsóig lediktálta a jelentést, ami viszont néha egészen más volt, mint amit én tapasztaltam, és amit előbb szóban előadtam.

– Már megbocsásson, de maga az írásban elkészített jelentés végén a fedőneves aláírásával hitelesíti a leírtakat. A kézírásával és az aláírásával felelősséget vállal a jelentésben foglaltakért. Miként vállalt volna felelősséget, ha netán annak vizsgálátára sor kerül, olyasmiről, ami nem is igaz, amit maga nem is állapított meg, nem is derített fel, sőt a lényegét tekintve még csak nem is jelentett.

– Sehogy.

– Nem próbálta szóvá tenni, hogy őrnagy elvtárs, amit maga diktál, azt én szóban nem említettem, nem jelentettem.

– Eleinte próbáltam. Egyszer- kétszer megtettem, de mindig legorombított, hogy „maga ne ugasson bele az én munkámba, mert én sem szólok bele a maga mérnöki munkájába”. Ha jobbkedve volt, akkor elintézte az ügyet azzal, hogy „maga csak írja azt, amit én diktálok, hiszen úgysem lesz attól senkinek sem gyereke”. Ezzel el volt intézve. Én meg úgy voltam vele, hogy úgy is az lesz, amit ő akar. Ezért hát ő diktált

én meg írtam. Hamarosan rájöttem, hogy tényleg nem lett ettől még „senkinek sem gyereke”. Azt én nem tudom, hogy maguk mit csinálnak az én és mások jelentéseivel. De azoknak, akiről én az évek során jelentettem, hát a hajuk szála sem görbült. Így belenyugodtam ebbe a diktálásba is, meg a hazudozásba is.

– Hát idefigyeljen kedves Kaczúr úr! Mostantól kezdve én egy mukkot sem szólok az alatt az idő alatt, amíg maga a jelentés megírásával foglalatossodik. Legfeljebb annyit, hogy előtte megmondom, hogy a maga által szóban elmondottak közül mi kerüljön bele a jelentésbe és mi maradjon ki, mert bennünket az éppen nem érdekel. Rendben lesz így Kaczúr úr?

– Rendben lesz alhadnagy elvtárs.

„Marton” hozzálátott a jelentés megírásához. Már az első oldal vége felé járt, amikor abbahagyta az írást. Főlemelet tekintetét a papírról és egyenesen az operatív tiszt szemébe nézett. Teleki alhadnagy azt hitte, hogy valami miatt megakadt a jelentés írása során, talán nem tudja, hogy írja-e, vagy hogyan írja. De nem erről volt szó.

– Az szeretném megkérdezni az alhadnagy elvtárstól, hogy van-e magánál pisztoly?

Szerencse, hogy Teleki alhadnagy fotelban ült, mert ha szék van alatta, biztosan lefordult volna róla. Váratlanul érte a kérdés és bizony az is megfordult ekkor már a fejében, hogy talán ez a „Marton” egy kicsit különc ember, netán még ütődött is lehet. Felelet helyett visszakérdezett.

– Honnan jut eszébe ilyen ostobaság? Mi a frásznak lenne nálam pisztoly? Megnyugtatom, hogy mi nem hordunk magunknál pisztolyt. Ilyen találkozáskor, mint ez a mostani, pedig főleg nem. De ugyan árulja már el, honnan jutott eszébe ez az ostobaság?

– Onnan, hogy az Üveges őrnagy elvtárs, amikor én az íróasztalhoz ültem, mindig elővette a pisztolyát és kitette maga elé az asztalra. Egyszer azt mondta, hogy azért, mert nyomja az oldalát. De én tudom, hogy azért csinálta, hogy nyomatékot adjon a diktálásának.

Teleki alhadnagynak erre a napra bőségesen elege lett a meglepetésekből. A jelentés elkészülése után rövid ideig még beszélgettek. Közben azon törte a fejét a kapcsolattartó tiszt, hogy milyen feladatot adjon az ügynökének, de nem jutott eszébe semmi. Annyira beszűkültek voltak „Marton”-nak a lehetőségei, hogy még valami általános jellegű feladatot sem tudott kitalálni. Így az ügynök ismét megúsza, megint nem kapott semmi feladatot. Ennyiben hasonlított a mostani találkozó a korábbiakhoz. Hamarosan el is köszöntek egymástól.

– Visszontlátásra alhadnagy elvtárs.

– Visszontlátásra a jövő hónap első hétfőjén délután, a szokásos időben. De jól jegyezze meg, hogy motozás akkor sem lesz.

Néhány év múlva megjelent egy titkos belügyminiszteri parancs, amely újra szabályozta az állambiztonsági szolgálat hálózati munkáját. Ekkor minden egyes addigi hálózati személyt – ügynököt és informátort – felül kellett vizsgálni és át kellett minősíteni az új szabályozásnak megfelelően. Lehetőség adódott ennek kapcsán arra

is, hogy a használhatatlan hálózati személyek közül korlátozott számban megszabaduljanak azoktól, akikre már semmi szükség nem volt, még statisztikai szempontból sem. Teleki Lajos – akkor már hadnagyként – kiügyeskedte „Marton” fedőnevű ügynök kizárását a hálózatból, megszabadította a kényszerűen vállalt köteléktől.

MEGTILTOTT HÁZASSÁG

Szorgalmas, de meglehetősen szegény sorsú földművelő tiszántúli családból származott Magyar Antal. Mivel igen értelmes, szorgalmas és jó tanuló volt, a nyolcadik általános iskolai osztály elvégzése után az apja, a szomszédban lakó tanító bácsi erőteljes rábeszélésére, még rászánt négy évet a taníttatására. A közeli város mezőgazdasági technikumába íratta a fiát, aki ott sikeres érettségi vizsgát is tett. Útja ezt követően vissza vezetett a falujába, a mezőgazdaságba, a földhöz, ha már azt tanulta. Szakképzett agronómus lett a helyi termelőszövetkezetben. Az apja addigra a kommunista párttagsága után nem tudta megúszni, hogy meg ne válasszák a községi alapszervezet titkárának. Így a Tóninak meg muszáj lett a KISZ helyi titkárságát elvállalni. Más ugyanis nem nagyon mutatott alkalmasságot se, de hajlandóságot se, erre a funkcióra. Persze a faluban volt is KISZ, meg nem is. Papiroson volt, de a valóságban nem, legfeljebb egy elég elhanyagolt, koszos szobaféle a községháza melléképületében egy öreg ping-pong asztallal. Ez volt a falusi KISZ, a titkára meg a Magyar Tóni.

Amikor elérkezett az ideje Magyar Antal is megkapta a katonai behívót. Mivel a származását tekintve igen megbízhatónak tartották, a bevonulás után azonnal a BM Tartalékos Tisztképző Iskolán találta magát. Ha már akaratán kívül oda került, hát ott is példamutatóan tanult, fegyelmezett és jó katona, helyesebben hallgató volt. A végső vizsga letétele után, a kiváló tanulmányi eredményeire tekintettel nem tartalékos rendőr alhadnagy, hanem hadnagy rendfokozatba avatták. Ekkor azonban már nem tért vissza a családi fészekbe, sőt tartalékos sem lett, hanem a fővárosba került, mert mint hivatásos rendőrtisztet belügyi állományba vették. Kémelhárító lett az állambiztonsági szolgálatnál. Magatartása mit sem változott. Tiszteletudó volt és szerény, szorgalmas és tanulékony, a duhaj kicsapongásoktól mentes, többek szerint ígéretes jövő állt volna előtte, persze csak egy bizonyos szint eléréséig. Ahhoz, hogy valami magasabb parancsnoki pozícióba felkapaszkodjon, kevés volt a falusi párttitkár apja által biztosított háttér. Ahhoz több kellett.

Édesanyját és az otthonmaradt testvéreit a távolba kerülése után is igen gyakran látogatta, sőt ahogy bírta támogatta is. Ha otthon volt, mindig kiment a temetőbe az időközben oda kiköltözött apja sírjához, újból és újból megköszönni, hogy embert nevelt belőle. Nehezen szokta a fővárosi zajos életet, a csendes falut viszont mindinkább hiányolta. A faluban a régi cimborákkal eljárogattak a termelőszövetkezeti kultúrterembe rendezett táncmulatságokra, egy-két korsó sörre, meg a helyi leányszépségek közelebből való nézegetésére, táncközben hozzájuk való simulásra.

Egy szüreti bálon ismerkedett meg Magyar Antal rendőr hadnagy Katona Piroskával, az ottani községi tanács tisztviselőjével. Piroska nem helybeli lány volt, hanem, ahogy az alföldi népek mondták, „gyüttmönt”. Igen messziről, egy elég távoli dunántúli faluból való volt, meglehetősen közel volt az osztrák határhoz. Az érettségi után tanácsai akadémiát végzett és onnan helyezték a Tóni falujába, mert ott volt rá ép-

pen igény, egy megüresedett tanácsi tisztviselői állást töltöttek be vele. Csinos, ám csendes, egyáltalán nem rátarti lány volt ez a Piroska. Az anyukája egyedül nevelte a testvéreivel, mert az apukája elég korán meghalt, valami hadifogságból hazahozott, akkoriban még gyógyíthatatlan nyavalya okozta a vesztét.

Magyar Tóninak nagyon megtetszett Katona Piroska, minek következtében még tovább sűrűsödtek a hazautazgatásai is és a tanácsi előadó leányka körüli forgolódásai is. Addig-addig tette a szépet Tóni a Piroskának, amíg egymásba nem szerelmesedtek. A nagyobb városokban, felvilágosultabb környezetekben, abban az időben már azt mondták az ilyen fiatalokra, hogy együtt járnak. A Tóni falujában azonban akkor még maradibbak voltak a viszonyok s a népek, ott még udvarlásról beszéltek. Ez alatt az udvarlási idő alatt jól megismerték egymást és végül úgy döntöttek, hogy összekötik az életüket, összeházasodnak. Magyar Tóni egy hétvégén elutazott a dunántúli faluba és nagy tisztelettel meg is kérte Katona nénitől a leánykája kezét. Rögvest meg is kapta azt, amit kért, Piroskának is a legnagyobb boldogságára. Megtartották az eljegyzést és tervezgetni kezdték az esküvőt s a lakodalmat is.

Volt azonban még egy aprócska bökkenő, egy leküzdendő akadály. Magyar Antal rendőr hadnagy, mint az egyik fegyveres testület hívatásos állományú tagja, sőt tisztje, csak úgy és akkor köthetett házasságot, ha arra a szolgálati helyén az engedélyt megkapta. Ennek a megkötöttségnek az volt a célja, hogy a hívatásos állományú tiszteket megóvják attól, nehogy túlzottan feslett erkölcsű nőszemélyekkel, vagy az osztályellenség kategóriájába tartozókkal, azokhoz kapcsolódókkal gabalyodjanak össze.

Magyar Tónira ragadt már annyi a titokzatos szakmája gyakorlatából, hogy a heves udvarlás során ne csak a választottját ismerje meg, hanem annak családját, rokonságát is. Óvatosan kikérdezgette a menyasszonyát, de soha semmi, a házasságkötésnek útjába eső körülményre nem bukkant, ezért nagy nyugalommal töltötte ki a házasságkötési kérelem nyomtatványát, írta rá Katona Piroska és szülei nevét és adatait. Amikor elkészült, dátumozta és aláírta a kérelmet, majd engedélyezésre fölterjesztette a parancsnokaihoz. Ettől kezdve más tennivalója nem volt, csak a várakozás.

Eltelt néhány hét és Magyar Antal rendőr hadnagy máris kézhez kapta a házasságkötési szándékával kapcsolatos főnöki választ. A döntés azonban szegény Tónit alaposan fejbe kólintotta. Megtiltották ugyanis Magyar Antal rendőr hadnagynak, a kémelhárítás ifjú tisztjének, hogy Katona Piroskát feleségül vegye, sőt arra is felszólították, hogy a szerelmével minden kapcsolatot azonnal szakítson meg. Ekkor gondolt egy merészet az addig elég visszahúzódónak ismert Magyar Antal rendőr hadnagy, és parancsnoki kihallgatást kért, majd kapott is, az elutasított kérelme ügyében. Az okra, vagy okokra volt kíváncsi. Meg is kérdezte a kihallgatáson tisztelettudóan a parancsnokától.

– *Miért az elutasítás alezredes elvtárs? Mindketten tagjai vagyunk a KISZ-nek, hívei a szocialista rendszernek. Miért nem vehetem feleségül Katona Piroskát?*

– *Azért hadnagy elvtárs, mert a választottja apja, az öreg Katona nyilas volt.*

– *Az nem lehet, nem volt az nyilas, falusi parasztember volt és különben is már igen régen meghalt.*

– *Lehet, hogy meghalt, de akkor is egy mocskos fasiszta nyilas volt. Meg van az irattár archívumában a belépési nyilatkozata, meg a községi nyilasok névsora is, azon is szerepel Katona Pálnak a neve.*

– *Ez nem létezik!*

– *De bizony létezik, nagyon is létezik. Ami a mi nyilvántartásunkban szerepel, az nagyon is létezik. Maga meg nagyon gyorsan döntse el, hogy az élethivatását, a dolgozó nép szolgálatát, a szocializmus ügyét, az állambiztonsági munkát választja-e, vagy egy mocskos nyilasnak a lányával köti össze az életét!*

Egy pillanat alatt hihetetlen távolságra került Magyar Tóni a boldogságtól. Piroskájának meg se merte mondani, hogy miféle viharfellegek gyülekeznek a házasságkötési terveik felett. Hazudozott, hogy a döntéshozó parancsnok szabadságra ment, utána pedig azt, hogy lebetegedett. Húzta-halasztotta a végleges válasz közlését. Tóni nagyon szerette Piroskát és tudta azt is, hogy a lány viszonszereti. Együtt akarták leélni az életüket, felnevelni a majdani gyerekeiket.

Magyar Antal rendőr hadnagy végső kétségbeesésében megfellebbezte a parancsnoki elutasító döntést. Ez akkoriban a belügyben, de különösen az állambiztonsági szolgálatnál, nagyon nagy merészségnek számított. Többen jóindulatúan próbálták is óvni, s inteni, hogy álljon el ettől a szándékától, mert csak ő húzhatja a rövidebbet. De Magyar Tóni úgy érezte, hogy nincs vesztenivalója. Döntött már, hogy ha netán végső válaszut elé kerül, akkor is a Piroskát fogja választani. Mégis megpróbálta a lehetetlent. Egy ilyen lépésnek jó egy évtized múltával már talán nem lett volna akkor kockázata, mint amikor a Tóni ezt megtette. Hja, akkor, később, már puhulgatott a diktatúra és ez némileg azért begyűrűzött a belügybe is.

A felettes parancsnok kénytelen-kelletlen elrendelte Magyar Antal rendőr hadnagy házassági kérelmi ügyének felülvizsgálatát. Alaposan fel kellett deríteni az öreg Katona nyilas múltját. Az ügy tisztázásával egy tapasztal, józan életű és jó szándékú tisztet, Babolcsay rendőr főhadnagyot bízta meg. Ez a körülmény némi reménysugárnak számított Magyar Tóni számára. Csak hallomásból ismerte ugyan a főhadnagyot, de mindenki csak jót mondott róla és egyesek szerint a parancsnok elvtársakat sem nagyon tisztelte. Volt, aki azt mondta, hogy direkt kitolásból szignálták Babolcsayra ezt a népszerűtlen feladatot.

A főhadnagy először elballagott a BM központi épületébe és az alagsori titkos irattárban áttanulmányozta az egykori dunántúli nyilas, Katona Pállal kapcsolatban fennmaradt dokumentumokat, egy belépési nyilatkozatot és egy hevenyészett névsorfélét a község nyilasairól. Az iratokban szereplő személyi adatok egy kivétellel tökéletesen megfelelték azoknak, amelyeket Magyar Antal a kérelmébe beírt. Az egy különbség az volt, hogy a házasodni készülő rendőr hadnagy az elhunyt apósíjelölt anyjának nevéként Horváth Rozáliát szerepeltetett, a megsárgult irattári papirosokon ezzel szemben Pöttyös Rozál volt olvasható.

Babolcsay rendőr főhadnagy ezek után irányt vett a dunántúli falu felé. Helyszíni felderítésre utazott. A községben szolgálatot teljesítő egyetlen rendőrtől – a körzeti megbízottól – megtudta, hogy az öreg Lajkó Józsi bátyó az, aki a faluban minden-

ről tud, mindenkit ismer, tehát adatszolgáltatóként a leginkább használható lehet. A központi kiküldött felderítő tiszt ezért Józsi bácsihoz indult, aki a helyi rendőr tájékoztatása szerint a főutca vége felé lakott, már-már a közeli erdő szélénél. A körzeti megbízott elindulás előtt még a figyelmébe ajánlotta az állambiztonsági tisztnek, hogy amennyiben az öreg Józsit nem találná otthon, nehogy Lajkó Józsiként érdeklődjön utána, mert alighanem úgy csak nagyon kevesen ismerik, vagy talán senki. Pipás Józsit keresse, akkor biztosan a nyomára talál.

– *Miért Pipás, ha egyszer Lajkó a neve?*

– *Azért, mert ebben a faluban majdnem mindenkinek van valamiféle ragadvány neve. A Józsi bácsi azért lett Pipás, mert már fiatal kora óta, ha csak a jószágától, meg a földi munkától akad egy kis ideje, máris pipákat farigcsál. Azokból csinál magának egy kis fröccsre valót.*

Szerencséje volt Babolcsay rendőr főhadnagynak, mert a Pipás Józsi bácsi éppen otthon tartózkodott. Az öreg a fészerben matatott, a pipáknak félretett husángokat válogatta, rendezgette. Készségesen állt a messziről jött nyomozó, az arrafelé elég magas rangúnak számító főhadnagy, rendelkezésére, miután az kellően igazolta magát, ahogy belügyes berkekben akkoriban mondogatták „meghúzta a flepnit”. A tornác asztalánál foglaltak helyet s a vendég tiszteletére előkerült egy kancsó bor is.

– *Azért jöttem Józsi bátyám, hogy egy igen régi történetről tájékozódjak.*

– *No, oszt miről lenne szó? Mongya csak.*

– *Arról, hogy a második nagy háború vége felé, de már 1945-ben, miként történt meg a Nyilaskeresztes Párt szervezése, a tagtoborzás a faluban?*

– *Hát, vót olyan, vót biz.*

– *De, hogyan vót?*

– *Hát az úgy vót, hogy egy napon gyűttek ide ilyen idegönök. Már igencsak vége felé közeledett a háború, itten vót a Dunán innét a front és gyűttek a muszkák veszettül. Nem ilyen falusi gúnyában vótak ezek az idegönök, hanem városi félek löhettek. Ótóval gyűttek, tán ketten vagy hároman. Az egyik a sofírozó vót, vagy mi a nehézség. Oszt a népek össze löttek terölve a kösségházho. Ott aszt monták, hogy be kén lépni ebbe a nyilaskereszt, vagy mi a ménkü nevezetű pártba.*

– *És beléptek?*

– *Nem nagyon akarózkodott. Nem tülekedtek a népek. Inkább möndögéltek el-felé. Mer hát ugyi, mire lönne jó az a belépés?*

– *Akkor tehát nem léptek be?*

– *Vót, aki bé, de vót aki mög nem.*

– *Akkor csak lett néhány, aki nyilas lett?*

– *Nem a! Nem lött az égy sé. Nyilas a nem lött. Csak vót pár, aki alája írta a nevit, mög más ilyen dógokat a papiroson, arra, amit alája írt. De nyilas a nem lött egy sé!*

– *Na, jól van bátyám! És arra emlékszik-e, hogy ki írt alá először?*

– *Emlékszők hát! Nagyon is emlékszők.*

– *Ki volt az?*

– *Elsőnek én e!*

– *Akkor maga mégis csak nyilas lett.*

– *Hát mán montam, hogy nem lött itten sönki se nyilas. Én sé.*

– *De aláírta a belépési papírt. Most mondta.*

– *Aláljaírtam, alájaírtam, de nyilas a nem lött.*

– *Na, jól van. Ki írt még alá maga után?*

– *Hát itten a szomszéd é, a Gatyás Pityu.*

– *Vele beszélhetnék-e? Itt lakik még?*

– *Itt hát, csak mán rég nincs itthol.*

– *Hát hol van?*

– *Hun? Hun? Hát ahun lönni köll nekie! A temetőbe. A möghótak a temetőbe vannak.*

– *Szóval meghalt?*

– *Mög az, mán vagy három éve annak.*

– *De 1945-ben azért ő is aláírt?*

– *Alá az, alá, többször is.*

– *Akkor ez a Gatyás szomszéd nyilas lett?*

– *Nem lött a se. Csak alája írta a papirost többször is.*

– *Mondja már meg, maga miért írt alá?*

– *Mer aszt monták, akik gyűttek az ótóval, hogy aki kitűti a papirost, meg alája írja a nevit, az kösségi állást kap, mög majd nyugdíjat.*

– *Magának milyen állást ígértek?*

– *A községi kocsiságot. Vót akkó a kösségnek két lova, derös vót mind a kettő. Mög vót fijáker is, mög stráf is. A kocsis mög odamaratt a Donkanyarná. Ahelyett löttöm vona én a kocsis.*

– *Lett aztán magából kocsis a községnél?*

– *Nem a, mer mire löttöm vón, möggyűttek ugye a muszkák, oszt vitték el a lovakat is, a kocsikát is, mindönt, amit értek. Hát a derösöket igen-igen sajnátuk.*

– *A Gatyás szomszédnak ez volt a rendes neve? Neki mit ígértek.*

– *Mónár, Mónár István vót a, amúgy rëndösen. Neki a kisbíroság vót mögígérve, mer jó tutta verni a dobot, oszt olvasni is tutta a hirdetni valókat.*

– *Emlékszik még valakire, aki belépett, vagy aláírt?*

– *Hát ugye, másra mán nem nagyon. Régön vót. Nagyon régön.*

– *Miért mondta, hogy a Gatyás szomszéd, vagyis hát a Molnár István többször is aláírta a papírt?*

– *Kétször. Kétször írta alája.*

– *Miért tette?*

– *Hát a mög úgy vót, hogy a Gatyás Pityunak vót egy nagyon jó komája, a Katona Pali. A mög katona lött vón, de tán mán inkább hadifogolyféle is. Majd csak jóval a háború után gyűtt mög. A Gatyás Pityu mög úgy gondolta, hogy a komájának is szerez egy jó állást. Mög is kérdözte, hogy ha komája helyett kitűti a papirost, mög alája is írja annak a nevit, ha netán hazakeverödne, löhetne-e belüle kösségi útkaparó? Aszonták, hogy lehet. Erre a Gatyás kitötötte, meg alája is írta a Katona Pali nevit.*

– Mondja már meg, hogy miért hívták ezt a Molnár szomszédot Gatyásnak?
 – Mer mindig ilyen gatyás galambokkal bíbelődött. Már, ugye amíg élt.
 – Arra nem emlékszik véletlenül Józsi bátyám, hogy a Katona Palinak, hogy hívták az anyját?

– Emlékszöm hát. Ű vót a Katona néni. Szép kort megélt. Tovább élt, mint a fija. De mán Ű is odaát van. Möghót.

– Nem így gondoltam a nevét, hanem, hogy azelőtt hogy hívták, mielőtt Katonáné lett volna? Mi volt a lánykori neve?

– Na, várjon mán, na. Hát hogy is hívták? Hát nem jut eszömbe, a fene ögye lé. Pedig hívták valahogy. Várjon. Mög van! Mög van! Asszöm Ű vót a Pöttyös Rozál. Ű vót. Ű vót.

– Ez volt a rendes neve, vagy ez is ilyen itteni kitalált?
 – Tán vót más is, valami rëndös féle, de arra már nem emlékszem.
 – Miért volt Pöttyös-ként emlegetve a Rozál néni.
 – Alihanem, me olyan pöttyös vót, csupa szeplő a képe.
 – A háború után nem lett bajuk a nyilaskodásból?
 – Montam má, hogy nem vót itt nyilas egy se. Mé lött vóna mán baj?
 – Nem is beszéltek egymás közt később az 1945-ös föliratkozásról?
 – Nem hát! Mé beszélünk vón, hiszen nem vót az sössmi. Nem lött senkiből sössmi, ahogy ígérve lött. Gyüttek a komenisták, oszt az ű emberük lött a kocsis is, mög a kisbíró is, de még az útkaparó is. Mi mög maradtunk akik vótunk. szögényök. Mé beszélünk vóna?

– A Katona Pali tudott arról, hogy őt is fölírátták?
 – Mé tudott vóna? Hát nem lött az egészből sössmi.
 – Na, jól van bátyám, köszönöm, hogy időt szánt rám.
 – Hát idő az van, a még van. Mán nem olyan sok, de még van. Nem vöss az eltárs egy szíp pípát?

– Nem köszönöm, én még a cigarettát is elkerülöm.

Babolcsay rendőr főhadnagy visszatérve a fővárosba, a HM levéltárában azonnal ellenőrizte, hogy Katona Pál egykori tizedes, a Nyilaskeresztes Pártba való állítólagos belépésekor ténylegesen hol tartózkodott. Megállapította, hogy az bizony a kérdéses időpontban, de már jóval előtte is és még utána is egy szovjet hadfoglaltábor lakója volt, miközben az Ural hegység bányáinak egyikében robotoltatták, csákánnyal a kezében fejtette a szenet. Ebből következően aligha tölthette ki személyesen és írhatta alá, a Nyilaskeresztes Pártba való belépési nyilatkozatot. Az a bizonyos Gatyás Pityu pedig bármennyire is jó szándékkal tette, mégis csak hamisított, aminek következménye lett Katona Pál nevének bekerülése a nyilas tagnyilvántartásba, ami alapján pedig később volt nyilasként szerepeltették az állambiztonsági nyilvántartásban. Babolcsay rendőr főhadnagy mindezt leírta a vizsgálódásáról készült jelentésben.

Hamarosan hívatta a felettes főnök Magyar Antal rendőr hadnagyot. Tóni nagyon várta már az igazság kiderülését, de még inkább azt, hogy végre engedélyt kapjon a

házasság megkötésére Katona Piroskával. Kopogtatott a párnázott ajtón, majd belépett a vezetői irodába.

– Alezredes elvtárs Magyar Antal rendőr hadnagy jelentkezem!

A vezető elvtárs egy hatalmas íróasztal mögött terpeszkedett. Szívta a cigarettákat, egyiket a másik után. Csupa hamu volt körülötte minden, a földön is az asztalon is. Az előző esti piálástól, kissé még másnaposan, nem túl barátságosan nézegette a belépő és jelentkező hadnagyot.

– Na, üljön le hadnagy!

Tóni egyre inkább rosszat sejtett, hiszen hasonló esetekben kijárt neki is és meg is kapta a „hadnagy elvtárs” megszólítást. Az „elvtárs” most elmaradt.

– A fellebbezése ügyét kivizsgáltuk. Az lett megállapítva, hogy az apósna valója, ez a Katona Pál személyesen nem lépett be a Nyilaskeresztes Pártba. Mivel azonban Katona Pál már meghalt, meg aki állítólag fölíratta, az is, így velük már nem lehet tisztázni, hogy mi történt 1945 elején. A gyanú tehát továbbra is gyanú maradt és már soha nem is lehet kideríteni a teljes igazságot. Az is lehet, hogy a komája csak azért merte beírni Katona Pált a nyilasságba, mert tudta, hogy ha itthon van, akkor ő is beiratkozott volna. Mit lehessen tudni. Csak úgy nem íratlak be senkit nyilasnak. Azért a saját nyilvántartási rendszerünkben mi már csak ne kételkedjünk! Ezért a fellebbezése elbírálása ügyében úgy döntöttünk, hogy ezzel a Katona Piroska nevezetű polgári egyénnel, amíg maga az állambiztonsági szolgálat tisztje, addig házasságot nem köthet. Döntse hát el, hogy kit választ! Bennünket, a kommunista kollektívát, az elvtársait, az élethivatását, vagy ezt a gyanús családi háttérű polgári egyént. Mi nagyon reméljük, hogy helyesen fog dönteni. Van itten elég ifjúkommunista elvtársnő, válasszon azok közül, azok mind megbízhatóak, azokkal nem lesznek ilyen bonyodalmak. Ennek a mostani ügynek az eldöntésére kap három napot. Távozzhat.

Magyar Antal rendőr hadnagy azonban nem távozott, hanem azonnal megadta a választ.

– Alezredes elvtárs, én már korábban eldöntöttem, hogy amennyiben a házasságkötésemet mégsem engedélyezik, akkor inkább a szolgálattól válok meg és az itteni kommunista kollektívától, Katona Piroskát pedig feleségül veszem, akár nyilas volt az apja, akár nem.

– Rendben van, távozzhat!

Amikor Magyar Antal rendőr hadnagy elhagyta a parancsnoki irodát, az alezredes felvette a telefont és tárcsázott.

– Alosztályvezető elvtárs! Azonnal lássatok hozzá Magyar Antal rendőr hadnagy leszerelési javaslatának az elkészítéséhez. A megjelölt ok az legyen, hogy a tiltás ellenére bejelentette megengedhetetlen házasságkötési szándékát. Leszerelése után pedig utána kell nyúltni! Meg kell nehezíteni, el kell lehetetleníteni a polgári életben az elhelyezkedését, beilleszkedését. Pizskálni, kavarni körülötte, amennyire csak lehetőség adódik. Ebbe vonjátok be a helyi elvtársakat is, ahol le fog telepedni. Takarítsatok ki ezt a mocskot minél hamarabb az épületből!

TEMETÉS BONYODALMAKKAL

Handelka Béla csepeli születésű volt, a híressé vált Vörös Csepel neveltje. Fekete posztóból készült egyenruhába bújtatott ipari tanulóként szakmát szerzett az akkor még Rákosi Mátyás elvtárs nevét viselő Csepel Vas és Fémművekben. Az apja korábban évtizedekig ugyanott Weisz Manfréd melósa volt. Az ifjabb Handelka inaskodás után segédként dolgozott egy ideig, majd elérkezett a sorozás, utána a katonai behívás ideje. Handelka Béla honvéd lett egy tiszántúli kisváros lövész – akkoriba úgy csúfolták, hogy „*bokorugró*” – alakulatánál. Volt a kisvárosban egy vendéglő táncteremmel, meg egy kultúrház is, ahol ugyancsak lehetett hétvégeken táncolni. Utóbiba a helybeliek jártak, a vendéglőnél levőben pedig leginkább a kimenőjüket töltő katonák, persze csak szombatokon, esetleg vasárnap. Ahova a katonák jártak, azt hamarosan „*Aranykapca*”-ként emlegették, lévén, hogy a katona akkoriban zokni helyett kapcát tekert a lábára. Azért, hogy másiknak is legyen egy könnyen kimondható neve, az meg lett a „*Csöcsrázda*”, utalva az akkoriban divatos ugrabugrálóslámpiskodásokra. Egy szombat esti kimaradás alkalmával ismerkedett meg Handelka honvéd egy közeli apró falucskában lakó, de a városkában dolgozó és oda szórakozni bejáró leánykával, Kocsis Margitkával. Addig-addig táncolgattak, ismerkedtek, amíg néhány találkozás után egymásba nem habarodtak.

Kocsis Margitka az általános iskola elvégzése után gyors- és gépipró tanfolyamot végzett, utána pedig a tiszántúli kisváros egyik kisépítési termelő szövetkezeténél gépipróként dolgozott. A kicsinyke faluban lakott az anyjával, az apját néhány évvel korábban egy megbokrosodott ló halálra rúgta. Eltemették tisztességgel a római katolikus egyházi szertartás szerint.

Amikor Handelka Béla leszerelt a katonáskodásból, dolgozni is és lakni is visszatért Csepelre. Minden rendben lett volna körülötte, az apja nyomdokain belépett a Pártba is, élmunkás is lett hamarosan, persze csak a piros könyvecskéjének köszönhetően. Nélküle aligha lett volna. Mégis szorongatási hiányérzet jelentkezett nála. Vágyódott veszettül arra, hogy jó szorosan magához ölelhesse a szépséges Kocsis Margitkát, meg a leszereléskor leadott dobtáras géppisztolyt is. Ennek az igencsak kínzó kettős hiányérzetnek a megszüntetése érdekében hamarosan feleségül vette és Csepelre vitte a kis vidéki gépiprónt, az imádott dobtárashoz meg úgy jutott közelebb, hogy belépett a munkásörtségbe.

Az ifjú asszonykának is találtak munkát a fővárosban. Nem volt ez túl nehéz feladat, hiszen akkoriban sok helyen még a „*sikoltozó*” gépipróók is el tudtak helyezkedni. Azért voltak „*sikoltozók*”, mert örömeikben visongtak, ha eltalálták-megtalálták a leütendő billentyűt. Majd néhány év múlva jöttek a gyerekek, ketten is, előbb egy lány, majd néhány év múlva egy fiúcska. Közben Handelné Margitka váltott néhány munkahelyet, mindig a több kereset reményében. Maradt azonban mindvégig gépipró, többre nem vitte, pedig a Pártba is belépett a férje unszolására. Tanulni

nem volt hajlandó, ideje sem nagyon volt erre, de kedve sem a továbbképzéshez, fejlődéshez. Ezért lett s maradt örökkön örökké gépipró. Egyedül a kötelező esténkénti pártszemináriumokat üldögte végig igen nagy unalommal, közben hatalmas küzdelmet vívott az elalvással, s bizony ott sem sok ragadt rá az elhangzottakból. A szabadnapokat vagy a fővároshoz közeli hétvégi telkükön töltötték az aprócska falházikóban, amit házilag barkácsoltak össze, vagy a Kocsis mamát látogatták meg a falujában.

Az 1970-es évek legelején Handelka Bélának szólt a munkásör parancsnoka, hogy az asszonyt fel lehetne vetetni a Rendör-főkapitányságra gépiprónek. Ha Margitkának nem zsenánt a rendőrségen dolgozni, adják be a jelentkezési papírt. A Deák téren csak más verni egész nap az írógépet, mint a csepeli lakástól jóval távolabbi újpesti kormos-koszos gyárban.

Handelka Béláné elmúlt már negyven éves, amikor ismét váltani készült. Úgy gondolta, hogy ha ez beválik, ott majd megpróbálja kihúzni a nyugdíjba vonulásáig. Beadta írásban a jelentkezést, majd várta a választ. Az meg bizony csak váratott magára. Már kezdte úgy gondolni, hogy nem lesz az egészből semmi, amikor váratlanul megérkezett az értesítés: fölvételt nyert a főkapitánysági állományba gépiprónek. A személyzeti osztályon az elhúzódozó procedura okát nem mondták meg neki. Az ok ugyanis az volt, hogy éppen felszabadult egy gépiprói hely a rendör-főkapitánysági állambiztonsági szervnél és azt kellett volna betölteni egy teljesen megbízható elvtársnővel, ez viszont fokozottabb, az átlagnál tovább is tartó ellenőrző munkát igényelt.

Miután megállapították, hogy Handelka Béláné született Kocsis Margitka szegény sorsú parasztcsaládból származott, ő is és a férje is már régen tagjai a kommunisták pártjának, sőt a férjelvtárs többszörösen kitüntetett munkásör, ezért őt választották ki, tartották alkalmasnak a belső elhárítás – a később, évtizedek múltán százszor elátkozott III/III-asok – egyik alosztályára gépiprónek.

Az új környezetbe, a kommunista kollektívába Margitka, az ottani ifjuncoknak már lassan Margit néni, hamar beilleszkedett. Jól érezte magát, csendben, nyugalomban teltek a napjai, elvégezte a feladatát, néha kapott dicséretet is pénzjutalommal. A gyerekek felnőttek, járták a maguk útját, Margitka és a férje pedig mind gyakrabban mentek az öreg, használtan vett Zsigulival az egyre korosodó mamát látogatni a Tiszántúlra. Próbálták többször is elmozdítani az öreg Kocsis mamát a faluból, elhozni Csepelre magukhoz, de az már nem volt hajlandó változtatni. Ott akart meghalni, ahol született s majdan, ha elérkezik az ideje, a férjével egy sírban nyugodni.

Egyszer váratlanul távirat érkezett a szülőfaluból Margitkának. Az egyik szomszéd tudatta vele a szomorú hírt, hogy a Kocsis mama eltávozott az élők sorából. Minden nap, a szomszédos utcából a Papdi Pista gyerek vitte kis fedeles kannában a frissen fejt tejet a mamának. De egy reggel hiába zörgetett, nem nyitott ajtót senki. Hamarosan összecsdült a szomszédosság is, kiáltoztak, dörömböltek, mindhiába. Amikor benyomták az ajtót és bementek a házba, a Kocsis mama feküdt az ágyban. Olyan

volt, mintha szunyókálna. De nem szunyókált, hanem már halott volt. Az éjszaka folyamán alvás közben utána ment a hites urának.

Handelka Béláné is és a férje is azonnal néhány nap szabadságot vettek ki a haláleset miatt. Sietve utaztak Margitka szülőfalujába elrendezni az ilyenkor esedékes dolgokat. Ezek közül természetesen a legfontosabb a temetés volt, ami önmagában is több problémát okozott, mint gondolták volna.

Kocsis mama ugyanis a templomba szorgalmasan eljárógató, imádságos öregasszony volt. Meghagyta végakaratilag, hogy ha meg találna halni, hogyan s hova temessék. Az volt a rendelkezése, hogy őt is, miként korábban a párját, hitének és vallásának megfelelően a római katolikus temetési szertartás keretében helyezték végső nyugalomba.

Igen ám, de a magukat felvilágosultnak, ateistának, sőt kommunistának valló Handelka-házaspár ezzel a végső akarattal egyáltalán nem értett egyet. Legfőképpen azért, mert tartottak attól, hogy ha ez a temetési szertartás a munkahelyeiken, a Pártban, meg a munkásörsgben kiderül, megnézhetik magukat. Mert bizony akkoriban az ilyen esetek előfordulása után hamar rásütötték az elvtársi homlokokra a bélyeget, hogy belekeveredtek a klerikális reakció uszályába és utána ki a fene tudja, hogy meddig ott vergődhetnek. A megbélyegzés egyéb következményekről már nem is beszélve.

De a maradinak tartott népek ott a faluban el sem tudták volna képzelni, hogy a mindig igen vallásos, a rózsafűzért naponta többször is végigmorzsolgató Kocsis mamát ne a helyi katolikus plébános temesse el. Ha ez nem így történne, Handelkáék magukra vonták volna a falusi népek haragját. Kiátkoznák s kiutálnák őket a faluból. De ez még csak a kisebbik baj lenne. A nagyobbik az számítana, hogy a mama után örökölt házat sem venné meg tőlük falubéli, már csak méregből sem. Idegen meg nem vett ott házat már emberemlékezet óta.

Végül Handelkáék döntését megkönnyítette az a körülmény, hogy akkoriban abban a kicsiny faluban vagy egyházi temetést lehetett tartani, vagy semmilyen sem. Nem volt ugyanis ott helyben sem, de a közeli községekben sem egyetlen olyan temetkezéssel foglalkozó intézmény vagy vállalkozó, aki az akkori szóbeszéd szerinti „szocialista temetés”-re vetemedett volna. Talán főleg azért, mert nem volt ilyenre kereslet. Így aztán Handelkáék kényszerpályára kerültek. Vagy eltemetik a mamát egyházilag, vagy sehogy. Már pedig eltemetni azt el kellett, mégpedig minél hamarabb. Megadták hát magukat. Jöhetett a plébános úr a fekete temetési palásttal, meg a kántor énekelve, s jöttek a ministránsok gyászviseletben, hozták a szomszéd férfiak a gyászlobogókat és a siratóasszonyok is kitétek magukért. Meg volt tehát a temetés, még egy kis tort is rendeztek utána, ahogy arrafelé illett. Kocsis mama pedig nyugodhatott békében, úgy ahogy szeretett volna, lent a hazai föld mélyén a párja oldalán.

Amikor már mindent elintéztek és a hagyatéki eljárást is folyamatba tették, visszautaztak a fővárosba. Ott folytatták az életüket, ahol a szomorú eset miatt abba hagyták. Úgy gondolták, hogy ha az öreg ház elkel, az árát elosztják a két gyerek között és mindketten befizethetik belőle a kezdő összeget egy-egy szövetkezeti lakásra.

Handelka Béláné is munkába állt. Gépelte továbbra a jelentéseket a reakciós elemek megfigyeléséről. Tette a dolgát, miként addig is tette. Néhány nap, talán egy hét is eltelt már, amikor a hivatali épület ötödik emeletének folyosóján véletlenül találkozott a belső elhárítási osztály vezetőjével, Zsarátnok József alezredes elvtárrsal. Magas, drabális ember volt az osztályvezető, aki valamilyen sérülésből következően bicegve húzta az egyik lábát. Az alkohol és a legbüdösebb dohányból készült cigareta bűze lengte állandóan körül. Meglehetősen visszataszító külsejének tökéletesen megfelelő volt a modortalansága is. Nem nagyon barátkozott senkivel, legfeljebb azokkal, akikkel együtt szokott piálni. Kizárólag az osztályharcnak és az alkoholmármornak rendelte alá az életét. A folyosón jártában-keltében a beosztottak köszöntését is legfeljebb egy mormogással, biccentéssel fogadta. Ha egyáltalán fogadta. Most mégis megszólította Handelkáné elvtársnő gépirónőt!

- Na, megvolt a temetés, elvtársnő?
- Meg volt, alezredes elvtárs.
- Nem volt semmi probléma, elvtársnő?
- Nem volt semmi, alezredes elvtárs.
- Az jó, mert szokott néha lenni probléma.
- Nálunk nem volt semmi, alezredes elvtárs.
- Na, ennek igazán örülök elvtársnő. Jó munkát, elvtársnő.
- Erőt, egészséget, alezredes elvtárs.

A rövid és váratlan beszélgetés után valami gyanú ébredt Handelka Bélánében. Vajon mi a fenét érdekelte ezt a ló pofájú alezredest olyan nagyon a szegény mama temetése? Csak talán nem tud máris valami az egyházi temetésről? Vagy talán csak sejtései lennének?

A rendszer megváltozása előtti évtizedekben, lényegében mindvégig a kommunista diktatúra alatt, az egyházüldözés egyik fontos szervezete volt az államvédelmi szolgálat, majd később az ennek örökébe lépő állambiztonsági szervezet. Éppen ezért szigorúan betartandó rendszabályokat léptettek életbe azzal kapcsolatban, hogy az imént említett szolgálatok tagjai mikor vehetnek részt egyházi szertartáson és mikor nem. A jelenlét csak akkor volt megengedett, ha belső elhárítási érdekből, megfigyelési céllal küldték – vezényelték – őket. Minden más esetben tilos volt, még a templomok küszöbét sem léphették át. Tilos volt a gyerek megkeresztelése, hittanra járatása, az elsőáldozás, a bérmlás, egyáltalán a templomba járatás, a ministrálásról már nem is beszélve. Szigorúan tilos volt az egyházi esküvő és az egyházi temetés. De nem csak a személyes érintettség esetén voltak érvényesek ezek a tilalmak. Az ilyen egyházi szertartásokon akár családtagként, rokonként, barátként, szomszédként, ismerősként, stb. való részvétel is tiltva volt. Aki pedig ezeket a tilalmakat megszegte, hátrányos következmények nélkül nem teheték.

Tudta ezt Handelkáné Margitka is, és ezért voltak balsejtelmek. Tisztában volt azzal is, hogy súlyosan megszegték az előírásokat, amikor a katolikus plébánossal, a katolikus szertartásnak megfelelően temették el a mamát. Most aztán izgulhat, ki tudja, hogy meddig, nehogy fény derüljön a történetekre. Ahogy akkoriban

mondták, Margitkában erősen dolgozni kezdett a majré, s bizony egyáltalán nem véletlenül.

Zsarátnok József alezredes ugyanis minden hibája ellenére tapasztalt belső elhárító volt. Meg bizalmatlan is mindenkiel szemben, de veszettül. Ezt a tulajdonságát még az államvédelmis elődöktől örökölte. Tökéletesen tisztában volt azzal is, hogy akkoriban még a kicsinyke vidéki településeken milyen temetkezési szokások és lehetőségek voltak. Ezért nem hitte el Handelka Béláné imént idézett egyetlen szavát sem. Fölhívta hát telefonon annak a megyei belső elhárító osztálynak a vezetőjét, amelyhez Margitka szülőfaluja tartozott. Megkérte az ottani vezető elvtársat, hogy ugyan nézzenek már utána Kocsis mama eltemetése körülményeinek, és erről őt minél előbb tájékoztassák. Amikor pedig a választ megkapta, máris hívatta az irodájába Handelka Béláné gépirónőt, az egyik alá rendelt alosztály titkárságáról.

- *Erőt, egészséget alezredes elvtárs.*
- *Erőt, egészséget Handelkáné.*
- *Hívatni tetszett, alezredes elvtárs.*
- *Hívtam Handelkáné.*
- *Miért tetszett hívatni, alezredes elvtárs?*
- *Mert súlyos problémák merültek fel Handelkáné.*

Margitkának máris feltűnt, hogy az addigi rövid néhány mondatos beszélgetés során az alezredes ki sem ejtette a száján a neve után máskor elmaradhatatlan „elvtársnő”-t. A főnöki mogorva magatartásból arra is azonnal következtetni tudott, hogy tényleg „súlyos problémák” esete foroghat fenn. Sok ideje azonban nem volt, hogy ezen gondolkozzon, mert az alezredes máris folytatta.

- *Arról van szó Handelkáné, hogy maga, aki párttag és munkásőr felesége, és az állambiztonsági szolgálat munkatársa, hazudott nekem.*
- *Én? Én bizony nem hazudtam az alezredes elvtársnak.*
- *De bizony maga hazudott, félrevezetett.*
- *Mikor és mivel alezredes elvtárs? Ez csak valami félreértés lehet.*
- *Nincs itt semmi félreértés elv..., akarom mondani Handelkáné. Amikor kérdeztem, maga azt mondta nekem, hogy az anyja temetése rendben lebonyolódott, nem volt semmi probléma.*

Na, ekkor nyilvánvalóvá vált Margitka előtt, amit azért már sejtett, hogy mi lehet az alezredes problémája. De azt is tudta, hogy az bizony nem elsősorban a főnök problémája, hanem sokkal inkább az övé. Csapongtak is a gondolatai veszettül. Vajon a szegény mama temetéseért milyen büntetést fog kapni? Mi lesz vele, hová megy, ha kirúgják az állásából? A férjének a munkahelyén a pártalapszervezetben, de főleg a munkásőrségben lesz-e bántódása? Ült a főnöki referáda asztal mellett egy kopott széken, de a gondolatai messzire kalandoztak. Az alezredes rekedtes hangja rángatta vissza a valóságba.

- *Handelkáné, maga kommunistaként, pártunk tagjaként, az állambiztonsági szerv munkatársaként súlyosan vétett a szocialista erkölcsi normák ellen. Elkövette azt a jóvátehetetlen hibát, hogy egy közeli hozzátartozóját egy csuhással temettette*

el és részt vett az egyházi ceremónián. Sunyi módon azt hitte, hogy megúszhatja ezt a súlyos ideológiai botlást. Félrevezetett engem, a parancsnokát és megtévesztette a maga mellett dolgozó, magában megbízó elvileg szilárd kommunista kollektívát.

- *Nem vezettem fél...*

– *De félrevezetett, megtévesztett, hazudott. Olyasmit követett el, ami a szolgálatnál, de a pártban sem maradhat büntetlen. Ezért úgy döntöttem, hogy nem maradhat tovább az eddigi beosztásában, de még az állambiztonsági szolgálatnál sem. Azonnali hatállyal áthelyezzük a rendőrség közrendvédelmi területére gépirónőnek. Még örülhet, hogy főkapitánysági állományban maradhat. A személyzeti osztály már intézi az áthelyezési ügyét. Van valami kifogása, vagy észrevétele?*

Handelka Béláné figyelmesen hallgatta a szigorú alezredest. Bizony megkönnyebült, amikor azt hallotta, hogy nem rúgják ki, csak áthelyezik rendőri területre. Hát, hiszen ott is csak gépelni kell, mint itt. Lényeg, hogy állás után nem kell szaladgálni. Talán még jobb is lehet, mert az új helyén nem lesz az a fene nagy titokzatosság. Erőt gyűjtött, majd válaszolt az alezredes kérdéseire.

- *Nincs sem kifogásom, sem észrevételem, alezredes elvtárs. Beismerem, hogy hibát követtem el, ami nem maradhat következmények nélkül. A büntetést igazságosnak és méltányosnak tartom.*

- *Rendben van Handelkáné. Távozzat.*
- *Erőt, egészséget alezredes elvtárs.*
- *Erőt, egészséget.*

Amikor Handelkáné Margitka kilépett az osztályvezetői titkárság ajtaján és elindult a hosszú folyosón vissza a saját irodája felé, egyre csak Zsarátnok alezredes járt a fejében. Még, hogy ez a mocskos állat ugatott neki a szocialista erkölcsről. Mintha nem tudná róla mindenki, hogy micsoda egy redves piás alak. Hányszor kaparták már össze a környező kocsmákból hót részen és szállították haza a szolgálati gépkocsival, amit másnap a sofőr alig tudott kitakarítani az okádékától. Hányszor fordult már elő, hogy váratlan berendelések idején a lakásán hiába keresték s végül a piát hozzá hasonlóan igencsak kedvelő titkárnője ágyából rángatták elő meglehetősen leharcolt állapotban. Ez ugat neki szocialista erkölcsről?

A T-LAKÁS TITKA

Fiatal lány volt Schönberg Kinga, amikor a második nagy világháború alatt elvesztette szinte a teljes családját. Valamennyien a tomboló fasizmus áldozatai lettek. Furcsa is lett volna, ha a vészterhes idők nagy veszélyek és nehézségek árán átvészelt Schönberg Kinga a későbbiekben nem lett volna elkötelezett antifasiszta. Mivel pedig a háború után a kommunisták üldözték a legádázabban a fasisztákat, Schönberg Kinga egyúttal kommunista is lett. Azért pedig, hogy a fasisztákat személyesen is üldözhesse, azonnal a legelső vonalba jelentkezett, előbb a Politikai Rendészeti Osztályon, majd az ÁVO-nál, később az ÁVH-nál szolgált. Nagyon hamar tisztí rendfokozatot kapott.

Csak azok tudták, akik már a kezdeti években is együtt szolgáltak vele, hogy mi-csoda felülmúlhatatlan gyűlölettel viseltetett a fasisztákkal szemben, ami talán még nem lett volna olyan nagy baj. De nagyon gyakran azokat is gyűlölte és megvetette, akiket csupán a hatalmat egy időben kizárólagosan gyakorló kommunisták fasisztáknak tartottak, de lényegében soha nem volt semmi közük a fasizmushoz. 1956-ban is derekasan helytállt, mert nem hagyta magát sem provokálni, sem meg találni, hiszen ki sem tette a lábát a biztonságosan őrzött államvédelmi objektumból. Ha azonban a szükség úgy hozta, az ablakokból ő is lövöldözött kifelé. Akire csak lőtt, abban minden esetben egy-egy fasisztát látott. Amikor pedig a forradalom győzelme után az államvédelmi szolgálatot föloszlatták, az elvtársaival együtt kivonult ő is Tökölre, és ott a szovjet elvtársak oltalma alatt teltek napjai. Közben tolmácsolt is, mert a nagy és dicső Szovjetunió iránti tiszteletből megtanult oroszul. Ekkor már asszony volt, egy Weiszfeld Tibor nevű ávéhás tiszt felesége, aki viszont megrettenve az utcai atrocitásoktól, civilbe öltözve és a fedőigazolványát felhasználva, a szovjet elvtársak által nyújtott biztonság helyett a külföldre szökést választotta. Nagy utazásának végállomása Izrael lett. Egyesek utólagos és talán rosszindulatú véleménye szerint Weiszfeld elvtársat nem csupán a félelem ösztökölte a menekülésre, hanem a felesége elvtársnőtől való idegenkedése, a gonoszkodóbb állítások szerint az undorodása is. Később olyan hírek is érkeztek, hogy Weiszfeld elvtárs addig megszerzett államvédelmi tapasztalatát a MOSZAD izraeli titkosszolgálatnál hasznosította.

Nincs azon mit szépíteni, de Weiszfeldné Schönberg Kinga ritka egy unszimpatikus alkat volt. Hatalmas lúdtalpait csak ormótlan méretű cipőbe tudta nagy nehezen belegyömöszölni. Az ikszláibaival úgy közlekedett, hogy a térdeivel majdnem tüzet tudott csífolni. Alakjánál csak a tekintete volt visszataszítóbb. Talán nem is létezett ember, aki Weiszfeldné elvtársnőt valaha is mosolyogni látta volna. A gyűlölet még akkor is süttött az arcáról, főleg a szemeiből, amikor nem is kellett volna senkit gyűlölni. Drótszálú vörös haját teljesen férfias frizúrára formáltatta. Ez a szín később, az évtizedek múlásával teljesen hófehérre változott. Ruhatárából teljesen hiányzott a hölgyeknél egyre divatosabb nadrág. Weiszfeldné elvtársnő ugyanis általában csak

szoknyát viselt, legalább így megelőzendő azt, hogy férfinak nézzék, ami néha-néha még így is megesett.

A szomorú sorstársain kívül Weiszfeldné elvtársnőt soha az életben senki nem szerette. Környezetében inkább féltek tőle, néha már-már rettegtek, ha megjelent valahol. Akik csak egy kicsit is megismerték, minden aljasságra képesnek tartották. Az 1960-as években már egy állambiztonsági értékelő csoportnak volt a vezetője. A nem kellően óvatos beosztott gépirónője egy reggelen szép új kardigánban jelent meg az irodában. A mindig éber s állandóan gyanakvó Weiszfeldné elvtársnő természetesen azonnal kiszúrta ezt a változást. Hamarosan rájött arra is, hogy a kardigán nem a szocialista magyar ipar terméke. Azonnal nekirentott a meggondolatlan beosztottjának.

– *Mond elvtársnő! Hol vetted ezt a kardigánt?*

Szerencsétlen gépirónő, amint ránézett a főnöke elvtársnő sunyin gyanakvó és mindenre elszánt pofázmányára, már tudta, hogy baj van. Tudta, hogy nagyon nagy baj van és teljesen fölösleges bármit is hazudni.

– *Alezredes elvtársnő kérem, ezt a kardigánt én megláttam egy kötődés kirkatában, a Kígyó utcában. Nagyon megtetszett, nem is volt túlzottan drága, ezért megvettem magamnak.*

– *Tehát maszeknál vetted?*

– *Igen, maszeknál.*

– *Nem sülsz le a képedről a bőr? Tagja vagy a pártnak s talán kommunista is vagy, bár ezt már erősen kétkellem, és amíg mi itt a munkában majdnem megszakadva védjük a szocializmusunkat, a szocialista iparunk vívmányait, addig te képes vagy elmenni és vásárlásoddal erősíteni a mocskos kapitalista szektort?*

– *De alezredes elvtársnő! Hiszen olyan sokan vásárolnak pulóvert, cipőt, kardigánt, retikült a maszekoknál. Azok is a kapitalistákat erősítik?*

– *Azt! Mind politikailag ingatagok, a kapitalizmus uszályában vergődő nyomorultak, kik akarva, vagy akaratlanul, de ellenünk dolgoznak.*

– *Mit tegyek alezredes elvtársnő, ha már ezt a hibát elkövettem?*

– *Most már semmit! Azaz, hogy mégis! Készülj fel, hogy ki leszel rúgva a szolgálatától is, és a pártdól is. Már kereshetsz is magadnak munkát. De ajánlom, hogy olyan helyre menj, ahol vásárolhatsz a rohadék maszekoknál.*

A szerencsétlen gépirónőt valóban kizárták a pártdól és eltávolították a munkahelyéről is. Mindezt a maszeknál vásárolt kardigán miatt. Mivel azonban megígérte, hogy mocskos maszeknál soha többé nem vásárol semmit, sőt a kardigánt is elajándékozta a húgának, kegyelemből és reménykedve az esetleges megjavulásában, a helyes útra visszatérésében, megtúrták a rendőri állományban s gépirónő lett egy igen távoli kerületi rendőrkapitányságon. Arról persze senki sem tudott, hogy Schönberg Kinga szüleinek, egészen a deportálásukig, jól menő kötöttáru üzletük is volt a Szent István körúton, a Váci utcai róffos üzletük és textil nagykereskedésük mellett.

Az 1960-as évek, de még az 1970-es évek eleje is kemény időszaknak számított az állambiztonsági szolgálatnál. Különösen szigorúan vették, ha az állomány tagja

külföldi – elsősorban természetesen az akkor még rothadónak tartott, az összeomlás felé tántorgó kapitalista országokból származó – állampolgárokkal érintkezett. Egyszerűbben fogalmazva, ez tiltva volt. Ha például valaki baráti alapon egy lakodalomba volt hivatalos és tudta, hogy ott jelen lesz a vőlegény nagybátyja, aki egy nyugati országban él, és a jeles alkalomra onnan utazik haza, ezt a körülményt a parancsnokának előzetesen jelentenie kellett. Ezt követően az is előfordulhatott, hogy megtiltották neki a részvételt a lakodalomban, de kivételesen engedélyezhették is. Ha viszont előre nem tudott a szóban forgó nagybátyó fölbukkanásáról, s ez váratlanul mégis megtörtént, az eseményről utólag részletes írásos jelentésben kellett beszámolnia. Nyugati állampolgárral való ismerkedés, barátkozás – a szolgálati érdek esetét kivéve – szigorúan tilos volt. Az állambiztonsági szolgálatnál olyan nem dolgozhatott, akinek külföldi rokona volt. Külföldi – elsősorban természetesen nyugati kapitalista – állampolgárral házasságkötés, vagy a mostani fogalmak szerinti élettársi kapcsolat, tiltva volt. Megjegyzendő, hogy hosszú ideig az élettársi kapcsolat, maga a házasságon kívüli együttélés is, erősen kifogás alá esett.

Weiszfeldné elvtársnő, mióta a férje megszökött tőle, elvált családi állapotú volt. Soha semmiféle kalandba nem bocsátkozott, de nem is volt, akinek kedve, vagy melegsége lett volna a megközelítéséhez. Az ő élete nem is állt másból, mint a kommunizmus ügye érdekében kifejtett mozgalmi munkából és a könyörtelen osztályharcból az operatív frontokon. Az 1970-es évek elején beteljesedett nagy álma, mert alosztályvezető lett, belső elhárítási alosztályvezető, és az egyházi reakció, főleg a római katolikus klérus elleni harc végzése és irányítása lett a fő feladata. Ez nagyon kedvére való munka volt, s szinte kéjes gyönyörrel végezte, hajtotta és hajtatta végre a néha igencsak aljas feladatokat. Ezen kívül még ekkor is és már akkor is nagy lelkesedéssel szervezte az antifasiszták, a volt ellenállók, vagy akik csak magukat ellenállóknak mondták, mozgalmát.

Egy nemzetközi antifasiszta találkozon véletlenül összefutott egy hozzá hasonló korú férfival, egy hajdani udvarlófélével, akinek az apja még a háború alatt is kóser húszületet működtetett valahol a Klauzál tér környékén. A Herczogh család – mert róluk van szó – azonban még a végveszély előtt eladta mindenét és az egyetlen fiukkal Los Angelesig meg sem álltak. A szülők időközben meghaltak, a fiú, aki Gyuriból Georg lett, megnősült, majd megözvegyült, s meg is öregedett. Leszármazottja nem lévén úgy döntött, hogy vénségére visszatelepül Magyarországra, a szülővárosába, Budapestre. Ebben a szándékában megerősödött, miután találkozott az egykori szerelmével, Schönberg Kingával, aki immár Weiszfeldnéként élte egyedül az életét. Addig-addig antifasisztáskodtak, amíg kölcsönösen úgy nem érezték, hogy talán még megvalósíthatják a hajdani álmot és egy pár lehetnek. Igaz, hogy már nem túl szép pár, nem is fiatal pár, de egy pár.

Igen ám, de Weiszfeldné elvtársnőt kötötte a szigorú szabály, miszerint csak engedéllyel köthette össze az életét bárkivel. A Herczogh Gyurival való összegabalyodáshoz pedig ezt az engedélyt aligha kapta volna meg, lévén, hogy az amerikai, tehát imperialista állampolgár volt és a hazatelepülése után is ezt a helyzetet fönn akarta

tartani. Weiszfeldné elvtársnő elhatározta, hogy a főnökéhez, Tillmann Sándor vezérőrnagyhoz fordul tanácsért és segítségért a magánéleti problémája megoldása ügyében. Egy nyugodalmas ebéd után bekopogott a vezérőrnagy iroda ajtaján, s amíg a titkárságiak hallották a becsukódó ajtón át, hangosan jelentkezett.

– *Vezérőrnagy elvtárs, Weiszfeldné alezredes jelentkezem!*

– *Üdvözöllek Kinga! Gyere, mond, mi járatban? Segíthetek valamiben?*

A vezérőrnagy és Weiszfeldné elvtársnő már nagyon régen ismerték egymást. Majdnem hasonló volt a hányatott sorsuk, jószerivel együtt kezdték az ávéháskodást és a legutóbbi időig bizalmas viszonyban voltak egymással, oda-vissza alapon tegeződtek, hiszen az antifasiszta harcot is együtt vitték tovább. A vezérőrnagy ezért nem a referáda asztalnál, hanem az ülgarnitúrán kínálta helyet a kedvenc beosztottját.

– *Azért zavarlak Sanyikám, mert van egy kis magánéleti problémám és a tanácsodra, de még inkább a segítségedre lenne szükségem.*

– *Hallgatlak Kinga.*

– *Az történt, hogy a nemzetközi antifasiszta mozgalomban váratlanul és véletlenül összefutottam egy régi-régi ismerőssel, talán úgy is mondhatnám, hogy egykori udvarlómval.*

– *Ki az illető?*

– *Herczogh Gyuri.*

– *Nem ismerem.*

– *Nem ismerheted, mert eddig Amerikában élt, USA állampolgár, most vett egy szép Dunára néző lakást az Újlipótvárosban, és szeretne végleg itthon letelepedni, és, hát, hogy is mondjam, velem szeretné összekötni az életét.*

– *Hát ez elég nagy probléma drága Kingám.*

– *Valami megoldást nem tudnál kitalálni Sanyikám? Hiszen a Gyuri is és az egész családja is üldözött volt hozzánk hasonlóan. Legalább annyira gyűlöli a fasizmust, mint mi. Az igaz, hogy a kapitalizmusban, vagyis hát az imperializmusban élte le életének nagyobb részét, de nem tehet róla, hiszen még egészen fiatal volt, amikor kivitték a szülei.*

– *Ez igaz. Ez mind igaz. De ha legalább kommunista lenne. Egy ícipicit kommunista. Te mond Kinga! Nem tudnátok valahogy egy aprócska kis kommunistát csinálni ebből a Herczogh Gyuriból, vagy Georgból? Azt nem várom el, hogy olyant, mint mi, de valamiféle amerikai kommunistát, vagy legalább papíron kommunistát. Érted?*

– *Értem hát. Megpróbáljuk valahogy. Talán találunk valami megoldást.*

– *Próbáljátok meg. Én meg majd egyéb vonalon utánanézetek ennek a te Georgodnak. Ha nem lesz nagyobb zűr vele, megadom neked az engedélyt, persze csak szóban. Ha írásban kéred, s úgy kapod meg, arról óhatatlanul mások is tudomást szereznek, és az már nem lenne kíváncsi. Ugye megérted, Kingám?*

– *Meg, meg Sanyikám. Előre is köszönök mindent.*

Néhány hónap múlva Weiszfeldné elvtársnő ismét ott ült a vezérőrnagy fotelban.

– *Na, mire jutottál, Kingám?*

– Sanyikám! Itt van az írásbeli igazolás, hogy Herczogh Georg az ausztrál kommunista párt tagja.

– Legutóbbi beszélgetésünkkor még amerikai állampolgár volt. Hogy lett belőle ausztrál kommunista?

– Úgy, hogy csak ott talált valami ismerőst, aki valami régi szívességért viszonzásul elintézte neki ezt a papírt. Valóságban persze nem tag, csak ez a papír van a tagságáról.

– Ezek szerint akkor hamisítványról van szó?

– Úgy is mondhatjuk.

– Na, mindegy, ha ausztrál, legyen akkor ausztrál. Úgyse fog ennek senki utána járni. Meg annak se, amit mi megállapítottunk a Gyuridról.

– Mit állapítottatok meg drága Sanyikám?

– Hát azt, hogy ez a Herczog Georg nyakig benne van a nemzetközi cionista mozgalomban. Azoknak meg a keze messzire elér. Lám még Ausztráliáig is.

– A cionista az nem akadály, Sanyikám? Szegről-végről egy kicsit mi is cionisták vagyunk. Nem?

– Ez bizony mindig nézőpont kérdése. Meg persze annak is függvénye, hogy ki nézi s honnan. Meg a mindenkori körülmények is befolyásolják a mozgalom megítélését.

– A frászt hozod rám. Nem beszélnél érthetőbben.

– Az a helyzet, hogy miként a legutóbb is említettem, szóban megadom az összeköltözésekhez az engedélyt, arra való hivatkozással, hogy a te meggyőződéses kommunistaságod és anifasisztaságod majd kellőképpen ellensúlyozza, de úgy is mondhatnám, hogy kordában tagja ennek a te Gyuridnak a cionistaságát

– Nagyon köszönöm Sanyikám. A kordában tartásban pedig nem lesz hiány, azt nyugodtam rám bízhatod.

Weiszfeldné elvtársnő boldogan távozott a vezérőrnagyi irodából. Már évtizedek óta soha nem látott senki mosolyt az arcán. Most még az is megesett, hogy arcvonásai a mosoly látszatát keltették. Amikor azonban észrevette a csodálkozó tekinteteket, ismét összeszorította ajkát és fölöltötte a tőle megszokott gyanakvó-gyűlölködő tekintetet. Mindaddig Tillmann vezérőrnagyi elvtársan kívül Weiszfeldné alezredes elvtársnő magánéletében beállt változásról senki sem tudott.

Megtörtént az összeköltözés. Kinga asszony ettől kezdve a nagyméretű polgári lakás teraszán szürcsölte reggelente a kávé, s közben gyönyörködött a szinte lábai alatt hömpölygő Dunában, a túlsó parton látható Margitszigetben, a Rózsadomb lankáiban és azokon túl a csodálatos budai hegyekben. A gyerekkora jutott eszébe, akkor lakott a szüleivel egy hasonló adottságú lakásban. Ilyen elmélázásai alkalmával néha már azt is elfelejtette, hogy ő a valóságban még mindig egy elvtársnő, meg alezredes, ezen kívül harcos kommunista és antifasiszta, csak mostanában már a majdnem nagypolgári környezetből indul reggelente megvívni az osztályharc ráeső részét. Arról azonban nem feledkezett meg, hogy a Thököly út egyik mellékutcájában van egy másfél szobás kis lakása, egy tanácsi bérlemény s azzal bizony kellene valamit csinálni. Talán egy kis

pénzt is ki lehetne belőle ügyeskedni. Albérlőnek kiadni nem lehetett, mert bizony ahhoz rendbe kellett volna hozni, ami meg ugye elég sok pénzbe kerülne. Weiszfeldné elvtársnő s alezredes, akkor már, mint alosztályvezető, egészen más megoldást talált ki és hamarosan ismét bekopogott a vezérőrnagyi irodába.

– Vezérőrnagyi elvtárs jelentkezem.

– Gyere csak, gyere csak Kinga. Na, mi újság? Jól megvagytok a cionistával?

– Meg Sanyikám. Ahogy kívántad, ellensúlyozom és kordában tartom. Ámbár ha jól belegondolok, nem is olyan nagy marhaság ez a cionizmus.

– Nana! Csak jó lesz vigyázni! Hát most mi járatban vagy? Miben segíthetek? Ha ugyan segítségért jöttél.

– Azért Sanyikám. Azért. Tudod, van nekem ez a kis magára hagyott lakásom Zuglóban. Ott áll kihasználatlanul. Először arra gondoltam, hogy kiadom albérletbe. De én, mint állambiztonsági alezredes, meg alosztályvezető, akárkinek mégsem adhatom ki. Most ellenőrzek le mindenkit, aki jelentkezik albérlőnek? Valami szakadt ellenforradalmárnak, vagy mocskos osztályellenségnek mégsem adhatom ki! Arra gondoltam, hogy ha T-lakást csinálnánk belőle, akkor a lakásom is megmaradna és pénzt is kaphatnék érte. Az én alosztályomon, de még az osztályon sem akarnám megcsinálni, mert mit szólnának hozzá a beosztottaim. Azonnal megindulna a pusmogás, pletykálgodás. Nagyon megköszönném Sanyikám, ha egy másik alosztállyal megcsináltatnád. Mivel ebben a T-lakásban senki sem lakna, nyilván még több jutást is kaphatnék érte, mint a többi T-lakásokért fizetni szoktunk.

– Utána nézek Kingám! Utána nézek. Ha pedig egy mód van rá, elintézzük a dolgot. Tudod, hogy rám mindig számíthatsz, miként én is rád. Ugye?

– Sanyikám, rám számíthatsz bármikor és bármiben. Tudod, hogy a múltkor is megszavaztattam és keresztülvittem a pártbizottságon azt a kényes kinevezési ügyet, amit annyira akartál, de amit annyian elleneztek. Odaálltam az ügy mellé, mert mégis csak a mifajtánkról volt szó.

Az állambiztonsági időkben a T-lakást – más néven találkozási lakást – a szolgálat arra használta, hogy ott a szervezett hálózati személyekkel, ügynökökkel, informátorokkal, konspiratív találkozókat bonyolítsa le. Teljesen megbízható, a szocialista eszmék iránt elkötelezett állampolgárok lakásainak egy-egy nélkülözhető szobáját vették igénybe, hát bizony elég szolid fizetség ellenében, bár a használatba vétel sem volt túlzott. Az állambiztonsági szolgálatnak általában hetenként egy – két alkalommal és csupán egy-egy órára volt szüksége a lakás egy részére. Ez mégis kényelmesebb volt, mint az albérlő, aki ott lakott, a holmijai is ott voltak, konyhát, fürdőszobát, stb. használt. Az albérlő valamivel többet fizetett, de macerásabb is volt a vele való egy fedél alatt élés. A T-lakás esetében viszont a tulajdonost vagy főbérletet be kellett szervezni az állambiztonsági hálózatba és ez által nyilvántartásba is került. Az igaz, hogy jelentéseket nem kellett adnia, mert nem információ szerzés volt a feladata, hanem csupán a T-lakás gazda volt a hálózati funkciója. Ezt a megoldást fundálta ki Weiszfeldné elvtársnő, tegyük hozzá, hogy egyáltalán nem véletlenül s ennek sikerült megnyernie a vezérőrnagyot is.

Hamarosan hívták a „sarokszobába” – a tábornoki irodába – Kerti Sándor százados alosztályvezetőt. Belépve az irodába Kerti százados szabályosan jelentkezett.

– Vezérőrnagy elvtárs Kerti százados jelentkezem, parancsára megjelentem.
– Százados elvtárs azért hívtam, mert Weiszfeldné elvtársnőnek jelenleg van egy használaton kívüli lakása. Az utasításom az, hogy abból szervezzenek egy T-lakást, a bérlemény díjában az alezredes elvtársnővel állapodjanak meg, a lakást pedig rendeltetésszerűen találkozóknak lebonyolítására vegyék igénybe.

- Értettem vezérőrnagy elvtárs.
- Van kérdése?
- Jelentem, nincs.
- Távozhat.
- Értettem. Erőt-egészséget vezérőrnagy elvtárs.
- Erőt-egészséget.

Kerti százados miközben a folyosón ballagott vissza az irodájába, már érezte, hogy ebben a T-lakás ügyben valami umbulda van. Ezért a legmegbízhatóbb beosztottját, Babolcsay főhadnagy csoportvezetőt hívatta magához

- Jelentkezem százados elvtárs. Mi van Sanyikám.
- Most jövök a tábornoktól. Azt akarja, hogy a Weiszfeldné elvtársnő üresen álló lakásából csináljunk egy T-lakást. Úgy érzem, hogy kényes az ügy, ezért rád gondoltam. Valamelyik talpraesett beosztottad, a Te szigorú felügyeleted alatt, megcsinálhatná ezt a T-lakást. Ha már az öreg annyira akarja.
- Na, álljunk csak meg Sanyikám! Észnél van az öreg? Miféle marhaságot ötlöttek már megint ki? Az alezredes elvtársnőnek nem elég az alosztályvezetői fizetése és így akarja kiegészíteni? Na, én ebben nem veszek részt.
- Már pedig részt fogsz benne venni, mert ez a tábornok parancsa!
- Az lehet, hogy ez a tábornok szóbeli parancsa, de én a tábornok utasítására sem fogom megszegni a belügyminiszter írásbeli parancsát.
- Miért szegnéd meg?
- Hát ide figyelj! Milyen lakást kellene csinálni ebből a Weiszfeldné féle kégliből?
- T-lakást.
- Rendben. T-lakást. Csakhogy T-lakást úgy létesítjük, hogy a lakás tulajdonosát, vagy főbérletjét, ha maga a lakás egyébként mindenben megfelel az előírásoknak és konspirációs követelményeknek, hát bizony az állambiztonsági hálózatba szabályosan beszervezzük. Másképpen ez nem megy. Beszervezzük és a hálózati funkciója az lesz, hogy ő a T-lakás gazda. Ennek a lakásnak pedig a főbérletje Weiszfeldné elvtársnő, aki állambiztonsági alezredes és alosztályvezető. Kit kellene tehát nekünk ebben az esetben a hálózatba beszervezni? Egy állambiztonsági alezredest, egy alosztályvezetőt! Érted már a képtelenségét és parancsellenességét az ügynek?
- Értem, értem, de meg kell csinálni.
- Az rendben van, de nem velem. Nekem belügyminiszteri parancs ellenes parancsot nem adhat senki. Te sem, de még a tábornok sem.
- Jól van, majd megoldjuk máshogy.

- De nélkülem.
- Nélküled.
- Szevasz.
- Szevasz.

Kerti százados nagyon jól tudta, hogy Babolcsay főhadnagynak tökéletesen igaza van. De ő ellentmondani nem mert, nem úgy, mint ez a lökött Babolcsay, aki bármilyen jól dolgozik, a csoportvezetőségénél soha többre nem viszi, mert nem tud a pofájára vigyázni. Tisztában volt azzal a százados, hogy más megoldást kell kitalálni, hogy ez a vén rusnya Weiszfeldné pénzhez jusson. Hamar rájött, hogy Sunnyogó Iván százados az ő embere, egy másik beosztott csoportvezetője. Az különben is benne van minden kétes ügyletbe és nincs az a parancs, aminek ellent merne mondani, mert elég sok vaj van a fején. Máris hívatta magához Sunnyogó századost.

- Jelentkezem százados elvtárs.
- Gyere Iván, van itt egy feladat, amit a tábornok elvtárstól kaptunk.
- Végre lesz hajtvva Sanyikám! Bármiről legyen szó, végre lesz hajtvva!
- Egy olyan emberedre lenne szükség, aki nem akadékoskodik, hanem gondolkodás nélkül végrehajtja azt, amit mondanak neki.
- Van ilyen. A Krizsán százados. A Feri mindent megcsinál. Nem egy lángész, de az egyszerűbb feladatokat végrehajtja. Rábízhatjuk a tábornok parancsát is.

Krizsán Ferenc nem volt már fiatal. Talán már senki sem emlékezett arra, hogy mikor léptették elő századossá. Olyan régen volt százados, hogy néha úgy csúfolták, hogy ő az „örökös százados”. Ha nincs az akkoriban életbe lépett új tiszti törvény, már régen őrnagy lenne. De jött ez a fránya törvény, ami egyrészt felsőfokú végzettséghez kötötte a főtiszti – így az őrnagy – rendfokozatot is, másrészt pedig legalább főoperatív tiszti beosztáshoz. Krizsán százados pedig ezek egyikével sem rendelkezett, mert az előfeltétel, a főiskolai diploma megszerzéséhez már öregecske is volt. Ennek hiányában csak kimagasló szakmai eredmények esetén és egyéni vezetői elbírálás alapján lehetett volna belőle őrnagy. A kimagasló eredményekre pedig Krizsán Feri úgyszintén képtelen volt. Legfőképpen ezt a szerencsétlen „örökös százados”-t az bosszantotta, hogy a felesége, aki szintén állambiztonsági területen dolgozott egy önálló központi osztályon, már régen őrnagy volt, ő meg még mindig csak százados. Ezért a kollegák állandóan zrikálták, hogy „na, aztán ha hazamész, kérj engedélyt az asszonytól bemenni a lakásba”, meg „állj ám vigyázzállásba az őrnagy elvtársnő előtt, ha szól hozzád otthon”, stb. Krizsán Feri tehát mindenre kapható lett volna azért, hogy őrnagy lehessen végre.

Kerti százados alosztályvezető és Sunnyogó százados csoportvezető hamarosan ismertették a különleges feladatot Krizsán századossal, utalva arra, hogy ennek a sikeres végrehajtását akár még az őrnagy elöléptetése is követheti. Weiszfeldné alezredes elvtársnő üresen álló lakásából úgy kell T-lakást csinálni, hogy az T-lakás is legyen, de ne is legyen az. A lényeg az, hogy Weiszfeldné elvtársnő minden hónapban kézhez kapja az ezer forintot a lakáshasználat díjaként, meg kifizetésre kerüljenek a lakás egyéb költségei. A többi nem számít.

Egy délután Weiszfeldné és Krizsán Feri elindultak közösen megnézni a lakást, amiből valami T-lakás félét kell csinálni. Krizsán Feri kérésére szándékosan villamos-szal és autóbusszal mentek, hogy lássa a megközelítési lehetőséget. Az őrnagy rangra ácsingózó százados kis híján hanyatt vágódott a meglepetéstől. Az első megállapítása az volt, hogy a legközelebbi buszmegállótól is igen sokat kellett gyalogolni a kiszemelt lakásig. Krizsán századosnak már akkor kétségei támadtak, hogy lesz-e olyan hálózati személy, aki majd vállalkozik erre a gyalogtúrára. Amit pedig a lakásban tapasztalt, az minden képzeletet alulmúlt. Mocskos falak fogadták, s nehezen csukódó ajtók, amelyeken gyalázatosan megkopott a mázolás. Az ablakokon szakadt, koszos, lógó függönyök, az egyik a redőny is felhúzhatatlan. A fürdőszoba borzalmas állapotban, mocskos, rozsdás minden. A konyhai gáztűzhely évek óta nem találkozott tisztítószerrel.

Krizsán százados megállapította, hogy a lakást először úgy-ahogy rendbe kell hozni és csak utána lehet T-lakásként használatba venni. Weiszfeldné álláspontja az volt, hogy „ez már a maguk gondja”. Mondta ezt annak ellenére, hogy a T-lakások rendben tartása soha nem az állambiztonsági szerv feladata, hanem a civil tulajdonosé vagy főbérleté volt. Itt azonban nem volt más lehetőség, a belügyi keretből kellett teljesen szabálytalanul elcsaklizni pénzt, a lakás úgy-ahogy rendbetételére.

Amikor ez megtörtént, Weiszfeldné alezredes elvtársnő átadta a kulcsokat Krizsán századosnak és ezzel átadta a lakást használatra, majd megkapta az első ezer forintot, mint az első havi bérleti díjat. Ezen kívül fizetni kellett a szolgáltatnak a villany-számlát, télen a fűtés okozta gázszámlát, a telefon alapdíját, stb. Csakhogy ezeket a pénzeket Krizsán századosnak a többi állambiztonsági célra használt lakásnak a költségeiből kellett összekuncsorogni, hiszen a „Turista” fedőnevet kapott létesítmény T-lakás is volt, meg nem is volt az. Legálisan nem létezett, tehát költséget elszámolni erre nem is lehetett.

Az átadáskor Weiszfeldné alezredes még megadta búcsúzásként az utolsó eligazítást Krizsán századosnak.

– *Krizsán elvtárs! Ebben a lakásban ne legyen nagy népvándorlás! Hetente legfeljebb két hálózati személyt fogadhatnak megfelelő legendával. Meg ne próbáljanak valami beszerezett kurvával itt találkozni, mert nem akarom, hogy a szomszédaim azt mondják, hogy kuplerájt csináltam a lakásomból.*

– *Értettem alezredes elvtársnő.*

Könnyen értette, könnyen ígérte Krizsán százados az alezredes elvtársnő kívánságait. Nagyon jól tudta, hogy ebbe a lakásba – nevezhetik akár T-lakásnak, akár másnak – aligha fognak egyetlen egy hálózati személyt is elvinni. Még hogy kurvát! Nem volt az a beszerezett kurva, aki az állambiztonsági szolgálat kedvéért menetgyakorlatra is vállalkozna.

Teltek múltak a hónapok, de bizony Krizsán századost csak nem akarták őrnagy rendfokozatba előléptetni. Pedig nagyon közelgett a nyugdíjba vonulásának az ideje. A Weiszfeldné féle „Turista” fedőnevű T-lakásba papíron – lakásra viteli javaslat alapján – járt talán három hálózati személy, a valóságban azonban soha egy sem.

A költségeket, meg a többi T-lakás díjánál több mint kétszer nagyobb lakbért pedig fizette a szolgálat. Minden hónapban nem kis gondok okozva ezzel Krizsán századosnak, akitől pedig sokan megtudták, akarva-akaratlanul, hogy mire kell a kunyerált pénz, mi a T-lakás titka.

Eltelt vagy két év, amikor Weiszfeldné alezredes elvtársnő, még akkor is, mint alosztályvezető, ismét ott ült a tábornoki fotelben, de ekkor már magába roskadtan, erősen fehéredő frizurával.

– *Mi baj van kedves Kinga?*

– *Nagy baj van Sanyikám.*

– *Na, mond.*

– *Az a baj, hogy ez mocskos cionista Herczogh Gyuri lelépett.*

– *Mit csinált?*

– *Lelépett. Fogta magát és suttyomban eladta a lakást a berendezéssel együtt, és egy nap, amikor hazaérkeztem innen a hivatalból, már idegenek rendezgették a szobákat egy ügyvéd jelenlétében. Nekem átadtak egy levelet, meg az összezsomagolt holmijaimat. A levelet ez a rohadék Gyuri írta. Közölte, hogy elege van Magyarországból, meg Budapestből, meg a kommunistákból s így belőlem is és ezért alijázik. Megtér az ősi földre és a hátralevő éveit Izraelben fogja leélni. Gúnyosan még azt is merészelte írni, hogy menekül a Weiszfeld után.*

– *Na és te mit vártál? Mondtam neked, hogy cionista. Úgy látszik, hogy az ő cionistasága győzött a te kommunistaságod felett. Nem tudad kordába tartani. Most már felejsd el. Itt van neked az osztályharc, meg az antifasiszta mozgalom. Higgyél nekem, azokban nem csalódhatsz.*

– *De, kellene a lakásom.*

– *Meglesz. Ahogy megcsináltuk, úgy vissza is csináljuk.*

– *De rendbe kellene hozni, mert nagyon tönkre lett téve.*

– *Azt is megoldjuk. Kingám, egy szinte új lakást fogsz kapni. Ezt megígérem.*

Krizsán Ferenc százados megkapta az új nagy feladatot. Weiszfeldné elvtársnő „lehasznált” lakását újjá kellett varázsolni. Drága tapéta került az addigi festett falakra, újra mázolták az ajtókat és ablakokat, kicserélték a teljes fürdőszoba berendezést, a csempét és a járólapot is, a parkettát javították, csiszolták, lakkozták. Új függönyök kerültek az ablakokra, sőt új redőnyök is, valamint szőnyeg a szobába. Ki kellett cserélni az ülögarnitúrát is, mert a két éves „használat” alatt teljesen tönkrement. Mindezt belügyi keretből machinálva.

Mire a felújítás befejeződött, Tillmann Sándor vezérőrnagy elvtárs nyugállományba vonult. Már semmi köze nem volt az állambiztonsági munkához sem s a régi ígéreteihez sem. Beköltözése – visszaköltözése – után hamarosan Weiszfeldné elvtársnő is elérte a szolgálati idő felső határát és ő is nyugállományba ment. A pártban, a mozgalomban azonban Tillmann elvtárral együtt vitték tovább a harcot elkötelezett antifasisztaként, még a rendszerváltozás után is néhány évig.

Szegény Krizsán Ferenc századossal nem törődött senki. Ha utána jár valaki „Turista” fedőnevű T-lakás történetének, legfeljebb az ő nevével találkozhattak volna, hi-

szen ő követte el a sok-sok szabálytalanságot és pénzügyi visszaélést, manipulációt. De szerencséje volt, mert senki sem firtatta az ügyet. Viszont az előléptetéséből sem lett semmi. Krizsán Ferenc századosként vonult nyugállományba és így ténylegesen „örökös százados” maradt. Nyugállományba vitte magával a T-lakás titkát is.

„BEÜTVE”

Amikor Kerti Sándor százados operatív csoportvezetőből alosztályvezető lett, sikeresen elintézte, hogy a hozzá legközelebb álló, és a leginkább rátermett beosztottját nevezzék ki az utódjának. Az új csoportvezető, Babolcsay főhadnagy azonnal munkához is látott és Kerti százados jóváhagyásával néhány fiatal, jószerivel még pályakezdő operatív tisztet maga mellé vett. Az volt a véleménye, hogy ezek még mások által nem lettek elrontva, és így a saját elvárásainak megfelelőre formálhatta, vagy próbálta meg formálni őket. Végül volt, akit sikerült, s bizony volt, akit nem. Akikkel nem jutott az ötről a hatra, azokon rövid úton túladott.

A napi kémelhárító operatív feldolgozó – konkrét ügyekben végzett – munkájuk mellett a fiatal tiszteknek a legelső feladata az is volt, hogy megismerkedjenek a hálózati munka gyakorlati alapfogalmaival és lehetőleg minél előbb létrehozzák a saját kis hálózati bázisukat, amelyeket akkor, az 1970-es évek második felében, titkos megbízottak és ügynökök alkottak. Ennek a műveletnek az első lépcsőfoka az úgynevezett beszervezési jelöltek felkutatása, kiválasztása volt. Az elsődleges vizsgálódás után az alkalmasnak tartott jelölteket alaposan tanulmányozni kellett, hogy a különféle szempontokat figyelembe véve megfelelőek-e a hálózati felderítő munkára és a beszervezésük sikeresen megoldhatónak látszik-e. Ha pedig minden stimmelt, következhetett a szervezetszerű titkos együttműködés létrehozásának, a beszervezésnek a megkísérlése. Ha ez is sikerült, a beszervezési jelöltből hálózati személy lett, a már említett titkos megbízott vagy ügynök. Ha nem jártak sikerrel, maradt az egész próbálkozás egy meghiúsult beszervezési kísérlet. Egy-egy sikeres beszervezés – vagy miként akkoriban még néha a hajdani ávéhás szleng szerint emlegették: „beütés” – szakmai érdemnek számított. A meghiúsult beszervezés pedig kudarcnak.

Babolcsay főhadnagy egyik beosztottja Téglás József hadnagy volt. Ő a származását tekintve kilógott a sorból, eltért a többi beosztotttól, mert neki már az apja is ávéhás operatív tiszt volt, sőt egy ideig még valamiféle vezető is. Később, az öreg Téglás a BM Tartalékos Tisztképző Iskolán tanította az operatív ismereteket, az oda behívottaknak, a reménybeli későbbi állambiztonsági operatív tiszteknek. Nyugdíjba vonulása után pedig a Kerti százados által vezetett alosztályon, az oda tartozó „Szigorúan Titkos” állományú tisztek kiképzésével foglalatoskodott, némi nyugdíjkiegészítő fizetség ellenében. Téglás mama pedig jó káderfeleséghez illően, egy pénzügyintézetnél volt személyzeti osztályvezető. Nem volt tehát egyáltalán véletlen, hogy amikor elérkezett a katonáskodás ideje, az ifjabb Téglás a BM Tartalékos Tisztképző Iskolába vonult be, ahol többnyire a tanteremben telt el rajta a katonai szolgálati idő, és a záróvizsga után, de még a leszerelése előtt, tartalékos rendőr alhadnaggyá avatták. Sőt, az sem volt véletlen, hogy egy percig sem volt tartalékos rendőrtiszt, hanem azonnal a BM hivatásos állományába került, úgy, hogy máris megkezdhetette tanulmányait a BM Rendőrtiszt Főiskola állambiztonsági szakán, nappali tagozaton.

Tette mindezt éveken át, előbb egy ideig alhadnagyi, majd később hadnagyi fizetésért. Miután a főiskolai diplomáját kézhez vette, a Babolcsay főhadnagy által vezetett csoportba kapott beosztást, mint feldolgozó operatív tiszt s kémelhárító. Meg volt tehát a szükséges szakmai iskolai végzettsége, talán az elméleti felkészültsége is, de a gyakorlati operatív tapasztalata még egyenlő szinten állt a nullával.

Miként a csoporttársai, ő is hozzálátott a hálózati szervezési jelöltek felkutatásához. A csoportvezetőtől kapott ötlet nyomán a hét egy napjának délelőttjét a Budapesti Rendőr-főkapitányság útlevélalosztály irattárában töltötte és az ottani iratgyűjtő mappákat lapozgatva próbált, valamilyen szervezésre alkalmasnak tűnő jelöltnak a nyomára bukkanni. Talán a harmadik alkalommal járt ott, amikor kezébe került egy akkoriban elég jól ismert újságírónak az útlevélanya, aki egy országos napilap belpolitikai rovatánál dolgozott. Az ifjú hadnagy a sikerélmény által kellően fellelkesülve érkezett vissza a szolgálati helyére. A földszinten, a liftre várakozva összehallgolt Kerti századosal, és együtt, beszélgetve mentek fel az ötödik emeletre.

- Hol jártál Jóska?
- Jelentem százados elvtárs az útlevélalosztályon voltam, szervezni való jelölteket kerestem.
- Na és, találtál is?
- Jelentem találtam.
- Miféle a pali?
- Jelentem újságíró, Falus Tibor a neve és egy országos napilapnál a belpolitikai rovat munkatársa.
- Prima Jóska! Ilyen kell! Nyomás, nekiesni a tanulmányozásnak és néhány hónap múlva már be is lehet ütni.
- Értettem százados elvtárs. Meg lesz csinálva a szervezés. Jó étvágyat az ebédhez, százados elvtárs.
- Neked is Jóska.

Az alosztályvezetői ösztöke még inkább belelkesítette Téglás hadnagyot. Ebédelni sem ment el addig, amíg a csoportvezetőjének be nem számolt a délelőtti sikeréről. Már is Babolcsay főhadnagy irodájába sietett.

- Főhadnagy elvtárs jelentem, találtam egy kiváló szervezési jelöltet
- Remek! Ki az illető?
- Egy újságíró, Falus Tibor a neve.
- Az már igen. Hallottam is róla, olvastam is tőle. Előbb prioráld le, hogy nem foglalt-e már. Ha szabad a koma már is figyelőztess le, hogy más el ne vigye előled, és ha van néha ráérő idő, már gyűjtögetheted az adatokat vele kapcsolatban. Így, ha majd sorra kerül a konkrét tanulmányozása, már kevesebbet kell dolgoznod.
- Miért, hát ne most kezdjem el a tanulmányozását és hajtsam végre a szervezését?
- Ne bizony. Tanulmányozni azt lehet, feltéve, ha nem másnak az ügynöke, netán célszemélye, de szervezni majd csak akkor, ha eljön annak az ideje.

- Nem értem. Hát nem a szervezés a feladat?

– De az, csak legelsőként én nem ajánlom, hogy egy dörzsölt újságíróval kezdj. Maradjunk abban, hogy ha már lesz két-három könnyebb sikeres szervezésed, na, akkor majd következhet ez a Falus.

– De az alosztályvezető elvtárs nekem azt az utasítást adta, hogy hajtsam végre a Falus tanulmányozását, majd utána a szervezését, még pedig néhány hónapon belül.

- Ezt mondta? Mikor mondta?
- Amikor az előbb jöttünk fölfelé a liften.
- Na, majd beszéllek én még erről a liftbeli parancsról az alosztályvezetővel.

Babolcsay főhadnagy nagyon jól tudta, hogy miféle meglepetéseket és buktatókat tartogathat bármilyen egyszerűnek tűnő szervezés. Pláne egy minden hájjal megkent újságíró szervezése. Meg azt is nagyon jól tudta a főhadnagy, hogy mekkora jelentősége van annak, hogy a fiatal s pályakezdő operatív tisztnek sikeres legyen az első egy-két szervezése, mert az magabiztossá teheti őket. Látott már néhány olyan esetet, amikor a kezdő operatív tiszt elpuskázta a legelső szervezését. Tudta, hogy az olyan önbizalomvesztést eredményezhet, hogy még a következő alkalmakkor is remegő inakkal kellett kirángatni a szervezés helyszínére. Ettől, az ilyen következményekkel járó kudarcból szerette volna megóvni Téglás hadnagyot is és a többi beosztottját is. Ez a Kerti Sanyi meg itt belepiskál az elképzeléseibe. Ebéd után ment is azonnal az alosztályvezetői irodába. Már a titkárságon találkoztak.

- Hozzám, Lajoskám?
- Hozzád Sanyikám.
- Na, mi van? Látom rajtad, hogy valami hézag van.

Közben bementek az alosztályvezetői irodába és magukra csukták a párnázott ajtót.

- Az a hézag van Sanyikám, hogy adtál egy parancsot a Téglás Józsinak, amivel nem értek egyet.
- Mi bajod vele?
- Az a bajom, hogy a Józsit még korai nekiereszteni egy újságírónak.
- Nem korai az, megcsinálja az, értelmes a srác.
- Értelmesnek értelmes, de még nincs fikacnyi hálózati gyakorlata, tapasztalata sem.

– Nem baj, engedd, hogy csinálja, majd szerez ez által is tapasztalatot. Különben is nagyon kellene a szervezések. Az alosztály az éves terv időarányos részét tekintve lemaradásban van. Ha a Téglás Józsit félted, mit szólnál a más csoportoknál lévő fiatal tisztetekhez? Na, azoknak aztán nincs tényleg tapasztalatuk. Sőt nem csupán a tapasztalatuk hiányzik, de még az eszük is.

- Az a gyanúm, hogy több kárt okozunk vele, mint hasznot hajtunk. Nekem kifejezetten az a véleményem, hogy nem fogja megcsinálni, mert elég hamar begörcsöl, ha valami nem sikerül neki.
- Nagydolog! Majd megcsinálod te helyette.

– Na, látod, ebben igazad van! Akkor nincs is már hézag.

Érvényesült az erőfölény, az alsóztályvezetői akarat. Miután kiderült a priorálás eredményeként, hogy a kiszemelt Falus Tibor újságíró még nem hálózati személye senkinek, és nem is volt, célszemélyként se dolgozik rá senki, Téglás hadnagy napokon belül elkészítette a tanulmányozási tervet és egymást követően ütemesen hajtotta végre a benne foglalt intézkedéseket. Elkészült az operatív környezettanulmány, a különféle jelentések, feljegyzések. Összegyűjtötte a legális forrásból beszerezhető adatokat is és valóban néhány hónap alatt elő lett készítve a tanulmányozott jelölt a beszerzés megkísérlésére. Babolcsay főhadnagynak azonban egyre kevésbé tetszett a Falus Tibor újságíróról kirajzolódó kép. Ha rajta múlt volna a beszerzésre vonatkozó javaslatot sem írta volna alá egyetértőként. De nem rajta múlt. Kerti százados kötötte az ebet a karóhoz, miszerint Falus Tibor újságírót márpedig be kell szervezni.

Téglás hadnagy végrehajtotta a beszerzendő jelölt személyes megismerését és azzal az indokkal, hogy a főnöke is szeretne vele találkozni, megbeszéltek egy újabb találkozót egy konspirált állambiztonsági létesítmény közelében. Téglás hadnagy az utcán várta az újságírót, Babolcsay főhadnagy pedig a konspirált körlet egyik helyiségében egy fotelban ülve várakozott. Állandóan csak az forgott a fejében, hogy mi a frászt keres ő tulajdonképpen ott, és miért pont neki kellett egy ilyen kínos helyzetbe kerülnie. Mennyivel jobb sora volt, amíg főoperatív tisztként csupán a saját munkájáért felelt. Az persze igaz, hogy akkor a főnöke helyett is elég sokat kellett dolgoznia, most meg a beosztottai helyett teheti ugyanazt. Hirtelen rádöbben arra, hogy egész addigi élete során jószerivel mindig más valaki, vagy valakik helyett dolgozott. Milyen igaza volt a faternek, amikor arra oktatta hajdanán, hogy az életben vannak igáslovak és parádés lovak. Ehhez az öreg mindig hozzátette: mi fiam igáslovak születtünk.

Az ajtó nyikorgása rántotta vissza a bambulás világából Babolcsay főhadnagyot a nagyon is rideg valóságba. Megérkezett Téglás hadnagy és vele Falus Tibor újságíró, a beszerzendő jelölt.

A kölcsönös üdvözlés és bemutatkozás után helyet foglaltak. Falus Tibor a kanapén helyezte magát kényelembe. Vele szemben, a dohányzóasztalkától kissé hátrábbtolt helyzetben egy fotelban ült Babolcsay főhadnagy. Oldalvást a másik, közelebbi fotelban pedig a beszervezést végrehajtó Téglás hadnagy foglalta el harcálláspontját.

Talán tíz-tizenöt perc is eltelt egymás kórtolgatásával, az érezhető feszültség oldásával. Szóba kerültek aktuális belpolitikai történések, az újságírónak egy néhány nappal korábban megjelent terjedelmes írása, egy kis sport is, persze foci, ahogy már férfiemberek között megszokott.

Amikor pedig Téglás hadnagy elérkezettnek látta az időt, hozzálátott a beszerzési beszélgetés beindításához. Ahogy a főiskolán megtanították neki, külpolitikával indított. Szóba hozta az imperialista hatalmak felszabadítási doktrínájának a bukását, amely a legnagyobb csapást éppen 1956-ban a Magyar Népköztársaság elleni akció során szenvedte el. Az imperializmus azonban a vereségbe nem nyugodott bele, ki találták a fellazítás fogalmát, amelynek nem csak az a célja, hogy a célországokon

belül bomlassza a szocializmus ügye mellé felsorakozó tömegek ideológiai-politikai egységét, hanem az is, hogy éket verjenek a Szovjetunió vezette hatalmas béketábor egyes országai közé.

Babolcsay főhadnagya elég volt ránézni, lesírt róla, hogy hihetetlenül unja a nyúlós-nyálás dumát. Falus Tibor újságíró pedig szenvtelen, közömbös pofázmánnyal rágicsált az asztalra kitett sós-ropogós pálcikákból és kortyolt néha egyet a Márka üdítőből.

Eközben Téglás hadnagy az ellenséges imperialista titkosszolgálatok aljas aknamunkáját kezdte felvázolni. Beszért a galád célkitűzéseikről, a sunyi módszereikről és fáradhatatlanságukról. Majd elérkezett annak az ismertetése, hogy a magyar kémelhárításnak melyek a feladatai ezekkel kapcsolatban. Hosszú bevezetés után szót ejtett arról is, hogy a magyar állambiztonsági szervek a feladataikat csak akkor képesek eredményesen végrehajtani, ha rendelkeznek a lakosság soraiban külső segítőkkel.

A korabeli állambiztonsági tankönyvekben arról lehetett olvasni, előadásokon arról lehetett hallani, hogy a lojális, vagyis hazafias alapon történő beszerzéseknél, a beszerzési beszélgetés során a jelölteknek rá kell vezetni arra, hogy a hallottak alapján önként ajánlják fel szolgálataikat, együttműködésüket az állambiztonsági szervnek. Na, ehhez a folyamathoz kezdett hozzá Téglás hadnagy. Kerülgette, mint macska a forró kását. Nyakatekert mondatokkal próbálta rábírti Falus Tibor újságírót arra, hogy felkiáltson: Elvtársak! Miért nem ezzel kezdték? Hát itt vagyok, én vagyok erre a legalkalmasabb! Mindent vállalom a mocskos imperialisták ellen!

De nem! Falus Tibor újságíró meg se mukkant. Továbbra is egykedvűen hallgatott. Sőt, mintha még nagyobb intenzitással kezdett volna rágcsálni és kortyolni, nehogy már a száját szóra bírja nyitni. Babolcsay főhadnagy pedig még kicsit hátrébb tolt a foteljét, mintha egyre jobban ki akarna maradni abból, ami kialakulóban van körülötte. Talán egy kicsit gonoszkodva hagyta is főni a saját levében a beosztottját. Úgy gondolta, hogy nem árthat neki a lecke, ebből is tanul. Néha jobbra sandítva azt azért észrevette, hogy Téglás hadnagy a zavarában egyre sűrűbben pislog felé. S még valami meglátott: a beosztottja pajeszánál fénylő izzadságcseppek vettek irányt lefelé.

A beszerzés végrehajtásával kínlódo hadnagy már úgy össze volt zavarodva, hogy képletesen szólva legcélravezetőbbnek látta visszatérni a kályhához és újból nekiveselkedni a beszerzési beszélgetésnek. Újra elmondta az egyszer már elhangzottakat, csak most tagoltabban, érthetőbben. De ez még érthetlenebbre sikerült! Amikor a „rávezetés” részhez ért, zsebkendőjével már a homlokát törölgette, világoskék ingén hónaljban már erősen átütött az izzadság, rövidesen a melltájékon és a háton is.

Téglás hadnagy hamarosan totálkáros állapotba került. Már többet nézett kétségbeesve a főnökére, mint az újságíróra, akit be kellett volna szerveznie. Falus Tibor azonban nem vette a lapot. Meg se nyikkant a pali. Már tényleg az összeomlás határán volt a beszerzéssel kínlódo tiszt, amikor Babolcsay főhadnagy megkönyörült rajta. Átvette a szót.

- Falus úr, ön ugyebár magyar állampolgár?
- Természetesen az vagyok.
- Ismeri ön a Magyar Népköztársaság alkotmányát?

Az újságíró zavarba jött. Mi a francot akarhat a főnök ezzel a kérdéssel? Konkrét kérdésre azonban konkrét választ kell adni. Belpolitikai újságíróként nem mondhatja, hogy valamikor olvastam, de az már régen volt.

- Ismerem, hogyne ismerném.
- És azt tudja-e, hogy az alkotmány milyen kötelezettségeket ír elő a magyar állampolgárok számára a haza védelmével kapcsolatban?

Bizony erre a kérdésre Falus Tibornak nem jutott eszébe a válasz, hiszen az ő működési területétől a „haza védelme” igencsak távol állt. Tétován nézett Babolcsay főhadnagyra, karjait széttárva hebegett-habogott, de válaszolni nem tudott.

- Falus úr! Az alkotmány szerint a haza védelme a Magyar Népköztársaság minden polgárának szent kötelessége.

Az újságíró bólogatott egyetértően, hiszen erről mintha már tényleg hallott volna, vagy olvasott volna valamit. De máris érkezett a következő mellbevágó kérdés.

- Falus úr! Teljesített ön katonai szolgálatot?
- Nem, mert felmentést kaptam.
- Más formában, például polgári védelmi, vagy egyéb szolgálattal kivette már részét a haza védelméből?

- Még nem.
- Na, kedves Falus úr, akkor elérkezett az ideje, hogy ezt a mulasztását bepótolja.
- Hogyan tehetném?
- Úgy, hogy a mi külső segítőként részt vállal a titkos állambiztonsági feladatok végrehajtásából. Ne ijedjen meg, mert nem kérünk és nem várunk el semmit, amire nem lenne képes, ami túlzottan megterhelő lenne az ön számára. A konspirációs biztonságára pedig következetesen gondot fordítunk. Erre tisztí becsületszavam adom. Soha senki nem fogja megtudni, hogy velünk kapcsolatban áll, sőt erről még magának is tilos lesz bárki előtt említést tennie. Ha akar, választ, ha nem választ, kap tőlünk egy fedőnevet és mi még magunk között is csak ezen a fedőnéven fogjuk emlegetni, írásban is és szóban is. Mi a válasza erre a felkérésre Falus úr?

Erre, az újságíró homloka kezdett gyöngyözni az izzadságtól. Kavarogtak, csapongtak fejében a gondolatok az alkotmányról, a honvédelmi kötelezettségről, de legfőképpen annak a felismeréséről, hogy ezek a komák spiclit akarnak belőle csinálni. Kereste-kutatta a menekülés lehetőségét, de azért azt is érezte, hogy igen szorult helyzetben van, talán még soha életében nem volt ilyenben. Próbálkozott, igyekezett kibúvót találni. Sőt ekkor még talán elég elszánt is volt az ellenállást illetően.

- Főhadnagy elvtárs kérem, én mindent megértettem, de abban teljesen biztos vagyok, hogy önök nem elég jól ismernek engem. Én az ilyen konspirációkra, meg besúgásokra teljesen alkalmatlan vagyok.

- Mi nagyon jól tudjuk azt, hogy mire alkalmas és mire nem. Ha a konspirációra nem alkalmas, akkor belpolitikai újságírónak sem alkalmas. Ebben az esetben már

javaslom is, hogy kérje áthelyezését a Ludas Matyi vicclaphoz. Ha alkalmatlannak tartanánk, nem ülnénk itt, nem rabolnánk egymás idejét. Ami pedig a besúgásra utaló megjegyzését illeti, vegye úgy, hogy azt meg sem hallottam. Mi tehát a válasza, Falus úr?

- Én mindent megérték és elhiszek, de a főhadnagy elvtárs is értse meg, hogy én nem akarok a kollegákról jelentgetni.

- Kedves uram! Ki beszélt itt a maga kollegáiról? Világosan megmondtuk, hogy mi kémelhárítók vagyunk, kémelhárító munkát végzünk, persze nem úgy, mint a moziban, hanem teljesen titkosan. Most jól jegyezze meg, mert nem akarom még egyszer ismételni: sem a maga kollegáit, sőt más újságírókat sem figyelgetünk.

- Főhadnagy elvtárs ön őszintén beszél. Gondolom tőlem is azt várja, hogy őszintén válaszoljak. Megmondom tehát nyíltan, lesz, ami lesz, a következményekért a felelősséget is vállalom: én magyar állampolgárookra nem vagyok hajlandó dolgozni, nem akarok róluk jelentgetni, mert az önök elmondásából is azt a következtetést vontam le, hogy a hazát nem a saját állampolgáraitól kell védeni.

Babolcsay főhadnagy más körülmények között már régen felállt volna az asztaltól. Megköszönte volna Falus Tibor újságírónak a beszélgetést. Elnézést kért volna, hogy fölöslegesen igénybe vették az idejét és barátságosan elköszön. Igen ám, de mi lesz Téglás hadnaggal, a legelső szervezési kísérlete megghiúsulásának terhével a puttonyában. Megjelent lelki szemei előtt, amint a kollegái cukkolják, élcélődnek vele, hogy milyen tehetetlen, lám, még egy szervezést sem tud megcsinálni. Nem mintha az ilyenkor kárörvendők és nagypofával handabandázók egy hasonló szituációban fikarcnyit is különbek lennének. Meg hallani vélte Kerti százados korholó szavait is: veszélyben az éves szervezési terv és ti képtelenek vagytok egy ilyen pasast valahogy a zsákba begyűrti. Babolcsay főhadnagy már ekkor tudta, sőt már korábban is meggyőződése volt, hogy ebből a Falus Tibor nevű újságíróból soha az életben nem lesz használható és hatékonyan együttműködő hálózati személy. Neki már eleve fenntartásai voltak a pasassal kapcsolatban. Mégis úgy döntött, hogy szervezik ezt a makacskodó újságírót, még ha semmi haszon nem lesz belőle az operatív munka során, akkor is. Szervezi akármilyen áron, még ha ezt az árat majd utólag nekik kell megfizetni, akkor is. Végül is Falus Tibor részéről határozott elutasítás még nem hangzott el, van tehát lehetőség a játszadozásra. Próbál menekülni a koma, lesznek majd még kikötései, farol kifelé az együttműködés vállalása elől, de végül mindenki mögött ott egy fal és annál tovább nem mehet.

- Úgy látom kedves Falus úr, vagy szólíthatom Tibornak?
- Szólíthat, főhadnagy elvtárs.
- Szóval kedves Tibor, én úgy látom, hogy nehezen értjük meg egymást. Megismételtem tehát: mi kémelhárítók vagyunk és bennünket a különféle legális behatolási csatornákon – idegenforgalom, üzleti élet, stb. – beküldött ellenséges kémügynökök érdekelnek. Nincs nekünk semmi közünk a magyar állampolgárok megfigyeléséhez, vagy szemmel tartásához. Vállalja-e tehát a munkánk titokban történő segítségét, ha csak külföldiekről van szó?

Na, ekkor meg Falus Tibor kezdte azt érezni, hogy hátrál ugyan, de közeleg a fal, sőt nem is fal, hanem sarok, ahova bizony beszorul.

– *Rendben van főhadnagy elvtárs! Vállalom, amit kér. Igyekszem is eleget tenni majd a velem szemben támasztott elvárásoknak, ha még egy utolsó kérésemet teljesítik.*

– *Mi lenne az Tibor?*

– *Azt szeretném még kérni, hogy a külföldiek közül vegyük még ki azokat, akik magyar nemzetiségűek. Ha csak született, echte külföldiekkel kapcsolatos feladatokat kérnek tőlem, azt vállalom.*

Babolcsay főhadnagynak igen erős önuralomra volt szüksége, hogy ekkor hangerősen föl ne röhögjön. Szinte biztos volt abban, hogy ez lesz a végpont. Falus Tibor úgy gondolta, hogy ő érkezett el a sarokba, ahonnan nincs menekülés. Ha ezt a kérését teljesítik, nincs más választása, be lesz szervezve. De ugyanezt érezte Babolcsay főhadnagy is. Ő is be volt szorítva a sarokba. Ha ezt a kérést teljesíti, pofán köpi a szakmai igényességét, mert beszervez egy olyan jelöltet, akiről nagyon jól tudja, hogy soha nem lesz használható hálózati személy. Amire operatív tiszt, majd főoperatív tiszt korában soha nem volt hajlandó, azt most csoportvezetőként meg kellett tennie. Tudatosan beszervez egy alkalmatlan embert. Falus Tibor újságíró ugyanis, akkor még a magyarok kívül nem beszélt egyetlen idegen nyelven sem. Na, ezt foglalkoztassa valaki olyan külföldiek megfigyelésére, akik viszont magyarul aligha tudnak.

– *Rendben van Tibor, megállapodtunk. A további részleteket majd ismerteti a hadnagy elvtárs, miután végzett a pezsgősüveg kibontásával.*

Koccintottak. Mindenki látszólag boldog volt. Falus Tibor újságíró annak tudatában kortyolgatta a hűs pezsgőt, hogy jól palira vette ezeket a tudálékos elhárítókat. Babolcsay főhadnagynak meg az járt a fejében, hogy a beosztottja egy-másfél évig majd elbűbélődik ezzel a használhatatlan újságíróból csinált titkos megbízottal, végül, mint alkalmatlant szép csendben kizárják a hálózatból. Már maga előtt látta Kerti százados önelégült pofázmányát, amikor majd jelenti neki, hogy na, Sanyikám behúzhatsz egy strigulát, de egyúttal ki is törölheted vele... Téglás hadnagy pedig megnyugodva dörzsölgette az átázott ingét a fotel háttámlájához, mert némi vezetői rásegítéssel ugyan, de csak sikeres volt élete első beszerzése.

Előkerült egy előre gépelve elkészített együttműködést vállaló nyilatkozat. Falus Tibor kissé elcsodálkozott, amikor azt olvasta, hogy önként, hazafias meggyőződésből, mint a szocializmus ügye mellett elkötelezett magyar állampolgár ajánlotta fel szolgáltatait az állambiztonsági szervnek. A „Városi” fedőnevet választotta, amit csupa nyomtatott nagybetűvel beírt a nyilatkozat erre a célra kipontozott sorába. A végén pedig aláírta a nyilatkozatot. Amikor az aláírásra került sor Babolcsay főhadnagy észrevette, hogy a beszerezett újságíró hirtelen átvette a jobb kezéből a bal kezébe a golyóstollat és így írt alá. Észrevette, de nem szól egy szót sem, hiszen a végeredmény szempontjából nem volt ennek a próbálkozásnak már semmi jelentősége.

Téglás hadnagy megállapodott az immár „Városi” fedőnevű titkos megbízottal, hogy pontosan egy hét múlva délután három órakor találkoznak a Különlegességi cukrászdában. Barátságos elköszönés után kikísérte a beszerezett újságírót.

Amikor Babolcsay főhadnagy és Téglás hadnagy visszatértek a hivatalba, jelentették főnöknek a sikeres beszervezést. Kerti százados összehívta az alosztály állományát és ott előttük megdicsérte a legelső beszerzését sikeresen végrehajtó fiatal operatív tisztet. Kihangsúlyozta, hogy ráadásul Téglás hadnagy nem is akármilyen hétköznapi beszervezést hajtott végre, hanem egy magasan kvalifikált újságírót szervezett be.

Előkerültek újabb üveg pezsgők, koccintások következtek, a gratulációk, de volt olyan kollega is, akiről eközben ordított az irigység. Egyedül Babolcsay főhadnagy nem lelkendezett. Nem nagyon szerette ő az ilyen fölösleges, mi több haszontalan műveleteket.

A csoportvezetőnek ismét igaza lett. Téglás hadnagy példás szorgalommal találkozgatni kezdett „Városi” fedőnevű titkos megbízottal. A Különlegességi cukrászdában elszürcsölgettek egy-egy kávé, megettek egy-egy szelet finom orosz krémtortát, ittak rá egy Pepsi-Colát, vagy Traubisodát és közben egy órácskát elbeszélgettek. Az első időben kéthetente volt találkozó. Később ez ritkult és már csak havonta egyszer, majd még ritkábban s még ritkábban. A beszervezéstől eltelt lassan két vagy három év és „Városi” fedőnevű titkos megbízott egyetlen írásbeli jelentést nem adott, de még érdemleges szóbeli információt sem, amely alapján a tartótiszt, Téglás hadnagy, jelentést írhatott volna. Végül úgy zárták ki a hálózatból, hogy jobb lett volna, ha be sem szervezik. De akkor viszont mi lett volna az alosztály éves beszerzési tervének a teljesítésével? Téglás hadnagy pedig a következő beszerzésébe már tényleg magabiztosabban vágott bele.

KOCSMAI LEGENDÁRIUM

Meghibásodás miatt a lift már megint nem működött a Münnich Ferenc – korábban és később Nádor – utca elején álló öreg belügyes épületben. Délután öt óra volt, a munkaidőnek vége az állambiztonsági operatív osztályokon is. Két idősebb tiszt elől, egy fiatalabb mögöttük ballagott lefelé a lépcsők végeláthatatlan kacskaringós sokaságán. Dobai Géza őrnagy és Tóth Lajos őrnagy volt a két idősebb elvtárs, Vincze András főhadnagy a fiatalabb. A két korosabb a lefelé lépdelés közben beszélgetett.

– Emlékszel még Lajos, hogy cipeltük ezeken a lépcsőkön fölfelé a lőszeresládákat ötvenhat októberében?

– Emlékszem hát. Ménkű nehezek voltak. Ez a csotrogány lift meg akkor is be volt dögölve.

– Mentőautókkal hozták a lőszeres ládákat ide a földszinti nagy garázsba. Onnan hordtuk fel az emeletekre. De rohadt nehezek voltak azok a ládák. Némelyik kézigránatokkal volt tele.

– Olyan is volt. Azok voltak tán még a könnyebbek. A lőszeresek meg a sokkal nehezebbek.

– Azért a garázsba álltak be az autók, mert így kintről, az utcáról, nem lehetett látni a rakományt. Onnan hordtuk fel és osztottuk szét a muníciót.

– Volt bőven. Jött az utánpótlás is rendszeren. Utóbb már géppuskákat is hoztak. Adtunk is a mocskos ellenforradalmárok pofájának, itt az épületnél is, meg a portyákon is.

– Védjük az épülettömböt becsülettel. Amíg lehetett. Amíg hagyták.

– Védjük volna mi tovább is. De a górétság az elárult bennünket. Harmincadikán kiharancsoltak mindenkit az épület egészéből.

– Hát ki. Mehetünk aztán gyalogosan Tökölre a tovarisokhoz.

– Ott legalább jó vót, ottan biztonság vót.

– Az vót.

Az épület kapujánál utolérte és el is hagyta őket sietve egy elvtárs, dr. Lontai Márton őrnagy. Még rá is szóltak.

– Hé, Marci! Lassabban Te, mert még fellököl bennönket, vagy tán eltöröd a lábadat a nagy rohanásba. Hová ez a nagy sietség?

– Sietek hát, mert negyed hatkor talim van a Gyopár presszóban, itten az Engels tér sarkán.

– Hagyd az a talit, gyere inkább velünk. Legurítunk két-három korsó sört. Na, gyere.

– Nem lehet. Mostan nem lehet, mer ez igen fontos.

– Ha olyan nagyok fontos, akkor meg gyere utánunk.

– Jó. Lerendezem az ürgét fél óra alatt, utána jövök. Hol lesztek?

– Hát itten a közelben. A Zöld Takonyban.

– Na, jó. Várjatok meg. Jövök, ha végeztem.

A Zöld Takony néven emlegetett krimónak volt persze a szocialista erkölcsi normáknak megfelelő tisztessége neve. Ez volt a budapesti belvárosi vendéglátóipari vállalat valamilyen számmal jelzett italboltja. A belügyi épülettömbhöz közeli egyik olyan utcácskában üzemelt, amelyik merőleges volt a Dunára. Kopott, koszos, elhanyagolt vendéglátóipari létesítménynek számított ez az italbolt. Hamisítatlan füstös, bűdös talponálló, akárcsak egy külvárosi köpködő, de a belváros szívében. A bejárat ajtaja és az utcára néző ablakának keretei valami utánozhatatlan ronda, még a szemet is bántó zöld színűre voltak mázolva és innen kapta néhány környékbeli korhelytől, meg a belügyes elvtársi törzsközségtől a Zöld Takony ragadványnevet.

Amikor a két őrnagy és a főhadnagy belépett a penetráns szagú helyiségbe, ott javában folyt már a kocsmai élet. Ez adott esetben a csapolt sör folyását és mértéknélküli fogyasztását jelentette és a nehezen átlátható cigarettafüstöt is. Na és persze a részek handabandázó morajlását. A háromfős állambiztonsági társaság egy tisztának éppen nem mondható álldogálónál-könyöklőnél talált helyet az egyik fal mellett. Az első kört a főhadnagy fizette és szolgálta föl.

– Na, egészség!

– Egészségekre!

– Egészség!

Ittak, majd a habot, ahogy a helyhez illett, a kézfejük külsejével törölték le a szájkörüli pofázmányukról.

– Ez a Marci, inkább jött volna velünk. Jobban járt volna, mint a talival.

– Neki egy koszos ügynök fontosabb, mint az elvtársi sörözés. Pedig amúgy rendes haver.

– Rendes. Az. Tényleg az.

– Már akartam tőletek többször kérdezni, hogy miféle doktor lenne ez a Lontai őrnagy, ez a Marci?

– Ez! Bandi öcsém, ez jogász doktor.

– Már megbocsássatok, de nem nagyon nézné ki az emberfia belőle az egyetemet, meg a doktorátust.

– Hallod mán Lajos! A Bandi nem nézi ki a Marciból a jogi tudományt.

– Na, akkor most kapd össze magad Bandikám! Mi sem nézzük ki belőle.

– De én láttam az aláírását, ami dr. Lontai Márton őrnagy. Hogy lehet ez?

– Na, figyel ide öcsi! Az úgy volt, hogy az ÁVH-nál valami csekélyke jogi ismereteket a Dzerzsinszkij Akadémián tanítottak. Ez egy éves iskola volt, amibe sok jogi okosítás nem nagyon fért bele. Ezért kitalálták, hogy az államvédelmi vezetői állományból, aki akar, szerezzen jogi egyetemi végzettséget. Néhánynak volt szakértetségije, legtöbbnek csak elemi iskola, ha az is meg volt maradéktalanul. Aki jelentkezett beíraták levelező tagozatra, de olyan is volt, akit utasításra írtattak be, ha akart menni, ha nem. Mindenki egyénileg tanult, csak vizsgázni kellett az egyetemenél, hogy majd a végén diplomát kapjon.

– Hogy tudtak levizsgázni?

– Fífikával kiskomám! Fífikával! Kitalálta az ÁVH vezetése, hogy az operatív államány tagjai konspirációs okokból nem mehetnek be az egyetemre. Azért, mert ott ugye kiderülhetne róluk, hogy na, ezek meg az ávéhások. Ezért fordítottak egyet a szekéren. Jöjjenek az egyetemi tanárok a Jászai Mari téri épületbe. Akkor ott volt az ÁVH központ, ahol most a Pártközpont van. Bejöttek a professzorok, meg más ilyen egyetemi emberek vizsgáztatni. Kénytelenek voltak, mert ha nem jöttek volna, akkor idézik, vagy előállítják őket. Hát inkább jöttek. Megkezdődtek a vizsgáztatások. Volt néhány a vizsgázók közül, aki éppen csak átcsúszott nagyon nagy jóindulattal, de a többség az bizony megbukott. Amikor vége volt a vizsgáztatásnak, az egyetemiek mentek volna el. Kérde tőlük a góré, hogy na, professzor elvtársak, levizsgáztak az emberek. Bizony a többség az nem felelt meg, így nem vizsgázott le, hanem megbukott. Nem baj, elvtársak, de addig maguk innen ki nem mennek, amíg, akinek kell, mind le nem vizsgázik. Estére mindenki legalább kettessel letette a vizsgát. Hogy ne legyen olyan egyforma a tanulmányi előmenetel, csináltak néhányinak hármasszállyzatot, egy magas beosztású ezredesnek meg négyest. Az ezredesnek ugye már a rendfokozata alapján is okosabbnak kellett lennie. Attól kezdve így ment minden vizsgáztatás. Legvégül meg mind doktorok lettek, jogászdoktorok.

– De, hogy került ezek közé a Marci? Olyan beosztott még most is, mint mi. Nem vezető.

– Most nem vezető. De akkor alosztályvezető volt Bandikám.

– Hogy lett mégis beosztott?

– Mert mire megszerezte a jogi diplomát, az is kiderült róla, hogy vezetőnek teljesen alkalmatlan. Ezért leváltották, meg azért is, mert a háta mögött nem állt senki. Beosztott lett, mint mi. De a doktorságot, azt nem vehették el tőle, mert azt meg az egyetemről kapta.

A végsőre érkezett meg nagy sietve és a sörre kiszomjazva dr. Lontai Márton őrnagy.

– Mit kaptatok az egyetemről?

– Nem rólunk van szó, hanem rólad, az egyetemi tanulmányaidról. Meg a vizsgákról a Jászai Marin.

– Azok bizony jók voltak. De volt olyan, amiről talán nem is tudtok.

– Mi volt az?

– Hát, amikor az ürgéknél folyt a vizsga.

– Az meg hogy volt?

– Az úgy volt, hogy néhány professzort, meg docenst, meg tanársegédeket is be-szervezett az ÁVH ügynöknek. Amikor ezek jöttek, vizsga sem volt. Sőt néha nem is jöttek. A kapcsolattartó tiszt összeszedte az indexeket és kivitte magával a K-lakásba. Ott az ürge a talin beírta a jegyeket, aláírásával hitelesítette és el volt intézve a vizsga.

– Marcikám! Nem okozott senkinél gondot, hogy volt diploma, meg doktori cím, jogi tudás meg egy se.

– Nem Bandikám! Mert operatív területeken egyetemi szintű jogi ismeretekre nem volt szükség akkoriban. Oda bőven elég volt az, amit régebben a Dzerzsinszkij

Akadémia, később a Rendőrtiszti Akadémia biztosított. Ez az egyetemi cirkusz csak azért kellett, hogy a vezető elvtársak odaírassák a nevük elé hiánypótlónak, tudáshi-ány pótléknak, a doktori titulust. De mivel ennyit kérdezősködsz, ehol ni a steksz, hoz-zál öcsi egy kört az én kontómra.

Amíg Vincze főhadnagy a pénztárnál, utána meg a csaposnál állt sorba, tovább folyt a beszélgetés. Lontai őrnagy elvtársi panaszkodásba kezdett.

– Képzeljétek már el, hogy mi történt a napokban. Összebalhéztam a Kálmán Péterrel.

– A Péterrel? Azzal nem szabad! Az védett személy.

– Mi az, hogy védett személy? – kérdezte Vincze főhadnagy, aki éppen visszatért a korsó sörökkel.

– Bandikám az a védett kategória, akinek minden meg van engedve, akinek sem-miből sem lehet bántódása.

– A Péter, vagyis hát a Kálmán őrnagy elvtárs azt mesélte nekem, amikor ide-kerültem a Rendőrtiszti Akadémia után hozzátok, hogy ő olyan operatív tiszt, akit mindig oda helyeznek, ahol a legnagyobb szükség van a tudására és a nagy tapasztalatára.

– Na, ezt jól megmondta, hiszen éppen az ellenkezője az igaz. Nem használható az semmire, ezért helyezgetik, dobálják egyik helyről a másikra.

– Hogy mennyire használhatatlan, azt a mostani történetem is bizonyítja. Ami-akor a legutóbbi helyén kitelt az ideje, mert annyira nem csinált semmit, hogy muszáj volt túladni rajta, hiszen az elvtársak is zúgolódnak, mondván nem hajlandók he-lyette dolgozni, a mi Bihari alezredes elvtársunk megsajnálta, a hóna alá nyúlt és a magas kitüntetései tekintetével ide vette az osztályra.

– Milyen magas kitüntetései vannak?

– 1957-ben megkapta a Munkás Paraszt Hatalomért Emlékérmet. De az sem volt ám tiszta ügy. Az igaz, hogy az ellenforradalom után a karhatalomban helyt állt, néha túlon túl is helytállt. Kistarcsán egyszer kihallgatáson fékholttra vert egy embert. A belügyi orvosok is csak nagy szerencséivel tudták megmenteni az életét. Persze, ha egy rohadék ellenforradalmár lett volna, még nem is lett volna olyan nagy baj. De amellet, hogy internált ellenforradalmár volt, akkor már a legjobban dolgozó be-szervezett ügynökünk is volt, nagyon fontos ügyekbe volt sikeresen bevezetve. Ez a marha Péter meg kevésen múlt, hogy agyon nem verte. Az meg eközben el nem nyik-kantotta magát, hogy álljon mán meg, hiszen én maguknak dolgozok. Azt gondolta, hogy csak próbára akarják tenni a titoktartását. Nem, az csak hallgatott és tűrt, aztán meg majdnem kinyiffant. Amikor pedig felgyógyult, kijelentette, hogy inkább megy az akasztófára, de ilyen ganéknak, mint mi, nem dolgozik. Hát ilyen barom volt, akarom mondani bátor helytálló ez a Kálmán Péter. Az ürgét végül nem rántották fel, hanem ha jól emlékszem kilenc évvel megúszta, a nagy amnesztiával meg szabadult.

– Miért volt a Péter ilyen vadbarom?

– Mert már akkor is hülye volt, meg egy szar gyáva alak. Amikor kitört az ellen-forradalom és híre jött, hogy az első ávost fejjel lefelé lógatják egy fán, össze-csinálta

magát és úgy eltűnt, hogy azt se tudtuk, hogy hova lett. Már kezdtük azt hinni, hogy elkapták az ellenforradalmárok. Közben meg dekkolt valami távoli vidéken rokonoknál. Utólag hozott egy igazolást, hogy súlyos betegen az ágyat nyomta. Még azt is mindig hozzátette, hogy válságos volt az állapota. Azt persze már akkor sem vizsgálta senki, hogy a közvetlen lakásszomszédja és kártyapartner volt az igazolást adó orvos.

– És mégis megkapta a Munkás Paraszt Hatalomért Emlékérmét?
– Meg! De nem csak azt!
– Mit még?
– A Szocialista Hazáért Érdemérmét is kiügyeskedte magának.
– Ellenálló volt?
– Egy frászt volt ellenálló.
– Akkor meg, hogy kaphatott meg egy ilyen magas és különféle előnyöket is biztosító kitüntetést?

– Úgy komám, hogy hárman összeálltak és körbeigazolták egymást.
– Azt meg hogy lehetett?
– Úgy, hogy az egyik meg a másik tanúsította, hogy a harmadik ellenálló volt. Ugyanakkor a másik, meg a harmadik igazolta ugyanezt az egyikről. Végül az egyik, meg a harmadik is tanúskodott és állította határozottan, hogy a másik velük volt az ellenállásban. Így mind a hárman megkapták a „szochazát”. De most jön a lényeg: az egyik, az a Péter volt, a másik, a kártyapartner szomszéd, aki 1956-ban az betegségről szóló igazolást kiállította, harmadik meg egy közös haverjuk. Na, ezt kapd ki!
– De mit csináltak? Mit mondtak, mit tanúsítottak, milyen ellenállást?
– Ezt nekem egyszer maga a Péter mondta el, amikor kíváncsiságból rákérdeztem. Ezt mondta: Komám, kijártunk a Vasas focicsapat meccseire és az ökleinket magasra tartva szurkoltunk, hogy „Hajrá Vasas!”

– Ennyi volt?
– Ennyi volt. Ezt mondta.
– Most mitől lett a balhé köztetek?
– Amikor a Péter idekerült hozzánk ...
– Várjál a történettel Marci, mert üresek a korsók, hozzunk még egy kört.
– Majd én hozok – ajánlkozott Vincze főhadnagy, megelőzendő a kínos küldözgetést, meg öcsizést.

– Most folytasd Marci.
– Na, szóval, amikor a Pétert idehelyezték hozzánk, nagyon hamar kiderült, hogy az operatív munkában nem használható semmire. Csak tengett-lengett. Járkált egyik irodából a másikba, unalmában fecserészett, ideológiai, meg politikai vitákat folytató a maga szintjén. De ami a lényeg, feltartotta, zavarta azokat, akinek munkájuk volt, akik dolgozni akartak. Bihari alezredes elvtárs is rájött, hogy jól bevásárolt Kálmán Péter őrnaggyal. Már nem is az volt a legnagyobb gondja, hogy milyen munkát adjon neki, hanem, hogy mivel kösse le, legalább másokat ne zavarjon. Ki is talált neki egy elfoglaltságot, amit biztosan meg is tud csinálni. Van a titkárságon az a

hatalmas régi-régi, talán még a háború előttről megmaradt páncélszekrény, ami tele van ládikákkal, a ládikák pedig kartonokkal, iszonyatosan sok kartonnal. Mára már mind értéktelen, még az 1940-es évek végéről, az 1950-es évek elejéről itt maradt használhatatlan és hiteltelen adatokkal. Bihari alezredes feladatuk adta Kálmán Péter őrnagynak, főoperatív főtisztnek, többszörös kitüntettetnek, hogy nagyon gondosan és pontosan számolja meg, összesen hány karton van a páncélszekrényben, hány ezekből a fehér színű, a zöld színű, a kék színű és a sárga színű, hány a kis alakú és hány az ennek kétszerese méretű.

– Ezzel a számolgatással egy jó ideig elbíbelődhetett a Péter.

– Csak bíbelődhetett volna, de nem tette. Továbbra is járt irodáról irodára, nyomta a süket dumáját, főleg a fiatalokat hülyítette, akik nem ismerték a múltját. Egész héten ki nem nyitotta a páncélszekrényt, hogy kartonokat számolgasson. Viszont minden szombaton ebéd után, amikor fél kettes munkaidő végéig már jószerivel senki sem dolgozik, hanem az elvtársak a kávéjukat szürcsölgetve beszélgetnek arról, hogy na holnap a Dózsa majd jól hazavágja a rühes fasiszta Fradit, a Honvéd meg remélhetőleg kiüti a libásokat a Hungária körúton is, és, ha ez így lesz, miként fog kinézni a bajnoki táblázat, na ekkor Kálmán elvtárs az asztalán egy ládikánál a legnagyobb odaadással számolgatta a kartonjait. Nem telt el tíz perc, persze, hogy összekeverte, eltévesztette a számolást. Meg különben is, hiába kapta a kitüntetést a „hajrá Vasas”-ért, ő azért titkon a libásoknak drukkolt, s ha ez kiderült, azt mondta, hogy azért, mert az Bástya volt, meg Vörös Lobogó és az ÁVH csapata. Ezért a „libászás” rendszerint az elevenjébe vágott s fölugrott az asztaltól, dühösen, nekivörösödve üvöltözni kezdett. A pofázmánya vörösebb volt, mint a haja, s egyre azt kiáltozta fölháborodtan, hogy ebben a ricsajban nem lehet dolgozni. A kartonokat visszahajította a ládikákba, a ládikákat visszalökte a páncélszekrénybe és be volt fejezve a heti munka.

– Miként lett ebből neked balhé?

– Úgy, hogy a múlt szombaton is megismétlődött ez a jelenet, de akkor Kálmán őrnagy elvtárs nyersebben, még jobban magából kikelve és bennünket sértegetve teremtett le bennünket. Ennek következtében pedig én sem tudtam lakatot tenni a pofámra.

– Legalább pofán is verted?

– Dehogy vertem pofán! Csak annyit mondtam, hogy ha egész héten nem csinál szemet, akkor a hét utolsó másfél órájában már igazán fölösleges szorgoskodnod. Sajnos hozzátettem azt is, hogy ez a te kartonszámolásod is pont olyan, mint a kitüntetéseid: kamu, alibi.

– Ez kemény volt!

– Erre a Péter előbb elvörösödött, aztán halottápadt lett. De a dühkitörése, az ordibálása abbamaradt. Kirohant az irodából. Egyenesen be a párttitkárhoz, akit magával rángatott Bihari alezredeshez és ott mindkettőjük előtt bemószerolt. Azt állította, hogy az még hagyján, hogy én nem hagyom őt dolgozni, de az már sok, hogy a kitüntetései jogosságát is kétségbe vonom, ráadásul mások előtt. Most aztán kinéz nekem egy szakmai és egy ilyenkor elmaradhatatlan pártfegyelmi is.

– Na, akkor te jól rá fáztál.

– Rá én.

– Ígyunk is, ne csak beszélgessünk.

– Te Géza! Volt ennek a te Péterednek egy haverja. Egy olyan kis köpcös, pocakos, hóbortos emberke, úgy nézett ki, mint Svejka katonája. Már nem jut eszembe a neve. Arra gondolok, aki a Németh Attilát feljelentette. Hogy hívták azt a komát?

– Azt? Hát az volt a Kürtös Lipót. Kürtös Lipót százados. Csepelről hozták be a szolgálathoz a hatvanas évek elején, amikor cserélgették lefelé az állományt, már a régieket ugye. Ez a Lipi a Csepel Művekben volt valami tintanyaló tisztviselő féle, meg mellette párt alapszervezeti titkár, meg munkásör is, sőt ahogy elmesélte, a Magyar Szovjet Baráti Társaságnak is valami vezetőféleje lehetett.

– Akkor olyan mozgalmi ember volt, csak melózni ne kelljen.

– Úgy, valahogy. Mint teljesen megbízható káder került be a politikai nyomozószervekhez. Talán alhadnagy lett, mert volt valami közgazdasági technikai érettségi. A Kálmán Péter lett a tanítómestere. Képzeltetitek, hogy ez a rakás szerencsétlenség Lipi mit tanulhatott a kelekótya Pétertől.

– De legalább gondolom jól kijöttek egymással.

– Jól. Kijönni, azt kijöttek. Mert igen egyformák voltak. Csak az egyik korosabb, a másik fiatalabb. De mind a kettő elég satnya kis ember volt.

– Akkor miként tudott a Kálmán őrnagy félig agyonverni egy internált ügynököt?

– Úgy Bandi komám, hogy a pasas hátulról meg volt a kezén bilincselve, meg a lába is egy bilincsel hozzá volt fogatva a padlóhoz csavarozott, elmozdíthatatlan székhez. Ezek csak akkor voltak erősek, meg bátrak, ha a delikvens nem tudott védekezni, na, akkor aztán csépték a gumibottal.

– Mond csak tovább a Lipót! Mit csinált az meg, hogy följelentőként emlegették?

– Ja, hogy följelentőként? Volt akkoriban egy nagyon rendes, csendes kollega, a Németh Attila. Százados volt már, de tényleg rendes koma volt. Nem ártott az senkinek se. Amikor pedig még keményen folyt az osztályharc, akkor is majdnem megaludt a szájában a tej. Az ellenforradalom alatt viszont az anyja rákoscsabai lakásán bújtatott egy államvédelmi ezredest, akit nagyon kerestek a fasiszta huligánok. Ez az ezredest meg nem felejtette el az Attilának, hogy talán az életét köszönhette neki, meg az anyjának. Így, amíg az ezredest el nem küldték nyugdíjba, gondja volt az Attilára.

– Utána meg mi lett vele?

– Aztán már csak egy megtúrt ember lett.

– De mivel bukott meg, miről szólt a feljelentés?

– Egy karácsonyi estét az Attila, a felesége, meg a három gyerekük, kint töltötték a nagymamánál, vagyis a kollega anyjánál, akinél az ezredest elvtárs dekkolt 1956 októberében. A mama még mindig ugyanott lakott Rákoscsabán és az Attila, meg a család, ott is aludtak ilyenkor nála. Az öreg mama már elég beteges volt, és vacsora után elkezdte kérlelni a fiát, már ugye az Attilát, hogy neki biztosan ez az utolsó kará-

csonya, szeretne elmenni az éjjeli misére. Pedig akkor már nem nagyon járogatott a templomba, hol ilyen nyavalya gyötörte, hol olyan. Nehezére esett az egyedüli elme-netel is meg a térgyeplés. Most azonban valahogy a fejébe vette, hogy ő bizony nem akar úgy meghalni, hogy még legalább egy éjjeli misére nem megy el. Mivel egyedül a sötétben, meg a csúszós uton már nem mert elindulni, a fiát kérte, hogy kísérné már el, csak most az egyszer. Próbált az Attila kibúvókat keresni, hogy ő, mint kommunista a templomba nem teheti be a lábát, arról nem beszélve, hogy mint rendőrtiszt és politikai nyomozó még a templom közelébe sem ajánlatos mennie, feltéve, ha nincs ott hivatalosan valami dolga. De a mama csak addig kérte és mondogatta, hogy ott, a külvárosban, úgysem ismerik, különben is sötét van már az utcákon, meg sem ismerné senki. A templomba meg majd ő előre megy, az Attila meg hátul meghúzódhat a félhomályban. Addig-addig duruzsolt a mama, hogy az Attila megadta magát. Tizenegy óra után felcihelődtek és elbotorkáltak az ottani templomba kettesben. Úgy lett, ahogy megbeszélték. A mama előre ment és egy padban helyet szorítottak neki, az Attila meg hátul, a kórus alatt, egy oszlop takarásában álldogált. Először még arra gondolt, hogy kint az utcán megvárja az anyját, de azon az éjszakan megveszekedett hideg volt, fújt a szél is veszettül, hordta a havat, ezért mégis jobbnak látta behúzódnia a templomba. Álldogált a félhomályban és észre sem vette azt, amikor Kürtösi Lipót felhajtott gallérú nagykabátjában, bepárasodott szemüvegben besettenkedett.

– Mit keresett ez a Lipót a katolikus templomban? Miért nem ment el a sajátjukba?

– Te hülye! Azért nem ment, mert náluk nincs karácsony se, meg éjjeli mise se. Na, folytasd Géza!

– Ott álldogált tehát hátul a tömegben a Lipót, de nem magától ment, hanem küldték. Akkoriban a belső elhárítás minden katolikus templomba küldött ki megfigyelő tiszteket, akik megsaccolták, hogy mennyien voltak jelen, ebből mennyi a férfi, mennyi a nő és a gyerek, hány az öreg, hány a fiatal, meg egyebeket.

– Mit még?

– Hát azt is, hogy a prédikációban nem volt-e valami politikailag kifogásolható, vagy ismertebb emberek a hívek között nem tűntek-e föl.

– Az ügynökök nem voltak ott?

– Ott voltak azok is.

– Miért kellett akkor a megfigyelő operatív tiszt is?

– Azért, mert mire az ürgéktől a jelentések befutottak, eltelt egy hét, de akár tíz nap is. Az operatív tiszt meg mindjárt az ünnep utáni első munkanapon leadták a jelentésüket, sőt, ha valami rendkívüli esemény volt még aznap éjjel jelenthették az ügyletnek.

– Ha jól sejtem ez a Kürtös Lipót meglátta a Németh Attilát a templomban az éjjeli misén. Biztosan a jelentésébe is ezt beleírta, vagyis följelentette.

– Úgy, ahogy mondod. Mást nem is írt, mert semmi mást nem tapasztalt, a számszerű adatokon kívül.

– A Németh meg nem vette észre ezt a Lipótot?

– Nem.

– A Lipót nem szólította meg? Vagy utólag nem szólt neki, hogy láttalak Németh elvtárs az éjféli misén.

– Nem. Sunyított, csak a jelentésében írta bele, vagyis tényleg följelentette. Az Attila minderről semmit sem tudott. Még örült is, hogy megúsza a dolgot, de főleg annak, hogy teljesítette az anyja kérését.

– Mi lett aztán?

– A karácsony és az újév közötti időben a főnökség nagyobb része szabadságon volt. Ezért csak az újévben, de már január másodikán előkapták Németh Attila századosot. Kérdőre vonták, hogy kommunista rendőrtiszt létére mit keresett egy katolikus templomba, ráadásul karácsonyi éjféli misén. Hiába mondta, hogy ő csak az anyját kísérte el, ezért külön leteremtették, mert kommunista létére nem tud olyan hatást gyakorolni a családjára, hogy azok ne vergődjenek a klerikális reakció uszályában.

– Miért volt olyan sürgős, hogy már január másodikán elkapják a grabancát Németh századosnak?

– Azért kellett sietni, mert január harmadikán volt minden évben a ruhapénz kifizetése, az egész évre szóló városi közlekedési bérletek kiosztása és a szolgálati igazolványok fél évre szóló érvényesítése is. Ezeket akarták Németh Attila esetében megspórolni. Meg főleg így is ütni rajta egyet.

– Hogyan?

– Úgy, hogy még azon a napon Németh századosot eltávolították a belügyből. Soron kívül fegyelmivel leszerelték.

– Mi lett vele?

– Na, az sem volt semmi, ami vele lett. Kiderült, hogy ez a Németh Attila nem is volt olyan nyámnyila, mint amilyennek kinézett. Amint leszerelt, azonnal odavette maga mellé a sógora, aki meg maszek kőműves volt. Szorgalmas, dolgozó ember volt az Attila, hamar belejött a kőművességbe, meg tán korábban kőműves inas is lett volna, sőt talán még segédlevelet is szerzett, de aztán a szakmában nem dolgozott, mert, hogy ávéhás lett. A lényeg az volt, hogy ne az állami szektorban helyezkedjen el, mert így a belügy nem tudott utánanyúlni és szórakozni vele, keresztbetenni, kírúgatni, miegymást. De ez még semmi. Olyan helyen laktak akkor még, ahol a környéken sok belügyes szolgálati lakás volt. Az övéké is az volt. Már az első vasárnap azt látják a szomszédok, hogy reggel az egész Németh család ünnepelőben öltözve elment otthonról, vagy két óra múlva meg jöttek hazafelé. Kérde tőlük az egyik belügyes szomszéd, hogy tán csak nem temetésen voltak így kiöltözve. Nem, mondja az Attila, szentmisén voltunk a templomban. Na, volt nagy fölháborodás. A következő héten kilépett pártból, mondván, nem várja meg, amíg kiteszik. Aztán meg esküvő lett, templomi esküvőn is elvette az asszonyt, akivel addig csak polgárin voltak összeadva. Ha kérdezték, mindig azt mondta, hogy igyekszik rászolgálni arra, amiért fegyelmivel leszerelték a belügyből. A gyerekeit is megkereszteltette, pedig már nagyobbacskaak voltak, meg hittanra járatta őket a plébániára. Az öreg mama tényleg

hamarosan eltávozott ebből a világból, és azt is egyházilag temetette el. Kifordult ez az embőr teljesen magából. Mindig azt mondogatta, hogy a mama ha letekint rájuk, hát biztosan mosolyog örömeiben, ami velük megesett. Aztán meg még mi nem történt. Hát ez az Attila megütötte a totón a főnyereményt, valami olyan héten, amikor csupa totógyilkos eredmények születtek. Mert úgy játszott, hogy a kislánya mondta meg, hogy mit írjon be. Soha nem volt 5-6 találatánál több. Hát, hogy is lett volna? A gyerek csak mondta, hogy mit írjon, ű mög írta. Akkor meg bejött a 12 találat! Piszok jó fizetett. Építettek is az öreg mama házikója helyén maguknak egy csuda szép családi házat, vettek autót és attól kezdve autóval jártak a templomba is. Persze elköltöztek a Gumibot térként csúfolt Mézeskalács téri panelből. Visszaadta a szolgálati lakást a belügynek, mondott ekkor valami cifrát, hogy mit csináljanak vele. Igen jól él, máig maszekol a sógorával. A régi elvtársakkal mög ha találkozik, úgy tesz, mintha nem ismerné őket.

– Kürtös Lipót jó munkát végzett. Meg jót tett végül is ezzel az Attilával is.

– Az jót. És milyen büszke volt arra, hogy sikeresen kinyírt egy befurakodott ellenséget. Még hónapok múlva is ezt mesélte szélteben-hosszában, persze alaposan kiszínezve.

– Amikor én ide kerültem már nem volt itt ez a Lipót.

– Nem hát Bandikám. Elment ő is hamarosan, mint a Németh Attila anyja. Igen csúnya vége lett. Jó egy évre rá, hogy az Attilát kinyírta, elkezdett betegeskedni. Még nem volt tán negyven éves se. A belügyi kórházban vizsgálgatták, de csak nem jöttek rá a bajára. Csak fogyott lefelé, a gúnyák már lötyögtek rajta. Ment össze felé a kis gömböc ember. Végül csak találtak valamit a hasában. Meg is operálták, de amikor kinyitották s látták, hogy mi a helyzet, úgy ahogy volt vissza is varrták. Látták a doktorok, hogy nem lehet vele semmit csinálni. Még jó néhány hónapig gyötrődött, lehetett talán még egy fél év is. Már csak csont meg bőr volt az egész ember. Rá sem lehetett ismerni. Nagyon nagy kínok között tudott csak meghalni. A temetésén a Kálmán Péter búcsúztatta. Még ott is fölemlegette, hogy ideológiailag és politikailag Kürtös Lipót elvtárs milyen szilárd volt, és soha nem volt megalkuvó, hiszen még a sorainkba befurakodó ellenséggel szemben sem ismert könyörületet.

– Megint jól eldumáltuk az estét. Igyuk meg ezt a kis maradék sört, aztán balagjuk hazafelé.

– Menjünk, mert már ritkábban járnak a buszok, jó időbe telik, mire hazaérek.

– Meg jól belénk ette magát ez a megveszekedett bűdös. Az asszony előtt le se tagadhatom, hogy megint a Zöld Takonyban voltam.

A KUDARC

Két elegánsan öltözött középkorú férfi lépett be az akkoriban – az 1970-es években – legfelkapottabb budapesti belvárosi szálloda halljába. A forgóajtó sodrásából kilépve magabiztosan a recepciós pult felé vették az irányt. A szállodai alkalmazott udvariasan köszöntötte őket.

– Jó napot kívánok tisztelt uraim. Miben lehetek szolgálatukra?
– Magának is jó napot. Talján Gábor urat keressük, vele szeretnénk beszélni.
– Igenis. Máris hívom telefonon Talján urat. Addig ott a fotelokban szíveskedjenek kényelembe helyezni magukat. Talján úr bizonyára azonnal jönni fog.

Az egyik férfi Szilva Péter őrnagy volt, az állambiztonsági szolgálat kémelhárító tisztje. Szolid, csendes, jóindulatú ember, sőt első ránézésre még kissé félszegnek is tűnt. Apja hajdan szabómesterként dolgozott, híres emberek is előfordultak a kuncsaftjai között a pesti műhelyében, ahol segédet, néha segédek foglalkoztatott és inasokat is tanított. Ezért aztán később, a kommunista megítélés szerint alaposan feltételezni lehetett, hogy ezeket bizonyára kizsákmányolta. Az idősebb Szilva – a kizsákmányoló – azt szerette volna, hogy ha ő majd visszavonul a munkától, az egyetlen fia, a Péter, vigye tovább az ipart. Ezért a gyereket már egészen kicsi korában oktatgatni kezdte a szabás-varrás mesterségére. Mivel azonban az egyke Péter igen jó tanuló volt, a fater, ha nehezen is, de hozzájárult, hogy elvégezze az akkortájt létesített textilipari technikumot. Amíg a Péter tanult, bizony átrobogott rajtuk a történelem. A rákosista rezsim megszüntette a maszekvilágot Magyarországon, ami által elúszott a Szilva-örökségnek számító „ipar” is. Szilva mester lehúzta a redőnyt, átadta az üzlethelyiséget a kerületi tanácsnak, ő pedig a haladás, a fejlődés útjára lépett, beállt közönséges melósnek a legnagyobb fővárosi ruhagyárba. Mivel igen kiváló szakember volt, hamarosan többszörös sztahanovista, majd később kiváló dolgozó lett, s egyben így már munkáskáder is, egy idő után pedig párttag. Később, már a nyugdíjhoz közel, a piros könyvecske segítségével, a művezetőségig vitte. Így a fia utóbb büszkén írhatta a származását firtató különböző nyomtatványokra, hogy az apja „munkás” volt, ő meg így munkásszármazású.

Szilva Peti az iskolát befejezve technikusként dolgozott, ő is a legnagyobb fővárosi ruhagyárban, ahova az apja „vitte be”. Letöltve a katonaidőt, ugyanott folytatta, ahol előtte abbahagyta, azzal a különbséggel, hogy a ruházati ipar iránti lelkesedése valamiképp alábbhagyott. Erre, persze csak viccesen, mindig azt mondogatta, hogy a seregben elsőéves katonaként – „kopaszként” – annyit szorgoskodott a „textillel”, vagyis a fölmosó ronggyal, hogy neki egy életre elege lett mindenfajta textíliából.

Szilva Péter technikusból tehát egyre inkább érlelődött valamiféle foglalkozási változtatásnak a gondolata. Csak még azt nem tudta, hogy merre s hogyan tegye meg ennek érdekében a szükséges lépéseket. Semmiféle elképzelése nem volt, csak szabadulni akart a több műszakba járástól, a normától, a gyári élettől, az egyhangú-

ságtól. A változást végül életének egy másik igen fontos eseménye hozta meg számára. Megismerkedett a strandon egy belügyes tiszt elhagyott feleségével. Ez abban az időben történt, amikor a régimódi udvarlást már egyre inkább felváltotta a sokkal korszerűbbnek tartott együtt járás. Addig-addig járogatott az asszonykához, amíg annak a már meglevő két gyereke mellé el nem készült egy harmadik, minek következtében a szigorúan és jól nevelt Szilva Péter tudta a kötelességét. Házasságot kötött a léha és csapodár belügyes elhagyott feleségével. Családot alapított a neje már nagyobbacska két gyerekeivel és a már várva várt harmadikkal, a közössel.

A feleség rábeszélte Szilva Pétert, hogy technikumi érettségije birtokában jelentkezzen rendőrtisztnek. Lehetett az asszonyságnak valami vonzódása a fegyveres tevékenységhez. Némi tévovázás után Szilva Péter beadta a derekát is, és a jelentkezési papírokat is. A felvétel intézésében segítségére voltak az asszonykának meglevő régi belügyes kapcsolatai. Így lett hamarosan Szilva Péter textil technikusból BM dolgozó, valójában állambiztonsági tiszt, pontosabban kémelhárító, és történetünk idején már a szolgálati helyén az MSZMP alapszervezet vezetőségének tagja, szervezőtitkár, a párttitkár után a második ember, egyben rendőr őrnagy és főoperatív tiszt.

A másik férfi, Dani János őrnagy, kereskedő családból származott. Szinte az egész családja az volt, de még a rokonsága is. Így nem véletlen, hogy a Jani is üzletembernek szánták. Beíraták egy jó hírű közgazdasági technikumba. Amikor végzett a tanulmányaival, az üzletelés helyett a tisztviselőiséget választotta, de már iskolai évei alatt azon törte a fejét, hogy valami mást kellene csinálni, mert nem nagyon akaródzott neki hétről hétre, s egy életen át, a számokkal és számlákkal való bíbelődés. Amikor elérkezett az ideje behívót kapott ő is és bevonult katonának. Talán három napig viselte az angyalbőrt, amikor kiderült, hogy létszámfeletti. Gyorsan le is szerelték. Ettől kezdve fizette a honvédelmi hozzájárulást és tényleges sorkatonai szolgálatot akkor sem és később sem teljesített.

Visszament Dani János a volt munkahelyére és kénytelen-kelletlen ismét az üzleti adminisztrációkkal bajlódva töltötte munkaidejét. Ekkor azonban már végérvényesen elhatározta, hogy egész életét nem fogja abban az unalmas hivatali irodában leélni. Egyre inkább szándékában állt neki is változtatni, csak még ő sem tudta azt, hogy merre és hogyan. Hamarosan egy nagyobb vállalathoz helyezték. Föltűnt ott néha-néha egy civil ruhás koma, aki rendszerint a főnökséggel tárgyalt, mindig becsukott ajtó mögött. A dolgozók között az a hír járta, hogy az illető az elhárító tiszt, aki a megyei rendőrségről járogat ki. Ő volt a felelős – mint mondták – a vállalat és csatolt részei állami biztonságáért. Egy hajnalon civil ruhás rendőrök – valójában állambiztonságiak – lepték el a vállalati irodaházat. Ugyanebben az időben több vezető lakásán is házkutatásokat tartottak. Vizsgálat indult néhány góré ellen mindenféle gazdasági bűncselekmény gyanúja miatt. Az igazgató lakásánál a nyomozók korareggeli csöngetésére egy lövés dörrenése volt a válasz. Az igazgató elvtárs fejbe durrantotta magát a még párttitkár korából meglevő önvédelmi fegyverével. Másnap délelőtt az irodaház ötödik emeleti irodáinak egyikéből az ablakon át egy főosztályvezető a forgalmas utcára vetette magát. Követte a főnökét és inkább a halált

választotta, mint a börtönt. Dani Janit is többször kihallgatták tanúként és úgy tűnt, hogy igen nagyra értékelték a vallomását. Ekkor ismerkedett meg a vállalat belüleges összekötőjével is, majd néha később is szót váltottak. Mindez elég volt Dani Jánosnak ahhoz, hogy hamarosan elhatározza, ő is elhárító tiszt lesz. Mivel tagja volt már a pártnak, különben is megbízható elvtársnak számított, jelentkezése után felvételt nyert a belügybe, ahol az állambiztonsági operatív figyelő szolgálathoz – a „kukkosok”-hoz – osztották be. A technikai érettségijére tekintettel tiszt rendfokozatot kapott, alhadnagy lett.

Dani János hosszú időn keresztül igen fontos, de rendkívül unalmas operatív figyelő munkában vett részt. Abban az időben állandóan egy belüleges, de fedőrendszámú gépkocsi állt a Szabadság téren, a budapesti USA nagykövetség épületének bejárata közelében. Egyáltalán nem konspiráltak a kilétüket, úgynevezett agresszív figyelést végeztek. Ez volt az az időszak, amikor Mindszenty József hercegprímás az USA követségi épületben talált menedéket, miután 1956. november 4.-én oda menekült és befogadták. A néhány főből álló figyelő brigádnak látszatra az lett volna a feladata, hogy ha a hercegprímás – ahogy ők emlegették a „Jóska bácsi” – netán kijönne az épületből, azonnal rárontsanak és őrizetbe vegyék. Az agresszív figyeléssel azonban sokkal inkább az volt a cél, hogy Mindszenty Józsefnek még eszébe se jusson kijönni a követségről.

Ez a végtelenül unalmas munka akkor ért véget Dani János számára, amikor beiskolázták a BM Rendőrtiszt Akadémia állambiztonsági szakára. Ennek elvégzése után pedig már sikerült elérnie, hogy ne kerüljön vissza a figyelőkhöz, hanem kémelhárító tiszt lett belőle, majd a történetünk idején már csoportvezető, rendőr őrnagy és Szilva Péter őrnagynak is a közvetlen főnöke.

Szilva Péter őrnagy és Dani János őrnagy egyidősek voltak és rövid idő elteltével barátok is lettek. Családirag ugyan nem jártak össze, de egyébként nagyon sok időt töltöttek együtt. Többnyire mindent megbeszéltek a munkával kapcsolatban is és a munkahelyi intrikákkal összefüggően is. Szilva őrnagy a csoportvezető bizalmasának számított. Összekötő kapocs volt még köztük az antialkoholizmusuk, aminek következtében erősen kilógtak a rendszeresen italozó környezetükből.

Szilva Péter őrnagynak, mint beosztott főoperatív tisztnak munkatervi feladata volt abban az évben két hálózati szervezés végrehajtása. Október végén azonban még csak egyetlen szervezési jelölt tanulmányozásánál tartott. Egy ismert, a világot járó, külföldiekkel itthon is szoros kapcsolatot tartó karmester volt az egyetlen szervezésre kiszemelt. Az már egészen biztos volt, hogy a főoperatív Szilva őrnagy legfeljebb csak részben tudja teljesíteni abban az évben a szervezési tervét, feltéve, ha ez az egy is sikerül. Másik jelölt kiválasztása még a láthatáron sem volt. Bizony ez a lemaradás elég kínos helyzetet teremtett, hiszen az ugyanott dolgozó fiatalabb tapasztalatlanabb operatív tisztek annak az évnek a közepére már két-három szervezésen is túl voltak. Így aztán önmagában ez az egy szervezés, még ha sikerül is, kellemetlenül hatott a főoperatív tiszt presztízsére. A helyzeten a csoportvezető segítségével úgy próbáltak javítani, hogy ezt az egy szervezést kiemelt jelentő-

ségűnek állították be és magasan kvalifikált, káprázatos lehetőségekkel rendelkező jelöltről lelkendeztek.

A karmester Rozsnyai Konrád volt, akit Szilva őrnagy „Kürtös” fedőnéven tanulmányozott. A végrehajtott intézkedések egyértelműen igazolták azt, hogy a kiválasztott szervezési jelölt megfelelő operatív – régi szóhasználattal „hírszerző” – lehetőségekkel rendelkezik, és a személyi tulajdonságai alapján is alkalmasnak tűnt a hálózati felderítő munka végzésére, vagyis az állambiztonsági szolgálattal a szervezetszerű titkos együttműködésre. A Szilva őrnagy által végrehajtott tanulmányozás azonban nem adott választ arra a kérdésre, hogy milyen ennek a „Kürtös” fedőnevű jelöltnek az állambiztonsági szervekhez fűződő viszonya és ebből következően adott-e, s milyen alapon, a szervezethez való kapcsolata.

Az említett hiányosságok kiküszöbölése érdekében Szilva őrnagy végrehajtotta „Kürtös” fedőnevű jelölt személyes megismerését. Egy útlevelekérelem beadásának lehetőségét kihasználva adategyeztetés és adatellenőrzés címén beidéztette az útlevelesztályra, ahol viszont már, mint az állambiztonsági szolgálat tisztje mutatkozott be. A közel egy órási beszélgetés során szóba kerültek Rozsnyai Konrád addigi külföldi utazásai, az azok során szerzett tapasztalatai, személyi és családi körülményei, hazai és külföldi kapcsolatai és jövőbeli programjai, tervei is. A karmester néhány héten belül egy tengerentúli fellépésre készült, ami iránt Szilva őrnagy igen nagy érdeklődést mutatott, persze csak azért, hogy egy újabb találkozás lehetőségét megteremtse. Ezért az elköszönéskor meg is kérte Rozsnyai Konrádot, hogy hazaérkezése után legyen szíves tájékoztatni őt és a főnökét a tapasztalatairól. A barátságos hangulatot Rozsnyai Konrád nem akarta elrontani azzal, hogy nemet mond. Az akkori beszélgetés során nem mondott semmi olyasmit, amivel bárkinek árthatott volna, ezért úgy gondolta, megteheti ezt ismételt is.

Erre az újbóli találkozóra érkezett a kitűnő szállodába Dani őrnagy és Szilva őrnagy. Telefonon történő megbeszélés alapján ide várták Rozsnyai Konrádot, vagyis „Kürtös” fedőnevű jelöltet, de már azért, hogy a szükséges vezetői engedélyezéssel ellátott szervezési javaslat alapján szervezetszerű titkos együttműködést alakítsanak ki vele, egyszerűbben fogalmazva szervezzék. Erről a hátsó szándékról természetesen a karmester semmit sem tudott. Ő azzal a tudattal és céllal ment a találkozó helyszínére, hogy elmesélje a tengerentúli akkori utazásának, fellépésének a történetét, tapasztalatait, tegyük hozzá, hogy állambiztonsági szempontból a nagy semmit.

Hamarosan felbukkant a szálloda halljában Talján Gábor, a szállodai rendszert vezetője, mellesleg „Szigorúan titkos” (SZT) állományú tiszt, az állambiztonsági szolgálat őrnagya. Talján őrnagy az ÁVH-nál kezdte pályafutását és derekasan helytállt, úgy az osztályharc frontján, mint a párton, az MDP-n belül aknamunkát kifejtő ellenséges elemek leleplezésében és szétzúzásában. Ez az utóbbi szorgoskodása lett a vesztesége. Hiába a személyes bátorság és a kommunista hatalom odaadó szolgálata még az utolsó utáni percekben is 1956 októberében, sőt még a megtorlás során szerzett elévülhetetlennek hitt érdemek is feleslegesnek bizonyultak, amikor 1962-

ben sokakkal együtt eltávolították az állambiztonsági szolgálattól, amit akkor még hivatalosan politikai nyomozószerveknek neveztek. Született ugyanis ekkor egy párthatározat, a mindenekfelett álló s nagyhatalmú MSZMP Politikai Bizottságának határozata, hogy le kell szerelni azokat a volt államvédelmi tiszteket, akik a kommunista elvtársak elleni koncepciók ügyekben bárminemű szerepet vállaltak. A többi korábbi koncepciók ügy nem számított, mert az kizárólag az osztályharc érdekeit szolgálta, azok pedig mind jogosnak ítéltettek. A kompromittálódott államvédelmi tisztek kiszórásának időpontja sem véletlen. A forradalmat követő megtorlás során megtették azt, amit Kádárék elvártak tőlük, már nem volt rájuk szükség. Az eltávolítottak között voltak, akiknek elengedték a kezét, sorsára hagyták, csinált, amit akart, amihez értett. Ezek legnagyobb része segédmunkás lett, vagy még az se, sokan elkallódtak. Másokon viszont segítettek. Volt, akiből diplomatát csináltak, vagy vállalatoknál, intézményeknél személyzeti vezetőt, esetleg le sem szerelték, hanem eldugták SZT állományba. Ezek közé tartozott Talján Gábor is, aki előbb kisebb szállodákban dolgozott, majd a kellő tapasztalatszerzés után ő került a főváros egyik legjobb és legnagyobb szállodájába. Az ottani alkalmazottak előbb utóbb megismerték Talján Gábor múltját, majd azt is, hogy állandó kapcsolatot tart a belügyekkel és megtanulták azt, hogy amit ő udvariasan kér, az valójában nem kérdés, hanem kötelezően végrehajtandó parancs.

Dani és Szilva őrnagyok hivatalos kérésére Talján Gábor biztosított térítésmentesen operatív célra egy szállodai apartmant néhány órára.

A szálloda halljában kölcsönösen üdvözölték egymást az elvtársak, majd Talján Gábor vezetésével felmentek az apartmanba. Az SZT tiszt magukra hagyta őket, távozásakor a kilincsre ráakasztotta kívülről a „kérem, ne zavarjanak” többnyelvű táblácskát. Nemsokára Szilva őrnagy is követte, lement a hallba, helyet foglalt a bejárat ajtó közelében egy nagy bőr fotelban, és várta „Kürtös” fedőnevű jelöltet, vagyis Rozsnyai Konrád karmestert, aki pontosan a megbeszélt időben meg is érkezett.

– Üdvözlöm karnagy úr!

– Jó napot kívánok Szilva elvtárs!

– Felmegyünk az emeletre, ahol a főnököm már vár ránk.

– Jó, menjünk.

A liftben nem beszélgettek, mert mások is voltak ott rajtuk kívül. Az apartmanba érkezve sor került a bemutatkozásra. A két operatív tiszt előzőleg abban állapodott meg, hogy nem használnak fedőnevet. Szilva őrnagy már addig sem élt ezzel a lehetőséggel.

– Rozsnyai úr, bemutatom a főnökömet, Dani őrnagy elvtársat.

– Üdvözlöm, Dani János őrnagy vagyok.

– Örülök a szerencsémnek, Rozsnyai Konrád.

Rozsnyai Konrád, vagyis a szervezési jelölt elfoglalta az egyik fotelt, Dani őrnagy a másikat, így Szilva őrnagynak a kanapé maradt. A beszélgetést Szilva őrnagy kezdte és irányította.

– Hogyan sikerült az utazása és a fellépése karnagy úr?

– Köszönöm kérdését, az út kicsit hosszú volt és fáradtságos, de a fellépés, a kritikák szerint is, sikeres volt. Szerencsémre egy remek zenekart vezényeltem, így nem volt nehéz a dolgom.

– A legutóbbi beszélgetésünk során, a kiutazása előtt felhívtam néhány körülményre a figyelmét. Tapasztalt-e ezekkel kapcsolatban valami érdemleges eseményt, magatartást?

– Nem. Semmit nem tapasztaltam az akkori figyelemfelhívásával összefüggően. Lényegében az idő rövideje miatt alig találkoztam néhány ismerőssel és egy-két olyan emberre jöttem össze, akiket eddig még nem ismertem.

– A kint élő magyar emigránsokkal nem volt találkozása?

– A kint élő magyarokkal nekem alig-alig van kapcsolat. Az ön által említett emigránsok közül én csak művészekkel érintkezem, ha egyáltalán sort tudok keríteni a velük való találkozásra. Ezek azonban mind csak a művészetüknek élnek, és egyáltalán nem érdekli őket a politika. Most is csupán néhány ilyen kint élő magyarral jöttem össze, velük is csupán véletlenül, de róluk az útlevelesztályon lefolytatott beszélgetésünk során már szóltam.

– Nem akarta senki rábeszélni, hogy végleg maradjon kint?

– Nem. Ilyen most sem és korábban sem fordult elő, nem került szóba soha. 1956-ban kint maradhattam volna, hiszen az... az események alatt Madridban tartózkodtam, ott volt koncertem. Akkor is hazajöttem. Később pedig minden esetben kiutazhattam, ha szerződést ajánlottak és fellépésem volt. Nekem soha nem voltak kiutazási problémáim. Nem volt nekem soha semmi okom arra, hogy kint maradjak. Megbecsült művész vagyok itthon és ezt tudják külföldön is.

– Jó ezt hallani, művész úr! Különösen azért jó, mert vannak más beállítottságú emberek is. Vannak ilyenek a hazai művészvilágban is. Említettem önnek, hogy mi kémelhárítók vagyunk, és az a feladatunk, hogy a Magyar Népköztársaságot védjük azokkal az ellenséges titkosszolgálatokkal szemben, akik akár az információszerzés terén, akár más téren támadják a politikai, katonai, gazdasági, tudományos vagy éppenséggel kulturális – művészeti érdekeinket.

– A kulturális érdekeket miként lehet támadni?

– Például úgy is, hogy az ellenséges propaganda igyekszik lejáratni a szocialista kultúrát, vagy a hazai művészeti élet kiválóságait, próbálnak fellazítani, zavarkeltési céllal igyekeznek lejáratni, rágalmazni. Azt is hazudják például, hogy a művészi szabadság kibontakozása nálunk akadályokba ütközik. Ezért is próbálnak legálisan kiutazó művészeket rábeszélni a hazatérés megtagadására, a disszidálásra. Ha véletlenül sikerrel járnak, nagy propagandát kerítenek az eset körül, hogy lám ez és ez a művész a szabad világot választotta. Már úgy értem az általuk szabadnak tartott világot. Ez ellen az ellenséges aknamunka ellen pedig nekünk küzdenünk kell. Fel kell derítenünk és le kell lepleznünk azokat az ellenséges külföldi szervezett erőket, szervezeteket és intézményeket, nem is ritkán titkosszolgálati és ellenséges propaganda központokat, amelyek az ilyen műveleteket kitervelik, előkészítik és megkísérlik végrehajtani.

„Kürtös” fedőnevű beszervezési jelölt veszélyt kezdett sejteni. Látott s hallott már egyet, s más életében és kezdett rádöbbsenni arra is, hogy miért kellett neki az útlevélosztályra bemenni. Meg arra is rájött, hogy mi a célja a mostani beszélgetésnek, immár hármában a főnök jelenlétében. Lett volna ugyan némi ellenvéleménye a Szilva őrnagy által elmondottakkal kapcsolatban, de jobbnak látta hallgatni. Eddig sem volt valami bőbeszédű, de ettől kezdve bezárkózott, szinte meg se mukkant. Hallgatta tovább Szilva őrnagy magyarázatát, amiről persze ő nem tudta, hogy a lényeg tekintve s a szakmai zsargon szerint, az a beszervezési beszélgetés, ami az ő beszervezésének a megkísérlése felé halad.

– Amiről tehát említést tettem, azért fontos, hogy a kémelhárításunk is éber legyen, hiszen konkrét esetek bizonyítják az ellenséges titkosszolgálatok jelenlétét, esetleg csak a háttérben s titokban meghúzódását az ilyen történetekben. Az elhárítás azonban a feladatának csak akkor tud megfelelni, ha külső titkos közreműködők segítik a felderítő tevékenységét. Olyan külső és titkos segítők, akik kellő kiképzésben és eligazításban részesülnek, ami által képesek felismerni azokat a jelenségeket és személyeket, amelyek állambiztonsági szempontból figyelmet érdemelnek. Nekünk elsősorban az a célunk, hogy ezeket a külföldről irányított kártékony cselekményeket megelőzzük, vagy legalább akadályozzuk és korlátozzuk, végső esetben pedig megszakítsuk azokat a tevékenységi formákat és folyamatokat, amelyek elvezethetnek, vagy el is vezetnek a Magyar Népköztársaság kulturális életének, a szocialista kultúra kibontakozásának és töretlen fejlődésének a megzavarásához. Ezt a célkitűzést azonban csak akkor tudjuk teljesíteni, ha a szocializmushoz hű állampolgárok a segítségünkre vannak. Segíteni nekünk pedig nyilvánvalóan olyanok tudnak, akik a kulturális életünkre minél nagyobb befolyással bírnak. Az ilyen magyar művészek közreműködését el is várjuk, mert ez a szocialista államtól kapott előnyök és kedvezmények alapján el is várható.

Szilva Péter őrnagy főoperatív tiszt, csak mondta az ilyenkor szokásos szöveget, hogy majd a végén rátérhessen a tényleges beszervezésre. Rozsnyai Konrád – aki tehát tudtán kívül „Kürtös” fedőnevű jelölt volt – pedig csak hallgatott, mintha megnémult volna. Közben azonban pörögtek a gondolatai és kereste-kutatta azt a módot, ahogy kimáshatna ebből a slamasztikából. Az addig csendben üldögélő csoportvezetőnek, Dani János őrnagynak is feltűnt, hogy amióta kezdetét vette a beszervezési procedura, csak Szilva Péter süketel, a jelölt pedig igen-igen hallgatógá vált. Végül Szilva őrnagy rátért a lényegre.

– Rozsnyai úr! A rendelkezésünkre álló adatok alapján megállapítottuk, hogy maga elkötelezett híve a szocializmust építő társadalmunknak. Művészetével a szocializmus útjára lépett dolgozó magyar nép kulturális felemelkedését szolgálja. Mindezt az állami szervek a társadalmat vezető munkásszervező osztály pártjának egyetértésével már eddig is több magas kitüntetéssel honorálták. Az ön lehetőségei, hazai és külföldi kapcsolati rendszere, képességei, életvitele, társadalmi helyzete, mind-mind olyan körülmények, amelyek alkalmassá tennék arra, hogy az ellenséggel szemben a mi munkánkat, mint titkos külső segítőt, hatékonyan támogassa. Ezért itt és most

felkérjük arra, hogy vállalja el ezt a nagyon fontos hazafias feladatot, amely az ön számára nem okoz majd semmiféle különösebb megterhelést, számunkra azonban, állambiztonsági szempontból rendkívül fontos lehet. Ennek egy teljesen titkos kapcsolatnak, illetve együttműködésnek kell lennie, tehát sem tőlünk, sem öntől nem szerezhet róla tudomást senki. Ha megállapodunk az együttműködésben, a legelső az lesz, hogy a legfontosabb konspirációs szabályokra kioktassuk. Ha önként, hazafias meggyőződésből, a szocializmus ügye melletti elkötelezettségéből következően vállalja a velünk való együttműködést, mi azon túl, hogy mindent elkövetünk a konspirációs biztonsága érdekében, ahol csak lehetőségünk adódik, az ön érvényesülését, felmerülő problémáinak megoldását segíteni fogjuk, természetesen csak úgy és olyan formában, hogy kapcsolatunk titkosságát ne veszélyeztessük. Várjuk tehát a válaszát a felvetésünkre, illetve kérésünkre.

Amíg Szilva Péter őrnagy elég körülményesen, ideológiai és politikai cafrangokkal ékesített szövegelését Rozsnyai Konrád hallgatta, agyában a gondolatok még a korábbiánál is szélesebbre csapongtak. Nyilvánvalóvá vált előtte, hogy a két állambiztonsági tiszt be akarja szervezni. Besúgót akarnak csinálni belőle. A hazai művészvilágban hol erről, hol arról suttogták azt, hogy spicli. Most rákerült a sor. Őt szúrták ki, őt akarják beszervezni. Olyasmibe akarják ezek itt ketten belerángatni, ami teljesen idegen tőle, amit még kényszer hatására sem biztos, hogy vállalna. Így, önkéntesen pedig semmiképpen. De vajon lehet-e az ellentmondásának valamilyen hátrányos következménye? A karrierjét, további pályafutásának felfelé ívelését ezek az állambiztonságiak képesek lesznek-e akadályozni, az útjába kellemetlen akadályokat gördíteni és tudnak-e, egyáltalán akarnak-e elutasítás után gáncsokodni, kellemetlenkedni? Nagyon gyorsan számba vette azokat a miniszteriális és magas pártfunkcióban levő kapcsolatait, akiknek esetleg a segítségére számíthat, akik ellensúlyozni képesek lennének az állambiztonsági nyomást, keckeledést. Úgy érezte megfontolt mérlegelés után, hogy van olyan erős háttere, amelyekre támaszkodva ellenállhat. Amikor pedig az MSZMP Politikai Bizottságának egyik korábbi tagja eszébe jutott, akivel a feleségeik révén ismerkedett meg és tessék-lássék barátkozott össze, megnyugodott. Mit megnyugodott? Fel is bátorodott, s magabiztossá vált. Eszébe jutott, amit ez az egykori magas funkcióban levő elvtárs mondott neki, hogy amennyiben bármiféle problémája adódna, szóljon csak neki, majd sínre teszik a dolgokat. Rozsnyai Konrád nagy levegőt vett és végre megszólalt.

– Kedves őrnagy elvtárs! Mielőtt a választ kérdésre, illetve felkérésére megadnám, tisztáznunk kellene két nagyon fontos körülményt.

– Parancsoljon, hiszen azért vagyunk itt.

– Először is azt szeretném megkérdezni őrnagy elvtárs öntől, illetve önöktől, hogy mi az én foglalkozásom, illetve hivatásom?

Szilva őrnagy is, de a főnöke Dani őrnagy is a beszervezendő „Kürtös” fedőnevű jelölt első mondatának hallatán már bizakodni kezdtek. Úgy gondolták, hogy tisztázzák a körülményeket, aztán sikeresen megállapodnak. Az első feltett kérdés azonban

mellbe vágta őket. Mit akarhat ez a karnagy ezzel a foglalkozással, meg hivatással. Némi csodálkozó tanácstalanság után Szilva őrnagy válaszolt.

– Rozsnyai úr, ön természetes karmester, vagy karnagy, nem is tudom melyik a helyes kifejezés.

– Úgy van. Jó így is és úgy is. A következő kérdésem az lenne, hogy az elvtársaknak mi a foglalkozása?

A két állambiztonsági őrnagy még jobban megzavarodott. Mi a frászt akar ez a habókos művész az ő foglalkozásával? Hiszen már többször elmondták neki, hogy kémelhárítók. Ismét Szilva őrnagy volt a válaszoló.

– Mi, miként már néhányszor kifejtettük önnek, kémelhárítók vagyunk, az állambiztonsági szerv tisztjei.

– Na, látják elvtársak, hát ez az! Én karmester vagyok, tehát az a dolgom, hogy vezényelem a zenekart, az énekkart, esetleg egyszerre mindkettőt. Önök kémelhárítók és az a dolguk, hogy elhárítsák a kémeket. Ezt a kettőt azonban ne keverjük össze, ne is kapcsoljuk össze. Én továbbra is vezénylek, és eszem ágában sincs kémelhárítani, miként önök, akik kémelhárítók nyilván nem akarnak felállni a pódiumra és vezényelni. Ezzel pedig fejezzük is be ezt a beszélgetést, tekintsük ezt utolsó találkozásnak. Most pedig sietnem kell, mert fél óra múlva próbám van egy zenekarral. Minden jót elvtársak.

Rozsnyai Konrád utolsó szavainál már állt, majd a meglepetéstől szólni is képtelen állambiztonsági tiszték bambulása közben elhagyta az apartmant. Becsukta maga mögött az ajtót. Majd hirtelen ismét kinyílt az ajtó és Rozsnyai Konrád a külső kilincsről leakasztotta a „kérem, ne zavarjanak” táblácskát és a belső kilincstre akasztotta, félreérthetetlenül jelezve, hogy a bizalmas megbeszélésüknek vége, s talán azt is, hogy őt többé szíveskedjenek ne zavarni. Ezt követően végleg becsukódott mögötte az ajtó.

A két állambiztonsági tiszt ledöbbenve ült a helyén. Ismét Szilva Péter őrnagy szólalt meg előbb.

– Most mi lesz Janikám?

– Hát bizony Petikém ez egy hamisítatlan megghiúsult beszerzés. Az a javából. Ezt bizony jól elszúrtad. Tudod, hogy hol?

– Nem.

– Ott haver, hogy a személyes megismeréskor nem csináltál „kisbeszerzést”. Ha akkor tisztáztad volna a komával ezeket a dolgokat, amiket itt rázúdítottál, akkor ott mondott volna nemet és elfelejthettük volna az egészet.

– Igen ám, de a beszerzési éves tervem, ha ez sikerül, akkor is csak félig teljesült volna.

– Az igaz, de így meg sehogy sem fog teljesülni egy főoperatív tiszt terve. A nagyobb baj azonban az, hogy majd ezek után kell csinálnod legalább négy-öt igen jó és sikeres beszerzést, hogy lemosd magadról a megghiúsult beszerzés gúnyolódásra is okot adó bélyegét. Számomra az jelenti a problémát elsősorban, hogy vannak a csoportban olyan fiatal operatív tiszték, akik gond nélkül teljesítették a beszerzési

tervüket, és te meg kudarcot vallottál. Tudod, hányszor fogják nekem azt a pofámba verni, hogy bezzeg a haverommal elnéző vagyok. Meg felteszik a kérdést, hogy a pártalapszervezet szervezőtitkára megengedhet magának ilyen lazaságot? Sokszor, nagyon sokszor meg fogom ezt kapni. És miért? Mert egy tapasztalt főoperatív tiszt, egy kémelhárító őrnagy, meggondolatlanul belevágott egy olyan beszerzés megkísérlésébe, ami lám ilyen csúfosan végződött. Még hogy ő a karmester, mi meg a kémelhárítók, és ezt a kettőt ne keverjük össze. Ilyenre még nem volt példa. Valami nagykutynak kell állnia a pasas mögött, ha ezt meg merte tenni. Ha ez kitudódik, rajtunk röhög az egész kémelhárító csoportfőnökség.

– Igazad van, teljesen igazad van. Nem voltam eléggé előrelátó. De most ezen a helyzeten már nem lehet változtatni. Nem szaladhatok a karnagy úr után és nem rángathatom vissza, mert nincs semmi olyan körülmény, amivel rábírhathnánk az álláspontja megváltoztatására.

– Így igaz. Mivel minden dokumentálva van, elkészült és engedélyezésre került a beszerzési javaslat a főnök által, sőt azt is tudja, hogy most hajtjuk végre, ez menthetetlenül megghiúsult beszerzés, amiről jelentést kell készíteni és ennek megfelelően, mint megghiúsult beszerzést a nyilvántartásba vételt is meg kell csinálni. Jó pofára estünk Petikém! Ráadásul mind a ketten november 7.-e alkalmával föl vagyunk terjesztve, te kitüntetésre, én pedig soron kívüli előléptetésre. Azt hiszem ugrott a kitüntetés is, meg a soron kívüli alezredesi előléptetés is.... Ha csak!

– Mit, ha csak?

– Hacsak nem csinálunk úgy, mintha ez a megghiúsult beszerzés egy sikeresen végrehajtott beszerzés lett volna. Arról, ami itt történt hárman tudunk. Mi ketten, meg a te „Kürtös” fedőnevű jelölted. Ez a Rozsnyai aligha fog eldicsekedni azzal, ami itt történt, mi pedig majd tartjuk a pofánkat.

– És?

– És azt fogod leírni a beszerzésről készült jelentésben, hogy a szervezetszerző titkos együttműködés létrehozása sikeres volt, a jelölt a beszerzést szívesen vállalta, csupán két kikötése volt. Az egyik, hogy nem ad írásbeli együttműködési nyilatkozatot, a másik, hogy csak szóban jelent, írásbeli jelentést nem készít. Mivel pedig igen fontos állambiztonsági érdek fűződött ennek a kvalifikált jelöltnek a beszerzéséhez, a beszerzési javaslatban leírtaktól annyiban tértünk el, hogy az írásbeli nyilatkozat vételétől eltekintettünk és megállapodtunk abban, hogy elegendő, ha jelentéseit szóban teszi meg. Te a jelentést így elkészíted és aláírod, én meg egyetértőként szignálom.

– De Janikám, ez csalás, ez hamisítás! Mi van, ha kiderül?

– Nem fog kiderülni. Ha tudod a pofád tartani, nem fog kiderülni. Hát persze, hogy hamisítás! Na és! Máshol, például az akcióknál lehet hamisítani, csak a beszerzéseknél nem? Nehogy azt hidd, hogy más még nem csinált ilyesmit? Most mi is megtesszük.

– Rendben van, ha bementünk a hivatalba ennek megfelelően írom meg a végrehajtott beszerzésről a jelentést, aláírom, te meg a szignóddal hitelesíted. De mi lesz aztán?

– Aztán az lesz, hogy kibontunk egy-két üveg pezsgőt és koccintunk a sikeres beszervezésedre. A főnök majd gratulál és meg lesz nyugodva, hogy tényleg nem érdemtelenül lettél fölterjesztve kitüntetésre. Ja, én meg soron kívül alezredes leszek.

– De azután mi lesz? A „Kürtös”-sel mi lesz?

– Semmi. A dossziéja szépen elfér a szekrényedben. Néha még írhat sz is valami kamujelentést, mintha találkozta volna vele. Másfél vagy két év elteltével pedig kizárjuk a hálózathoz, mint akinek megváltozott körülményei miatt megromlottak az operatív lehetőségei, és a további együttműködésre véglegesen alkalmatlanná vált.

Minden úgy is történt, ahogy Dani János őrnagy eltervezte és elrendezte. Majd Dani őrnagyból a Nagy Októberi Szocialista Forradalom ünnepén tényleg soron kívül alezredes lett, ugyanakkor Szilva őrnagy megkapta a Haza Szolgálatáért kitüntetés ezüst fokozatát. „Kürtös” fedőnevű, ténylegesen soha be sem szervezett ügynököt pedig bő egy év múlva a hálózathoz alkalmatlanság miatt kizárták.

TALÁLKOZÁS A KORVINBAN

Az állambiztonsági operatív állománynak minden évben kötelezően részt kellett venni különféle orvosi vizsgálatokon. Ezt akkoriban „egészségügyi szűrés”-ként emlegették, amire nem nagyon akaródzott elmenni senkinek, de hát kötelező volt, menni kellett. A budapesti szolgálati hellyel rendelkezők beutalóikkal a BM Korvin Ottó Kórház és Rendelőintézet szakrendelőit keresték fel az akkori Gorkij fasorban, ahol átestek a szükséges vizsgálatokon.

Bakai András őrnagy csoportvezető egy napon maga mellé szólított a beosztottai közül kettőt, Máthé Gábor hadnagyot és Gera Péter alhadnagyot, majd útra keltek, hogy átessek a vizsgálatokon. Az öreg földalatti vasúttal elutaztak a Köröndig, onnan pedig gyalogosan ballagtak a központi belügyes egészségügyi intézménybe. Végigjárták a labort, az EKG-t, a tüdőrontgent, meg ahova még volt beutalójuk. Legtöbb helyen azonnal kézhez kapták a vizsgálati eredményt, de volt olyan rendelés is, ahova néhány nap múlva kellett visszatérni érte.

Már bőven elmúlt az ebédidő, ezért a rendelőintézeti büfében elfogyasztottak néhány szendvicset, majd elindultak kifelé az épületből, azon tanakodva, hogy visszamenjenek-e még a szolgálati helyükre, vagy mindegyikük menjen, ahova akar, leginkább haza. Mire ugyanis visszaérnének a szolgálati helyükre és valamihez ott hozzákezdene, már egy félóráska sem maradna a munkaidő végéig. Ezen töprengtek éppen, amikor az épület bejáratánál belebotlottak Bakai őrnagy két régi ismerősébe. Az egyik Kovai Gáspár volt a másik Moldvai Imre, mindketten nyugállományú őrnagyok, egykori államvédelmi, később állambiztonsági operatív tisztek, egy időben Bakai őrnagynak is közvetlen munkatársai.

Nagy örömmel és barátsággal üdvözölték egymást, a belügyes berkekben egyszerűen csak Korvinként emlegetett rendelő vaskapus bejáratánál.

– Szevasz, Gazsi! Szevasz, Imre! De örülök, hogy láthatlak benneteket. Jó régen találkoztunk, már az idejét sem tudom.

– Szevasz, Bandi! Bizony régen volt az, amikor így összefutottunk. Talán egy nevezetes ünnepen, amikor mi is be voltunk hivatva. Azért van egyébként ez, mert ti fiatalok ritkábban jártok ide a Korvinba, mi megöregedve pedig már egyre gyakrabban. A Gazsival, de más ilyen rozzant öregekkel is, mint mi, néha akár egy nyugdíjas találkozót is megtarthatnánk az itteni valamelyik folyosón, a padokon üldögélve, annyian és annyiszor járunk errefelé a nyavalyáinkkal.

– Pedig Imre nem nagyon látszanak rajtatok azok a mindenféle nyavalyák.

– Van, ami látszódik, de van olyan is, ami ugye nem annyira. Van olyan betegség, ami konspirál, hogy már a szakmánál maradjak.

– Bemutatom fiatal kollegáimat, Máthé Gábor hadnagyot és Gera Péter alhadnagyot. Ti meg úgy nézzetek erre a két koros harcosra, Kovai őrnagyra, meg a Moldvai őrnagyra, mint az elődeitekre, akik kitaposták előttetek az utat, amelyen most ti jártok.

– *Mi meg akkor rátok nézve azt is mondhatjuk, hogy előttünk az utódaink. Ugye Imre?*

– *Így igaz Gazsikám! De ha már ilyen szépen összejöttünk, meg, aztán ha lenne ránk egy kis időtök, ülünk már be valahova a közelbe és gurítsunk egy-két pohár vöröset.*

– *Nem úgy van az! Majd inkább én hívlap meg benneteket egy kétgenerációs találkozássra. Útba esik visszafelé a Körönd, ahol van egy csendes kis presszó kerthelyiséggel. Oda betérhetnénk, s a vendégeim vagytok arra a vöröstre. Nekünk már úgy sem nagyon akarózik vissza menni, melózni, mert mire visszaérnénk, már lassan indulhatnánk is haza. Nektek meg időtök annyi, mint a tenger. Elfogadjátok a meghívást?*

– *El Bandikám! Nagy örömmel, elfogadjuk. Ismerem is azt a presszót. Régen elég sokat jártunk oda az ürgékkel talizni.*

Elindultak a Körönd felé. Elöl a két öreg közrekapta a régi ismerőst, Bakai őrnagyot, mögöttük pedig a két fiatal bandukolt. Az elöl menők a családról, egykori ismerősökről beszélgettek, a hátul levők pedig szótlanul lépkedtek utánuk. A presszó kerthelyiségében alig-alig üldögéltek vendégek. Egy távoli sarokban, mindenkitől elég messze, összetoltak két kis asztalkát és azoknál helyet foglaltak. Bakai őrnagy rendelt három üveg szekszárdi vöröset. Töltöttek, koccintottak, kortyolgattak, majd beszélgetni kezdtek.

– *Mi újság van mostanában nálatok Bandikám? Valakitől hallottam, hogy csoportvezető lettél. Megérdemled, mert mindig szorgalmas voltál, a munkában is, meg a tanulásban is. De vigyázz! Nagyon vigyázz! Túl ne teljesítsd a normát, mert akkor az irigyeid előbb-utóbb kinyírnak.*

– *Bizony ki. Nekünk elhiheted, mert mi láttunk elég sok belső aljasságot, már az ÁVH-nál is. De utána talán még többet. Egy dolgot nagyon jól véssz az eszedbe: a főnöködnél ne akarj okosabb lenni soha. Ha tetszik, ha nem, tartsd a szintjét. Akkor talán megtűr, ha csak, valami haver, vagy, ahogy mostanában mondják, csókos, nem ácsingózik a helyedre.*

– *Ezeknek az ifjoncoknak vagy a főnöke?*

– *Ezeknek is. Meg vannak még rajtuk kívül négyen.*

– *Na, ti, meg amikor csak tehetitek, verdessétek a seggeteket örömtökből a járdaszegélyhez, hogy a Bandi a főnökötök.*

– *Örülünk is neki, mert Bakai őrnagy a legjobb fej az osztályon.*

– *Azt meg tudjátok-e, hogy ki volt neki a szakmában az első mestere?*

– *Nem.*

– *Hát ez a Gazsi volt. Ez tanítgatta az első szakmai lépések megtételére. Jó régen volt.*

– *Régen, akkor még én is alhadnagy voltam. A Gazsi meg főhadnagy. Mellé osztottak be. Tanultam is sokat tőle. Csak az ávéhás időről soha nem akart beszélni. De más sem.*

– *Nem bizony. Nem lehetett. Az ellenforradalom után még azt sem mertük hangosan kimondani, hogy ÁVH.*

– *Pedig, mi ávéhások tartottunk ki legtovább a párt mellett, a proletárdiktatúra mellett 1956 októberében is. Már mindenki megfutamodott, vagy félelmében átállt ellenforradalmárnak, csak mi tartottunk ki. A rohadék zsernyákok szinte mind átálltak. Amikor meg vége lett a cirkusznak, csak úgy tülekedtek, hogy beférkőzzenek a karhatalomba. Talán egyik–másik még nálunk is jobban aprította az ellenforradalmár fasiszta ganyét, csak azért, hogy feledtessék az aljasságukat, meg az árulásukat.*

– *Odafönn felejtettek is. Ez a mocskos Kádár a nagy, meg egységes belügyminisztériumi szemléletével egy kalap alá vett mindenkit. Eddig még mind suttyó bunkó volt, aki alászervezte a titkosszolgálatot a belügynek. Majd bennünket 1962-ben még jól meg is rostáltak, amikor már nem annyira volt ránk szükség. De mink a talpasok odalent nem felejtettünk. A mi Kovács Palink nem véletlenül köpködött még az 1960-as évek közepén is.*

– *Ki volt az a Kovács Pali, és miért köpködött?* – kíváncsiskodott Gera alhadnagy.

– *Azért. Hogy is hívják?*

– *Péter.*

– *Azért Petikém, mert ez a Kovács Pali 1956 előtt államvédelmi operatív tiszt volt a budapesti osztályon. Fegyverrel a kezében harcolt, amíg lehetett, derekasan helyt állt, egyszer meg is sebesült, és az élete kockáztatásával menekített ki a feldühödött csőcselék kezéből egy ávéhás határőr ezredest, akit éppen meg akartak lincselni. Amikor pedig az egykori moszkovita belügyminiszter, meg padláslesöprő miniszter, meg az MDP Központi Vezetőség adminisztratív osztályvezetője, az árulóvá lett Nagy Imre jóvoltából felülkerekedett az ellenforradalom, az a rohadék Kopácsi főkapitány pedig átállt az egész rendőrségi állományával együtt, hogy bizonyítsák a megbízhatóságukat, elkezdték összekapkodni, őrizetbe venni az ávéhásokat. Az államvédelmis elvtársak, a kommunisták hatalmának legutolsó védőbástyái, szabadprédává váltak. Voltak szerencsésebbek, akik a szovjet elvtársaknál találtak menedéket. Mások, sokan átpucoltak Cseszkóba, vagy itthon bujkáltak, ki hol tudott. Kovács Pali is bujkált, de rátaláltak. Egy Vicsek nevű bűnügyes százados erős rendőri kísérettel vette őrizetbe. Megmotozta Kovács Palit, elvette a pisztolyát és azt mondta neki a Vicsek, hogy „na gyere te rohadt ávos pribék, most viszlek és felakasztatlak, de fejjel lefelé ám!”*

– *Felakasztották?* – kíváncsiskodott most a másik fiatal, Máthé hadnagy.

– *Dehogyan akasztották! Csak bevágták a fogdába. Ott ette a fene őt is, meg még más államvédelmis elvtársakat is november 4.-ig.*

– *Miként jön ide a köpködés?* – kérdezte Gera alhadnagy.

– *Az úgy jön ide, hogy a tovarisok leverték az ellenforradalmat és hamarosan helyre állt a rend. Kovács Pali is és a többi volt államvédelmis elvtárs is éjt nappallá téve dolgozott a különféle ellenforradalmi ügyeken. Úgy, ahogyan a hatalom elvárta tőlük. Már ugye, a Kádárék hatalma. Előbb a karhatalomban állt helyt, majd nyomozati és vizsgálati munkát végzett. Kiérdemelte és meg is kapta a Munkás Paraszt Hatalomért Emlékérmét. Nemsokára a politikai nyomozószervek budapesti osztálya lett a szolgálati helye, a Deák téri épületben. Néhány hónap múlva egyszer csak azt*

látja, hogy ott jár s kel az épületben a Vicsek nevű koma, már, mint rendőr őrnagy, meg valami alosztályvezető féle is, egyben MSZMP alapszervezeti titkár.

– Mit szólt ehhez Kovács Pali, vagy hát a Kovács elvtárs.

– Képzelheted! Kiverte a balhét rendesen! Ordibált, hogy hát ez a ganyé akart engem vinni, akasztani, fejfelé lógatni, az ellenforradalom alatt! Hát mi van itten elvtársak? Maguk a bolondok, vagy én vagyok az? Mi aprítjuk az ellenforradalmárokat, végezzük ki őket, meg telirakjuk velük a börtönöket, meg Kistarcsát s egyéb helyeket, ez a rohadék áruló meg elő van léptetve főtisztnek, kinevezve alosztályvezetőnek, megválasztva párttitkárnak? Mi történt itten elvtársak?

– Mi lett? Kirúgták a Vicseket?

– Dehogy rúgták! Majdnem a Kovács Palit csinálták ki. Ráparancsoltak, hogy fogja be a pofáját, ne ugasson szélében s hosszában. Elmagyarázták neki, hogy Vicsek elvtárs jó elvtárs és soha nem volt ellenforradalmár, nem tolt az ellenforradalom szekérét, csak úgy tett, mintha tolt volna. Közben meg nagy titokban szervezte az MSZMP-t, ő maga az elsők között lépett be a kommunisták megújított pártjába. Ettől kezdve Kovács Pali nem szólt egyetlen szót sem. Gondolt, amit gondolt, de nem szólt. Kussolt, de elkezdett köpködni. Ha bárhol szembe került a Vicsek elvtárral, aki nemsokára már alezredes lett, Kovács Pali köpött egyet a földre. Senki rá nem tudta bizonyítani, hogy miért köp. Így aztán legfeljebb azt foghatták rá, hogy egy bunkó nagy paraszt, akit ideje lenne megnevelni. Ennek érdekében megtiltották, hogy az épületen belül köpködjön. A parancs az parancs. Ettől kezdve Kovács Pali az épületben nem köpködött, csak úgy csinált, mintha köpne. Ezt meg már nem lehetett neki megtiltani.

– Mi lett ezzel a Kovács elvtárral?

– Már nyugdíjas ő is. Ugyanúgy csak a múlton rágódik, mint mi. Nekünk már csak a múltunk van. Ha találkozunk és beszélgetni kezdünk, emlékezni a múltra, állandóan a Rákosi megnyúzásával hozakodik elő.

– Megnyúzták a Rákosit?

– Dehogy nyúzták! Csak azt a rémhírt terjesztették, hogy meg lesz nyúzva, és ávéhás tisztként Kovács Pali vizsgálta az ügyet.

– Ki terjesztette?

– Volt valami kulák asszony, itten az egyik Pest közeli faluban. Nem emlékszem már, hogy pontosan hol. Akkor volt, amikor ment a kulákságnak, ahogyan mondogatták, a „falusi burzsoáziának”, az aprítása, felszámolása. Ezeknél a kulákéknál is megjelentek egyszer rendőri erősítéssel a begyűjtési felelősök, mert elmaradásuk volt a beszolgáltatás terén.

– Vagy csak azt mondták – kotyogott bele az elbeszélésbe Gera alhadnagy.

– Az is lehet, hogy csak rájuk fogták ezt az elmaradást. Hát, hiszen volt olyan is akkortájt. Na, szóval ottan vannak és rámolják kifelé a komrárt, meg kutatnak a padon, majd onnan is hordják le a kukoricát. Ahogyan akkor mondogatták, hát bizony rendesen lesöpörték a padlást. Közben a kulák meg káromkodott, az asszonya meg sivalkodott. Nem törődtek velük, a mocskos burzsujokkal.

– Elvittek mindent?

– El, már, ugye amit meglettek.

– De, hogy volt a Rákosi megnyúzása?

– Az úgy volt, hogy néhány nap múlva a községi piacon árult a kulákné az elrejtett tojásból, krumpliból s egyebekből. De a lepcsés számára sem tudott közben vigyázni. Mindenkinek elpanaszolta, hogy mi történt náluk a tanyán. Na, eközben terjesztette azt a rémhírt, hogy nemsokára megváltozik a rendszer, jönnek az angol meg az amerikai csapatok, de jaj lesz akkor Rákosinak, mert meg fogják nyúzni. A bűrit meg majd kikészítik és ráhúzzák egy féderes kocsi ülésére huzatnak.

– Mi az a féderes kocsi? – kíváncsiskodott megint Gera alhadnagy.

– Nem tudod?

– Nem.

– Látszik, hogy városi gyerek vagy, ha már ezt se tudod. Igaz, már van falusi is, amelyik nem igen tudja. Te sem tudod Gábor, vagy mi is a neved?

– Gábor a nevem, de én sem tudom.

– Akkor figyeljete, majd elmondom. A falvakban, meg a tanyavilágban, régön elképzelhetetlen volt az élet ló meg szekér nélkül. A csóringer parasztnak jó, ha egy lova volt, meg olyan szekere, aminek nem volt rugózása. Ülésnek meg csak egy keresztetett deszka szolgált. A kuláknak meg féderes kocsija volt, néha nem is egy. A féder volt a kocsi laprugója, hogy ne rázzon a makadám úton és egyéb járatlan helyeken. Meg volt rajta ülés is, rugózós ölés háttámlával, leggyakrabban borjúbőrrel behúzva. Na, a lepcsés pofájú kulákasszony ilyen ülést szeretett volna Rákosi elvtárs lenyúzott bőrével behúzatni.

– Hogy derült ki a rémhírterjesztés?

– Valami tanácsi ember ott téblábolt a piacon és meghallotta a kulákasszony óbégatását és följelentette.

– A köpködős elvtárs, miként keveredett bele az ügybe?

– Úgy, hogy az ÁVH-nál neki adták ki az eset kivizsgálását. A rémhírterjesztés súlyos bűnnek számított azokban az években, főleg hogy még Rákosi elvtársat is belekeverték. Államvédelmi ügy lett az esetből és a Kovács Pali meg az eljáró nyomozó. Tiszta sor volt. A Pali, a barna Pobedával kiszállt a helyszínre, s máris előkapták a kulákasszonyt, na meg persze előtte a tanúkat. Már haza sem engedték. Egy hónap múlva már meg is volt a jogerős bírósági ítélete és ment négy évre a börtönbe.

– Nem semmi.

– Nem bizony. Pláne, hogy még meg is kalapálták néhányszor. Muszáj volt, hogy megtanulja az osztályellenség, hogy kié a hatalom a proletárdiktatúrában. Kemény világ volt az. Nem olyan silány, mint ez a mostani. Mi még vittük az osztályharcot szilárd elvi alapon. Éjjel nappal küzdöttünk a proletáriátus hatalmáért. Rá is ment az életünk is, meg az egészségünk is. Legtöbbünk már nem is él. Aki meg még meg van, az meg félig megnyomorodva, mint mi is.

– Nektek mostanában már ilyen izgatás féle ügyeitek nem is nagyon vannak. Nem igen hallani, hogy lenne.

– Nem nagyon. Változnak az idők, változnak az elvárások, változnak a módszerek is. Meg mi is változunk. Látjátok ezt a két fiataalt. Csak tátják a szájukat, talán el sem hiszik, amiről beszélgetünk.

– Mondtam én már az ellenforradalom után, hogy nem lesz ez jó. Nem vezet ez jóra. Pedig akkor még akasztottunk is rendesen. Csak nem jól indult. Mindjárt novemberben oda kellett volna csapni, de keményen. Azt mondták a Pártközpontban, hogy nem lehetett, mert akkor nem volt elég erőnk. Lehet, hogy ez igaz volt, mert ugye mink is széjjel voltunk kergetve. Éppen csak próbálgattunk összeállani. A karhatalomnál voltam, amikor november végén, vagy már december elején kísértem ki a vidéki sógort az állomásra. Hozott egy kis kóstolót a disznóölésből. Elment a vonat, hát indulok haza, egyszer csak egy lángossütő bodega felől ordibálást hallok, meg nagy röhögést. A sütődés kiáltozta, hogy „friss-meleg a forró lángos, le van szarva Kádár János”. Elkaptam a komát, kirángattam a bodegából és bevitettem a vasúti rendőrsre. Beszoltam a központba, hogy ez és ez van, mit csináljak az ipsével? Azt mondják, hogy ereszsem el. El kellett eresztenem! Pedig jól meg kellett volna puhatani a komát, hogy elmenjen a kedve az óbégatástól. De nem! El kellett eresztenem. Na, akkor én is azt gondoltam magamban, hogy ha ez így van, akkor tényleg „le van szarva Kádár János”.

– Régebben is volt neked egy eseted, az meg a Rákosival.

– Volt. Az meg a mosóné ügye volt.

– Mit csinált a mosóné?

– Jászsági asszony volt ez a mosóné. Csóró népek voltak, a falujuk széle felé laktak egy silány vályogfalú házfélében. Az ura messzimunkás volt, dunántúli repülőter építkezésen melózott akkoriban. Csak hétvégeken járt haza. Az asszony egyedül volt otthon a kicsiny leánykájával és jómódú családoknak vállalt mosást és vasalást. Érkezett aztán egy névtelen bejelentés, eléggé ákombákom írással arról, hogy ez a mosóné valami igen gyalázatosat tett.

– Mit csinált?

– A bejelentés szerint egyszer, egy nyári napon, éppen az udvaron mosott a tekenőben, amikor a kicsi lányka, aki még menni sem tudott, csak négykézláb mászikált, valahogy odatévedt a gémeskút közelébe. Annak meg igen korhadt, meg likas volt az oldalsó deszkaborítása, hogy az apró gyerek talán még bele is csúszhatott volna. Rákiáltott ekkor a mosóné, hogy „kisjányom ne mőnnyél oda a kúthoz, mert itt mossa Rákosi Mátyás a retkes valagát, oszt ki találna nyúltni és belerángat a vízbe” Ez volt a gyalázatoság a névtelen bejelentésben.

– Ki kellett vizsgálni?

– Nem is annyira vizsgálni, hanem inkább bebizonyítani, hogy a mosóné tényleg ilyen aljas módon vette a mocskos szájára népünk vezérét és tanítóját, Rákosi elvtársat.

– Be lett bizonyítva?

– Persze, hogy be. Akkoriban az ÁVH-nál minden be lett bizonyítva.

– De hogyan?

– Úgy, hogy bevittük a mosónét az ÁVH-ra és bemutatkozásként jól meg lett talpalva.

– Mi az a talpalás? – kíváncsiskodott majdnem egymás szavába vágva a két fiatal tiszt.

– A talpalás azt jelenti, hogy addig verték a csupasz talpát, amíg úgy nem nézett ki, mint egy cipő. Úgy meg nem dagadt. Két fogdaőr a hóna alá nyúlva hozta fel a kihallgató iroda ajtajáig, onnan meg térden csúszva-mászva jött be és elolvasás nélkül írta alá az eléje tett beismerő vallomását. Akkoriban ez bőségesen elegendő lett volna ahhoz, hogy elítéljék.

– Mi lett volna, ha később visszavonja a vallomását? Akkor nincs beismerés, vagyis nem ér semmit.

– Nem nagyon tettek ilyet azok, akik az ÁVH-hoz bekerültek. Amikor befejeződött egy-egy ilyen államvédelmi vizsgálat, közölve lett a gyanúsítottakkal, akik beismerő vallomást tettek, hogy ha az ügyészségen, vagy a bíróságon netán visszavonnák a vallomásaikat, mármint a beismerést, pótnyomozásra hozzánk kerülnek vissza, és amit addig kapott, az cirógatás volt ahhoz képest, ami azután következik.

– A mosónénak is megmondtátok?

– Meg. Neki is megmondtuk, mielőtt átvitték volna az ügyészségre. Engem azonban nagyon érdekelt az, hogy vajon ki írta a névtelen levelet. Kérdeztem is a mosónétól, hogy kire gyanakszik. Látom, hogy gondolkodik, majd kiböki, hogy alighanem a szomszédasszonya lehetett. Ez el is fogadható, hiszen az hallhatta az ocsmány sértő kiáltást Rákosi elvtárrsal kapcsolatban, már, ugye ha tényleg volt kiáltás. Rögvest kérdeztem, hogy miért pont a szomszédasszony a gyanús neki? Meglepett a válasz, hogy ő azt nem mondhatja meg. Nézzed már, még van kedve konspirálni. Kértem mindjárt tőle, hogy asszonyság, oszt, hogy van a lába. Motyog valamit, hogy már javulgat, hiszen rá tud állni, óvatoskodva lépegetni is bír. Az jó, mondom neki, mert akkor jöhet az újabb talpalás, amitől majd megmondja a gyanakvása okát. Erre bejedve azt mondja, hogy elmond mindent őszintén, csak ki ne tudódjék. Jól letoltam, hogy ő itten nem szabhat feltételeket, mire beszélni kezdett.

– Elmondta a titkot?

– El bizony. Az volt a történet, hogy a szomszédasszonynak az ura is messzimunkás volt. A két embőr együtt melózott. Amíg azok hét közben távol voltak, egy falusi legény mög rákapott a szomszédasszonyra. Egy idő után meg már a mosónéra is. Egyszerre, illetve hát fölváltva kezelgette mind a kettőt. Azok meg egy idő után már tudtak is egymásról, vagyis hát egymás kurválkodásáról, de nem nagyon bánták, osztottak jó szomszédokként. Úgy gondolták, hogy jut is, meg marad is. Igen ám, de nem is sokára a legény elkezdte hanyagolni a szomszédasszonyt, a mosónénál meg egyre gyakrabban megfordult. Talán az meg érezhette a veszélyt, mert kérlelte a legényt, hogy menjék már át kakaskodni a másik házba is, de az nem hallgatott rá. Ezen aztán előbb-utóbb összekapott a két szomszédasszony. Ezért gondolja, hogy az lett volna a feljelentője névtelenül.

– Tényleg a szomszédasszony volt? Az írásszakértői vélemény mit állapított meg?

– Semmit. Nem bíbelődtünk mi írásszakértői véleménnyel. Behozattam a szomszédnét is. Eléje tettem az ákombákom feljelentést. Kértem, hogy maga írta eztet. Azt mondta, hogy ő nem! Kapott egy akkora pofont, hogy fölborult székestül a pofázmányát meg előntötte a vér. Már nem is kellett újra kérdezni, mert önként bevallotta, hogy ő írta, meg elmondta a legényt is.

– Végül kiderült az igazság? A mosóné tényleg fenyegette a kislányát a valagát mosogató Rákosival?

– Kít érdekelt már az akkor? Meg volt a beismerő vallomás, meg az aláírt tanúvallomás a szomszédasszonytól, aki azt vallotta, hogy hallotta a mosóné gyalázatos kijelentéseit és már mehetett is az ügy tovább.

– Elítélték a mosónét?

– El. Kapott három évet.

– A szomszédasszony megúszta azzal az egy pofonnal a spiclis kedést, már ha egyáltalán ő írta azt a feljelentést. Kaphatott volna többet is, de nem kapott. Rábíztuk az emberére. Úgy lett alakítva, hogy a két messzimunkás férj is megtudja, hogy mi történt, amíg távol voltak. Erre a szomszéd úgy elverte a kurválkodó asszonyát, hogy azt mi sem tudtuk volna úgy elrendezni. A mosóné urának erre várni kellett, amíg az asszony kiszabadul.

– Mi lett a legénnyel?

– Azt meg azon nyomban beszerveztük.

– Aláírt?

– Naná, hogy aláírt. Megmondtuk neki, hogy rászabadítjuk az asszonyok embezeit, azok biztosan kibelezik. Mindent vállalt, csak ki ne tudódjon a dolog.

– De hát kitudódott.

– Igen, de a koma akkor már be volt szervezve.

– Nem belezték ki a messzimunkások?

– Nem mert addigra már elmenekült a faluból. De előlünk nem tudott menekülni. Akkor nem.

– Később már tudott?

– Később sajnos tudott. Egészen 1956 októberéig dolgozott ügynökként. Akkor aztán megpattant. Meg sem várta, hogy mi lesz a cirkusz vége. Amint lehetett, neki-vágott az ismeretlennek. Talán Ausztráliában telepedett le.

– Mostanában már ilyeneket nem lehetne csinálni – jegyezte meg Máthé hadnagy.

– El is hiszem. Már más világ van. Akkor rend volt. Akadt, aki rendet tartson és el is várták tőlünk. Biztosítanunk kellett a hatalmat és közrendet. Meg is tettük, amit lehetett, amíg lehetett. Hej, de szép világ is volt azokban a dicső ötvenes években.

Beszélgettek még egy rövid ideig. Leginkább a két öreg mesélt az emlékeikről, a fiatalok meg álmélkodva hallgattak őket.

Közben a szekszárdi vörös elfogyott és Bakai őrnagy pedig búcsúzkodásba kezdett.

– Nekünk mennünk kell Gazsikám. Nagyon örültem, hogy találkoztunk és egy kicsit beszélgettünk. Vigyázz az egészségedre Gazsi, meg te is Imre. Ti megtettétek a

magatokét, most már rátok fér a pihenés. Mi meg csináljuk tovább, amit ti elkezdtek. Csináljuk, ahogy tudjuk, ahogy engedik. Még egy jó évtizedet nekem le kell húznom, aztán átadom majd én is a stafétát. Akkor aztán jöhetnek ezek a fiatalok.

– Szevasz, Bandikám. Sokat gondolkodok rád, amikor a múlton járatom az agyam. Derék gyerek voltál s az is maradtál. Ti meg fiatalok becsülnétek meg a főnököket, és amit csak lehet, tanuljatok el tőle. Van mit. Képezzétek magatokat, hiszen a tiétek a jövő.

Bakai őrnagy kifizette a fogyasztást, majd a presszó előtt a Köröndön elváltak. Az öregek sétálgatva elindultak a Hősök tere felé, Bakai őrnagy a két beosztottjával pedig a belváros irányába.

UNALOMÚZÓ CSEVEGÉS BIZTOSÍTÁSBAN

Amikor Brezsnyev elvtárs az 1970-es évek elején egyszer nyáridőben Budapesten járt, az állambiztonsági szolgálat egyik legfontosabb feladata a látogatás zavartalan lebonyolításának biztosítása volt. Egykori államvédelmi tisztek mesélték, hogy az volt talán minden idők legnagyobb magyarországi biztosítása, amikor hajdanán Tito látogatta meg országunkat. Tito előbb elvtárs volt, később láncos kutya lett, utóbb ismét elvtársá vált. Az államvédelmi állomány minden tagja, aki csak hadra fogható volt, ekkor be volt vetve. Amerre a kocsi-konvoj elhaladt, szinte karnyújtásnyira álltak egymástól a civil ruhás államvédelmi tisztek. Később persze, miként változtak az idők, változtak a helyzetek, s változtak a szokások, az elvárások is. Így Brezsnyev elvtárs esetében már nem kellett olyan sűrűn sorakozni az útvonal mellett az állambiztonsági tiszteknek, már kissé lazábbra vehették ezt a szakmájukhoz, az operatív munkájukhoz egyáltalán nem köthető, s nem is nagyon kedvelt szolgálatot.

Az említett brezsnyevi látogatás alkalmával valamiért úgy alakultak a közlekedési viszonyok a fővárosban – talán hídfelújítás, talán más miatt? –, hogy a budai szálláshelyről mindig a Hegyalja út és Erzsébet híd útvonalon autóztatták át a nagyra becsült vendéget a pesti oldalra és vissza. A látogatás utolsó napja vasárnapra esett. Az előzetesen összeállított program szerint a budai szálláshelyről a reggeli után lehozták Brezsnyev elvtársat egy utolsó megbeszélésre, Kádár elvtárshoz a Pártközpontba. Amikor ez a program befejeződött, visszavitték a szállásra. Búcsúebédre ismét lehozták, ami viszont a Parlamentben volt. Az ebéd után újból visszavitték a szállásra. Délután, olyan három-félnegy körül megint lehozták, de ekkor már végleg, s vitték ki nagy rendőri felvezetéssel és fehér sisakos motoros ékkel a Ferihegyi repülőtérre, mert utazott el a kedves vendég, s a magyar népnek állítólagos nagy barátja, haza a Szovjetunióba.

Éppen ezért azokat az operatív biztosítókat, akik a budai szálláshely és a Jászai Mari tér, illetve másodszor a Kossuth tér közötti útvonalat biztosították egy-egy elvonulás után nem váltották le, hanem végig, szinte egész nap, ott hagyták. Ezek folyamatosan egyazon felállítási helyen tartózkodtak párosával.

A Hegyalja út és a Sándor utca kereszteződésénél az egyenruhás rendőrök mellett, de azokkal nem is érintkezve, két civil ruhás állambiztonsági tiszt mülatta az időt azokkal a rövid biztosításokkal megszakítva, amikor a konvoj elhaladt mellettük-előttük. Az egyikük, az idősebb, a biztosítási feladatokban tapasztaltabb, Szakcsi Béla százados, belső elhárító tiszt volt. A biztosítások szervezői, felelősei és végrehajtói általában belső elhárítók voltak, melléjük voltak beosztva az egyéb szolgálati ágaktól kiségitők. Szükségmegoldásként ebben az esetben a belső elhárító százados mellé Bartha Zoltán főhadnagy kémelhárító operatív tiszt volt vezényelve. Mindketten a budapesti állambiztonsági szervnél szolgáltak, szegről-végről ismerték egymást.

Amikor az egyenruhások mozgolódtak, mert az ott álldogáló URH-s kocsi rádióján értesítést kaptak, hogy jön a konvoj, majd megérkezett egy úgynevezett záró kocsi, vagyis egy kék megkülönböztető lámpáját erősen villogtató rendőrségi autó elhaladt az útvonalon, jelezvén, hogy most aztán semmiféle – sem gépkocsi, sem gyalogos – keresztirányú közlekedés pedig ezek után ne legyen, a két operatív biztosító is felcíhelődött és kiállt a járdára, figyelte a környéket. Amikor elvonultak a hatalmas fekete autók, ismét jött egy villogó rendőrségi kocsi, az meg azt jelezte, hogy mostantól ismét mehet a forgalom, az operatív tisztek visszaültek a közeli domboldalon egy padra és beszélgetéssel múltatták az időt.

– *Nem tudod, hogy lejjebb, az Erzsébet híd innenső oldalánál kik lehetnek? – kérdezte Szakcsi százados.*

– *Csak annyit hallottam, hogy tőlünk talán a Tarnai Ernő, de hogy tőletek ki, azt nem tudom. Na, azok jól kikapták ezt a napot. Egyik oldalon az nagy marha kő támfal, másikon az úttest a nagy forgalommal, ott még leülni sem tudnak.*

– *Elegük lesz késő délutánig, mire kimondják a lelépést. Melyik az a Tarnai? Csak nem az, amelyik mindig olyan fancsali képet vág, mint akinek nem jutott dinnyeföld? Az már nem is éppen fiatal. Elege lesz az egész napos álldogálástól.*

– *Jól mondod. Az a Tarnai. Hát bizony legfeljebb a hegy oldalát támaszthatják, leülni azt nem igen tudnak. Pedig rendes ember ám az Ernő. Szegény, a hányatott sorsa miatt olyan kigyógyíthatatlan fancsali.*

– *Pedig egyszer azt mesélte a Madách téri Ablakos krimóban, hogy ő Kádár elvtárral sétálgatott. Igaz lenne, vagy csak linkelt egy hatalmasat? Miért nem tesz érte Jani-bácsi, ha már együtt sétálgattak.*

– *Hát ez elég hosszú történet.*

– *Nem baj. Most van időnk. Elmondhatod.*

– *De te, melyik az az ablakos krimó?*

– *Amelyik a hatalmas téglaburkolatú házak egyikének a földszintjén van. Sarkon van, és mind a kétoldali fala csupa üveg, így az arra járóelők kíválóan láthatják a bent handabandázó idült alkoholista társaságot, köztük bizony időnként néhány beseggel belügyes elvtársat is.*

– *Tudom már melyik az. Mocskos, lepusztult egy krimó.*

– *Na, de mi van ezzel az Ernővel?*

– *Az úgy kezdődött, hogy Tarnai Ernő félárva gyerekként nevelkedett egy kis faluban, ha jól tudom talán Szekszárd környékén. A nagyszülőktől örökölt ócska házikójukon kívül nem volt semmijük, az anyja megesett uradalmi cseléd lány volt. Ernőt is amint lehetett munkára fogták, még a hat elemi se járta ki mind. Amikor néhány évvel a háború után katonasorba került, az államvédelmi belső karhatalomhoz hívták be. Úgy gondolták, hogy ágrólszakadtsága, csórósága garancia a megbízhatóságára, meg arra is, hogy a burzsujokat, és a múlt rendszer híveit kellőképpen gyűlöli. Előbb elküldték tisztesiskolára, utána meg tiszthelyettes iskolára. Amikor elérkezett a leszerelés ideje, Tarnai Ernő sorállományú államvédelmi őrmester volt.*

– *Mi lett a leszerelés után?*

– Ugyanaz, ami addig volt, mert nem szerelt le, hanem kérelmére hivatásos állományba vették. Akkoriban került a büntetés végrehajtás, most már nem tudom, hogy csak részben, vagy egészben az ÁVO-hoz. Tarnai Ernő is egy börtönhöz, vagy fegyházhoz került, smasszer lett. Úgy hozta a sors, hogy pont oda került, ahol az 1950-es évek elején, elítélése után Kádár elvtárs is raboskodott. De Kádárt nem a többi rabokkal vitték sétálni, hanem egyedül. Mivel azonban rab egyedül nem sétálhatott, hát beosztották mellé állandó sétapartner fegyőrnek Tarnai Ernőt. Így történt, hogy az Ernő egy időben együtt sétálgatott Kádár elvtárral. Ezzel szokott néhány fröccs után dicsekedni, de részleteket soha nem említ.

– Utóbb az Öreg bosszulta vagy díjazta ezt a sétáltatást?

– Egyiket sem. Jani-bácsi már régen elfelejtette, hogy ki sétálgatott vele, az Ernő meg nem egy törleszkedő fajta, aki ilyenből előnyt próbálna kiügyeskedni. Meg aztán, nem is biztos, hogy előny lenne. De az Öreg sem a kegyeskedésről-jutalmazgatásról híres. Még a saját mostohafiát, a Mari néni első házasságából származó Gábort sem rakta be semmi jó állásba, hosszú-hosszú időn át rendőr tiszthelyettesként szolgált.

– Végül, hogy került hozzátok, hogyan lett kémelhárító ez a Tarnai.

– Az, hogy kémelhárító, az bizony erős túlzás, mert még az életében kémet közelről nem látott, az operatív munkát meg ugatja. Amikor Kádárt rehabilitálták, majrészott az Ernő rendesen, de idővel megnyugodott, látva, hogy senki sem törődik vele. Amikor kitört az ellenforradalom, szélnak eresztették a rabokat, az üres cellákba meg az őrizetbe vett államvédelmi tiszteket helyezték el, megóvando őket a lincseléstől. Jól elvoltak az államvédelmis őrszemélyzet, meg az államvédelmis biztonsági őrzetesekek egymással. November 4.-e után egy ideig még a börtönbe volt, majd az újabb átszervezés során átment a Gyorskocsi utcába, ahol meg az állambiztonsági vizsgálat működött és ott lett fogdaőr. Nem sok idő múlva beiskolázták a Rendőrtiszti Akadémia állambiztonsági szakára. Nagy nehezen elvégezte. Azt mindenki elvégezte. Úgy csinálták, hogy azt mindenki elvégezze. A diplomával visszakerült Ernő a Gyorskocsi utcába. Igen ám, de tiszti rendfokozattal fogdaőr nem lehetett, a fogdaőrség vezetői állományában nem volt üresedés, hát szükségmegoldásként az eligazítóba helyezték.

– Az mi volt?

– A bejárat mellett volt egy kis várakozó helyiség. Oda érkeztek az ügyvédek, az idézett tanúk, beszélőre az őrzetesekek hozzátartozói, meg akinek még ott dolga volt. Egy kis üvegkalitkában üldögélt Tarnai Ernő és töltögette ki a belépőket, írogatta be egy nagy könyvbe az érkezőket, telefonált az előadónak, hogy jöjjenek le, mert idézettük érkezett, miegymás. Odahelyezték Ernőt, majd ott is ragadt.

– Nem lehetett valami nagy élvezet ez a melő.

– Nagy élvezet nem volt, de mégis tiszt volt, tiszti fizetésért, más volt azért ott üldögélni, mint éjjel-nappal szolgálatban az őrzetesekekkel civakodni. Közben meg-nőszült, jött egy gyerkőc, hozzá egy szolgálati lakás.

– Miféle vett el, cégbelit?

– Cégbelit hát, egy gépirónőt, aki tisztfeleség akart lenni. Ráakaszkodott a nő az Ernőre, akinek ilyen ügyekben addig sem volt s utána sem lett valami nagy a tapaszt-

talata. Hát elvette az elvtársnőt. Mit csinálhatott, hiszen útban volt a gyerek, meg ehhez így különleges vizsgálódás sem kellett. Belügyes a belüggyessel házasodhatott ellenőrzési procedúra nélkül. Sőt kapott egy szolgálati lakást is hamarosan.

– Egyenesbe került az élete.

– Került volna, ha a rüfke nem sokkal a gyerek megszületés után ki nem rúgta volna a lakásból is meg az életéből is az Ernőt. Egy összeakaszkodás után tán még azt is a pofájába vágta az Ernőnek, hogy a gyereket se ő csinálta.

– Mi lett ezzel a szerencsétlennel?

– Ment albérletbe és amilyen hülye volt, fizette a gyerektartást, mert hát a gyerek azért az ő nevéen volt, meg úgy gondolta, hogy az övé, szerette is, remélte, hogy a volt asszonya csak hergelni akarta azzal, hogy nem ő csinálta.

– Miként került hozzátok?

– Az meg úgy történt, hogy addig üldögélt Tarnai Ernő az üvegezett kalitkában, amíg annyi év eltelt rajta, hogy őrnagyi rendfokozatba lépett. Akkoriban még jóval kevesebb volt a rendfokozati várakozási idő, mint mostanság. Főtiszt meg mégsem töltögethetett ki beléptető cédulákat. Próbáltak valami más beosztást keresni neki. Mivel állambiztonsági szakon végzett a Rendőrtiszti Akadémián, s nálunk a kémelhárításon volt egy szabad, betöltetlen státus, hát odahelyezték. Sok hasznát nem veszszük, adminisztrációs munkát végez, na és be van szegény osztva majdnem minden biztosításba. A szolgálati helyével meg volna elégedve, de a sorsa az nyomorúságos.

– Miért? Mi baja van?

– A baja az elkíséri mind a mai napig, de talán már örökre. Amikor a volt asszony kipaterolta a lakásból, éveken át albérletből albérletbe költözött. Amikor a vidéken élő anyja már nyugdíjas lett, kellett vele kezdeni valamit. A pár száz forintos termelészövetkezeti nyugdíjból képtelen volt megélni, az Ernő egyetlen gyerekeként az albérlet mellett nem nagyon tudta segíteni, főleg a levont gyerektartás mellett. Eladták hát a vidéki házat a nagy portával és vettek egy sokkal kisebbet, aprócska telken, Rákospalotán, a város legszélső utcájának legvégén. Egy ócska, lepusztult házikó volt, amit az Ernő úgy-ahogy rendbe hozott. Egy kis szoba, egy konyha és egy kamra volt az egész építmény, ivóvíz az utcán a sarki kútnál, onnan hordták kannában. Az udvarban egy ihatatlan vizű kerek kút szolgált mosdáshoz és mosáshoz. A kert legvégében, egy fa bodegában a pottyantós klozet. A fürdőszoba egy lavór a konyhai hokedlin. A konyhát egy sparhelt, a szobácskát egy ócska vaskályha fűtötte. A legközelebbi buszmegálló volt vagy egy jó félórányi gyalogút. Hát itt élt, és él a mai napig Tarnai Ernő állambiztonsági őrnagy az idős anyjával. A fizetése annyi, hogy abból, ha két élete lenne, akkor sem kuporgathatna össze egy tisztességes lakásra valót. Kért már többször egy kis szolgálati lakást, de a kérelmét rendre elutasították. Mindig azzal, hogy már egyszer kapott egy szolgálati lakást, kétszer nem jár. Neki nem jár. A vezető elvtársak, ha lelakják a szolgálati többszobás budai lakásukat s tapétáztatni, vagy mázoltatni kellene, inkább szereznek maguknak egy újat. De az Ernő nem vezető elvtárs. Ő csak egy kis beosztott, egy megtűrt ember, aki legfeljebb arra képes, hogy a disszidáltak nyilvántartásba vételével bibelődjön.

– Akkor együtt dolgozhatott az Őze Gáborral, akit néhány éve áthelyeztek hozzánk az ifjúsági alosztályra.

– Együtt dolgoztak, tényleg, hiszen az Őze Gabi taníttatta be az Ernőt, mert az már régebben ott volt azon a területen. Na, de menjünk a helyünkre, mert a zsernyákok mozgolódnak, lehet, hogy jön a konvoj.

Tényleg jött a nagy fekete kocsi. Pillanatokba telt s már el is suhantak az Erzsébet híd irányába a Mercedesek. A két biztosító állambiztonsági tiszt visszaballagott a padhoz. Ismét leültek s folytatták a beszélgetést.

– Te, ennek az Őzének is volt valami balhéja, ami után áthelyezték hozzánk. Piázott a koma?

– Dehogy! Az soha az életben nem ivott. A Gabit más miatt buggyant meg. Az okoskodása, tudálékossága buggyantotta meg.

– Úgy látom én is, hogy észbelileg sincs nagyon eleresztve.

– Hát nincs! De miért is lenne? Előzőleg kormányőr volt. Azokról meg köztudott, hogy a belügyben tán a legkorlátoltabb társaság.

– Nem is tudtam, hogy kormányőr is volt. Akkor már érthető a sok bénázása. De hogy került akkor hozzátok?

– A Gabi magas, jóképű, villogó fogsorú, tényleg dekoratív srác volt. Már a katonaságnál kinézték a toborzók kormányőrnek. Neki meg nem volt semmiféle szakmája, mehetett volna segédmunkásnak, ezért úgy gondolta, hogy kipróbálja a kormányőrködést. Igent mondott.

– Szóval, ahogy leszerelt, egyből kormányőr lett?

– Az lett. Csinos egyenruhában büszkén álldogált, hol a belügyi épületek valamelyikénél, hol a parlamentnél, máskor a pártközpontnál.

– Testőre is lett valami görénak.

– Az nem lett, ahhoz nem értett. Objektumi őr volt. Tetszett is neki. Az álldogálást kibírta, a bámészkodást különben is kedvelte, a munkába meg közben nem kellett beleszakadnia. A pénz is elég volt, amíg egyedül volt. A bajok akkor kezdődtek, amikor megnősült és már volt két gyereke, de még mindig albérletben laktak Kispesten egy öreg mama kétszobás lakásának egyik szobájában négyen.

– Ő nem kért, vagy nem kapott szolgálati lakást?

– Kért, de nem kapott, mert akkor is voltak már különféle zűrös ügyei nőkkal kapcsolatban. Volt, amelyikért fegyelmet is nyakába akasztottak. Soha nem fért a bőrében. Egy idő után a főnöke el is határozta, hogy megszabadul tőle.

– Áthelyezték?

– Áthelyezni nem lehetett, mert nem nagyon volt hova. Legfőlegbb közrendvédelmi rendőr lehetett volna, a jóval magasabb kormányőri fizetése miatt azonban oda nem kerülhetett a bérfeszültség előidézése miatt. Az illetményéhez nem akartak nyúlni, már csak a családra, a gyerekekre tekintettel sem. Ezért inkább beiskolázták a Rendőrtiszti Akadémia nappali tagozatára. Úgy gondolták a főnökei, hogy a két év távolléte alatt, majd kitalálnak valamit, hogy hova tegyék.

– Persze ő is elvégezte az akadémiát.

– El hát. Mégpedig állambiztonsági szakon, úgy, mint a Tarnai Ernő.

– Ment vissza kormányőrnek?

– Ment volna, de közölték vele, hogy nekik nem kell. Nincs szabad tiszti státus, tisztként meg mégsem álldogálhat valamelyik kapuban. Másra meg nem jó. Máshoz nem ért. Helyet kerestek neki is és nálunk találtak. A disszidens vonalra került néhány évvel a Tarnai Ernő előtt. Így aztán hadnagyként ő taníttatta be a teendőkre az utóbb odakerült őrnagyot, az Ernőt.

– A balhéi elmaradtak?

– A korábbiak el. Mivel a híre megelőzte a Gábort, ezért a helyi állambiztonsági nagyfőnök megérkezésekor magához hívatta Őze hadnagyot. Határozott hangon közölte vele, hogy ha a legkisebb jelét látja vagy hallja annak, hogy főkapitánysági, de még inkább, ha állambiztonsági elvtársnők körül sompolyog, úgy kivágja a szolgálatól, hogy mehet vissza a falujába a termelészövetkezeti istállót ganézni.

– Hatott a figyelmeztetés?

– Úgy tűnt, hogy igen, bár más természetű gondok azért előfordultak a Gáborral.

– Mifélek?

– Ez a szerencsétlen talán az akadémiai tanulmányai során filozófiából nem jegyzett mást meg, mint azt, hogy „a lét határozza meg a tudatot”. Amikor a saját nyomorúságos lakáshelyzete szóba került, azonnal ezzel „a lét határozza meg a tudatot” dumával jött elő. Egyszer a párttitkár megelégtelte Őze Gábor süketelését és megkérdezte tőle, hogy miként is gondolja ezt a marxista filozófiai tételt. A Gábor azt válaszolta, hogy ő ezt bizony nagyon is komolyan gondolja, mert hiszen ezt tanulta s jól meg is jegyezte. Erre a párttitkár rákérdezett: „Mond Őze elvtárs, milyen a te léted mostanság?” Az meg gondolkodás nélkül rávágta: „Szar, párttitkár elvtárs. Nagyon szar! Évek óta belügyi tiszt létemre nyomorgok a családommal egy albérleti szobába, negyed magammal tizenöt négyzetméteren”. Azonnal kapott a pofájára a felelőtlen kijelentésért. „Úgy! Ha tehát neked szar a léted, akkor olyan a kommunista tudatod is?” Szegény Gábor besétált a csapdába. Tudatosult benne viszont az, hogy az iménti ideológiai malőr után továbbra is csak reménytelenül várakozhat arra, hogy a belügytől szolgálati lakást kapjon. Sőt ezen túl még el is helyezték az akkori helyéről és ekkor került hozzátok.

– Érdekes, ezzel nem nagyon dicsekedett a hozzánk kerülésekor.

– Mert ezzel nem nagyon lehetett dicsekedni.

– Gyere, Zoli cihelődjünk, mert már megint mozgolódnak a zsaruk.

Jött is hamarosan az Erzsébet híd felől a villogó útlezáró rendőr kocsí. Nem sokkal utána méltóságteljesen suhantak a kék fénnel villogó fekete Mercedesek, a legnagyobb és legvédelettebben Brezsnyev elvtárssal. Amikor a konvoj elhaladt, újabb villogó kékfényes rendőrautó érkezett, utána pedig megindult a forgalom.

– Unalmas ez a biztosítás és az unalomtól, a semmittevéstől még fárasztó is, De ne szóljunk egy szót se, mert nincs se kánikula, se fogcsikorgató hideg s nem esik, s nem fúj. El vagyunk valahogy – kezdte a beszélgetést most Szakcsi Béla százados.

– Ez igaz, csak legalább ne vasárnap lenne. Ilyenkor hiányol a legjobban a család.

– Bizony engem is. De még mindig jobb nekünk, mint hajdanán Bakacsi őrnagyéknak az Operában.

– Ki volt az Bakacsi őrnagy és miért volt nekik rossz az Operába?

– Bakacsi Jóska néhány évvel ezelőtt ment el nyugdíjba. Még nem kellett volna neki menni, de a gyomrával betegeskedett, ezért leszálalékoltatta magát. Úgy gondolta jobb lesz neki otthon a nyugalomban, mint a szolgálatnál idegeskedni az állandó maceráktól.

– Régen volt már a Belügyben?

– Nagyon régen. Talán már a felszabadulás óta. Úgy emlékszem ő is még madzagos puskásként kezdte a pályafutását.

– Mi volt az, hogy madzagos puskás?

– A háború után, de nem is pont a háború után, hanem már a felszabadult területeken a szovjet elvtársak és a párt irányításával önkéntes alapon megbízható emberekből rendfenntartó egységeket alakítottak. Egyenruhájuk persze még nem volt, csupán egy karszalag jelezte a hivatalos mivoltukat, meg a fegyverzetük, többnyire egy puska. A harcok után szanaszét heverő fegyvereket gyűjtötték össze, ezekkel szerelték fel őket és lőszer is volt hozzájuk bőségesen. Igen ám, de a katona, amikor az összeomláskor eldobta a fegyverét, előbb a hord szíjat lecsatolta róla, mert az jó lehetett nadrágszíjnak vagy borotvakés fenő szíjnak. Az elesett katonák fegyvereiről meg a lakosság szedte le a szíjakat, bizonyára hasonló felhasználásra. Így az új rendfenntartó egységeknek olyan fegyvereik voltak, amelyiken nem volt hord szíj. Ezt pótolták ideiglenesen többszörösen összesodort madzaggal. Így lett a madzagos puska. Ha valaki madzagos puskával kezdte a szolgálatát, az azt jelentette, hogy a párt hívó szavára az első között lépett a demokrácia és a dolgozó nép szolgálatába. Érdem volt ez és egy ideig kiváltságos helyzetet teremtett, védelmet biztosított. A később ébredők, a taktikázók, a kivárák s helyezkedők, de egyben értelmesebbek és tanultabbak is ezt utóbb, a vezetői helyeket elfoglalva igyekeztek elhomályosítani.

– Szóval ilyen madzagos puskás volt a Bakacsi őrnagy is?

– Én úgy tudom, hogy ilyen volt, hiszen ő maga is mondogatta néha. De ezek mind a legalul, a járőrszolgálatnál, meg az objektumi őrszolgálatnál kezdték. Később néhányan átkerültek az ÁVO belső karhatalomhoz, majd a Dzszerinszkij iskola elvégzése után operatív területre. Így tiszték, operatív tiszték lettek belőlük. Bár akkor még igazi proletárdiktatúra volt, a munkásosztály vezette a társadalmat és ezért az operatív tiszték is sokkal inkább operatív munkásnak nevezték és neveztették magukat.

– De, hogy jön ide az Opera?

– Úgy, hogy akkoriban is gyakran be volt osztva az operatív állomány különféle biztosításokba. Pont úgy, mint most. Az ÁVH központ abban az időben a mostani Pártközpont helyén volt a Jászai Mari téren. Ott volt akkor Bakacsi József államvédelmi alhadnagy vagy már hadnagy. Nagy ünnepségre készült az ország apraja-nagyja. Rákosi elvtárs, népünk bölcs vezére, 60 éves lett. A Magyar Állami Operaházban nagy ünnepséget rendeztek.

– Azt kellett biztosítani?

– Azt bizony. De nem is akárhogyan. Összehívta az osztályvezető a beosztottait és közölte, hogy biztosítás lesz. Rákosi elvtárs születésnapjára ünnepséget kell biztosítani. Az osztálytól tíz főt kérnek a biztosításhoz, és ő most azokat küldi, akik kiérdemelték ezt az addigi munkájukkal és magatartásukkal, elvi szilárdságukkal. Hozzátette azt is, hogy a biztosításban résztvevő elvtársaknak ez egy életre szóló élményt fog jelenteni. Tekintsék hát megtiszteltetésnek, akár kitüntetésnek, hogy részt vehetnek benne. A megtiszteltetés Bakacsi Jóska is érintette. Közölte a főnök azt is, hogy az öltözék sötét öltöny, fehér ing nyakkendő és olyan fényesre suvickolt cipő, hogy a légy seggen csússzon rajta, ha netán rászállna. Ezen kívül mindenki frissen borotválkozzon, hajvágás céljából a borbélyt is keresse föl feltétlenül.

– Lehetett nagy készülődés.

– Volt is. A kijelöltek közül addig még senki sem járt az Operában. Még előadás sem. Azt sem nagyon tudták, hogy mi az opera. Csak azt tudták, hogy az valami nagyon úri dolog. Rákosi elvtárs születésnapja, meg nyilvánvalóan túltett minden operán. Ki is glancolta magát minden biztosításba beosztott államvédelmi operatív tiszt. Két órával a nagy esemény előtt már a helyszínen kellett lenniük. Nagy izgalommal várták, hogy láthassák a pompázatos ünnepséget és közelről népünk szeretett Rákosi elvtársát. Jött hamarosan a biztosítási parancsnoki törzsből egy államvédelmi alezredes. Kiadta az utasítást, hogy ők tízen kövessék. Mentek utána egy sötét folyosón, majd le a pincébe, ahol a kazánház volt és mellette egy nagy széntároló helyiség, félig töltve jó poros barnaszénnel, valami ócska lignittel. Az alezredes kiadta a parancsot: „Itt van öt lapát. Öten kezdjék el a szenet átlapátolni a tároló másik, üres oldalára, öten pedig a másik oldalon figyeljék éber szemekkel, hogy nem kerül-e át valami robbanó szerkezet. Figyeljenek nagyon, mert az a mocskos Tito, az imperializmus láncos kuttyója minden aljasságra képes. Amikor a felénél tartanak, cseréljenek, aki addig lapátolt az attól kezdve figyeljen, aki figyelt az lapátoljon. Úgy csinálják, hogy az ünnepség kezdete előtt fél órával végezzenek. Ha a szén közt lenne mégis valami gránát vagy ilyesmi, amit nem vesznek észre és felrobbanna, magukat még az éjjel falhoz állítják és kivégzik”.

Bakacsi Jóska és négy társa azonnal lapátot ragadott és eszeveszett lapátolásba kezdett. Szórták a poros szenet a figyelőkre, de úgy ám, hogy végül már azok sem, de a lapátolók sem láttak semmit akkora por keletkezett a széntárolóban. Mire készen lettek, úgy néztek ki a szénportól, hogy még egymást sem ismerték fel. A fehér ingekből feketék lettek, az öltönyökhöz vastagon állt a szénpor. Szerencsére a kazánházban volt egy fali csap, ahol a kezüket és az arcukat megmoshatták. Amikor készen voltak, közölte az alezredes, hogy jó munkát végeztek, ezért számukra lelépés van, egy hátsó ajtón eltávozhatnak, mehetnek haza. Nagy káromkodások közepette indultak el és akkor már egyikük sem bánta, hogy nem látta sem az Operaházat belülről, sem pedig közelről Rákosi elvtársat.

– Jól kitoltak szerencsétlenekkel.

– Ki bizony. De az akkor egy ilyen ésnélküli világ volt. Az egykori öreg ávósok sokat tudnának mesélni.

– Én azt hallottam, hogy este addig kellett dolgozniuk, amíg a főnökük bent volt, ha nem volt munka, akkor is bent kellett lenniük az operatív tiszteknek. A főnök meg addig nem mert hazamenni, amíg az ÁVH vezetője, Péter Gábor altábornagy bent volt az irodájában. Lesték az ablakát, hogy világos van-e még az altábornagyi irodában. Amíg világos volt, nem volt fájront. Ha elsötétült az ablak, mehetek haza, szüneteltethették az osztályharcot, feltéve, ha nem volt valami sürgős munka. A főnökök után mehetek a beosztottak is. Amikor ez Péter Gábornak tudomására jutott, állítólag megcsinálta néha, hogy égve hagyta az íróasztalán a lámpát, lelopakodott a garázsba és a lefüggönyözött autójával elment haza.

– Ilyeneket én is hallottam. Más világ volt az. Nehéz évek lehettek. Mégis az egykori öreg ávósok nosztalgizva sírják vissza azokat a szép ötvenes éveket.

– Te, jönnek már megint.

– Akkor ez lesz az utolsó menet, mert állítólag most már Ferihegyre megy a konvoj.

– Elég is volt reggel óta.

– Na, csak ne kiabáld el még a végét. Brezsnyev elvtárs már bőven Ukrajna fölött fog repülni, amikor még mi mindig itt fogunk rostokolni a nagy semmiért.

– Nem baj, de legalább szemet nem kell lapátolnunk.

– Még szerencse.

Úgy is lett. A konvoj utolsó elvonulása után még több mint egy óra telt el, amikor megérkezett az engedély a lelépésre. Jószerivel semmit sem csináltak, mégis fáradtan indultak haza.

NYUGDÍJAS TALÁLKOZÓ

Miként olyan sok más munkaterületen, az állambiztonsági szolgálatnál is előfordult időnként, hogy sort kerítettek nyugdíjas találkozók megtartására. Ilyenkor a volt, de csak a nyugállományba vonult állambiztonsági tiszteket – olyanokat is, akik még államvédelmi tisztek is voltak -, de már a békés nyugdíjas éveiket töltötték, meghívták az egykori, nyugdíjba vonulásuk előtti utolsó, szolgálati helyükre. Megvendégtették őket, de legfőképpen elbeszélgettek velük. A vendéglátók között voltak középkorúak, vagy már a nyugdíjukhoz közelítők, akik még együtt dolgoztak a vendégségbe érkezőkkel és voltak a fiatalabbak, akik már senkit nem ismertek az öreg bátyók közül.

Az állambiztonsági szolgálatoknál volt egy soha ki nem mondott célja is ezeknek a nyugdíjas találkozóknak. Azért is ápolgatni kellett a kapcsolatot a volt elvtársi munkatársakkal, hajdani államvédelmi, vagy későbbi állambiztonsági operatív tisztekkel, mert előfordulhatott, hogy akár rájuk, vagy a lakásukra, netén hétvégi házacskaikra az állambiztonsági konspirációs munka során szükség lehet. Csak más volt odamenni egy hajdani kollegához, hogy „te elvtárs kellene a kéglid egy éjszakára bázislakásnak egy akciónkhoz, oldjuk már meg valahogy”, ha vele rendszeresen ápolták a kapcsolatot, mint egy olyanhoz, akire a nyugdíjba vonulása óta rá se néztek. Ezért került sor évenként, netán kétevenként, de előfordulhatott, hogy egy kicsit ritkábban, a nyugdíjas találkozókra, amikor meghitt környezetben rászántak az öregekre néhány órácskát.

Amikor Robicsek őrnagy nappali tagozaton elvégezte az MSZMP Politikai Főiskolát, a felsőbb állambiztonsági vezetés nagy problémával találta magát szemben. Mit csináljanak a KISZ-ben is, meg az MSZMP-ben is igen remek munkát végző, szakmailag azonban az átlagba nagyon is bele simuló főoperatív tiszttel, akit már korábban is kádertartaléknak tekintettek, hiszen azért iskolázták be az akkori legmagasabb szintűnek tartott politikai iskolába. Most meg itt van, elvégezte, és nincs hova tenni, nincs üres hely, ami a politikai képzettségének megfelelő lenne. Volt ugyan egy haláleset miatt megüresedett osztályvezetői állás, ami éppen jó is lenne neki, de arra meghajtott két igen megbecsült önjelölt elvtárs, akik mind a ketten ott helyben dolgoztak, tehát minden kívülről jövővel szemben helyzeti előnyben voltak. Így kellett volna valamelyiket közülük kinevezni. Az egyik fiatalabb volt, igen magas szintű szakmai patrónusokkal a háta mögött, helyesebben a felesége háta mögött, a másik pedig idősebb, aki viszont pártvonalon futott, de nagyon, és a kapcsolati láncolata révén szintén igen befolyásos elvtársak tartották rajta a szemüket. Hónapokon át tartott ez a versenyfutás a hön áhított osztályvezetői karosszék elnyeréséért, megszerzéséért. Akadályfutás volt ám ez a javából, hiszen hol az egyik épített gátat a másik elé, hol a másik az egyik elé. A viaskodásuk egyre durvább volt, egyre aljasabbá, mocskosabbá vált, a kölcsönös feljelentgetések során egymás magánéletét és kifürkészett sötét üzelmeit sem kímélték. Végül kölcsönösen úgy lejáratták egymást, hogy már egyi-

kük sem volt kinevezhető a megüresedett helyre osztályvezetőnek. Megnyílt az út egy kívülről odavihető kádernek, s ez lett Robicsek elvtárs. Szakmailag ugyan nem a legtökéletesebb választás volt, de politikailag kiválónak tartották. Ki is nevezték, sőt soron kívül alezredesnek is előléptették. Hamarosan, újratapétázás, mázolás és bútorcsere után el is foglalhatta az osztályvezetői irodát. Természetesen minden bútort máshova helyeztetett, elsősorban a hatalmas íróasztalt és az osztályvezetői karosszéket, mint az elhunyt előd idejében volt. Nem akart naphosszat egy halott helyén üldögélni. Az addigi egyszerű falióra helyett álló ingaóra került a sarokba. Igen hiú ember lévén, díszes keretben tükröt szereltetett az íróasztallal szemközt falra. Csak föl kellett emelni a tekintetét és máris láthatta magát a tükörben büszke és önelégült osztályvezetői valóságában.

Abban az időben, ha egy új káder elvtárs vezető beosztásba került, székfoglaló beszédet illet mondanía, aminek általában megvolt az egymástól eltanult sablon-szövege, lényege. Ez megközelítően így hangzott: *„Ami eddig volt az részben vagy egészben hibás, az nem jó, annak a fenntartása tűrhetetlen, majd én most megmutatom, hogy mit s hogyan kell csinálni.”* A hallgatóság ebből rendszerint azt érthette ki, hogy mindenki hülye, csak ő, az éppen bemutatkozó új vezető nem, ő lesz az, aki azon a szakterületen most pedig megváltja a világot. Mind-mind ócsárolta az elődjét és a legkedvezőbb színben igyekezett bemutatni önmagát. Majd következett a semmitmondó, de igen határozott intézkedések sora, mint pl. az olyanok, hogy a beosztottaknak, de a vezetőknek is állandóan fejleszteni kell az ideológiai és politikai képzettségét, növelni az elvi szilárdságát, ezért nem lehet olyan, aki valamilyen szervezett politikai-ideológiai képzési formában nem vesz részt, ha másban nem, a pártsemináriumok valamelyikében. Az *„új seprű jól seper”* megmutatkozott abban is, hogy megtiltotta az osztályon mindenkinek munkaidő alatt, a munka helyett, az újság olvasást, kivéve természetesen a párt lapját, a Népszabadságot és a mindenki által kötelezően előfizetett Szovjetunó című folyóiratot. Ettől kezdve munkaidőben a Népsportot Népszabadságba *„csomagolva”* olvasták a beosztott elvtársak. Az ilyen és hasonló ötletekből s utasításokból ki nem fogyott Robicsek elvtárs, majd ezek között adta parancsba, hogy márpedig soron kívül nyugdíjas találkozót kell tartani.

A kijelölt elvtársak hozzá is láttak a szervezéshez és a meghívandók összeírásához és kiértékeléséhez. A találkozó napján délután négy óra előtt már gyülekezni kezdtek a nyugdíjas elvtársak, az *„öregek”*, a belügyes épület előtt, mind ünnep-lő ruhába öltözve, némelyikük még a kitüntetéseit is kitűzte. A kaputól felkísérték őket egy nagyterembe és ott helyet foglaltattak velük az első sorokban, ahogyan az illet. Mögöttük azok üldögéltek, akik valamennyire ismerték őket, hiszen volt idő, amikor még együtt dolgoztak. Ezek mögött pedig a fiatal tisztek terpeszkedtek, akik már mind azután kerültek a szolgálathoz, miután az *„öregek”* elvonultak nyugállo-mányba. A várakozáskor szinte mindenki csak a saját korosztályával beszélgetett. A nyugdíjasok is örültek egymásnak, hiszen ezen kívül nem nagyon találkoztak, leg-feljebb a belügyes orvosi rendelőben, vagy a belügyes kórházban súlyosabb nyava-lya esetében.

Amikor már mindenki együtt volt, kinyílt az ajtó és méltóságteljesen bevonult rajta az osztály vezetői állománya a politikai funkcionáriusokkal kiegészülve.

Természetesen legelől menetelt Robicsek alezredes elvtárs, az osztály nemrégén kinevezett vezetője, akit, mivel új főnök lévén, egyetlen *„öreg”* sem ismert. Magabiztosan, sőt beosztására és rendfokozatára büszkén vonult, és mint mindig ez alkalom-mal is irigylésre méltó eleganciával. Látszott rajta, hogy lubickol az örömben, hiszen minden figyelmes szempár őt, az ő utánozhatatlan vonulását követi. Robicsek elvtárs felülmúlhatatlan pozőr volt. Ezt valószínűleg nem tanulta, mert hiszen erre születni kellett. Ő pedig erre született, s erre vágyott egész életében, meg arra, hogy minél magasabbra ügyeskedje fel magát, minél fontosabb emberek társaságába bekerül-jön. Legmerészebb álma az volt, hogy egyszer tábornok lehessen és egyenruhában a piros sávós nadrágban feszíthessen.

Második volt a sorban Rókás őrnagy elvtárs, az MSZMP alapszervezet titkára. Nem volt túlzottan megnyerő külsejű ember. Már erősen megkopaszodott hajdan lángoló vörös kobakja, orcáját a megszámlálhatatlan szeplő és az erősen kampós orr inkább csúfította, mint díszítette. Rozoga, karikalábú ember volt, aki billegve balla-gott a délceg Robicsek alezredes után. Rókás őrnagy korábban már több helyen volt különféle középvezető beosztásokban és szinte mindenhol valamilyen balhéja miatt küldték, vagy menekítették el. A visszatérő botrányos nőügyei, vagyis inkább csak ilyen irányú merész, önmagát túlértékelt próbálkozásai és csúfos kudarcai miatt szakmai vezető már nem lehetett, ezért pártvonalra terelték, így lett belőle párttit-kár.

Majd következett a menetben a három alosztályvezető. Legelől Ormándi alezre-des, az egyik említett önjelölt osztályvezető. Apró kis ember volt, de amilyen kicsi volt, olyan nagy piás. Korábban hosszú ideig ő volt a párttitkár. Azok közé tartozott, akik az ÁVO-nál, vagy az ÁVH-nál kezdték a szakmát. Piás körökben Ormándi elv-társnak igen sok irigye volt. Olyan apró termetű volt, hogy sokak szerint az Úttörő Áruházban vásárolta ruhaneműit és cipellőit, amelyek viszont államilag erősen tá-mogatott termékek voltak akkoriban, így a ruhapénzéből a többiek-nél tetemesebb összeg maradt nála a piálásra. Az aprócska embert követte a szép száll Ferencsik százados, a vetélytárs, aki szintén osztályvezető akart lenni. Ahogy ott lépdelt a kis részeges után legszívesebben rüsztre vette volna, mint egy tanyasi bekötő úton, va-lami napon száradt lócitromot. Utolsóelőtti volt a sorban Pécsi őrnagy, a harmadik alosztály vezetője. Csendes hallgató, elhallgató ember volt Pécsi elvtárs. Bőségesen volt elhallgatni valója a rendezetlen magánélete miatt. Suttogták róla, hogy az igen sokat betegeskedő feleségét kímélendő, az asszonya egyedül élő lánytestvérével volt hosszantartó viszonya, a hitese feleség kényszerű tudomásulvételével, egyazon fedél alatt, gyakorta ugyanabban a szobában. A bevonulók sorát a KISZ alapszervezet tit-kára Hardy elvtárs zárta, akit csörtetése-törtetése miatt mindenki csak Imperialként emlegetett. Magas, robosztus ifjú ember volt ez a Hardy elvtárs, aki már a szolgálathoz kerülésekor mindenkit le akart körözni. Ennek érdekében, hogy a szakmai és politikai munkára minél több ideje maradjon, a folyosókon csak futva volt hajlandó

közlekedni. Miután néhány embert a folyosók kereszteződésénél sikeresen felöklelt, figyelmeztették, hogy a lendületből legalább az épületen belül vegyen vissza. Erre ígéretet tett, de soha nem tartotta be. Vitte, hajtotta előre az ifjúkommunista lendület. Egyszer aztán történt valami, ami véglegesen eltántorította a rohángálástól. Az egyes folyosó szakaszokat kétszárnyú, részben üvegezett lengőajtók választották el egymástól. Ezek általában és állandóan tárva-nyitva voltak, vagy ha nem, egy könnyed kézmozdulattal nyithatók. Amikor Hardy elvtárs egy ilyen ajtóhoz érkezett, futás közben csak lökött egyet rajta és jószerivel fékezés nélkül átszáguldhatott az akadályon. Amire pedig soha nem volt példa, és ezért okkal gyanakodtak többen a szándékosságra, egyszer egy ilyen ajtót, nem is túl messze Hardy elvtárs irodájától, riglire zárt valaki. S jött Hardy elvtárs megállíthatatlan bolsevik lendülettel és teljes erejével, fejével kissé előredőlve neki az ajtónak. A rigli viszont ellenállt. A KISZ titkári becses fej és kisportolt felsőtest pedig bele az üvegtáblába. Hatalmas üvegcsörömpölés riasztotta fel a környező irodák délutáni csendjében munkát imitáló bóbiskolókat. Kirohanna meglátták az összekaszabolt ifjúkommunistát, körülötte csupa vér az ajtó, a kövezet, de még a falakra is jutott színezék. Hardy elvtársat úgy-ahogy a helyi orvosi rendelő asszisztense bekötözte és egy kocsival rohantak vele a BM Korvin Ottó elvtársról elnevezett rendelőintézetének sebészeti szakrendelésére, ahol sikeresen összestoppolták. Ebből az esetből azonban tanult a nagylendületű Hardy elvtárs és soha többé nem futkározott. Most is csak ott ballagott csendben a sor legvégén.

A bevonuláskor az „öregék” mind felálltak, kifejezván tiszteletüket a vezetőség irányába, ahogy azt régen megszokták. Hátról a fiatalok csak beszélgettek, röhögcséltek tovább, rá se hederítettek a bevonulókra. Látna azonban az elől állókat, végül kénytelen-kelletlen mindenki fölállt. A vezetőség helyet foglalt az emelvényen. Először a párttitkár emelkedett szólásra. Megnyitotta a nyugdíjas találkozózt és pártszéren üdvözölte a megjelenteket. Majd átadta a szót Robicsek alezredes osztályvezető elvtársnak. Az pedig hozzálátott, hogy felolvassa a papírra vetett magasröptű gondolatait. Nyomta a süket dumát, ahogy az MSZMP Politikai Főiskolán megtanulta. A szakmai munkáról konspirációs okokból csak nagy általánosságokban beszélt, kihangsúlyozva, hogy most került az osztály olyan helyzetbe, hogy kiváló vezetéssel a korábbi eredményeket messze túlszárnyalva teljesítették az éves operatív terveiket. Természetesen a belpolitikai és külpolitikai helyzet értékelése sem maradhatott el, amelyek ugyebár nagyon nagy hatással vannak az állambiztonsági munka egészére, így a kémelhárítás tevékenységére is. A belpolitikai helyzet is bonyolult, mert mindenféle ellenzékiekieskedő csoportcskák támadják a munkásosztály hatalmát, nyilvánvalóan imperialista rásegítéssel, ugyanakkor pedig a gazdasági érdek, meg a békés egymás mellett élés megköveteli az elnézőbb politikai hozzáállást. De azért az osztályharcot és a békéért folytatott harcot sem adhatjuk fel, hiszen a Szovjetunió éppen most hősi harcot vív az afgán nép felszabadításáért, meg a lengyel elvtársak is nemrégiben sikeresen visszaverték az ellenforradalmi lázadást.

Robicsek elvtárs beszédét nagy taps követte, amire a példát az emelvényen ülők szolgáltatták és éles szemvillanásokkal az állományt is erre ösztökölték s vezényelték.

A stréberek még föl is ugráltak a helyükről, úgy tapsoltak nagy lelkesen, lássa csak Robicsek elvtárs a teljes egyetértésüket.

Úgy illett, hogy a meghívott „öregék” közül is valaki felszólaljon. Bradács elvtárs, a nyugállományú alezredes, aki már bőven túl volt a hetvenedik évén s régen, nagyon régen alosztályvezető volt azon az elhárítási területen, vállalkozott erre a feladatra. Az „öregék” úgy gondolták mégis csak az a jó, ha egy volt vezető szólal meg a nevükben, annak mégiscsak van némi súlya, tekintélye. Az öreg alezredes az első sor legszélén ült. Felcihelődött, begombolta az ünneplő zakóját, ahogy illett, majd kiállt az oldalfal mellé és csinált egy vánszorgó jobbraátot. Így megadta a tisztelet mindenkinek, aki a teremben volt, nem fordított hátat senkinek. Úgy történt, mint a régi-régi taggyűléseken, vagy állománygyűléseken. A hozzászólók akkor is kiálltak oldalvást. Legelőször is megköszönte a nyugdíjas elvtársak nevében a meghívást. Mint mondta, nagyon hálásak Robáncsik elvtársnak a vendéglátásért. Robicsek alezredes rága eközben a szája szélét mérgében, hogy ez a vén hülye Robáncsikot csinált belőle. A továbbiakból hamarosan kiderült, hogy Bradács bátyó igencsak elmaradt a napi politikai események nyomon követése terén. S ez tényleg így is volt. Az öreg egykori elhárító alosztályvezető már csak az unokáinak, meg még inkább a galambjainak élt. A televízióban csak a focimeccseket nézte meg, újságot már évtizede is elmúlt, hogy a kezébe vett, a kerületi pártalapszervezet gyűléseit is végigszundikálta. Most meg szónoklatba kezdett, a nyugdíjas találkozó előtt a többektől összeszedett és lefirkantott vélemények alapján.

– Kedves elvtársak és elvtársnők! Vagyis hát inkább elvtársnők és elvtársak! Nagyon büszkék vagyunk arra, amit itten hallottunk a Robáncsik elvtárs tájékoztatója által. Amikor mi voltunk itten az első vonalban, ugye akkor is igen nehéz volt a helyzet, mert az ellenforradalom az támadott veszettül. De kitartottunk és a tovarisok segítségével győztünk. Mert egyszer Kádár elvtársunk mondotta is, hogy nagy szegény ám az, hogy a magyar munkások hatalmát a szovjet proletárok vérén kellett visszaszerezni. Nagy szegény volt ez, még ha mi ki is tartottunk kommunista öntudattal. De akkor elvtársak mi legalább tudtuk, hogy kire kell löni, kik a mocskos ellenforradalmárok, akiket el kell taposni. Most meg ugye már más lett a világ. Ahogy ugye a Robáncsik elvtárs is mondotta, bonyolultabb lett itten minden. De lássuk ezt mi is. Mert itten van ugye ez a békés egymás mellett élés. Hát kérdem én elvtársak: mikor leszen ebből világforradalom? Meg mikor leszen ebből a kommunizmus világgraszoló győzelme? Semmikor elvtársak! Így nem leszen semmikor! Mondta itten nekem valaki, mielőtt ide gyűttünk, hogy majd akkor leszen itten rend, már úgy értem az ittent, hogy az országunkban, amikor majd visszajönnének a kommunisták. Mert mit lát az ember elvtársak? Berángatnak, beugrasztanak bennönket ebbe a Világias Bankba, meg valami deviza vagy mi a fene alapba? Hát idejutottunk elvtársak? Titóra aztat mondottuk annakidején, hogy az imperialistáknak a láncos kutyája. Hát akkó, mi meg mik löttünk mostanra elvtársak? Mink is láncos kutyák leszünk tán? Mostan tényleg nagyon éssen kell lenni az elhárító elvtársaknak! Mert most aztán nagyon nehéz kiválogatni, hogy ki lenne az ellenség, ki meg a barát, meg ki a megátalkodott

gonosz és ki a csak megtévedett. De azt kérem az elvtársaktól és arra biztatom az elvtársakat, hogy csak töretlenül vigyék tovább azt a harcot, a nemes osztályharcot, amit mi megkezdünk, amit mi még a szovjet csekisták nyomdokain folytattunk. Ehhez kívánok a vezető elvtársaknak, pártnak és az egész állománynak jó erőt, egészséget, és sok szakmai sikert. Előre elvtársak a lenini úton!

A „lenini út” említése után az öregek azonnal hatalmas tapsolásba kezdtek. Egyikük öntevékenyen fölpattant és rázendített arra, hogy „föl föl, ti rabjai a földnek, föl föl, te éhes proletár. A győzelem napjai jönnek, rabságodnak vége már. A múltat végkép eltörölni, rabszolga had indulj velünk. A föld fog sarkából kidőlni, semmik vagyunk s minden leszünk. Ez a harc lesz a végső csak össze fogni hááát és nemzetközi véééé lesz, holnapra a világ.” Az Internacionálé éneklése közben egymás példáját követve álltak föl az elvtársak és kapcsolódtak be az éneklésbe nagy átéléssel. A pódiumon ülők is fölálltak, ők is énekeltek és hálásak voltak ennek az öreg rozsan előénekesnek, amiért rázendített. Robicsek elvtárs még a Robáncsikozást is elfelejtette. Az történt ugyanis, hogy a hátsó néhány sorban az ifjúság Bradács elvtárs felszólamlása idején már az öklét rágva röhgicsélt a sok idétlenség, meg „láncoskutyázás” hallatán és a hangos éneklés legalább elnyomta, megakadályozta a kirobbanni látszó kínos helyzetet.

Ezzel a nyugdíjas találkozó első része véget is ért. A vendégek és vendéglátók átvonultak a nagyterem melletti ebédlőbe, ahol egybetolt nagy asztal körül helyet foglalva kezdetét vette a kötetlen, barátságos, bajtársias, elvtársias beszélgetés és természetesen a fogyasztás, az evészet, de inkább ivászat. Az asztalon sok-sok bor, rövidital, sörösüveg s tálakon rengeteg szendvics, pogácsa, az utóbbiból sajtos is megtepertős is. A szervezők utasításba adták, hogy az ülésrend olyan legyen, hogy minden „öreg” vagy „öregék” csoportja mellett üljön egy vagy két olyan elvtárs, aki régről ismeri őket és legyen ott a fiatalabbakból néhány fős hallgatóság. Okultak egy korábbi példán, amikor a nyugdíjas találkozóan az „öregék” csak egymással és a vendéglátó fiatalok is magukkal voltak elfoglalva, közben egymást meg sem ismerték, egymással szót sem nagyon váltottak.

Az egyik kisebb beszélgető csoportban Barlay Imre százados volt a kijelölt ceremónia mester. Maga mellé szólította Tóth Gábor és Zoltai Pál hadnagyokat, valamint a még fiatalabb Mérei Nándor alhadnagyot. Letelepdedtek az „öregék” egy csoportjával szemben. A nyugdíjasok közt volt Takács István őrnagy, Biczók János őrnagy, Szalai Péter őrnagy, Bozsó Mihály őrnagy és még néhányan. Barlay százados kezdte meg a társalgást, Takács őrnagyot szólítva meg.

– Hogy vagytok mindig Pistám? A legutóbbi ilyen összejövetel óta nem is találkoztunk. Van annak már vagy három, de lehet, hogy négy éve is.

– Meglennénk Imre. Meglennénk. Csak egy kicsit már öregecskén, vénecskén. Megvónánk mind, már, ugye akit még el nem kapartunk a föld alá.

– Csak nem halt meg valaki a régiek közül?

– Meg bizony. A Kefe. Emlékszel még a Kefére?

– Hogyne emlékeznék, hiszen egy időben a csoportvezetőm volt.

– Mi lett vele? Mi lett a baja a Kefének?

– Hát a mája. Mi más lett vóna? Elvitte a mája, a máját meg az a megveszekeedett sok pálinka, amit egész életibe összevedelt.

– Ez volt a neve, hogy Kefe? – kíváncsiskodott Mérei alhadnagy.

– A valódi neve nem ez volt, de az egész belügyben szinte mindenki így ismerte – adta meg a választ Barlay százados. Majd folytatta:

– A rendes neve Kemény Ferenc volt. Kemény Ferenc őrnagy. Ebből lett valahol s valamikor Kefe. Meg talán azért is, mert olyan túskefrizurát viselt, mint egy kefe, úgy nézett ki a feje, mint egy sündisznó. Így lett belőle a Kemény Ferencet rövidítve Kefe. De nagy franc volt ez a Feri, meg veszett nagy piás. Tíz embernek is elég lett volna a balhéinak a száma, és mind a pia miatt. Amikor innen kiemelték, akkor is jól beletrafált a történetbe. De Jani, te ezt sokkal jobban ismered, meséld el a fiataloknak.

– Hát az úgy volt, hogy ez a Feri itten volt náluk csoportvezető, meg egyben alosztályvezető helyettes is. Értette a szakmát, juthatott volna előbbre is, de az a rohadt pia, az mindig keresztbe tett neki. Már nem emlékszem pontosan, hogy mikor volt, de legalább vagy tíz, de az is lehet, hogy több évvel ezelőtt, rámosolygott a szerencse Kemény Ferenc őrnagyra. Kiemelték és vitték egy központi osztályra csoportvezetőnek. Ez meg felért pénzben is, meg egyébként is egy itteni alosztályvezetőséggel, ha nem többel. Úgy rendezték a dolgot, hogy január elsejével került áthelyezésre. Volt az osztályon akkor néhány összvonalas ingyenes MÁV bérlet, ami jó volt még gyorsvonat első osztályra is. Bárhol és bármikor a BM egy dolgozója felmutatta, ingyen utazhatott bárhová, persze az országhatárokon belül. Akkor még kevesebb autó volt, mint később, néha vonattal is utaztunk, de azért főleg maszek utakra használták ezeket a bérleteket. Ennek az ára abban az időben negyvenezer forint volt, ami igen nagy pénznek számított. Egy tisztnek akkor az évi ruhapénze ötezer hétszáz forint volt. Megigényelte itt a szolgálati helyén az akkori és a jövő évi bérletet is, mert szilveszterezni ment a vidéki rokonsághoz és január elsején délután jött vissza, akkor már az új bérlet kellett. Vissza is jött rendesen, igaz kissé másnaposan, de hát nem csoda, átpiálták magukat a rokonokkal az óévből az újévbe.

– Még akkor visszajött a régi szolgálati helyére?

– Dehogy jött. Január másodikán jelentkezett a központban. Gondolta, hogy majd valamelyik nap visszaviszi a régi helyére a MÁV bérleteket. Még aznap, tehát másodikán, felvette az új éves BKV bérletét, a szolgálati igazolványa fél éves érvényesítő szelvényét, másnap pedig a fizetését és a ruhapénzét. Este pedig bemutakozás képen a Zrínyi utcai BM klub egyik különtermében vendégül látta az új kollektívát. Iszogattak, beszélgettek, ismerkedtek. Lassan fogyogattak, ahogy szállingóztak el a társaságból az új munkatársak. Egyszer csak azt vette észre a Kefe, hogy elmúlt a záróra és ő kint áll a szabad ég alatt a Zrínyi utca és a Nádor utca sarkán egyedül. Mögötte a szobor, ami egy karhatalmistát ábrázolt, amint a dobtársa géppisztolyt szorongatja a kezeivel. A Kofénak ilyenkor s ilyen alkalommal hazamenni még igen korán lett volna. Belevágott hát egyedül a pesti éjszakába. Soha senki sem tudta

meg, hogy merre járt, mit csinált, mi történt vele, hiszen ő maga sem emlékezett utólag semmire. Reggel felé egy állomás várótermében tért úgy-ahogy magához. Akkoriban még éjjel is jártak a vonatok és a nagyobb állomások is nyitva voltak. Elkezdett kotorászni a zsebeiben s azonnal kijózanodott. Minden eltűnt, ami nála volt. A szolgálati igazolványa, a drága MÁV bérletek, a BKV bértelt és a pénze a legutolsó fillérig. Vagy elszórta részegségében, vagy ellopták tőle.

– Megsuhintották érte? – érdeklődött Zoltai hadnagy.

– Az nem kifejezés. Kapott két hét fogdát és a keletkezett kárt meg kellett térítenie, szerencséjére kivéve a már lejárt MÁV bérletet. De ez még mind semmi. El sem foglalhata a csoportvezetői beosztását, hanem elhelyezték a központi ügyeletre, ami pedig igencsak elfekvőnek számított, hiszen azokat tették oda, akik másra nem voltak használhatók.

– Ilyen piások voltak régen a tisztek? – érdeklődött most Tóth Gábor hadnagy.

– Hát azért nem mind. De volt ilyen is meg olyan is. Nagy cimborája volt a Kefének a Sasvári Elemér alezredes. Az Elemér mégsem jutott odáig, mint a Kefe.

– Ezek ketten együtt is dolgoztak? – kíváncsiskodott Tóth Gábor hadnagy.

– Valamikor régen, még az ávéház időkben azonos elhárítási területen végezték az operatív munkát. Mindig, később is, büszkék voltak arra, hogy ők még a Jászai Mariról ismerték egymást. Akkor még a Jászai Mari téren volt az ÁVH központja. Az Elemérnek azonban hamarabb megfutott a szekere, mert ő a hatvanas évek közepén alosztályvezető lett. A Kefe pedig csak alosztályvezető-helyetteséig vitte, de egy másik alosztályon.

– Miként barátkoztak össze? A pia által?

– Nem. Az Elemér nem piált és mégis jól kijöttek egymással. Azt mondogatták mindig viccesen, hogy ők a munkás-paraszt szövetség, pedig ez sem volt igaz. A Kefe parasztyerek volt, vidékről fölkeveredett, vagyis inkább fölrendelt, az Elemér meg tősgyökeres pesti, csak éppen nem proli. Valami rőfösök voltak a szülei, amíg a háború alatt el nem deportálták őket. Hát itt hibáztak a proli-paraszt szövetség. Amikor az Elemér előkeveredett a háború alatti munkaszolgálatból, bemasírozott Péter Gábor csapatába. Az államvédelmis idők összepásztították őket, még 1956-ban is egy ablakból lövöldözték a belüleges objektumot támadó ellenforradalmárokat. Amikor az Elemér góré lett, sokszor kiállt a Keféért, ha valami balhéba keveredett. Mindig bizonygatta, hogy ezt vagy azt el kell nézni a Kefe elvtársnak, mert a legnehezebb időkben is derekasan helyt állt, ő aztán csak tudja. Amikor a Kefe bekerült a központba, akkor távolabb kerültek egymástól.

– Az Elemér, vagyis hát a Sasvári elvtárs is olyan jó szakember volt, mint a Kefe elvtárs?

– Dehogy. Össze sem lehetett hasonlítani őket. Mégis az Elemér mindig lekörözte a Kefét. De végül ő is bukott vezető lett.

– Mivel bukott meg?

– Ezt majd a Biczók Jani elmondja, mert ő jobban tudja, hiszen egy időben a beosztottja volt.

– Én tényleg tudom, mert a legvégén dolgoztam abban a csoportban, aminek a vezetője volt. Mert addigra már leváltották az alosztályvezetői beosztásából alkalmatlanság miatt. Szöszmötölős, nehézkes, állandóan óvatoskodó vezető lett belőle, aki azt se bánta, ha senki nem csinál semmit, mert abból nem lehet balhé és neki nem lehet problémája. De elszámította magát, mert így meg a semmittevés miatt, az alosztály eredménytelensége okán váltották le és az egyik átszervezéskor csináltak belőle csoportvezetőt. Így lett nekem is a közvetlen főnököm.

– Csoportvezetőnek meg jó lett?

– Nem, annak se lett jobb. Elmondok egy esetet. Egy napon, az ebédutáni órákban beütemezett referádám volt az Elemérnél. Ketten voltunk az irodájában. Ő az íróasztalánál ült, én meg előtte a referáda asztalánál. Egy személyi dossziés ügyben kellett beszámolnom az operatív helyzetről, a korábban tervezett és végrehajtott intézkedések eredményéről, a végre nem hajtott, de betervezett intézkedések elmaradásának okairól, az elkövetkező időben tervezett lépésekről, és azok célszerűségéről, egyszóval minden olyan körülményről, ami egy ilyen konkrét ügy kapcsán szóba kerülhet. Ülök hát a referáda asztalánál, oldalvást tölem a csoportvezetőm, előttem a kinyitott titkosított füzetem, amibe a felkészülés során leírtam, hogy miről kell beszámolnom. Mondom, csak mondom a magamét, alaposan belemerültem a referádában és észre sem vettem, hogy a máskor elég keckekezdő Elemér meg sem szólalt. Amikor egy részt befejeztem, felemelem tekintetem a füzetemről és félrepislantok a csoportvezetőm felé. Ül a helyén az Elemér, könyököl az asztalon, feje előrebukva, néha nagyokat szusszant, szundikál békességben. Na, akkor ott a csoportvezetői irodában belém bújt a kisördög. Elkezdtem tovább beszélni. Előbb csak mindenféle sületlenséget, ami az eszembe jutott, majd elvettem az asztaláról egy Pártélet címet viselő akkori folyóiratot és felolvasást tartottam belőle. Már vagy jó húsz perce, de az is lehet, hogy vagy félórája olvasgattam hangosan a pártszervezési feladatok fontosságáról és mikéntjéről, amikor a szomszéd szobában valószínűleg a huzat bevágta nagy durranással az ajtót. Erre az Elemér felijedt. Körbenézett, de láttam rajta, azt sem tudja így az álmvilágból visszatérve, hogy hol is van. Majd amikor rájött, hogy ez az ő irodája, megkérdezte, hogy én mit keresek ott, mikor és minek jöttem. Mondtam, neki, hogy te Elemér, itten mostan egy referáda lenne, amit már elkezdünk, hát akkor már fejezzük is be. Jól van, jól van, mond tovább és fejtse ki részletesen, miként állsz az éves hálózati beszervezési terveddel. Mondom neki: Te Elemér, hát itten most nekem nem az általános hálózati munkámról van szó, hanem egy konkrét ügyről, aminek én lennék a feldolgozó operatív tisztje. Elkezdett mellébeszélni, mire és is bepöccentem és elküldtem a francba, amiért elaludt, mi több végigaludta a referádámat. A baj, a nagyobb baj, azonban az volt, hogy ezek az esetek egyre gyakrabban ismétlődtek. Az Elemér elaludt a szakmai értekezleteken, a párttaggyűléseken, sőt még akkor is, amikor az alosztályvezető a csoportvezetőket behívta magához és eligazítást tartott nekik. Na, ez az utóbbi eset volt a végső csepp a pohárban. Rábeszéltek barátságosan az Elemért, hogy kérje a karkedvezményes nyugdíjaztatását. Hallgatott a szóra és szépen csendben elment nyugdíjba, néhány év múlva meg ki

a temetőbe. Az álomszuszekössága vitte a sírba is. Vett egy használt Trabantot és egyszer elaludt a volánnál, minek következtében belerohant szemtől frontálisan egy távolsági buszba. Azonnal szörnyethalt.

– Nekem mindig a kalapos ügy jut eszembe az Elemérről – kapcsolódott be a beszélgetésbe Bozsó Mihály őrnagy.

– Mi volt az a kalapos ügy?

– Mivel ti fiatalok nem ismertétek Sasvári Elemért, nem árt, ha tudjátok, hogy miként nézett ki. Az Elemérnek vékony pipaszár lábai voltak és nagy teste, hatalmas hassal. A méreten felüli hájas feje alatt tekintélyes tokaszalonnát hurcolászott magával. Akkor volt a feje, hogy arra az állami szektorban kalapot nem lehetett venni. Csak oldalt volt némi haja, meg a feje búbján néhány hosszabb szál, amit a szél állandóan lebegtetett, mint valami árvalányhaját. Az Elemér tisztára úgy nézett ki, mint a rajzfilmben a Gusztáv. Voltak, akik határozottan állították, hogy a rajzfilm készítője, vagy a Gusztáv figura megalkotója, ismerte valahonnan az Elemért és egészen biztosan róla mintázták. Egy időben Trencsényi ezredes volt a nagyfőnök, aki egy megveszekedett szigorú ember volt. A beosztottai télen is és nyáron is csak öltönyben járhattak. Nyaranta azon röhögött az egész város, hogy a belügyesek nagyobb része a legrekkenőbb hőségben is sötét öltönyben, ingben és nyakkendőben járt-kelt a belvárosban is, máshol is. Télen jött a nagykabát, a fejjedő pedig csak kalap lehetett. Az Elemér megvette a megvehető legnagyobb kalapot, de az is úgy nézett ki a fején, mint amit már húsz évvel ezelőtt kinőtt. Aki meglátta az Elemért a kalapban, aligha állta meg röhögés nélkül. Az meg külön szám volt, amikor a legkisebb szél is lefújta a fejről, ő, meg mint valami félkegyelmű rohangált utána. Áthidaló megoldásként kitálta, hogy kalap se legyen, de a kopasz feje se fázzon, valahonnan beszerzett egy nagyon nagyméretű sapkát, ami olyan volt, mint egy svájci sapka, de sokkal nagyobb és itthon csak filmekben lehetett látni, amint külön-külön külföldi művészek viselik. Ezt otthon a fejére tette és a belügyi épülettől nem túl messze levette, zsebre vágta és a fejjedő nélkül ballagott be a szolgálati helyére. Este ez fordítva megismétlődött. Egyszer, egy téli reggelen nagyon-nagyon hideg volt és az Elemér úgy gondolta, hogy egy kicsit közelebb merészkedik a szokatlan sapkában az épülethez. De nem volt szerencséje, mert a Trencsényi ezredes elvtárs éppen kinézett az irodája ablakán és azt kellett látnia, hogy az egyik beosztottja, az Elemér, egy ilyen maskara sapkában ballag az épület felé. Azonnal lerohant a bejáráshoz és ott vonta felelősségre Sasvári elvtársat. Ordítva követelte, hogy vegye elő azt a sapkát, amit az előbb az ablakból még a fején látott. Az Elemér azonnal tudta, hogy lebukott, nem is tagadott. Az főnök azonnal a vezetője jelenlétében berendelte magához. Kegyetlenül leteremtette, hogy majmolja a rohadt kapitalistákat, meg, ha így folytatja, bele fog gabalyodni az imperialisták uszályába, de akkor aztán úgy kívágja a szolgálattól, hogy a lába sem éri a földet. Szegény Elemér kénytelen volt visszatérni a kalaphoz. Inkább vállalta a kiröhögést, mint a kirúgást.

– Te Imre! Vannak-e olyan jó akciók, mint a mi időnkben voltak?

– Vannak, elég gyakran vannak. De olyanok, amilyenekről már én is csak elméslésekből hallottam, hát olyanok szerencséire nincsenek. Változik a világ, fejlődik a

technika, az operatív technika is. Ma már sok tekintetben akciózni is könnyebb, de olyan is van, amikor nehezebb.

– Én, amíg élek nem felejttem el, amikor a Bozsó Misi „Kandúr” fedőnevű ügyben szereltünk ki operatív technikát a célszemély lakásából, a két biztosítót, a Prágai Zolit, meg a Szabó Bandit meg jól elkalapálták a zsernyákot.

– Mi volt az a „Kandúr” fedőnevű ügy?

– Az ügy célszemélye 1956-ban, az ellenforradalom leverése után, amikor még át lehetett járni a határom, kidisszidált Ausztriába. Nem csinált az semmi balhét, nem kellett volna mennie, de mégis útra kelt kalandvágyból. Egyik menekült lágerből lökdösték a másikba, míg el nem jutott a traiskirchenibe, ami talán ott akkor a legnagyobb volt. Mindenkit kihallgattak, alaposabban azokat, aki teljesítettek katonai szolgálatot, laktanya vagy más katonai objektum közelében laktak, fontosabb munkahelyen, főleg ha hadiüzemben dolgoztak. Kiszedték belőlük minden adatot, amit csak lehetett. Azok meg beszéltek, gátlás nélkül elmondtak mindent, hiszen úgy gondolták, hogy soha vissza már nem térnek. Átesett ezen a kihallgatáson a későbbi célszemély is, aki közben már regisztráltatta magát az USA-ba történő kivándorlásra. Talán egy hét sem telt el, amikor már vitték is el Traiskirchenből, de nem az USA-ba, hanem csak Münchenbe. Ott volt vagy három hétig, aztán visszahozták Bécsbe. Tengett lengett egy ideig, valakiktől kapott segélyeket. Dolgoznia nem kellett. Közben megjelent egy amnesztia rendelet, amely szerint, aki nem követett el semmiféle bűncselekményt Magyarországon, annak a tiltott határátlépését semmisnek tekintik, ha egy megadott határidőn belül hazatér. Az amnesztiát fölhasználva a későbbi célszemély is beadta a hazatérési kérelmét, majd annak engedélyezése után visszatért Budapestre. Amikor útközben a győri Hazahozatali Bizottságnál meghallgatták, egyetlen szót sem szólt a müncheni utazásról. Azt viszont konkrét példák alapján hamarosan a magyar kémelhárítás megtudta, hogy azok közül a disszidensek közül, akiket Münchenbe elvittek, többeket beszerveztek. Amikor utóbb kiderült, hogy ez a mi emberünk is megjárta annakidején Münchent, itthon meg egy hadiipari fejlesztésekkel és gyártással is foglalkozó gyárban helyezkedett el, amely szállítója volt a Varsói Szerződés egyesített fegyveres erejének is, egyből gyanússá vált és lett belőle „Kandúr” fedőnevű célszemély.

– Végül milyen eredménnyel zárult az operatív feldolgozó munka?

– Semmilyen. A gyanú nem igazolódott. Így a személyi dossziének már csak a lezárása volt hátra, előbb azonban még ki kellett szerelni a célszemély lakásából a lehallgató berendezést. Ez azonban még nehezebb volt, mint korábban a beépülés. A nagy belvárosi lakásban ugyanis időközben a célszemély feleségének az anyja is beköltözött. Így tehát egy időben, az esti, sötétedés utáni órákban ki kellett volna vonni a lakásból a célszemélyt, a feleségét és az öreg muttert. Nem volt egyszerű feladat és csak többszöri próbálkozás után sikerült. Az öreg mamát egy eléggé bonyolult kombináció eredményeként elutattattuk néhány napra vidékre. A célszemélyt meg a feleségét pedig ez idő alatt egy prima ügynökünkkel, máig emlékszem, hogy „Táncos” fedőnevű volt, meghívtuk vacsorára egy akkoriban igen felkapott

margitszigeti zenés-táncos kerthelyiségbe, aminek a nevére már nem emlékszem. Talán Kaszinó volt, de nem biztos. Amíg tehát a „Kandúr” fedőnevű célszemély és a felesége, meg a „Táncos” fedőnevű ügynök a feleségével a Margitszigeten tartózkodtak, a célszemély anyósa meg vidéken volt, üres volt a cellakás. Az egész művelet egy óra alatt kényelmesen lebonyolíthatónak tűnt. Az akcióhoz használt bázislakás a közvetlen szomszédságban lakó munkásór kéglijében volt. Az akció kezdete este tíz órára volt tervezve. Ezért „Táncos” fedőnevű ügynök feladatul kapta, hogy legalább tizenegy óráig tartsa egyben a társaságot a Margitszigeten, utána már bármikor indulhatnak haza.

– Misi bátyám, hogy lett biztosítva az akció?

– Hát bizony ezzel kapcsolatban jelentkeztek a problémák. Az akció tervezett időpontjától eltérni már nem lehetett, de ugyanerre az időre viszont képtelenek voltunk figyelő kapacitást szerezni. A figyelést és a biztosítást tehát saját erőből kellett megoldani. A Prágai Zoli és a Szabó Bandi lettek erre a feladatra kijelölve. Egyetlen gépkocsink volt. Egy öreg Warszawa, mert az osztályvezetői Volga a főnököt vitte családotul vidékre, a rozzant Moszkvics pedig darabokra szedve a műhelyben javítás alatt állt. Ezért a két biztosító kísért a Margitszigetre. Akkoriban az volt a szabály, hogy az operatív akciók résztvevői soha semmiféle igazolványt, bérletet, s egyéb iratot nem tarthattak maguknál, hogy bukta esetén ne derüljön ki a személyazonosságuk, de még a nevük se. Az lett volna a kézenfekvő, ha rádióval tartják a kapcsolatot a bázislakással, de rádiót sem vihetek, egyrészt azért mert civil emberek nem járkáltak rádióval, már ugye adó-vevővel, másrészt pedig azért, mert az akkoriban használatos rádiók akkorák voltak, hogy csak egy átlagost jóval meghaladó méretű aktatáskában fértek el, forgalmazni meg úgy lehetett vele, ha a táskát kinyitják, és az antennát kihúzzák. Egyszerrel ez a rádió összeköttetés az adott körülmények között szóba sem jöhetett. Más lett volna a helyzet, ha van a közelben egy autónk, de nem volt. Így a két biztosító pénzt vitt magával és félmaréknyi tantust, amivel akkoriban a nyilvános telefonfülkék működtek. Más semmi nem volt náluk. Az volt a terv, hogy beülnek a kerthelyiségbe, úgy, hogy ne legyenek túl közel a figyelő társasághoz, de azért lássák is azokat. Így is történt. Megérkezett a célszemély, az ügynök és a feleségeik. Helyet foglaltak és vacsorát rendeltek. A Szabó Bandi kijött kerthelyiségből és talán vagy százötven-kétszáz méterre levő nyilvános telefonfülkéből felhívta a bázislakást és jelezte, hogy minden rendben, az akciót el lehet kezdeni. Az volt az utasítás, hogy ha váratlanul a célszemély és társasága bármikor tizenegy óra előtt elindulna a Margitszigetről, akkor ismét azonnal telefonálnak és abban az esetben az akciót gyorsan befejezik, vagy félbeszakítják és a cellakást a behatolók elhagyják. Ha semmi zavaró körülmény nem jön közbe, a figyelést tizenegy óráig befejezhetik és bevonulhatnak a szolgálati helyükre, ahol, majd az ilyenkor szokásos módon koccintanak a sikerre.

– Mitől lett emlékezetes ez az akció?

– Attól, hogy estére hűvös lett és az asszonyok elkezdtek a kerthelyiségben nyafogni, hogy fájnak, induljanak már haza. Igen ám, de akkor még nem volt egészen

fél tizenegy sem. Főleg „Táncos” fedőnevű ügynök feleségére jött rá a mehetnék. Nem volt mit tenni, fizettek és elindultak. Az ügynöknek legalább azt sikerült elérni, hogy ne várjanak taxira, hanem sétáljanak el a Margit hídig és onnan villamossal menjenek haza. Szabó Bandi rohant telefonálni, a Zoli meg tisztos távolból követte a megfigyelteket. A baj a telefonfülkénél következett be. A telefonkészülék időközben megtelt éppen tantussal, így már be sem fogadta a Bandi tantusát, tehát vonalat sem adott. Rohant a Bandi a Zoli után s mondja neki, hogy hézag van. Nézik az óráikat. Hát, ha ezek így haladnak, tizenegy előtt bőven hazaérnek. Valamit feltétlenül tenni kell.

– Mit csináltak?

– Prágai Zolinak támadt egy ötlete. A Zoli volt a talpraesettebb. Azt találta ki, hogy kikezdenek az asszonyokkal, jó nagy balhét csinálnak, és azzal eltelhet jó sok idő, eltarthat akár tizenegy óráig is.

– Kikezdek a csajokkal?

– Ki bizony. Először haladt a két asszony, az akkoriban divatos ülepükre feszülő szűk szoknyákban illegtek-billegetek a túsarkúkból. Mögöttük jó tizenöt vagy húsz lépésnyire a férfiak ballagtak, beszélgetve. A Zoli meg a Bandi leelőzték a járdán a férfiakat és az asszonyok mögé érve elkezdtek fogdosni a hátsójukat és illetlenkedő megjegyzéseket, ajánlatokat tettek nekik. Erre az asszonyok visongani, védekezni kezdtek. Egy pillanatba sem telt, már ott is voltak a férjek és nekitámadtak az asszonyaikat molesztáló huligánoknak. Hatalmas csetepaté, szitkozódás, verekedés kerekedett ki a molesztálásból, nem kis bámészkodó sereglettel. A nézők közül is hamarosan bekapcsolódtak néhányan a huligánverésbe. Meglehetősen egyoldalúvá vált a küzdelem, de telt az idő. Az volt a szerencséje a két bajbajutott biztosítónak, hogy jött egy URH-s rendőrautó a Margit hídon Pest felől és a zsernyákok észrevették a cirkuszt, lekanyarodtak a szigeti lehajtón, majd véget vetettek a rendbontásnak. Amikor kiderült, hogy kik a garázdálkodó egyének, még ott a helyszínen meggumbotozták őket, majd bilincs kattant a csuklójukon. De semmi nem számított, csak az, hogy teljen az idő.

Az egyenruhások a központi ügyeletről erősítést kértek, mire jött még két rendőrautó. Mindenkit beszállítottak az autókba és irány az angyal földi kerületi rendőrkapitányság. A Margitsziget oda tartozott területileg akkor. A két biztosító operatív tiszt, mint garázda huligán, már teljesen nyugodt volt, hiszen elmúlt tizenegy óra, ezt követően már történhetett akármi. A Teve utcai ósdi épületben, a rendőrségen, először igazoltatás következett. A huligánoknál azonban semmiféle igazolvány nem volt, ezért bemondás alapján írták fel az adataikat. Hirtelen találomra bemondtak egy-egy nevet, hozzá a szükséges adatokat és azt a legendát ötlötték ki, hogy igen messziről utaztak fel a fővárosba egy kis szórakozásra.

Ezt követően került sor a jegyzőkönyvek felvételére. Először a sértetteket és a tanúkat vették sorra és utána azok el is mehettek. Majd következtek a gyanúsítottak. A jegyzőkönyvezésnél már a legelején kitört a balhé. A Zoli is, meg a Bandi is elfelejtették, hogy az igazoltatásnál nagy hirtelenjében milyen neveket diktáltak be. Most

is mondtak egy-egy nevet, de nem azt, mint amit korábban. Erre a zsaruk bepöccentek és megint jól megverték őket. Akkoriban ez még így ment. Csak egy szavukba került volna, s ha megadják a szolgálati helyük telefonszámát, főleg ha a belső belügyi számot, egy pillanat alatt tisztázhatták volna magukat. De ezt nem tehették, mert akkor a zsaruk előtt dekonspirálódott volna az operatív akció, s az hogy ez egy megrendezett műbalhé volt. Ezt nem tehették s nem is tették. Inkább elviselték a veréseket, és a megalázó bánásmódot. Miután nem derült ki a személyazonosságuk, jegyzőkönyvezés nélkül bevágták őket a fogdába.

– A többiek addig mit csináltak?

– Amikor a technikai berendezés kiszemelése rendben megtörtént, a lakást elhagyták, pontosan olyan állapotban, mint amikor érkeztek. Nyomuk nem maradhatott és nem is maradt. Visszatértek a bázislakásba és várták, hogy a két biztosító bejelentkezik-e. Miután nem jelentkeztek, abban a hitben, hogy a Margitszigeten is minden rendben zajlott le, az egész akciózó brigád visszatért a belügyi objektumba. Előkerültek a szendvicsek, a sörök, és a sikeres akciót egy kis ivással fejezték be. A Zolinak meg a Bandinak raktak félre szendvicset is és sört is, mert az volt az utasítás számukra, hogy amikor végzetek a biztosítással, ők is bevonulnak az objektumba. De csak nem akartak megérkezni. Már elmúlt éjfél is, és egyik sem jelentkezett sem személyesen, sem telefonon. Ekkor már kezdtek rosszat sejteni. Mindenre gondoltak, csak arra nem, ami történt.

– De mit csináltak?

– Azonnal érdeklődtek a BM főügyeleten, hogy az este folyamán a fővárosban történt-e valami szokatlan, rendkívüli esemény. Felsoroltak nekik néhányat, amelyek között volt egy, ami arról szólt, hogy két még beazonosítatlan huligán garázdaságot követett el a Margitszigeten és jelenleg őrizetben vannak a Teve utcai kerületi rendőrkapitányság fogdájában. Azonnal tudták, hogy ez csak a két biztosító lehet. Ezt telefonon azonnal jelentették Trencsényi ezredes elvtársnak, aki a budapesti rendőrfőkapitány közbenjárására elintéztette, hogy a két garázdát azonnal adja ki a kerületi rendőrség a politikai nyomozószerveknek, mert az illetők állambiztonsági szempontból körözött egyének. Meg is jelent hamarosan a Teve utcában egy AH-s rendszámú Warszawa két civil ruhás politikai nyomozóval, az egyik a Misi volt, a másik meg én. Mondtuk az ügyeletvezetőnek, hogy jöttünk a két körözött komáért. Elővezették a fogdából a kékre-zöldre s véresre vert Zolit, meg a Bandit. Papíron is átvettük őket, majd a saját bilincseinket rájuk téve elhoztuk mindkettőt. Még ki sem értünk a Teve utcából, a bilincsek már lekerültek róluk, szabadok voltak.

– Mi van most ezzel a két hajdan megvert biztosítóval?

– Mindketten nyugdíjasok. A Prágai Zoli, mint nyugdíjas rendőr őrnagy elszegődött egy budapesti nagyvállalathoz rendészeti vezetőnek. Kapta a nyugdíját, meg a fizetését és vigan élt kettesben a feleségével. Nemsokára vettek egy Wartburgot, aztán vidéken egy telket. A telken a pesti lakás árából építettek egy kis házat és oda leköltöztek. Jól éltek. Nyugdíjas korára meglett mindene. Néhány éve azonban az asszony meghalt, gyerekük nem volt, rokonság se már, a Zoli egy szál magára ma-

radt. Még megvan, édegel, de nehezen viseli a sorsát. Tisztára magába fordult. A régi-
giek közül nem tart senkivel kapcsolatot. Többször hívtuk, hogy jöjünk össze egy kis beszélgetésre, vagy jöjjön el egy ilyen találkozóra, de mindig elutasító volt. Mindig azt hajtogatja, hogy őt már nem érdekli a múlt. Amikor meghallottuk, hogy a pártból is kilépett, többé már nem is hívtuk.

– És a Szabó Bandi?

– Ő egy időben, a nyugdíjba vonulása után elég sokat és sokáig betegeskedett. Még most sincs valami túl jól. Hol ez a baja, hol az. Ezért nem is jár sehova. Kapcsolatunk se nagyon van vele. De volt neki egy jó esete. Ment egyszer a BM Korvin Ottó Kórházba, vagyis hát annak a rendelőjébe, valami vizsgálatra. Talán a laborba vérvételre. Beszállt a földszinten a liftbe, ahol egyedül volt, de még mielőtt becsapódott volna az ajtó utána ugrott egy koma. A lift megindult föl a harmadik emeletre. Álltak ketten egymással szemben. Felismerték egymást, de meg se mukkantak. A Bandival szemben az egykori ügyeletvezető rendőr állt, már az is rozzant nyugdíjasként, aki éppen szolgálatban volt a megverésekor. Látszott a komán, hogy nem érti, miként kerülhet az egykori garázda elem, aki ráadásul az állambiztonságiak által körözött személy volt, egy olyan belügyes objektumban, ahova csak szolgálati igazolvány felmutatásával lehet bejutni.

– Mostanában már biztosan könnyebb a munkátok, ugye? Biztosan van figyelési kapacitás is bőségesen, amennyi csak kell, van korszerű rádiótechnika, meg autók is. Nektek már nincsenek ilyen gondjaitok, ugye Imre?

– Ilyenek nincsenek, de vannak másfélék. Az tény, hogy vannak elég jó és elég normálisan kisméretű rádióink, amelyek az akciók során biztosítják az összeköttetést. Gépkocsi is van, de néha lehetne több is, meg jobb is. A figyelő kapacitás terén azonban még bőven van lemaradás. Az a legnagyobb baj, hogy egyre aktívabb ez a nyüves ellenzék, vagy mi a fenének is kell őket mondani, és így a belső elhárítók szinte állandóan igen jelentős figyelő kapacitást lekötnek. Nekünk meg egy-egy akcióhoz vagy jut, vagy nem jut. Nagyon gyakran még mi magunk biztosítjuk az akcióinkat, miként ti tettétek, csak talán a körülményeink már mások, jobbak.

– De az operatív technika az talán csak fejlődött?

– Fejlődött. A telefonlehallgatások minősége például igen sokat javult. A helyiséglehallgatások már bizony kevésbé, s ott komoly problémáink adódnak a minőséggel még mindig. A vizuál technika a videózás belépésével nagyon sokat változott, kifejezetten javult. De azért vannak gondjaink is. Bőségesen vannak. Sajnos a személyi állomány nem a régi. És ezzel most nem hízelegni akarok nektek, de ez tény. A mostaniak iskolázottabbak, képzetebbek, de a mentalitásuk, a hozzáállásuk, már tisztelet a kivételnek, de nem felel meg a kívánalmaknak. Nekem meggyőződésem, hogy a mostani operatív tisztek közül, mondjuk tíz közül kilenc biztosan az első rendőri pofon, vagy gumibot suhintás után felfedné a kilétét. A mostaniak között nagytóval kellene keresni a Prágai Zolihoz, meg a Szabó Bandihoz hasonlót, akik inkább félig agyonverették magukat, de tartották a szájukat. Az öntevékenység, meg az ötletesség hiányáról már nem is beszélve. Na, meg aztán a slendriánság! Jó két hó-

nappal ezelőtt egy éjjel csináltunk egy titkos házkutatást. Minden remekül sikerült, semmi bonyodalom nem adódott az akció alatt. Úgy jöttünk ki a céllakásból, mintha ott sem jártunk volna. Amikor már ide visszaérkeztünk a hivatalba és pakoltuk el az eszközöket, kiderült, hogy egy rádióval kevesebb van. Nézzük a kocsiiban, hátha ott elhányódott, de nincs. Kiderült, hogy az egyik ifjú kollega bent felejtette a céllakásban. Rohanás vissza. Ismét belopózni a házba, fölsonni az emeletre, nyitni a bejárati ajtót, s tényleg bent a nappali egyik fotelja mellett a földön, ott a rádió. Másnap reggel felé jött vissza a célszemély vidékről s képzeld el, ha ott talál a szobájában egy rádió adó-vevőt. Na, mire gondolt? Még az volt a szerencse, hogy nem nyár volt, amikor hamar világosodik, mert amikor ezt a második behatolást csináltuk, már a házban ébredezni kezdtek a lakók.

– De a ti időtökben legalább a fegyverrel nem adódtak problémáitok? – kérdezte az „öregeket” Tóth Gábor hadnagy.

– Nem nagyon volt, pedig hát mi ötvenhatban használtuk is a fegyvereket.

– Azért kérdezte ezt a Gabi, mert mostanában két ilyen eset is előfordult a környezetünkben. – tette hozzá Barlay Imre százados.

– Mi idézte elő őket?

– Csak sejtéseink vannak. Alighanem magánéleti gondok. Az egyik itt történt nálunk az épületben, a másik osztályon. Egy főhadnagyot berendelt magához az alosztályvezetője és keményen leteremtette, mert az utóbbi időben nem volt megelégedve a munkájával, több operatív intézkedés végrehajtását elmulasztotta, amit pedig megcsinált, abban sem nagyon volt köszönet. Elfogadható magyarázatot nem tudott, vagy nem akart adni a mulasztásaira, a megváltozott magatartására. Amikor kijöhetett a főnöki irodából, visszament a helyére. A szobatársai távol voltak. Egyedül tartózkodott az irodában. Elővette a pisztolyát a páncélszekrényből és fejbe lőtte magát. Azonnal meghalt.

– És a másik?

– Az cifrább úgy volt, és abban érintőlegesen, tanúként részben mi is benne voltunk. Vidéken, a Balaton mellett, terveztünk egy konspiratív kutatást. A délutáni órákban mentünk le, hogy még fürödhessünk egyet a Balatonban. Vittünk magunkkal egy operatív technikai szaktisztet is. Nyár lévén elég rövid éjszaka állt a rendelkezésünkre. Úgy gondoltuk, hogy ha minden jól megy, már a hajnali, legkésőbb a reggeli órákban Pesten lehetünk. A céllakás, egy nyaraló volt, amelynek környéke a vártnál jóval hamarabb elcsendesedett. Ezért a tervezettnél korábban hozzá is láthattunk a művelethez. Csak írásos dokumentumokat kerestünk és fényképeztünk, amiből viszont a helyszín jellegéből következően igen keveset, csupán néhányat találtunk, tehát nagyon hamar végeztünk. Jóval éjjel előtt már indultunk is vissza a fővárosba. A szaktiszt eszközeit kiraktuk az ő akkori elhelyezési körletüknél a Szabadság téren, az ottani ügyeleten, majd elsőként a kocsival őt vittük haza. Fiatalember volt ez a szaktiszt, a húszas éveiben járt, az ugyancsak belügyes feleségével éltek egy lakótelepi lakásban. Ő mondta, hogy merre menjünk. Még két óra sem lehetett az idő, amikor odaértünk. Csendes volt a lakótelep, kihaltak az utcák, sötétek az abla-

kok, egy lelket sem lehetett látni. Előttünk úgy jó száz méterre világított egy lépcsőház és a bejárat előtt egy fiatal nő egy férfitől búcsúzkodott. Ekkor a mi szaktisztünk felkiáltott: „Itt álljunk meg, itthon vagyok!” A kocsi megállt, elköszöntünk egymástól. A fiatal szaktiszt kiszállt, mi pedig a lakótelepi utakon forgolódva igyekeztünk vissza a főútra. Eközben, ha akartuk, ha nem, látnunk kellett, hogy a mi szaktisztünk nem abba a házba ment be, amelynél megálltunk, hanem éppen ahhoz igyekezett, ahol a búcsúzkodó pár állt, sőt mintha nem is túl barátságosan szóba is elegyedtek volna. Az autóval közben mi távolodtunk a helyszínről, többet már nem láttunk.

– Az asszonya volt a nő, mi?

– Eltaláltad. De erre mi is csak később jöttünk rá. Az a gyanúm, hogy túl hamar végeztünk az akcióval, túl hamar érkeztünk haza a szaktiszt kollegával. A további történetekről azonban már mi is csak mások elbeszéléseiből szereztünk tudomást. Azt talán soha senki nem tudta meg, hogy azon az éjszakán a panelház bejáratánál mi történt, majd utána a lakásban mi zajlott le. Másnap az ifjú szaktiszt megjelent a szolgálati helyén, de az éjszakai akcióra, meg fáradságára és kialvatlanságára hivatkozva engedélyt kért a hazamenetelre. Elengedték. Kijött az épületből, de azt senki sem tudta, hogy a pisztolyát is magával vitte. Estig nem ment haza, sőt egész éjjel nem volt otthon. Másnap reggel nem ment dolgozni sem. Senki sem tudott róla semmit. Se a család, se a rokonság, se a barátok, se a kollegák. Délutánig nyoma sem volt. Ekkor elkezdődött a keresése. Akikkel együtt dolgozott, meg azok a munkatársak közül is sokan, akik egyébként személyesen ismerték, a keresésére indultak. Kinyitották a páncélszekrényét és ekkor kiderült, hogy a pisztolyát is magával vitte. Járták kocsival is, gyalogosan is a fővárost. Benéztek minden kocsmába, később az éjszakai mulatókba, elmentek a Rákóczi térre, meg a kocsisorra a kurvákhoz, és a fényképét mutogatva keresték. Senki nem látta. Valakinek az az ötlete támadt, hogy esetleg disszidálni akar. Elrendelték a rendőri körözését és fokozott határőrzetet léptettek életbe, főleg a déli és nyugati határszakaszokon. Nyoma veszett egy állam-biztonsági tisztnek, az eltűnés oka ismeretlen volt, a feleség egy szót sem szólt a házastársi perpatvarról. A következő éjszakán egy magányos rendőrjárőr bandukolt egy budai dombvidéki parkban. Egy bokros részen, félig takarásban, egy távolabbi lámpa odavetődő fényénél egy padon üldögélő alakot vett észre. Közelebb ment hozzá és megállt tőle úgy két vagy három méterre. Tisztelgett, majd köszönt, ahogy tanítják a rendőröknek, majd megkérdezte, hogy a szokatlan időben mit keres arrafelé. A sötétben gubbasztó ismeretlen azonban válasza sem méltatta. Csak bámult bele a nagy semmibe. Ekkor a rendőr a személyi igazolványát kérte. Erre már megmozdult, de a zsebéből nem az igazolványt vette elő, hanem egy pisztolyt. A rendőr is elkezdett a pisztolytáskája körül kotorászni, de amikor meghallotta, hogy a padon üldögélő csőre tölt, jobbnak látta mind a két kezét a magasba emelni és kérlelni a fegyveres idegent, hogy ne lőjön. De az bizony lőtt! A saját homlokához emelte a pisztolyt és meghúzta az elsütő billentyűt. Azonnal meghalt. Az akkor már néhány napja a budai hegyekben kóborló fiatal szaktiszt volt az illető. Soha senki nem tudta meg az öngyilkossága okát. Vizsgálták, kutatták, de nem derült ki semmi. A belügy

saját halottjának tekintette. Fiatal özvegye a temetésen fájdalmasan elsíratta. Csak mi hárman, akik akkor, az akció éjszakáján az autóban ültünk és láttuk, amit láttunk, sejtettük, hogy miért tehette, amit tett.

– Szomorú történet.

– Ez bizony az.

– Már a mi időnkben is volt egy ilyen eset, vagyis, hát inkább csak hasonló, mert annak nem lövöldözés lett a vége. Mi csak kerestük éjt nappallá téve az eltűntet.

– Ki volt az? Mi már nem ismerhettük?

– Nem hiszem, hogy ismertétek volna, legfeljebb ilyen elmesélés által. Szénási ezredes volt az illető, aki azon nagyon kevés egykori ávéház vezető közé tartozott, akiket Kádárék az 1956-os ellenforradalmi ügyek végig vitele után is megtartottak vezető beosztásban. Sőt, egy igen fontos, mondhatom, hogy kiemelt osztály vezetését bízták rá. Központi osztályvezető lett, ami már nem semmi. Majd teljesen váratlanul leváltották és a mi csoportunkba helyezték beosztott operatív tisztnek, meghagyva az ezredesi rendfokozatát és változatlanul hagyva az osztályvezetői illetményét. Valami iszonyatosan nagy balhéja lehetett, vagy balhéba keveredhetett bele, hogy ezredesként és osztályvezetőként ezt csinálták vele. Ez egy akkora ügy lehetett, amit teljesen nem is mertek kiborítani, nyilvánosságra hozni, még a belügyön belül sem. Nyilvánvalóan olyan patrónusok mozdultak meg, vagy olyan potentátok is érintettek voltak az ügyben, hogy kénytelenek voltak elkenni a történeteket, de azért a Szénásit el kellett távolítani, pofán kellett verni. Így aztán ott ült nálunk egy irodában, együtt egy hadnaggyal és két alhadnaggyal. Hozzá sem szólt a szobatársaihoz, sértett és előkelő idegenként jött s ment köztünk, de nem csinált semmit, feladatot sem kapott, a helyi vezetők sem tudták, hogy mitévők legyenek vele kapcsolatban. Olvasgatta az újságokat, sokat kint volt a városban, senki sem tudta, hogy hol járkal s miért. Mindenki meg volt győződve, hogy ez egy átmeneti állapot Szénási elvtárs részére, és végül vagy nagyon elkaszálják, vagy kimenekítik a szorult helyzetéből és találnak neki egy nyugis beosztást, valahol a belügyben. Már talán egy hete volt ott, amikor egy reggel nem jelent meg az új szolgálati helyén. Hamarosan telefonált viszont a felesége és kérdezte, hogy mit tudnak a férjéről, mert minden bejelentés nélkül már az este sem volt otthon és reggelig sem tért haza. Erre aztán kitört a pánik. Legjobban a legfelső állambiztonsági vezetők futkároztak, de úgy ám, mint a mérgezett egerek.

– Mitől ijedtek meg?

– Azt bizony mi soha meg nem tudtuk. Talán leginkább attól félték, hogy disszidált. Szénási elvtárs piszokul sok értékes információt ismert még a régebbi időkből is, de az újabbakból is. Ha ez valahogy sikeresen kijutott volna az országból iszonyatos nagy károkat okozott volna, arról nem beszélve, ha kipakol a disznóságokról és összefonódásokról a nyugati sajtónak.

– Attól nem tartottak, hogy esetleg kinyírja magát?

– Attól nem. Sőt talán még jól is jött volna egyeseknek. A helyzet azonban ebben a tekintetben bizonytalan volt. A szolgálati fegyvere a helyén volt. Az önvédelmi fegyverét megtalálták a lakásában. Nem tudhatták azonban, hogy a régi időkből

nem maradt-e még illegálisan fegyvere, hiszen volt már ilyenre példa a szolgálatnál. Mindenesetre elindították a keresését. Szaladgáltunk utána éjjel is, nappal is. Keres-tük, kutattuk minden létező helyen, de nyomát sem leltük.

– Megtaláltatok végül?

– Meg, de csak három vagy négy nap eltelte után. Az egyik kutató brigád talált rá egy vidéki nagyvárosban, egy ócska ribanc lepusztult s koszos szobájában totálkáros részeg állapotban. Mindenki megnyugodott. Először a helyi kijózanítóba került, azt követően hozták vissza a fővárosba. Talán hálából, hogy nem szökött külföldre, meg hogy nem tett kárt sem magában sem másban, azonnal belügy-miniszeri külön engedéllyel, kordedvezménnyel nyugdíjazták. Sőt, még hozzásegítették egy másodálláshoz is. Egy vízügyi vállalatnál lett ellenőr a nyugállományú rendőr ezredes. Ez akkor volt, amikor még nem kellett a vízért fizetni, viszont a vízszolgáltatónak joga volt a fogyasztóknál ellenőrizni, hogy nem csöpögnek-e csapok, nem folynak-e túl a WC-tartályok. Szénási ezredes szaki ilyen ellenőr lett. Járt a lakásokat és ellenőrzött. Volt nála egy vállra akasztható bőr táská, benne szerszámok és a javításokhoz szükséges alkatrészek. Ha valahol csöpögött a csap, azt fölírtá és figyelmeztetett, hogy sürgősen hívjanak szerelőt és csináltassák meg, ne pazarolják a nép vagyont. Majd felajánlotta, hogy ha úgy gondolják, akár ő is megjavíthatja. Általában úgy gondolták, hogy javítsa meg a hibát, ha már ott van. Persze nem ingyen csinálta, hiszen ő nem szerelő volt, hanem, csak ellenőr. Hamar rájött, hogy nem is olyan rossz dolog kirúgott ezredesként csapokat bőrizni, elrom-lott WC-tartályokat javíttatni.

– Mi lett végül vele?

– Nagyon megbékélt a helyzetével, és ha hívták volna vissza a belügyi vezető állásába, meg sem fordult volna fejében az ajánlat elfogadása. Volt ugyanis egy bel-ügyi ezredesi-osztályvezetői nyugdíja, volt az ellenőri másodállása után járó fizetése és a fuszással ennek a kettőnél még többet, megkeresett úgy, hogy nem is szakadt bele a munkába. Na, de készülődjünk, mert nagyon eljárt az idő felettünk.

– Nagyon köszönjük, hogy itt voltatok. Nagy élmény volt számunkra, főleg a fiatalok számára ez az őszinte elvtársi beszélgetés.

– Mi is nagyon örültünk, hogy itt lehettünk és köszönjük is nagyon a meghívást. Robáncsik elvtársnak is tolmácsoljátok a köszönetünket, úgy látom ő már elment. Ha bármikor hívtok, s ha bírnak, jövünk. Sőt, ha munkáról van szó, akkor is számíthattok ránk. Már amire ugye mi így megvénülve alkalmasak vagyunk.

– Nem feledkezünk meg rólatok.

– Mi sem feledkezünk meg sem a múltunkról, sem rólatok. Vigyétek tovább töretlenül a harcot, mert nem túl jó irányba mennek a dolgok. Mert elvtársak, akik mostanság reformokat kezdenek el hangoztatni, azok le akarnak térni a lenini útról, s nem mások, mint mocskos revizionisták. Azok meg mindenre képesek. Vigyázzatok, legyetek éberek! Na, erőt és egészséget nektek, viszontlátásra elvtársak!

– Viszontlátásra!

KÉT ÖSSZEILLÓ EMEBER

Árvaházban, majd vidéki nevelőszülőknél telt Zsarátnok Józsi gyerekkora. Miután elvégezte az elemi iskolát, tanonc lett a fővárosban. A Váci úton levő egyik nagy gépgyárban marós szakmát tanult, később pedig segédként is ugyanott dolgozott. Akkor vált szokásává a hengegő nagyotmondás, hogy „*egy marós, főleg ha egy Zsarátnok a marós, még az acéllal is kibabrál, mert úgy formálja-forgácsolja, ahogy csak akarja*”.

Az inaskodás, meg a segédként töltött első évek közben átsuhant fölötte a második nagy háború. A koránál fogva katonának még nem volt jó, a leventéket pedig jó messzire elkerülte. Rásegített később a levente kiképzésről való elmaradozására egy balesete is. A Váci úti egyik kocsmában a haverokkal újra és újra a söröskorsó fenekére nézett, de úgy ám, hogy a sört eközben kibélelték egy-egy féldeci rummal is. Nincs mit szépitni a helyzeten, egy délelőtti piálás után a délutáni műszakban Zsarátnok Józsi igen kapatosan állt a marógép mellé. Amikor pedig egy meglehetősen súlyos acél tengelyt emelt fel a gépre, amelyre ékpályákat kellett volna marni, a ménkü nehéz munkadarab kicsúszott a kezéből és pont az egyik lábát találta telibe. Józan állapotban semmi gondot nem jelentett volna a félkész tengely fölemelése. De hol volt akkor Józsi a józan állapottól? A ripityára zúzott bokáját a doktorok úgy-ahogy összeeszkábálták, de az a lába soha többé nem lett rendes, sánta maradt, és egész további életében bicegve járt.

Ez volt az első eset, hogy az acél bizony kifogott Zsarátnok Józsin. Bánatában még nagyobb piálásra és ettől kezdve még politizálásra is adta a fejét. A politizálás kimerült valamiféle röpcédulaszórásban a háború utolsó napjaiban, helyesebben akkor, amikor már az oroszok bent voltak a főváros nagyobbik részében. Ezeket a hőstetteket ő terjesztette, így aztán vagy igazak voltak a röpcszízesek, vagy nem. Jóval később, olyanok előtt, akik korábbról nem ismerték, a sántaságát is ráfogta a fasisztákra, mondván az ellenállási akciók egyikében támadás érte és egy kézgránát repesz szétroncsolta a bokáját. A háború után azonnal bekapcsolódott, ha sántikálva is, a MADISZ munkájába és rövidesen tagja lett a kommunisták pártjának. Lassan több időt töltött a politizálással, mint a marógép körüli szorgoskodással. Ki is rakták a műhelyből, bár ezt akkor úgy mondták, hogy *kiemelték*, és elküldték egy hosszabb tanfolyamféltre, aminek a végén szakérettségit tehetett. Ott, az iskolán is ő lett a MADISZ titkára, meg az MKP alapszervezet vezetőségének tagja, meg mindenféle más mozgalmi funkciók elvállalója, amelyek mind-mind kiváló hátszélnek számítottak a sikeres szakérettségi megszerzése érdekében. A kommunisták pártjában az elvtársak igen erősen szorgalmazták, hogy Zsarátnok elvtárs tanuljon tovább, mindenképpen legyen belőle gépészmérnök, a jövőt építő kommunista műszaki értelmiségi, ezért pártutasításra jelentkezett a Budapesti Műszaki Egyetem gépészmérnöki karára. Az lett volna az igazán furcsa, ha az ötvenes években, a rákosista diktatúra alatt, a szakérettségijével, a munkásmozgalmi és ekkor már hitelessé tett illegális múltjával

és a kommunista ifjúsági szervezetben, majd a pártban – akkor már az egyetlenben – kifejtett tevékenységével nem vették volna fel a műegyetemre. Persze, hogy felvették! Ekkor már a DISZ volt az egyedüli és a kommunisták által erőszakkal összetakolt ifjúsági szervezet, amelynek egyetemi bizottságában Zsarátnok Józsit azonnal bevélasztották. Roppant szorgalmas DISZ aktivista lett, meg kari titkár, tetőtől talpig mozgalmi ember. Tanulta-magolta veszettül a marxizmus-leninizmust, azzal nem is lett volna semmi baj. Csak a többi tárgy ne lett volna, vagy ha már volt, legalább vizsgázni ne kellene. De, kellett mechanikából, gépelemekből, műszaki rajzból, s hasonlókból. Kegyelemből, meg a határozott egyetemi párttitkári nyomásra, egy-egy elégséggessel azért rendre átengedték a vizsgákon, meg azért is, mert esküvel fogadta, hogy ha a mérnöki oklevelet megszerzi, soha életében semmiféle mérnöki állást el nem vállal. Ezt persze könnyen megtette, hiszen sokkal jobban vonzódott ő a politikához, mint egy unalmas mérnöki tervezőasztalhoz, vagy rajztáblához.

Úgy is volt elkönnyelve Zsarátnok elvtárs, mint a leglelkesebb és legmegbízhatóbb ifjúkommunista az egyetemi hallgatók között. Egyszer egy újságíró interjút készített vele, egy olyan egyetemistaként faggatta, aki melősből emelkedett, vagy lépett, persze a párt jóvoltából, a haladó műszaki értelmiségi pálya felé vezető útra. Józsi áradozott az újságírónak a felvázolt nagyszerű jövőről, a szocialista meg a kommunista társadalomba vezető lenini útról, az akkor már nem is élő Sztálin elvtársról és a hol fönt, hol lent tanyázó Rákosi Mátyásról, a kiváló tanítókról és iránymutatókról, de ugyanakkor az osztályharc folyamatos éleződéséről, meg a nemzetközi helyzet fokozódásáról sem feledkezett meg. Nyilatkozott mindenről úgy, ahogy tanulta, meg nála okosabb párteberekettől hallotta.

A riport meg is jelent egy folyóiratban, bemutatva Zsarátnok Józsit, mint az ígéretes jövő káderét, a szocializmus építésének letéteményesét. Akkoriban még az újságokban elég gatra minőségű fényképek jelentek meg és ezért az is előfordult, hogy lerajzolták a riportalany képmását s azt tették bele a lapba. Így járt Zsarátnok Józsi is, aki ezt a rajzolt képet kívágta az újságból, bekereteztette és később az íróasztalára állította, hogy mindig lássa, honnan indult, s hogy emlékeztesse az ifjúkori mozgalmas és harcos életére, a dicsőségesnek tartott ötvenes évekre, amikor Rákosi elvtárs vezetésével dolgozó népünk magabiztosan haladt a magasztos kommunista cél felé.

Ebbe a menetelésbe azonban valahogy egy kis hiba csúszott, illetve, mint később kiderült, nem is olyan kicsi. 1956 októberében erősen mozgolódní kezdett az egyetemi ifjúság és nem egészen úgy, ahogy Zsarátnok Józsi és hasonlórú elvtársai szerették volna. Október 22.-én volt egy nagygyűlés a műszaki egyetemen, ahol Zsarátnok Józsi elvtárs a karzaton egy oszlop mögé bújva hallgatott. De nem sokáig, mert amiket ott hallott, azok nem egy hithú kommunista DISZ funkcionárius fülének valók voltak. Óvatosan kiosont az épületből és egy hátsó, kevesek által használt kapun át elhagyta az egyetemet, úgy, hogy soha többé a lábát oda be nem tette. Betartotta tehát az ígéletét, soha nem végzett mérnöki munkát, mivel nem is lett belőle soha mérnök.

Másnap kitört a forradalom, amitől Zsarátnok Józsi még inkább megzavarodott. Pedig ha valaki, ő aztán fejlett volt ideológiailag, szilárd politikailag, meggyőződésből híve a rendszernek, de ilyen helyzetre egyetlen iskolában sem készítették fel. Ráadásul a legfelsőbb, meg középső szinteken álló vezető kommunista elvtársak is összevissza beszéltek, az újságok – még a Szabad Nép is! – mindenféle képtelenségeket írtak. Hát, ez bizony már sok volt Zsarátnok Józsinak. Elutazott mindenféle alkalmi járműveket felhasználva, sőt néha gyalogolva a rossz lábával vidékre, a nagyon-nagyon régen látott egykori nevelőszüleihez és ott húzta meg magát. A sántikálásáról azt mondta, hogy komoly zúzódást szenvedett akkor, amikor az ávosok elkapták és nagyon megverték, puskatussal a lábát is ütötték.

A vidéki kiruccanás alatt a lába ugyan nem jött rendbe, de november 4.-e után mégis visszasántikált a fővárosba, és amint csak tehetett, jelentkezett a kommunisták karhatalmába. A politikai megbízhatóságával nem volt semmi baj, de eleinte nem nagyon tudták, hogy mit csináljanak a bicegő pufajkással. Járőrözni nem nagyon küldhették, őrségben sem álldóglathatott sokáig és ezért kihallgató lett belőle, meg egyben laktanyai verőlegény. Ereje azért volt a közel 190 centiméter magas és mázsán jóval fölül súlyú Zsarátnok Józsinak. Ha valamelyik ellenforradalmárt megsuhintotta, biztos esélye volt a nyomorultnak arra, hogy fölkenődjön a legközelebbi falra.

Addig-addig hallgatott ki, meg készítette a jegyzőkönyveket Zsarátnok Józsi, hogy egészen megszerette ezt a szolgálatot. Katona ugyan nem volt addig, fegyvert sem fogott még, hatalma is csak annyi, amennyi a MADISZ-ban vagy utóbb a DISZ-ben megadatott. A karhatalom azonban egészen más volt. A pufajkás karhatalmistáktól rettegett akkoriban az egész ország. Talán csak az ávos-ávénás idők lehettek szebbek, vagy borzasztóbbak, attól függően, hogy honnan nézzük. Tőle, a bicegős Józsitól is féltek az éléje kerülők, tőle, aki nemrégén még az egyetemi vizsgáin remegett egy elégséges osztályzatért.

Amikor pedig már nem volt szüksége a kádárista rendszernek a karhatalmistákra, ment vissza az állományból mindenki oda, ahonnan jött. A pártfunkcionáriusok a pártapparátusba, a kommunistaságuk miatt vezető beosztásba került majd a munkahelyeikről a forradalom alatt elkergetett elvtársak vissza a korábbi tisztségükbe, a rendőrök a rendőrséghez, a volt államvédelmi belső karhatalmi tisztek az újjászervezett BM Belső Karhatalom alakulataihoz, az államvédelmi operatív tisztek az 1957-ben megalakult politikai nyomozó szervekhez. Csak kevesen voltak, akikkel nem tudtak mit kezdeni. Ezek közé tartozott Zsarátnok Józsi is, aki műegyetemistaként került a pufajkások közé, de már nem nagyon akaródzott neki visszaülni az egyetemi padokba. Ezért kérelmezte, hogy az egészségügyi előírásokat figyelmen kívül hagyva vegyék fel a politikai nyomozószervekhez. Próbálkozása sikerrel járt. A karhatalmi helytállására és a Munkás Paraszt Hatalomért Emlékérem kitüntetésére tekintettel a budapesti Politikai Nyomozó Osztályon lett operatív tiszt.

Tillmann Sándor rendőr őrnagy, a budapesti politikai nyomozó szervezet majdnem kétszáz főt számláló osztályának vezetője magához vette Zsarátnok Józsefet és rendőr hadnagyot csinált belőle. Az egyik belső elhárító osztályon lett beosztott. Fi-

gyelemben véve azonban Zsarátnok József politikai iskolázottságát, a szakérettségijét és a be nem fejezett egyetemi tanulmányait, vagy helyesebben azokat az éveket, amelyeket eltöltött az egyetemen, ő még ki is tűnt a sok hat elemít, vagy még annyit se végzett egykori államvédelmi operatív tiszt közül. Néhány év múlva már főhadnagy lett, majd százados és csoportvezető, mellesleg mindvégig a pártalapszervezetben is fontoskodott, különféle funkciókat betöltött. Az 1960-as évek végén már szervezőtitkár volt, a második ember a párttitkár után. Ez a pártbeli tisztség pedig hozta magával a magasabb szakmai beosztást, alosztályvezető-helyettes lett. Füleki József alezredes volt a főnöke, ő pedig hamarosan megkapta az első főtiszti rangot, őrnagyi rendfokozatba léptették elő.

1971-ben a belügyben nagy átszervezésre került sor, amit szervezeti korszerűsítésként is emlegettek. Ez leginkább az állambiztonsági szolgálatot érintette. Tillmann Sándor, akkor már, mint ezredes és addig politikai osztályvezető, Sárdhy Gábor alezredes, addig osztályvezető-helyettes és a belső elhárító alosztályok munkájának felügyelője, valamint Zsarátnok József őrnagy ügyis, mint szakmai vezető, de úgy is, mint a pártalapszervezet egyik jeles képviselője, bő egy hétre kivonultak a „Bujkáló” fedőnevű konspirált lakásra, hogy senki által nem zavartatva kidolgozzák az új szervezeti struktúrát. Némi túlzással azt is lehetne mondani, hogy egymás közt egyúttal el is osztották a legfontosabb szakmai vezetői tisztségeket. Tillmann Sándor ezredes – nem túl soká már vezérőrnagy – lett a budapesti állambiztonsági szerv vezetője, Sárdhy Gábor alezredes a kémelhárító osztálynak, Zsarátnok József őrnagy – hamarosan ő is alezredes – a belső elhárító osztály vezetője. Legnagyobb meglepetésre Füleki József alezredes – Zsarátnok Józsi addigi főnöke – maradt alosztályvezető, tehát a korábbi beosztottjának alárendeltje. Nem is maradt ott sokáig a vérig sértett ember, keresett s talált magának máshol, az állambiztonsági szolgálaton belül megfelelő beosztást.

A mindig józan és kiegyensúlyozott Füleki alezredes helyett – talán éppen ez volt a baj vele – a szélsőségesen radikális Zsarátnok József alezredes lett a budapesti belső elhárító osztály vezetője, aki időközben az italozásról sem szokott le. Ki is alakult körülötte hamarosan egy piás brancs, akik a munka helyett abból igyekeztek megélni, hogy az osztályvezető ívócimborái voltak és estéről estére együtt kocsmazni jártak.

Zsarátnok elvtárs titkárságán két elvtársnő üldögélt. Az egyik a titkárnő volt, Szalai Jolánka, lelkes KISZ aktivista, és egy gépirónő, egy korosabb elvtársnő, a Margitka. Jolánka is kifelé ballagott már a kiszista korból, de párttag is volt egyben, ő is igaz híve a kommunista eszméknek, aki az ideológiai-politikai stabilitását fokozandó, különféle KISZ-iskolákat és pártiskolákat is elvégzett, köztük a nagyon fontos Marxista-Leninista Esti Egyetemet is.

A jelesebb ünnepi alkalmakkor – április 4.-én, szeptember 29.-én, november 7.-én – Szalai Jolán elvtársnő csupán elvtársiasságból és a kollektív szellemet ápolandó, csatlakozott ahhoz a társasághoz, amely a hivatali tivornya után a környező kocsmákat látogatta, egyiket a másik után, természetesen Zsarátnok elvtárs előbicegésével. Később már az is előfordult, hogy Jolánka nem csupán ünnepi alkalmakkor

mendegélt velük, hanem sima hétköznapiakon is. Jolánkának családja nem volt, szülei meghaltak, ideje rengeteg, egyedül élt s lakott egy örökölt, helyesebben rámaradt kis tanácsi lakásban. Így nem véletlen, hogy Szalai Jolán elvtársnő egyre gyakrabban üttötte ki magát a kocsmai kalandozások során. Ilyenkor a parancsnok, aki minden körülmények között felelős a beosztottaiért, sántikálva ugyan, de hazatámogatta a többnyire totálkáros Jolánkát. Az egyik ilyen alkalommal úgy esett, hogy egész éjszaka ott ragadt, inspekciózott Jolánkával. Majd egyre több ilyen ottmaradásra került sor, gyakran már piálás nélkül is.

Mivel nincs az a titok, amelyre előbb utóbb fény ne derülne, Zsarátnok elvtárs és a titkárnője összegabalyodása is hamarosan kitudódott. Ez pedig akkoriban a főnök-beosztotti viszonyból következően megengedhetetlen volt. A nagyobb bonyodalmakat megelőzendő, Zsarátnok elvtárs beiskolázta a titkárnőjét a BM Rendőrtiszti Főiskola nappali tagozatára, állambiztonsági szakra. Úgy gondolta, hogy ezáltal nyer majd három évet, amely idő alatt csak történik valami. Az történt, hogy Zsarátnok elvtárs a már évek óta különélő feleségétől törvényesen is elvált, Szalai Jolánkához pedig az iskolaévek alatt nem fűzte főnök-beosztott viszony, csak az elvtársi szerelem.

Jolánka reggeltől estig a főiskolán tartózkodott. Délelőtti előadások voltak, délután szemináriumok, gyakorlatok, vagy egyéni tanulás. Egész napon kötelező volt ott tartózkodni, mert hiszen fizetésért tanultak. Amikor azonban szabadult az iskolából, sietett le a hegyről – akkor Szabadság hegyről – a belvárosba, és a Deák tér környékén addig járt kocsmáról kocsmára, amíg rá nem talált a főnöke-szerelme által vezetett piáló társaságra. Csatlakozott rögtön hozzájuk, s ha a piálásban volt lemaradása, azt igyekezett bepótolni.

Amikor elvégezte Szalai Jolán a főiskolát, előléptették rendőr alhadnagynak, és mehetett vissza a korábbi szolgálati helyére, oda, ahonnan a főiskolára vezényelték. Ekkor Zsarátnok József alezredesnek ki kellett találni valami megoldást a viszonyuk, már-már majdnem élettársi kapcsolatuk rendezésére. Egy napon, mint a belső elhárító osztály vezetője, felkereste irodájában Sárdhy Gábor alezredest, a kémelhárító osztály vezetőjét.

– Te, Gabikám, lenne egy problémám, aminek a megoldásában a segítségedet kérném.

– Mond Józsikám! Ha tudok, biztosan segítek. Számíthatsz rám. Miről van szó?

– Hát arról, hogy itt van az osztályom állományában ez a Szalai Jolán alhadnagy, aki egy nagyon rendes elvtársnő, és éppen most végezte el a rendőrtiszti főiskolát. Azt szeretném kérni Tőled, hogy vedd az osztályod állományába, mint operatív tisztet. Tudod, nem lenne szerencsés, ha oda kerülne vissza operatív tisztnek, ahol korábban gépirónő, majd később titkárnő volt.

– Meglátom, hogy mit tehetek Józsikám. Meg kell ezt beszélnem feltétlenül a vezérőrnagy elvtárral is.

– Tillmann elvtárral? Miért kell ezt megbeszélnem a tábornokkal?

– Azért, mert a vezérőrnagy elvtárs fenntartja magának a jogot, hogy a személyzeti ügyekben, így az áthelyezések esetében is, övé legyen az utolsó szó.

– Na, jól van, akkor hát döntsön a vezérőrnagy elvtárs. Szevasz, Gabikám. De azért számítok rád.

– Szevasz, Józsikám! Ha tudok valamit, azonnal értesítelek. Na és persze segítek is, ha lehet.

Még aznap délután Sárdhy alezredes felkereste Tillmann vezérőrnagyot az irodájában. Előadta többek közt Zsarátnok elvtárs kérését is.

– Sanyikám! Ma délelőtti felkeresett az irodámban Zsarátnok Józsi, és azt kérte tőlem, hogy vegyem az osztályomra operatív tiszt beosztásba a főiskolát most elvégzett kurváját. Tudom, hogy személyi kérdésekben a döntés jogát magadnak tartottad fenn, ezért kérem a véleményedet. Lényegében csak egy áthelyezési ügyről van szó. Mit tegyek?

Tillmann Sándor vezérőrnagy gondolkodott egy ideig. Időnyerés céljából levette a szemüvegét és törölgetni kezdte a minél tökéletesebb tisztánlátás érdekében. Látszott rajta, hogy amíg ezzel a törölgetős művelettel foglalkozik, közben nagyon erősen gondolkodik. Majd visszatéve a szemüvegét, megadta a választ.

– Vedd oda Gábor az osztályodra ezt a Szalai Jolán alhadnagyot. Elfér a többiek közt. Valamire majd csak jó lesz. Nem az egyetlen lesz az osztályodon, aki alig-alig használható érdemi operatív munkára.

Bizony Sárdhy alezredes nem egészen ezt a választ várta. Reménykedett abban, hogy nem kell átvenni a belső elhárítástól a nemrégén még titkárnőt kémelhárító operatív tisztnek. Most meg a reménykedését szertefoszlatta a vezérőrnagy válasza.

– De miért kell nekem odavennem a Zsarátnok Józsi kurváját vezérőrnagy elvtárs?

– Azért Gabikám, mert a Zsarátnok Józsi is elnézi neked, hogy az ő egyik konspirált lakásukra hordod már évek óta a civil kurvát.

– Te ezt honnan tudod vezérőrnagy elvtárs?

– Onnan, hogy én igyekszem mindent tudni arról a szervről, amelynek a vezetője vagyok. Szóval Gáborkám vedd oda azt a titkárnő kurvát az osztályodra, ha már a Józsi tisztet képeztetett belőle.

– Értettem, vezérőrnagy elvtárs.

– Na, ennek örülök, hogy megértetted. Akkor, szevasz, Gáborkám.

– Erő, egészséget vezérőrnagy elvtárs.

Szalai Jolán alhadnagyból, a nagyfőnök és mások szerint is Zsarátnok elvtárs kurvájából, tehát kémelhárító tiszt lett. Már legalább is papíron az lett. Tett-vett, múlatta az időt, sok haszon nem volt a munkájából. Sárdhy alezredes pedig továbbra is minden második pénteken délután belopakodhatott az ő privát kurvájával a Zsarátnok József alezredes által vezetett osztály egyik konspirált lakásába.

Borzasztóan büszke volt Szalai Jolán arra, hogy operatív tiszt lett. Piálni azonban továbbra is a régről megszokott belső elhárító brancssal járt. Hiába, na, azokhoz húzta a szíve. A kémelhárító osztályon is lettek volna társak, de minek változtatni, ha vannak a már a jól ismertek.

Egyszer néhány elvtársnő elhatározta, hogy az egyikük lakásán, akinek a férje éppen a nagy Szovjetunióban a KGB iskoláján tanult, csinálnak egy csajos összejevetelt. Voltak vagy heten-nyolcan s persze köztük volt a mindenre kapható Szalai Jolán elvtársnő is. Remek volt a hangulat, fogyott az ital is rendesen, pletykáloztak, pajzán vicceken hatalmasakat nevettek, viháncoltak. Elmúlt már éjfél, amikor kezdett szétszéledni a társaság. Talán vagy hárman a vendéglátónál maradtak éjszakára, annyinak lett valamiféle fekvő alkalmatosság, a többiek különböző irányokba indultak hazafelé gyalogosan. Mind azzal a céllal dülöngélt az úton, hogy majd fog egy taxit és azzal hazaviteti magát. Előbb-utóbb sikerrel is jártak valamennyien, kivéve Szalai elvtársnőt, aki a legpiásabb volt közöttük. Ő bizony olyannyira kiütötte magát, hogy a környéken összevissza bolyongott, több utcában már kétszer is megfordult. Hosszas bandukolás után egy parkban találta magát, már igen-igen elfáradva. Kezdte elhagyni az ereje és rátört a visszatartathatlan álomosság. Szerencséje volt, mert az útjába akadt egy pad, amire leülhetett pihenni. Ha pedig már ült, úgy gondolta talán le is feket. Amint pedig végigdült a padon mély részeg álomba szenderült. Nyár-elejei idő volt, korán beköszöntött a meleg, nem fázott. A pad keskeny volt s veszettül kemény, de más nem lévén ez is megtette. Már nem is aludt, hanem inkább a piától szinte eszméletlen állapotba szédült.

Abban az időben még több gyalogos rendőr járört lehetett látni a közterületeken, mint manapság. Éjjelente néha egyesével, de többnyire kettesével járöröztek, mendegéltek egymás mellett, főleg az elhagyottabb vidékeken. Ezen az éjszakán egy járörpár úgy gondolta, hogy átmennek az útjukba eső parkon. A sok fától és bokortól, meg a közvilágítás hiányosságától elég sötét volt a környék. Csendben mentek-mendegéltek, amikor az egyik megszólalt.

- *Te! Mintha ott feküdne valaki a nagy fa melletti padon.*
- *Hol? Melyik padon?*
- *Ott, a nagy fa mellett, ni.*
- *Tényleg. Nézzük mán meg!*
- *Gyerünk.*

Amikor közelebb értek, zseblámpával megvilágították a padot és a rajta fekvő polgári egyént.

- *Ez meg nő lenne.*
- *Ez az.*
- *Tán halott lenne?*
- *Nem az, mert szuszog, moco rog.*
- *Föl kellene tán költeni.*

Elkezdtek lökdösni, rázni Szalai Jolán elvtársnőt, mert ő volt a padon fekvő polgári egyén. De az bizony fel nem ébredt, a részegségéből képtelen volt magához térni. Csak horkant, nyögdecselt egyet-egyet a rázogatóra.

- *Te, ez olyan piás, mint a valag.*
- *Honnan veszed?*
- *Szagrúl. Búzlík a piától.*

- *Tényleg. Na, ez jól beseggelt.*
- *Oszt nincs rajta bugyogó.*
- *Honnan tudod mán?*
- *Mert nincs, ha mondom.*

Ahogy fektében Szalai Jolán elvtársnő ruhája elrendetlenedett a kopott padon, hát tényleg láthatóvá vált, hogy nincsen rajta alsónemű.

- *Ehol van a táskája a pad mellett.*
- *Nézzük már, miféle lenne.*
- *Nyitva a retikülje.*
- *Tán ki is fosztották?*

– *Hát ebben meg nincs se igazolvány, se pénztárca, se bérlet, semmi, amiből tudhatnánk, hogy ez kiféle. Meg, hogy mi is történt vele. Már ugye a kifosztáson kívül is esetleg.*

– *Az bizony megeshetett. Tán még nem is igen tudhat róla. Meg tán még csinálhattak is vele valamit, már ugye nemileg.*

- *Mit mán? Mit csináltak vóna?*
- *Hát ugye úgy nemileg. Mit lehessen tudni.*
- *Hát azt csinálhattak. Ezzel aztán azt csináltak, amit akartak.*
- *Van ott valami a pad alatt is.*
- *Hol?*
- *Ott a pad lábánál.*
- *Tényleg. Ez meg az, ami hiányzik róla. A bugyogója.*
- *Na, az legalább meg van, ha nem is rajta.*
- *A kiskabátja zsebében hátha van valami.*
- *Na, itt van tényleg valami. A kurva anyját!*
- *Mi van?*

- *Te, ez egy rendőr alhadnagy. Szalai Jolán rendőr alhadnagy. Itt van a flepnije.*
- *A rohadt életbe, ezt jól kifogtuk. Kellet nekünk ebbe a kurva sötét parkba bejönni.*

– *Itt biz nem hagyhatjuk, mert ha valami baja lenne, miénk a felelősség.*

– *Eridj el telefonálni az ügyeletre. Ott van a fülke a park sarkánál. Jelentsd a történeteket. Ott a ponyvás GAZ a kapitányság udvarán. Azzal gyűjjenek ki, hogy bevigyük, mert a járör kocsit még összeokádná ez a részeg disznaja.*

- *Megyek mán.*

A ponyvás GAZ-zal befuvarozták a hót részeg Szalai Jolán elvtársnőt a kerületi rendőrkapitányságra. A rendőrök egyike kérdezte az ügyeletet, hogy miként legyen tovább?

- *Főnök! Mit csináljuk vele?*

Az ügyeletvezető gondolkodott egy darabig, hiszen azért nem minden éjjel vittek be hozzájuk a kapitányságra totálkáros részeg rendőr alhadnagyot, főleg nőt nem. Végül döntött.

– *Rakjátok be a fogdába a kurvák közé. Ott majd kialussza magát. Reggel meg majd megmondja, hogy mi legyen vele, hiszen nem követett el semmit.*

Így Szalai Jolán elvtársnő az éjszaka hátralevő részét a fogdában töltötte a ribancok között mély álomba merülve. Reggel, amikor kezdett észre térni, azt se tudta, hogy hol van s hogyan került oda a retkes utcai szex melósok közé. Amint tisztába jött a helyzetével, kopogott az ajtón és elővezetését kérte az ügyeleteshez.

– *Hadnagy elvtárs! Szalai Jolán rendőr alhadnagy vagyok. Kérem, tegye lehetővé, hogy telefonálhassak a szolgálati helyemre.*

– *Tudom, hogy ki maga és természetesen lehetővé teszem a telefonálást elvtársnő.*

Munkaidő kezdete volt, a kémelhárító alosztály titkárságán folyt a kávézgatás, beszélgetés. Azon is tanakodtak, hogy vajon mi történhetett Szalai Jolán alhadnaggal, aki még soha nem késett. Történhetett vele bármi akár este, akár éjjel, de reggel mindig időben beérkezett. Most meg nincs sehol. Zsarátnok alezredeshez ők mégsem állíthattak oda, hogy „Józsikám, nem tudsz valamit a kurváról?”

Az elvtársak beszélgettek, találgattak, különféle feltételezések hangzottak el, amelyek közül a legfinomabb az volt, hogy „biztosan beseggelt”. Egyszer váratlanul megszólalt a telefon, a belügyi vonal. Erzsike, a gépíró nő vette fel a kagylót.

– *Tessék! Haló! Tessék beleszólni!*

...

– *Te vagy az Jolánkám? Hol vagy? Mi történt?... Majd elmeséled, jól van. ...Küldjünk kocsit? Miért?*

...

Na, jó! Küldjük a kocsit, amivel elmehetsz haza átöltözni, megvár, aztán be is hoz.

...

– *Rendbe, indul mindjárt a kocsi érted.*

A többiek, akik ott álldogáltak a beszélgetésből nem sokat értettek, de kíváncsiszkodtak. Erzsike beszámolt nekik a történetekről.

– *Jolánka, amikor az este ment haza az elvtársnői buliból, átvágott gyalogosan egy parkon, ahol leütötték és kirabolták. Elvették a pénzét, az óráját, a gyűrűjét, a nyakláncát azzal a szép ötágú csillaggal, de még az éves BKV bérletét is. Most a kerületi kapitányságról telefonált, ahol az éjszakát töltötte.*

Ezen aztán újból tanakodni kezdtek. Ha este leütötték, miért volt egész reggelig a rendőrségen? Miért nem haza ment, vagy orvoshoz, ha már leütötték? Miért megy most előbb haza és miért nem be a szolgálati helyére? Ekkor megint megszólalt a háttérből egy hang.

– *Azért, mert ebből a meséből egy szó sem igaz, legfeljebb a kifosztás. Jól betintáztott, és amikor hullarészegen fetrengett valahol, na, akkor lehet, hogy kirámolták a táskáját.*

Szalai Jolánnak persze nem ez volt az egyetlen kalandja, amit a piálásnak köszönhetett. Mégis megragadt a kémelhárító osztályon, mert úgy egyébként osztályhű, teljesen megbízható és hithű kommunista elvtársnő volt. Lett belőle az idő múlása-

val hadnagy, főhadnagy, végül százados is. Sárdhy Gábor alezredes még az 1970-es évek közepén befejezte evilági működését. A Farkasréti temetőben helyezték örök nyugalomba katonai díszpompával. Az új osztályvezető pedig úgy kezelte Szalai Jolánt, mint egyet az alig valamire használható tisztek közül. Őt is, mint a hozzá hasonlókat eltartotta az a kisebbség, amelyik értette a munkát, tudott is és akart is dolgozni. Nem volt ez egyedi jelenség, máshol is így volt ez az állambiztonsági szolgálatnál.

Az 1980-as évek elején Zsarátnok József alezredes nyugállományba vonult. Nagyon örült ennek, mert az utolsó évtizedben ő már nem nagyon érezte magát jól. Az Aczél elvtárs nevével fémjelzett kultúrpolitikától pedig kifejezetten a falra tudott volna mászni. Főleg arra kellett vigyáznia, nehogy előhozakodjon a régi mondókéval, miszerint egy Zsarátnok még az acéllal is kibabrált. Nem magyarázhatta mindenkinek hogy más az Aczél és más az acél. Ha meghallotta az aczéli három T-t – Támogatjuk, Tűrjük, Tiltjuk – már a rosszulletet kerülgette, hiszen ő még mindig a diktatórikus Tiltjuk-ban tudott csak gondolkodni. Megveszekedett szélsőbalos bolsevikként nagyon nehezen viselte az öreg Kádár, de még inkább az elsőtítkárság ifjabb környezete lagymatag politikáját, a proletárdiktatúrától való egyre távolabb kerülést, az imperialistákhoz való törleszkedést. Az ő nézetei szerint „*pártunk és kormányunk*” letért a lenini útról, áruló revizionistákka váltak és menthetetlenül rohanunk a szakadék felé. Boldog volt, amikor a szolgálati idő felső határát elérve átszántíkalhatott nyugállományba. Öreg korára egyetlen öröme maradt, a Szalai Jolán, akivel össze is költöztek, sőt hamarosan házasságot is kötöttek. A rendszerváltozás körüli éveket Zsarátnok József nagyon nehezen élte meg. Szalai Jolán rendőr százados öntudatos kommunistaként 1989. október 23.-a után nem volt hajlandó letenni az esküt a Magyar Köztársaságra, ezért automatikusan leszerelésre került volna, viszont a piálásból következően volt már annyi nyavalyája, hogy a belügyes orvosok némi jóindulattal és megértéssel javasolták a rokkantnyugdíjazását. Ezzel a lehetőséggel élt is. Ép ésszel, helyesebben józanul képtelenek lettek volna feldolgozni azt a lelki traumát, amit az imádott rendszerük összeomlása okozott nekik. Ezen úgy segítettek, hogy még nagyobb intenzitással védtek. A volt elvtársakból cimborák is csapódtak hozzájuk. Kettejük lakásait elcserélték egy nagyobb lakótelepi panelra. A tivornyázás a szomszédok legnagyobb bánatára ott is folyt. Ha összejöttek a lakásukon a régi elvtársakkal, olyan hangerővel szidták az új rendszert, hogy szinte az egész ház hallhatta. Mivel azonban beköszöntött a szólásszabadság, semmi bántódásuk nem eshetett.

Az 1990 szilvesztert is többen együtt ünnepelték Zsarátnokék lakásában. A baráti-elvtársi társaság estére gyűlt össze. Jól bevacsoráztak, majd kezdetét vette a piálás, közben az új rendszer szapulása, nyomdafestéket nehezen tűrő szidalmazása, az új politikai elit százszor elátkozása és a régi világ, az ő kedves és szeretett világuk keserves visszasírása. Pihenésként régi mozgalmi dalokkal is szórakoztatták magukat. Mivel szilveszter volt, nem szólhatott senki a hangoskodásért, hiszen más lakásokban is bömbölt a tánczene a televíziós készülékekből, a rádiókból vagy egyéb muzsikasináló masinákból. A lakótelepi házak között pedig már jóval éjfél előtt elkezdődött a petárdázás, durrogatás.

Közelgett az éjfél, az újesztendő, az 1991-es év köszöntése. Zsarátnok Józsi egy kis levegőre vágyott, ezért a füstös lakásból bicegve kitámolygott a lodzsára. A magasból lenézve azt látta, hogy sok ember odalent pukkantgatja a pezsgős üvegeket, rikoltotak, énekeltek, durrogtak a petárdák, röpködtek a magasba a színes tűzijátékok. A vigadalomtól Zsarátnok Józsi éktelen haragra gerjedt. Azt gondolta, hogy azok ott lent mind a rendszer megváltozásának örülnek, amikor ők éppen ellenkezőleg azért búslakodnak. A lodzsa korlátján áthajolva, egyik kezével a korlátba kapaszkodva, másik kezével a levegőt előre csapkodva, fenyegetőzve és ordítózva szidalmazni kezdte azokat, akiket a fő felelősnek tartott a kialakult helyzetért.

– *Te! Te! Te mocskos fasiszta! Már apád is egy rohadt fasiszta volt! Te sem letél más, tudtam is mindig, mondtam is mindig. Rohadt ellenforradalmár voltál, de megdöglesz nemsokára Te mocskos! Rohadsz már belül! Ha felsőbb utasításra nem írom alá a fedlet..., vagy fedhetmetlen... vagy mi a kurva anyja igazolást, soha nem lett volna belüled igazgató. Maradhattál volna kopott seggű kis tanár, egy megtűrt kis senki, ha onnan is ki nem rúgattunk volna. ... Meg Te is! Te! Te! Te patkányszemű kopasz gané! Tudom ám nagyon jól rólad, hogy mi történt a Hadik, a Hadik lakta... laktany... lak...*

Ekkor váratlanul elakadt a szava, félbe maradt a mondata. Nem kapott levegőt. Még soha nem volt, hogy ne kapott volna levegőt. Csak kapkodott utána, de nem jött. Egyik kezével továbbra is a korlátot markolászta, másikkal a torkát, mert fulladt veszettül. Közben valami iszonyatos nyomást érzett a mellkasán. Mintha egy úthenger, vagy egy harckocsi állt volna rajta. A szorítás borzasztó fájdalomba csapott át. Mindene fáj, de irtózatosan. A lábaiból kiment az erő. Menten összerogyott, de balkezével még mindig a korlátot szorongatta, másikkal támaszkodni próbált volna. Messziről, valami nagyon távoli messziségből egy ének foszlányai hallatszottak: „*Ez a harc lesz a végső...*” Majd a hang is valami elviselhetetlen, addig soha nem hallott zúgásba ment át. Közben a látása kezdett elhomályosulni. Egyre jobban meresztette a szemét, de egyre jobban homályosodott, majd hirtelen teljes sötétség lett. Már nem fáj semmi, már nem hiányzott a levegő, nem hallott semmit, nem látott semmit, csak a korlátot szorongatta görcsösen, de már élettelenül. Zsarátnok József befejezte földi pályafutását.

A nagy ordibálásra a szomszédok is kimentek a saját lodzsáikra, és onnan, vagy az ablakaikból nézték végig Zsarátnok József utolsó produkcióját. A kiáltozásait ugyan hallották, de nem tudtak rájönni, hogy kivel-kikkel perlekedik. Majd látták összeesni is. Azt hitték, hogy rosszul lett, és nem törődik vele senki. Gyorsan szaladtak a Zsarátnok-lakáshoz s csengettek veszettül. Ajtót azonban senki sem nyitott, mert bent hangosan szólt a televízió, de még azt is elnyomta a szilveszterező társaság dalolászása. Még mindig az Internacionálét bömbölték abban a hitben, hogy „*nemzet közti vééééé lesz, holnapra a világ*”. Az ócska kis lakótelepi típuscsengő cincogása nem hallatszott be a szobába. Ekkor a szomszédok öntevékenyen a mentőket hívták telefonon, akik hamarosan meg is érkeztek. Dörömbölni kezdtek az ajtón. A nagy kiáltozásra, ajtó-rugdosásra Jolán néni jött elő eléggé illuminált állapotban

- *Mi bajuk van már megint. Hagyjanak már békén, most szilveszter van.*
- *Rosszul lett a férje Jolánka, kint fekszik a lodzsán.*
- *Ki fekszik a lodzsán, meg minek fekszik valaki kint?*
- *A férje fekszik kint, mert rosszul lett.*

– *Na, menjenek a francba, a Józsi bent van a szobában. Józsi! Józsi! Gyere mán ki! ... Hát hun van mán ez a Józsi?*

- *Mondtuk már, kint van a lodzsán, mert rosszul lett.*

A szobában tényleg nem volt Zsarátnok Józsi. S valóban igazat mondtak a szomszédok, hiszen kint találták a lodzsán. Biztosan kiütötte magát, mert el van dűlve. De nem is szuszog, nem is pislog. Szemeivel mereven bámul a nagy semmibe. A mentők szerint az életnek már egy szikrája sincs benne. Zsarátnok Józsefné született Szalai Jolán ekkor megözyeyült. A mentősök helyett más egyenruhásokra volt szükség, akiknek egy bádog tepsí volt a munkaeszközük. Azzal vitték el Zsarátnok József elvtársat, nagyokat káromkodva a panelház szűk lépcsőházi fordulójánál.

Ha nem történik meg a rendszer változása, Zsarátnok József rendőr alezredesnek, a Munkás Paraszt Hatalomért Emlékérem kitüntetés büszke tulajdonosának katonai pompával végrehajtott dísztemetés járt volna. Kapott volna díszsírhelyet a Farkasréti temetőben, járt volna neki dísz szakasz, meg sortűz a koporsó földbeeresztésénél, sok-sok koszorú, meg a párnákon a kitüntetések, a koporsón rendőr tányérsapka és kard. Most ez mind elmaradt. Zsarátnok József földi maradványait a felesége elhamvasztatta, majd az egyik köztemetőben szétszoratta. Magának is ezt sorst szánta. Nem voltak se leszármazottaik, se rokonaik, senki, aki néha kiment volna a sírjukhoz emlékezni rájuk. Jolán néni szerint „*úgyse hiányzunk már senkinek, úgyse kíváncsi már ránk senki*”. Igaza volt.

A NYOMOK ELTÜNTETÉSE

A Magyar Szocialista Munkáspártban működött egy információs rendszer, amely azonban a lényegét tekintve sokkal inkább egy olyan csatorna volt, amelyen a vélemények és kérdések elsősorban alulról, a párttagságtól áramlottak fölfelé, a pártközpont felé, mintsem fordítva. Minden pártcsoportban, így az állambiztonsági szerveknél meglévőekben is, tevékenykedett egy információfelelős, aki általában a hónapok végén összeírta azokat a történeteket, témaköröket, amelyek a pártcsoport tagságát foglalkoztatták. Ezeket leírták egy információs jelentésben és azokat a kérdéseket is, amelyekre a párttagok választ vártak a felső vezetéstől. Ezek a pártcsoportok által készített információs jelentések továbbításra kerültek az alapszervezeti vezetéshez, onnan egy összesítés után a felettes pártbizottsághoz, és újabb válogatás után a legfontosabb információk, vagy azok lényege, illetve a leadott jelentősebb kérdések végül több lépcsőn – és szűrőn! – át eljutottak a pártközpontba.

A Lisztes Gyula alezredes által vezetett kémelhárító alosztály egyetlen pártcsoportba tartozott. Az információfelelős itt is a hónap vége felé sorra járta az alosztály irodáit és megkérdezte az elvtársakat, hogy leginkább milyen külpolitikai, és belpolitikai események foglalkoztatják őket, illetve azt is, hogy van-e valamilyen megválaszolásra váró kérdésük. A megkérdezett párttagok azonban meglehetősen passzívak voltak, csak ritkán nyilatkoztak arról, hogy mi foglalkoztatja őket, kérdéseik pedig szinte soha sem voltak. Ezért az információfelelős hasra ütve állította össze a havi jelentését és ő találta ki azokat a kérdéseket is, amelyekre a lényegét tekintve választ senki sem várt.

Némi túlzással az is kijelenthető, hogy ez a passzivitás volt a jellemző az állambiztonsági szolgálatnál található pártcsoportok nagyobb részére. Megváltozott azonban a helyzet 1989. január 28.-án, amikor Pozsgai Imre elvtárs bejelentette, hogy amit eddig 1956 kapcsán „ellenforradalom”-ként emlegettek, és amit az állomány meggyőződéssel hitt és vallott is, az bizony attól kezdve már nem „ellenforradalom” volt, hanem „népfelkelés” lett.

Felhördült az egész állambiztonsági állomány, így az előbb említett pártcsoport is. Szinte hetekig, sőt hónapokig másról sem nagyon volt szó az irodákban, a folyosókon, az ebédlőben, de még este a környező kocsmákban sem, mint erről a százszor elátkozott bejelentésről. Felforrósodott a hangulat és Pozsgai elvtársnak a neve ettől kezdve a legmocskosabb szitokszónak számított az állambiztonsági körökben. Pedig akkor már csak elvétele volt az állományban egy-egy idősebb, vagy nyugdíjból dolgozni visszajáró elvtárs, aki államvédelmisként végigharcolta vagy végigreszkette 1956 októberének számukra vészterhes napjait, netán részese lett volna a szerintük ellenforradalmárokkal szemben alkalmazott kegyetlen megtorlásnak. A tiszteknek és parancsnokaiknak azonban jelentős része egykori államvédelmis, vagy valamilyen pártkader leszármazott, esetleg ideológiailag és politikailag sikeresen átnevelt-átfor-

mált volt. Ezeket úgy érte ez a „népfelkelés” bejelentés, mintha váratlanul hátba szúrták volna őket.

Az alosztályvezető, Lisztes alezredes, aki szintén tagja volt a pártcsoportnak, próbálta csillapítani, nyugtatgatni az állományt. A leghangosabb és legelszántabb ordibálókkal azonban ő sem bírt, főleg azokkal nem, akikben néhány féldeci tömény képes volt igen magasra felpumpálni a proletárnak hazudott kommunista öntudatot.

A hangos káromkodás, szitkozódás végül már szinte tarthatatlan volt. Ebben gyakran a pártcsoportbizalmi járt az élen és olyan információs jelentéseket küldözgetett fölfelé, amelyeket a pártalapszervezet vezetősége félelmében meg sem próbált továbbítani a csoportfőnökségi pártbizottsághoz. Piczúr Lajos alezredes, az osztály vezetője is igyekezett nyugtatgatni a háborgó elvtársi kollektívát.

– *Nyugi elvtikéim! Azért mert ez a rohadék Pozsgai beleugatott valamit a világba, még nem kell összecsinálnunk magunkat. Járássa csak a pofáját. Tudhatjátok jól, hogy amelyik kutya ugyebár ugat, az általában nem harap. Ugasson csak, az még nem jelent semmit!*

– *De alezredes elvtárs! A Grósz elvtárs miért nem csinál valamit? Miért tűri ezt az aljasságot? Mikor rúgja már valagon ezt a személtládát? Miért nem csapunk oda mi? Meg van az erőnk, meg vannak az eszközeink és módszereink is. Miért kell csak bámulnunk és tétlenkednünk? 1956-ban is akkor kezdődött a baj, amikor a Petőfi Körben engedték pofázni a sok senkiházi értelmiségit.*

– *Nyugi, nyugi! Ez politika. A pártvezetés taktikázik. Mutatni kell egy kicsit a környező világnak, hogy a létező szocializmus nem olyan ám, mint amilyennek odaát hirdetik és gondolják. Csak nyugalom elvtársak, nyugalom.*

A nyugtatgatás azonban csak felszíni kezelésnek bizonyult. A látszat ugyan néhány hónap múlva némileg konszolidáltabb volt, mint januárban, a Pozsgai által keltett hullámok nyomán, de a kommunista állambiztonsági kollektívákban a felszín alatt forrtak az indulatok. Mégis visszafogták magukat az elvtársak és csak néha, s nem is mindenkinél törtek felszínre a valódi érzelmek. Kiss Tamás őrnagy, akinek az apja, de még az anyja is korábban igen magas pártbeli tisztségeket töltött be, bár az utóbbi években már hátérbe sodortattak, mellőzöttekké váltak, újra és újra elégedetlenkedve kurjongatott és ismételte az akkoriban már többek által is hangoztatott, de azért többnyire csak elsuttogott vágyálmat.

– *Akkor lesz már itt csak jó világ elvtársak, ha egyszer végre visszajönnek a kommunisták!*

A kommunisták azonban már csak azért sem jöhettek vissza, mert el sem mentek. Itt voltak végig, de egy részük már hozzálátott a színváltáshoz. Ideológusaik és politikusaik egyre erőteljesebben kezdték hangoztatni és bizonygatni, hogy vannak ugyan gazdasági problémáink, de alapvetően a mi létező szocializmusunk stabilan áll a lábán, csupán némi megreformálásra szorul. Egyre divatosabb kifejezéssé vált szóban is és írásban is a „reform”. Az idősebb kommunisták persze hallani sem akartak semmiféle reformálásról, ők még a jobboldali és baloldali elhajlások elleni harcban nőttek fel, a legmegátalkodottabbak bűnének tartották a revizionizmust, aminek a

megfelelőjét látták a reformban. Grósz elvtárs még ki sem mondta, amikor ezek a vén bolsik egymást már a fehérterrorral riogatták.

A legnagyobb gyomrost, a megrendítő ütest, 1989. június 16.-a jelentette, amikor sor került Nagy Imre és mártírrá vált társai, helyesebben elvtársai, újratemetésére. Ekkor azonban már nem Piczúr Lajos alezredes volt az osztály vezetője, mert vele történt egy kis baj. Úgy gondolta Piczúr elvtárs, hogy a zűrzavaros belpolitikai körülmények között elsikkaszthatja a keze ügyében levő néhány millió forintot. Nem tudhatta, hogy mi lesz a vége az akkori belpolitikai hajcihőnek, s nem árthat, ha van otthon tartalékban egy kis zsozso, amivel nagyobb baj esetén lehet valamit kezdeni. Igen ám, de ezt csak úgy tehetné volna meg, ha bevonja a sikításba Lisztes alezredest is, aki az egyik beosztott alosztályvezetője volt. Lisztes elvtárs is akkor mászott bele minőségi lakáscsere kapcsán egy nagyobb adóságba, a kocsija is egy „levetett” rendőrségi Lada volt, túlhajtott s megszámlálhatatlan kilométer benne, alaposan megérve a cserére. Piczúr elvtárs erre alapozva megkísértette Lisztes elvtársat. Arra azonban nem számított, hogy Lisztes elvtárs különleges elvtárs volt. Lisztes elvtárs egy talpig becsületes elvtárs volt, aki azon túl, hogy azonnal visszautasította Piczúr elvtárs ajánlatát, még a csoportfőnökségi vezetésnek is jelentette az esetet.

Nagyon nagy balhé volt kitörőben. Piczúr elvtárs tette jogi nyelven szólva, igen jelentős értékre elkövetett sikkasztás büntetvének kísérlete volt. Ennek az ügynek hadbíráson lett volna a helye, Piczúr elvtársnak meg majd a börtönben.

Piczúr alezredes azonban nem került sem a hadbíráságra, sem a börtönbe. Dongó ezredes, a csoportfőnökség egyik vezetője ugyanis nagy hatékonysággal közbelépett. Piczúr alezredest, aki akkor volt ötven éves, azonnal leváltották és méltányossági alapon nyugállományba helyezték. Kellemetlen volt ez az ügy az ezredesnek is, mert egyre többen suttozták, hogy a házépítkezéséhez Piczúr alezredes szerzett be minden faanyagot a vidéki rokonsága révén, kiváló minőségben és igen olcsó áron. Akikben több rosszindulat szorult, azok nem is olcsóságról, hanem ingyen szállítmányokról sutyorogtak.

Talán már az sem volt teljesen véletlen, hogy Piczúr alezredesből osztályvezető lett. Dongó Lóránt ezredes csinált belőle osztályvezetőt. A nagyhatalmú csoportfőnökségi vezető az eset kapcsán mégsem arra haragudott meg, aki sikkasztani akart, hanem arra, aki nem akart sikkasztani és kirobbantotta a többiek számára igen kellemetlen ügyet. Az ezredes bosszújának célpontja Lisztes alezredes lett. Piczúr alezredes megsértődve úgy ment el a Néphadsereg utcai állambiztonsági épületből, hogy senkitől el sem köszönt. Dongó ezredes pedig összehívatta az osztály állományát és bemutatta az új vezetőt, Szerb Zsolt alezredest. A beiktatási ceremónia alkalmával a menesztett régi osztályvezetővel kapcsolatban is szólt néhány mondatot az állományhoz, már csak a miheztartás végett.

– *Elvtársak! Senkinek eszébe ne jusson az, hogy Piczúr elvtárral kapcsolatban bármiféle elmarasztaló kijelentésre ragadtassa magát. Piczúr elvtárs jó elvtárs, aki jelenleg is és továbbra is tagja a pártnak. Úgy ismertük meg, mint elkötelezett kommunistát és továbbra is annak tartjuk. Ami történt, az csupán a véletlen műve, hiszen*

Piczúr elvtárs az igen zaklatott idegállapotában gondolt egy ostobaságot, amit sajnós volt, aki félreértett, fölfújta és ez által ártott a kollektíva jó hírnevének. Ha nem lenne ez a zűrzavaros belpolitikai helyzet, még ekkora ügyet sem érdemelt volna ez a történet. Most azonban ezt nem tehetjük meg, mert ha valaki elszalad ezekhez a rohadék ellenzékiekhez, támadási felületet biztosít és nekünk rontanak. Kihangsúlyozom tehát, hogy Piczúr elvtársra úgy tekintsen ezután is mindenki, mintha mi sem történt volna. Az a feladatunk, hogy ahol csak tudunk, elvtársi segítséget nyújtsunk Piczúr elvtársnak a civil életben való elhelyezkedéshez.

Lisztes alezredes értett a szóból. De hamarosan tettekben is jelentkezett a főnöki megtorlás, hiszen igen nagy bűn volt az ő bűne. Még ha képletesen is, de kezét emelt a főnökére, amit a vezetői klán nem tűrhetett büntetés nélkül. Nem nézhették el azt, amit tett, mert esetleg a cselekménye példaértékű lehet, követőkre talál. Egyáltalán nem volt véletlen, hogy az akkor még csak 51 éves Lisztes alezredes önszántából s különösebb ok nélkül betegállományba vonult, hogy majd vezetői nyomásra a belügyi orvosok megtalálják nála azt a nyavalyát, amely miatt rokkantsági nyugállományba mehet, eltűnhet a színről, s főleg az útból.

Azon az alosztályon, amelyet Lisztes alezredes vezetett, illetve amelynek a betegállományba vonulása után is még hónapokig névlegesen a vezetőjének számított, két csoport volt, két csoportvezetővel. Az egyik csoportvezető Deres Imre alezredes volt, aki egyben az alosztályvezető-helyettesi tisztséget is ellátta. A másik csoport munkáját Bánk Lajos őrnagy irányította.

Azon a napon, amikor az emlékezetes újratemetés volt, szereztek valahonnan egy televíziós készüléket és a használaton kívüli alosztályvezetői irodában így nézhették az események közvetítését. Láthatták, amint Horn Gyula, Szűrös Mátyás, Pozsgai Imre, Németh Miklós és még más neves elvtársak, kétségbevonhatatlan hitelű kommunisták, akik akkor ugyan már nyíltan is reform kommunistának hívták magukat, rogyadozó térdekkel, mélységes lelki fájdalmat színelve kegyeleti őrséget állnak Nagy Imre koporsójánál. Magukba roskadtan gyászolták azt a mártírrá vált kommunistát, akit a kommunisták végeztek ki, s akit akkor éppen szintén kommunisták újratemettek.

A Pozsgai-féle „népfelkelés” által okozott sokk elbújhatott hatásában az újratemetés által előidézett mögött. Olyan acsarkodást, szitkozódást, ordenáré káromkodást aligha hallottak még a Néphadsereg utcai állambiztonsági épület falai, mint azon a délutánon. Ezzel együtt kitört a pánik is. Ráérezett az állomány arra, hogy valami visszafordíthatatlan folyamat vette kezdetét, amelynek ők csak a vesztesei lehetnek. Egyáltalán nem volt véletlen, hogy Deres Imre alezredes is foglalkozni kezdett a távozás, talán inkább menekülés, gondolatával, annak mikéntjével.

A vészjósló viharfellegek mögül azonban egy hónap múlva előbukkan egy halovány reménysugár. Meghalt Kádár János, amit persze a töretlen hitű kommunisták és a legvidámabb barakk, meg a gulyáskommunizmus haszonélvezői igen-igen sajnáltak. A reményt a hatalmas díszpompával megrendezett temetés látványa jelentette. Kádár koporsójánál Grósz Károly mellett feltűntek ismét csak rogyadozó lábakkal és

fájdalomtól elgyötört pofázmánnyal Horn, Szűrös, Németh, Pozsgai elvtársak, sőt mások is, akik akkor már szintén reform kommunistának reklámozták magukat.

Reménysugár volt ez, de ugyanakkor zavartkeltő is. Az állambiztonsági állomány csak kapkodta a fejét. Most már tényleg nem értették, hogy a legfelsőbb politikai vezetésben ki hova tartozik. Ennek az elbizonytalanodásnak, tájékozatlanságnak a híre eljutott a vezető reformista kommunistákhoz is. Ezért megrendeztek az állambiztonsági vezető állomány részére egy héten át tartó tájékoztató előadássorozatot. A régi Szamuely laktanya nagy előadó termében, Szamuely Tibor elvtárs hatalmas szobra mellől, váltott előadókkal győzködték az állambiztonsági felső és középső vezetőket az igazukról, arról hogy a helyes úton ők járnak, és végső nagyszerű cél, a szocializmus, majd a kommunizmus felépítése immár csak reformok megvalósítása által érhető el. A közvetlen cél persze az volt, hogy a válságos időkben az állambiztonsági vezetőket és ezen keresztül az egész állományt és szervezetet maguk mögött tudhassák. Ezt a célkitűzést részben sikerült is elérni. Az állambiztonsági állományt vezetőstül és beosztottastul a Kádár-temetés és a fejtágítón hallottak időlegesen és részlegesen megnyugtatták. Horn Gyula, Pozsgai Imre és mások személyesen jelentek meg előadást tartani. Pozsgai elvtárs valószínűleg értesült az állambiztonsági körében kialakult népszerűtlenségéről, mert a helyzetén javítandó kijelentette:

– *Elvtársak! Most nehéz időket élünk. Önöknek az a feladatuk, hogy örködjék a szocializmus ügyében kifejtett tevékenységünk felett. Azon munkálkodjanak, nehogy ötven vagy száz év múlva úgy emlékezzenek az emberek, hogy a huszadi században volt egy elvetélt, kudarcra végződött próbálkozás, amit szocializmusnak hívtak.*

A tájékoztató előadások egyeseknél elérték a kívánt célt, de másoknál bizony hatástalanok maradtak. Elég sokan voltak az állambiztonsági állományban, akik már a kádári szocialista demokráciát is gyanakodva fogadták, eltévelyedésnek tartották a proletáriátus diktatúrájától, és számukra a reform szó további fellazulást, liberalizálódást jelentett, amiktől még a hideg is kirázta őket. Az állomány már elve megosztott volt, amikor elérkezett 1989. október 7.-e.

Kongresszust tartott az MSZMP. Ekkor következett be a krach. Mivel a reformisták és a maradiak nem tudtak megegyezni, szakadt a magyar kommunisták pártja. Maradtak a maradiak, kiváltak a reformok útjára lépők és egy új pártot alapítottak Magyar Szocialista Párt néven.

Ez volt, talán ami végleg megosztotta és sokkolta az állambiztonsági állományt. A leglátványosabban a legfelsőbb vezetői szinteken mutatkozott ez meg, akik közül többen leléptek, leginkább nyugállományba vonultak. Menekültek a sülyedő hajóról. Akik pedig maradtak, fokozatosan, de ütemesen kezdtek igazodni, helyezkedni. Legtöbben irányt vettek a *négyek bandája* – Horn, Németh, Pozsgai, Nyers – felé, akiknél menedéket reméltek.

Deres Imre alezredes úgy döntött, hogy ő bizony nem törleszkedik se az egyik, se a másik irányba. Követte a főnöke példáját és ő is betegállományba vonult, hogy majd hónapok múlva leszázalékolassa magát és nyugállományba mehessen. Így ott

maradt az alosztályon egyetlen vezetőnek Bánk Lajos őrnagy, aki vezette a saját csoportját, vezette a másik lényegében vezető nélkül maradt csoportot és egyben az egész alosztályt is.

Elérkezett 1989. október 23.-a, amely nap addig, évtizedeken át arról volt nevezetes, hogy az állambiztonsági állomány teljes készenléti állapotban volt, összetartást rendeltek el, nem lehetett szabadságra menni, stb. Most meg egyszeriben nagy ünnep lett, mert ekkor kiáltották ki a köztársaságot és a Magyar Népköztársaságból Magyar Köztársaság lett. Az állambiztonsági állomány még meglevő tagjainak hamarosan esküt kellett tenni a Magyar Köztársaságra. Voltak, akik ezt elvi alapon megtagadták, ami azonnali leszerelésüket vonta maga után. A Bánk őrnagy által kényszerűségből vezetett, bár létszámában már megfogyatkozott alosztályon mindenki letette az esküt. Hamarosan viszonylag helyre is állt a rend, ha érdemi elhárító munka nem is folyt, készültek az éves jelentések és az 1990 évre vonatkozó munkaterv.

Az operatív tevékenység során keletkezett iratokat többnyire az operatív tisztek készítették, pl. a jelentéseket, javaslatokat, összefoglalókat, átiratokat, szolgálati jegyeket, egyebeket. Amikor azok a gépirónő által legépelésre kerültek, a kézzel írt piszkozatok feleslegessé váltak. Mivel azonban ezeknek a piszkozatoknak a tartalma is államtitoknak minősült, megsemmisítésük is szabályozva volt. Minden operatív tisztnak a páncélszekrényében volt egy papírdoboza, amelyben gyűjtötte a megsemmisítésre váró piszkozatokat, netán egyéb felesleges iratokat. Akkoriban még nem voltak irodai zúzógépek rendszeresítve.

Amikor a doboz megtelt, leballagtak vele az épület picéjébe, ahol egy külön helyiségben működött a zúzda, ami nem volt más, mint egy nagy elektromos meghajtású daráló. Ebbe dobálta bele egy kezelőmunkás, szigorúan az operatív tiszt jelenlétében, a felesleges papírokat, amelyeket a masina vizes darált masszaként nyomott ki magából. Amikor ez a nedves zúzalék megszáradt, jutazsákokba rakták, ha pedig egy teherautónyi rakomány összegyűlt újrahaznosításra elszállították egy papírgyárba.

Már az egykori nagyobb államvédelmi objektumokban is ezek a zúzógépek – ha úgy tetszik darálók – működtek, és 1956 októberében, az államvédelmi szolgálat megszüntetésekor, az elhagyott épületekbe behatoló civilek rájuk is találtak. Mivel több államvédelmi objektum a Duna közelében volt, kialakult a legenda, hogy ezek-
kel embereket daráltak le és a zúzalékot beleengedték egy csatornarendszeren át a folyóba. Ez a történet azonban sántított, de nagyon. Ezek az iratmegsemmisítő darálók ugyanis emberek ledarálására teljesen alkalmatlanok voltak. Egy prespán borítású dossziét például egyszerre nem lehetett beletenni az adagolójába – etetőjébe – mert azt képtelen volt lezúzni. Szét kellett szedni és néhány laponként beleadagolni. Az úgynevezett puhafedelű fűzős iratgyűjtőkből az iratokat összetartó vékonyka fém szalagdarabot és a lezáró fém lapocskát ki kellett szedni, mert az megakasztotta, sőt tönkre is tette a gépet. Emberi csontok felaprítására tehát ezek a gépek teljesen használhatatlanok és alkalmatlanok lettek voltak.

1989. október végén, egy napon, két operatív tiszt, akik Bánk őrnagy beosztottai voltak, lementek a pincébe a piszkozataikat tartalmazó dobozaikkal. De hamarosan

vissza is tértek az irodájukba, dobozaikban a megsemmisítésre váró piszkozatokkal, ahogy akkoriban emlegették, a TÜK-szeméttel. Meglátta ezt visszatértük alkalmával a főnökük, Bánk őrnagy, és kérdőre vonta őket.

– *Miért hoztátok vissza a TÜK-szemetet? Talán nem működik a megsemmisítő? Már megint elromlott?*

– *Jelentem őrnagy elvtárs, nem romlott el, működik az, de olyan sokan vannak a pincében zúzatni, hogy estig se kerülnének sorra.*

– *Nem baj, majd lementek holnap és lezúztatjátok a papírokat.*

– *Nem mehetünk holnap se, de még holnapután se, mert akkor se kerülünk sorra.*

– *Na, ne süketeljetek már! Mi az, hogy ha reggel elsőként odamentek, akkor nem kerültek sorra?*

– *Úgy, őrnagy elvtárs, hogy a daráló reggeltől estig, beláthatatlan ideig le van foglalta.*

– *Lefoglalta?*

– *Igen, lefoglalta.*

– *Ki foglalta le?*

– *A III/III-asok zúznak már hetek óta és senkit sem engednek a zúzda közelébe.*

– *Ez nem létezik.*

– *Ha nem hiszi, győződjön meg róla őrnagy elvtárs.*

Bánk Lajos őrnagy azonnal el is indult a pincébe. Amikor leért a lépcsőn és a bejárati ajtón belépett, az elég gyengén megvilágított pincei folyosó mind a két oldalán zúzalékokkal teli zsákok sorakoztak, nyilvánvalóan már elszállításra várva. Nem sokkal távolabb tényleg ott várakoztak a III/III csoportfőnökség beosztottai közül többen, akik dobozokban, zsákokban hordták le a megsemmisítendő dokumentumaikat. A belső elhárításnál már gőzerővel folyt a nyomok eltüntetése, a rájuk nézve kompromittáló iratanyag megsemmisítése.

Bánk őrnagy tehát meggyőződött arról, hogy a beosztottai a valóságos helyzetet jelentették. Ennek megfelelő utasítást is adott nekik.

– *Egyelőre szó sem lehet a piszkozatok megsemmisítéséről. Mindenkinek van annyi hely a páncélszekrényében, hogy továbbra is ott gyűjtögesse és tárolja a TÜK-szemetet. Ha mégsem férne el, a titkársági nagy páncélszekrény aljában van egy nagy papírdoboz, tegyék abba.*

– *Őrnagy elvtárs? Mi nem fogunk iratokat megsemmisíteni, mint a belső elhárítók teszik?*

– *Miért semmisítenénk meg mi bármit? Mi egészen más jellegű munkát végzünk és végzünk, mint a belső elhárítók.*

– *De ha netán jön az SZDSZ ...*

– *Miért pont az SZDSZ? És mi az, hogy jön?*

– *Mert ők a legharsányabb antikommunisták. Jönni meg azért jönnek, vagy ők, vagy mások, mert egyre többen és egyre erőszakosabban valamilyen rendszerválást követelnek. Mintha nem elégednének meg a reformokkal, mintha ezek már túl*

akarnának lépni a szocializmus ügyén. Ha pedig mégis bukni találna ez a mi mostani rendszerünk, akkor csak bejönnek ide is megnézni, hogy mit csináltunk.

– *Na, látjátok! Hát éppen ezért nem kell nekünk semmit sem lezúzni, eltüntetni. Mert, ha tényleg bejön ide az SZDSZ, vagy bárki más, akkor eléjük rakhatjuk, vagy kivehetjük a páncélszekrényekből a dossziékat, és majd azt láthatják, azt olvashatják ki belőlük, hogy itt nálunk tényleg kémelhárító munka folyt, semmi más. Ha üres páncélszekrényeket találnak, mivel fogjuk bizonyítani, hogy mi csak kémelhárító munkát végeztünk és semmi közünk nem volt a belső ellenség, vagy, ahogy az utóbbi időben már említik, a belső ellenzék megfigyeléshez.*

– *Ez igaz őrnagy elvtárs, de Szerb alezredes elvtárs mondta a múltkor, hogy a hálózati személyek jelentéseit tartalmazó M-dossziékat teljesen felesleges tartani, mert ami abban van, annak nincs semmi operatív értéke.*

– *Abban sajnos igaza van az osztályvezető elvtársnak, hogy nagyon sok hálózati személy már évek óta nem ad jelentést. Sokkal még találkozik megtartására sem kerül sor. Többről azt sem tudjuk, hogy mi van vele, él-e még egyáltalán? Ezeknek az M-dossziéját valóban meg lehetne semmisíteni, ha a hatályos miniszteri parancs nem tiltaná. De, azt mondjátok meg nekem, hogy ha egy jól dolgozó kémelhárító hálózati személy M-dossziéját a benne levő jelentéseivel együtt megsemmisítenénk, mivel bizonyítanánk, hogy a titkos munkatárs, a titkos megbízott, vagy éppenséggel ügynök csak kémelhárító feladatokat teljesített, és soha semmi köze nem volt a belső elhárító munkához.*

– *Sehogy.*

– *Na, látjátok! Ezért jobb, ha megmarad minden, már legalábbis nálunk, mert ha jön az általatos említett SZDSZ, vagy bárki más, akkor láthatják, hogy mi milyen munkát végeztünk és milyen jellegű munkában működtek közre a hálózati személyeink.*

– *Lehet persze az is, hogy nem jön ide sem az SZDSZ, sem senki más. A belső elhárítók, akik ezeket megfigyelték, azt állítják, hogy ezek az ellenzéki csoportok is ahányan vannak annyifélék. Lehet, hogy marad minden változatlanul, úgy ahogy eddig volt, már ami a mi szolgálatunkat illeti. Amikor az őrnagy elvtárs azon a fejtágítón volt, amit a reformokról tartottak, volt egy osztályértekezlet, ahol Dongó ezredes elvtárs azt mondta, hogy nem kell becsinálni. Ha valakinek mégis kételyei támadnának, gondoljon a nyolcszáz ötvenezer párttagra, meg a családtagokra, a rokonságra, akiket befolyásolni tud, és máris biztosítva van a kommunisták hatalma.*

– *Dongó ezredes elvtárs okos és tájékozott elvtárs. Nem véletlenül ő a főnök és az ezredes. Nagyon jól látszik is rajta, hogy elvégezte az MSZMP Politikai Főiskolát, meg az is, hogy jó sokáig csoportfőnökségi függetlenített pártbizottsági titkár is volt. Csak egyet felejtett el Dongó ezredes elvtárs! Azt, hogy 1956 előtt az MDP-nek sokkal több tagja volt, mint most az MSZMP-nek, és mégis bekövetkezett a ... Minek is kell most mondani?*

– *A népfelkelés? Vagy ellenforradalom?*

– *Úgy van, a népfelkelés. Bár ha így haladunk, lehet abból még forradalom is. Na, most maradjunk ennyiben, menjen mindenki a dolgára. Dolgozzatok a jövő évi*

munkatervek elkészítésén, ha már az ez évi jelentéseitekkel készen vagytok. A III/III-asok pedig csináljanak azt, amit akarnak. Remélem, hogy mi nem adjuk át az enyészetnek azt, amit hosszú-hosszú évek alatt összegyűjtögettünk, és az elődeink összegyűjtögettek.

A belpolitikai helyzet azonban egyre zavarosabbá, a kommunisták számára mindinkább kilátástalanná kezdett válni. Az állambiztonsági szolgálathoz olyan hírek is eljutottak, hogy a kommunista vezető körökben kialakult egy meglehetősen nehezen érthető álláspont. Ezek szerint talán jobb is lenne, s nem is ártana, ha azt a csődtömeget, amit az utóbbi egy-két kádári évtizedben összeszerencsétlenkedtek, rázúdítanak a mind hangosabban rendszert váltani akaró ellenzékre. Igen ám, de az elvtársak ott fenn könnyen beszéltek, hiszen nagyobb részük már hátat is fordított a kommunista létnek, lassan-lassan már nem is reform kommunisták voltak, hanem mindinkább a szocialistaságukat kezdték emlegetni. Többségük, az MSZP-ben, vagy annak környezetében szorgoskodott, ott vélte-remélte a jövőjét kialakítani. De mi lesz az állambiztonságiakkal? Mi lesz a titkosszolgálatokkal, amelyek a történeti tapasztalatok szerint világszerte a különféle rendszerváltozásoknak az elsőszámú vesztesei? Csak nem ugyanaz, mint 1956-ban, amikor a csupa kommunistából álló és magát mégis forradalminak nevező kormány fölálodta az államvédelmi szolgálatot, hogy a saját bőrét mentse?

Elérkezett az a pillanat, amikor az állambiztonsági vezetés is bekattant, mert kezdett átlátni a szitán. Bepánikoltak, és ez hamarosan átragadt az alsóbb vezetőkre és a beosztottakra is.

1989. december közepe táján Szerb Zsolt alezredes osztályvezető hívatta a két beosztott alosztályvezetőjét. Mivel csak az egyik alosztálynak volt kinevezett vezetője, a másik alosztálynak meg semmilyen, csak egy tessék-lássék szóban megbízott helyettesítő, ez utóbbi pozícióban Bánk őrnagy jelent meg az osztályvezetői irodában. A főnök ült a hatalmas íróasztala mögött, a referédaasztalnál pedig a két alárendelt, előttük nyitva a titkosított füzet, kezükben golyóstoll és jegyzetelésre elkészülve várták a vezetői utasításokat.

– *Nagyon jól figyeljetelek rám! A csoportfőnökség vezetésének az utasítását továbbítom. Mindenki nagyon alaposan nézze át az iratanyagát, minden dossziét, iratgyűjtőt, minden egyéb lehetséges helyet, és szabályosan, az előírásoknak megfelelően, gépelt jegyzőkönyvezéssel semmisítsetek meg minden olyan iratot, amely a III/III-asokkal való bármiféle kapcsolatra, együttműködésre utal. Most, ha innen kimentek azonnal lásson hozzá mindenki a feladat végrehajtásához, minden egyéb munkát félretéve. Érthető voltam?*

– *Igen.*

– *Érthető voltál alezredes elvtárs.*

A főnökség utasításához azonnal hozzáláttak a beosztott operatív tisztek. Rengeteg dossziét és egyéb iratgyűjtőt kellett átlapozni, átolvasgatni, megvizsgálni, a kívánt anyagokat kiemelni, a tartalomjegyzékekbe a selejteztést bejelölni, jegyzőkönyvezni, a kézzel írt jegyzőkönyveket legépeltetni, a megsemmisítést az iktató-

könyvekből is kivezetni, stb. Már két vagy három napja folyt ez a munka, amikor az előbbi vezetőket ismét hívatta az osztályvezető.

– *Változott a helyzet elvtársak! A dokumentumok átvizsgálását tessék újra kezdeni! A belső elhárításhoz, tehát a III/III-hoz kapcsolódó iratok mellett a saját magunk által készített, vagy hozzánk más szervektől érkező olyan dokumentumokat is tessék kiemelni, amelyek ránk nézve politikailag kompromittálók lehetnek.*

– *Mit értsünk az alatt, hogy ránk nézve politikailag kompromittáló?–* kérdezte Bánk őrnagy

– *Ezt mindenki döntse el a saját felelősségére. Kétség felmerülése esetén inkább a megsemmisítés mellett kell döntenie, mintsem a megtartást választani. Érthetőek?*

– *Igen?*

– *Csak egy kérdésem lenne: ezt is mind jegyzőkönyvezve csináljuk?*

– *Természetesen Lajoskám, hiszen úgy szabályos.*

– *Akkor pedig gondban leszünk.*

– *Miért lennétek gondban?*

– *Azért, mert az egy szem gépirónőnk nem fogja győzni a rengeteg jegyzőkönyv legépelését. Már most sem győzi.*

– *Ha nem győzi nem baj. Gépeljen le annyit, amennyit tud. A többi pedig egyelőre maradjon meg kézzel írt formában. De ezek is legyenek szabályosan aláírva a készítő által és a tanúsítók által is.*

– *Értettem.*

Tovább fokozódott a káosz. Az operatív tisztek reggeltől estig válogattak, selejtezésre előkészítettek. A létszám pedig megfogyatkozott, mert minden alosztályról egy vagy két főt vezényelni kellett a BM Adatfeldolgozó Csoportfőnökség Állambiztonsági Operatív Nyilvántartó Osztályra, mert mint kiderült, ott is folyt a már korábban irattárazott régi államvédelmi, és nem is olyan túl régi, de szintén irattárazott állambiztonsági iratállomány válogatása, selejtezése. Ebbe az operatív szerveknek be kellett segíteni, mert a hatalmas iratanyagra ott nagyon kevesen voltak.

Jó néhány napon át folyt kapkodva a nyomok eltüntetése, a kiválogatott iratok megsemmisítésre előkészítése, amikor Szerb alezredes ismét magához hívatta a két beosztott vezetőt. Kiadta az új utasítást.

– *Eltársak! Ismét változott a helyzet. Azonnal abba kell hagyni az eddigi munkát.*

– *Miért?*

– *Már mondtam, mert változott a helyzet.*

– *Na, jól van, hát csak változzon. Mi a teendő?*

– *Vegyétek tudomásul, és a beosztottakkal is közöljétek, hogy mostantól megsemmisítésre kerül minden hálózati B és M dosszié, valamennyi ügydosszié és objektumdosszié, a különféle operatív iratgyűjtők. Csak olyan dokumentumok maradhatnak meg, amelyek ártalmatlanok, kevés konkrétumot tartalmaznak, általános jellegűek. Minden páncélszekrényben azért valami kevés iratanyag maradjon a látogatás miatt. Érthető?*

- Érthető, de ezt is jegyzőkönyvezzük?
- Nem kell semmit jegyzőkönyvezni.
- Mi legyen az eddig készült, gépelt, vagy csak kézzel írt jegyzőkönyvekkel?
- Azok is meg lesznek semmisítve.
- Az iktatókönyvek árulkodnak arról, hogy milyen iratok készültek a jelenlegi és az elmúlt években, illetve milyenek érkeztek a társszervektől hozzák, öt évre visszamenőleg. Ezekkel mi legyen?
- Az iktatókönyvek is meg lesznek semmisítve.
- Akkor egyszerűbb, ha úgy fogalmazunk, hogy minden meg lesz semmisítve, csak hagyunk minden egyes páncélszekrényben valamennyi jelentéktelen iratot a látszat kedvéért.
- Helyes! Ezt kell tenni, de úgy ám, hogy néhány napon belül sor kerül a megsemmisítésre.
- Hogyan?
- Azt majd megmondom időben.

Ekkor már mindenki látta, sőt a saját bőrén tapasztalta, hogy elszabadult az észnélküliség, tetőfokára hágott a pánik. Az addig végzett válogató-kiemelő, megsemmisítésre előkészítő munka abbamaradt. Mostantól már mindenki csak azt nézte, azt válogatta, hogy mit hagyjon meg a páncélszekrényében, hogy mégis legyen ott valami.

Két nap múlva ismét ott ült a két beosztott vezető a referáda asztalnál. Már a titkosított füzet sem volt előttük, mert az is elő lett készítve a megsemmisítésre. Szerb alezredes ekkor nem sokáig tartotta bent az irodájában őket.

Eltársak! Ma éjjel kerül sor a kiválasztott iratanyag megsemmisítésére. Néhány beosztott elvtárs menjen le az épületgondnokságra és ott vételezzenek vászon hordtáskákat. Annyit, hogy az összes megsemmisítésre váró iratanyag beleférjen. Utána azonnal hozzá kell látni a becsomagoláshoz. A két szolgálati gépkocsi mellett, akinek van saját személygépkocsija az azzal jöjjön be ma este 9 órára, ide az osztály körletébe. Az udvaron berakjuk a kocsikba a hord táskákat, majd utána a kormányórség udvarán és hátsó kijáratán keresztül a gépkocsik egyenként kimennek az objektumból. Nem egyszerre, nem föltűnően, hanem nagyon óvatosan kell kimenni. Minden kocsihoz a rakomány mellett legalább ketten legyenek. Az egyik vezeti a gépkocsit, a másik figyel, hogy nem követi-e őket valaki, aki nem tartozik hozzánk. A gépkocsik külön-külön a Soroksári úton menjenek a városon kívülre és az ötös úton az első parkolóban lesz a gyülekező. Ha mindenki megérkezett, onnan együtt megyünk az ócsai belügyes objektumba, ahol akár egész éjjel égethetjük az iratokat a kazánokban. Érthető voltam?

- Igen.
- Érthető voltál alezredes elvtárs.
- Akkor távozhattok. Munkára fel. Este a megbeszélt időben mindenki itt legyen. Aki késik, azt megfenyítem. Ha valaki piásan jön, azt kirúgatom. Mindenki valami ócska ruhába öltözzön, mert elég mocskos munka vár ránk az éjjel.

A terveknek megfelelően az éjszaka folyamán végrehajtásra került az Ócsára kiszállított iratanyag megsemmisítése. Sietni kellett, mert virradatig el kellett hagyni az objektumot a gépkocsikkal. Másnap éjszakára már egy másik osztály volt beütemezve, majd egy újabb s egy még újabb következett. Nagyüzemi iratmegsemmisítés folyt Ócsán, a településen kívüli belügyes objektum kazánjaiban.

Az éjszakai iratégetés másnapján, mint valami jól sikerült operatív akcióról beszélgettek egyesek. Büszkén emlegették, hogy miként semmisítették meg a több éves, vagy akár évtizedes munkájukat. Szinte hősként ünnepelték magukat és versengtek azon, hogy ki dobált be több dossziét a kazánokba. Az egyik operatív tisztről kiderült, hogy egyetlen lapnyi iratot sem hagyott a páncélszekrényében. Viccelődve mondogatták, hogy az illető bizonyára még a szekrényt is elégette volna, ha történetesen az fából van és nem fémből. Végül megállapították, hogy ő lett az élmunkás megsemmisítő operatív tiszt. De voltak olyanok is, akik nem repeszték a boldogságtól. Ők a jövőre gondoltak s reménykedtek. Azon töprengtek, hogy ha netán mégis nekik kell folytatni azt a munkát, amit eddig végeztek, a nulláról indulhatnak. Jó-jó vannak ismeretek a fejükben is, de az bizony elég kevés a boldoguláshoz. És mi lesz az utánuk jövőkkel? Az előzményeknek számító nélkülözhetetlen dokumentumok hiányában kínlódní, erőlködni fognak és lépten-nyomon az ismeretlenség és megismerhetetlenség falaiba ütköznek. Ezek közé tartozott Bánk Lajos őrnagy is. Ő és a többiek azonban ki sem merték nyitni a szájukat, mert az eszement többség azonnal lehurrogta őket. Amikor pedig elérkezett az állambiztonsági szolgálat megszüntetésének és a nemzetbiztonsági szolgálatok megalakulásának időszaka, a legszorgalmasabban égetők, a kazánokba boldogan dossziékat dobálók többnyire leléptek a színről. Utánuk az özönvíz!

DÉLUTÁNI DISKURZUS

Amikor az állambiztonsági szolgálat végnapjait élte, az állomány soraiban veszettül „dolgozott a majré”. A beosztottak mondogatták ezt, saját magukról, de még inkább a vezetői állományról. A teljes szolgálat – az állambiztonsági szervezet – jövője már jószerivel senkit sem érdekelt, mindenki csak a saját sorsa miatt aggodalmaskodott. A belső elhárítás, az akkoriban százszor és ezerszer elátkozott III/III-as csoportfőnökség jogutód nélküli megszüntetése és állományának szétkergetése a megmaradt többi szolgálati ágra időlegesen megnyugtatóan hatott. Azt megelőzően még sokkal súlyosabb félelmek és kétségek gyötörték a beosztotti és alsóvezetői állományt. Az ugyanis már nyilvánvalóvá vált, hogy Magyarországon rendszerváltozás lesz. Ez a folyamat visszafordíthatatlannak tűnt. Az első jelentősebb sokkhatást a Pozsgai-féle bejelentés okozta, minek következtében az addigi gyűlölt „ellenforradalom”-ból hirtelen „népfelkelés” lett. Majd az események elvezettek az 1990 tavaszára kitűzött választásokig, mégpedig több párt részvételével. Mindebből a kommunista állambiztonsági állomány arra következtetett, hogy ha a rendszerváltozás bekövetkezik, az olyan lesz, mint amilyent a kommunisták szoktak produkálni, akár Magyarországon, akár világszerte. Véres történeteket vizionáltak, meg sem fordult a fejükben a békés rendszerváltás lehetőségének még a gondolata sem, és a legelső kiszemelt áldozatnak saját magukat, a titkosszolgálatokat gondolták.

De lám, a legbűnösebbek, a belső elhárítók is megúszták úgy, hogy a hajuk szála sem görbült. Sőt, az elbocsájtottak is biztos állást találtak, nem is ritkán némi kommunista rásegítéssel a belügy más területein, pl. a bűnüldözésnél, az igazgatásrendészetnél, stb. Arról már nem is beszélve, hogy néhányan, főleg a jó kapcsolatokkal és pártfogókkal rendelkezők, még időben a megmaradt állambiztonsági szolgálati ágaknál is menedékre leltek, oda átmenekítésre kerültek.

A Falk Miksa utcai hatalmas állambiztonsági épület egyik irodájában az ebédutáni órákban ketten beszélgettek. Az ott dolgozó másik két munkatárs még ebédelni volt. Üldögéltek hát kettesben az asztalaiknál, az akkori nagy semmittevésben, hiszen a várakozás időszakában nem folyt jószerivel semmiféle érdemi operatív munka. Szilárd Lóránt őrnagy és Palotai Edina főhadnagy a kávéjukat kevergetve és kortyolgatva, esélytalogatással töltötték az időt. Palotai úrhölgy vagy elvtársnő – akkor még nem lehetett biztosan tudni, hogy melyik a helyes – volt a szószátyárabb.

– Nekem az a megérzésem, sőt egyre jobban a határozott véleményem, hogy lesz itt még kirugdálás bőven. Ne feledkezz meg arról Lóránt, hogy még jócskán előtte vagyunk a választásoknak. Ennek a magát SZDSZ-nek nevező bandának olyan antikommunista szólamai, kirohanásai és követelései vannak, hogy ha netán nyernek, ezek mind kivagdosnak bennünket. A másik nagyobb párt, ez az MDF nevű is „tavaszi nagytakarítás”-t ígérget a szórólapjain, plakátjain meg azt hangoztatja, hogy „tovaris konyec”. Hát, ezektől se várhatunk mi semmi jót.

– De, a csoportfőnök-helyettes elvtárs azt mondta a minap, hogy nincs mitől félünk, mert akár még az MSZP is megnyerheti a választásokat. Ha pedig ez bejön, nincs mitől tartanunk.

– A csoportfőnök-helyettes elvtárs pedig ez után a hangzatos biztatás után felébredt és belelógott a bilikébe a keze. A leendő apósom, aki pedig igen befolyásos ember volt politikai vonalon, mert benne volt előbb a HM és később a BM vezetésében is, legutóbb azt mondta, hogy ne nagyon reménykedjünk. Előfordulhat ugyanis, hogy az MSZP nem is olyan nagyon akarná megnyerni a mostani választásokat. Valamelyik reform kommunista nagykutya a haverja, aki azt találta neki mondani, hogy bárcsak jönne már az ellenzék, szinte mindegy, hogy melyik párt, és bajlódjon a csődtömeggel, amit megörökölnek a hatalommal. Egy ciklus alatt úgy-ahogy rakják rendbe a gazdasági ügyeket, kövessenek el egy sereg ostobaságot, miközben ők átalakulnak szocialistákká, szervezik az erőiket, átmentik a kádereiket, megerősítik a pártot és négy év múlva visszaveszik a hatalmat.

– De addig ezek a fasiszták kinyírnak bennünket!

– Nem fasiszták ezek Lórikám, hanem hülyék. Fogalmuk sincs arról, hogy miként kell egy országot vezetni. Hát nézd meg! Csupa író, meg költő, meg történész, netán szociológus, meg a franc tudja, hogy még mifélek. Ezekből majmot lehet és kell is csinálni. Csak valahogy át kell vészelní a legelső nekihevíülési időszakukat. Nem félttem én a vezetőinket. Meglátod, úgy átmentik az állományt, hogy még majd nekünk fognak könyörögni, meg kérlelni bennünket a maradásra, mert pótolhatatlan lesz a szakértelmünk.

– Gondolod, hogy megúszhatjuk valahogy ezt a cirkuszt?

– Azt én nem gondolom és nem is mondom, hogy mindenki megússza. Lesz majd egy kis portörítés, látványos rongyrázás. Tessék-lássék elküldenek majd néhányakat, nehogy a szemükre vessék a választóik a rendszerváltozás elmaradását. De a többség az maradni fog, majd meglátod.

– Azt mesélték a minap a másik alosztályon, hogy az elküldendőkről már elkészültek a tervek, vagy névsorok. Ebben szerepelnek állítólag azok is, akik rövidebb vagy hosszabb ideig a KGB iskoláján tanultak Moszkvában. Meg azok is rajta vannak, mint mondták, akiknek a szülei az ÁVO-n, vagy később az ÁVH-n dolgoztak. Ha pedig ez igaz lenne, akkor én mind a két ok alapján lapátra kerülhetek, hiszen fél évet a KGB-nél tanultam, apám meg 1945-től, amint szerencsésen visszatért a munkaszolgálatból, beállt ávosnak. Most aztán retteghetek a sorsom miatt. De legalább ez az SZDSZ nyerné a választásokat. Akkor talán még reménykedhetnék, hiszen ahogy elnézem őket, van közöttük néhány ávos gyerek. Ám, ha ezek a nemzetiek, vagy mi fenék kerülnek hatalomra, akkor nekem annyi.

– Nem eszik olyan forrón a kását. A kirúgandók között az első helyen még mindig a bújtatott volt belső elhárítókat emlegetik. Akkor pedig az én helyzetem rosszabb, mint a tied. Én a nyolcvanas évek közepén, mielőtt ide sikerült átkeverednem, egy megyei III/III-as osztályon kezdtem dolgozni rendőr alhadnagyként. Mégis reménykedem s nem is ok nélkül. Mert ki tartja ezt ma már számon? A múlt-

kor az egyik személyzetis előadóval beszélgettem. A Sarnyai Tónival, te is biztosan ismered.

– Ismerem, rendes pali.

– Azt mondja a Tóni, hogy amíg mi az operatív anyagokat tüntettük el, semmisítettük meg, ők a személyzeti anyagokat rostálták át. A személyzeti anyagok dossziéiból több mint a fele iratot kitépkedték, a lényegét eltüntették.

Ekkor nyílt az ajtó és belépett az irodába az ebédelésből visszaérkezett Tatai József százados és Budai László őrnagy. Tatai még az ebédhez tartozó lekváros bukta maradékát majszolta, Budai pedig a titkárságról hozott kávéját kavargatta. Tatai József az utolsó szavakat még éppen meghallotta és rövest rá is kérdezett.

– Kit tüntettek el? Mit tüntettek el?

– Éppen arról beszélünk Lóriról, hogy ha elbocsátásokra kerül sor, kiket tesznek fel majd először a listára.

– Na, és kiket?

– Én rajta leszek a KGB iskolám és az ávéház apám miatt, az biztos. De, ha ez bekövetkezik, én nem is tudom, hogy mi lesz velem. Azon kívül, amit itt csinálok, én semmihez nem értek. Nem tehetik meg velem, hogy csak úgy kirúgnak! Nekem két gyerekem van! Azokról nekem gondoskodnom kell, azokat még fel kell nevelnem! Miféle igazságtalanság lenne, ha engem lapátra tennének és elvinnék tőlem a kenyérkereset lehetőségét. Mondjatok már valamit! Megúszhatom valahogy az elbocsátást? Mit kellene tennem, hogy megússzam?

Szilárd őrnagy az utolsó szavakat már szinte remegve, a könnyeivel küszködve mondta. A teljes kétségbeesés és a pánik határát súroló félelem jól észrevehető volt rajta. Érzéseit, s érzelmeit nem is leplezte. Képtelen is lett volna leplezni. Budai őrnagy, aki egyáltalán nem kedvelte a gyakorta jellemtelenül és túlzottan önzőn viselkedő Szilárd Lórántot, még rátett egy lapáttal, ha már az a bizonyos „lapát” egyre gyakrabban szóba került.

– Tudod Lóri, az előző szolgálati helyemről ismertem az apádat. Csendes, visszahúzódo, jóra való ember volt, aki vizsgálóként dolgozott. Úgy nézett ki, mint aki nem tud ártani senkinek. Kérdezgettem is az öreg, ávéház múltú kollegákat, hogy ez a Szilárd Pista hogyan állta meg a helyét a negyvenes, meg az ötvenes években, amikor még keményen folyt az osztályharc? Nem akartam elhinni, amikor elmesélték, hogy Szilárd elvtársnál kevés szilárdabb s keményebb elvtárs volt az ÁVH-nál. Vizsgálóként a koncepciók ügyekben addig verte, vagy ha már nem bírta, akkor verette a gyanúsítottakat, amíg alá nem írták a valótlanságokat tartalmazó jegyzőkönyveket, beismerő vallomásokat. Ha pedig ez meg volt, a végállomás a kényszermunka tábor, a fegyház, a börtön, vagy akár az akasztófa is lehetett. Mit gondolsz Lóri, hogy a faterodat érdekelte-e, hogy az áldozatainak hány gyereke volt s azoknak mi lesz a sorsuk?

– Az más világ volt! Akkor a hatalomért folyt a harc és minden eszköz megengedett volt.

– Nem fogod elhinni, de most is a hatalomért folyik a harc!

– Ez már igaz, tényleg azért.

– De, hogy folytassam. Jött 1956 októbere, amikor a te osztályharcban tántoríthatatlan apád meglátta az első fejjel lefelé fölakasztott, agyonrugdosott és leköpködött, meggyalázott ávós tisztet, azonnal összecsínálta magát. Olyan sokkot kapott, amiből soha többé nem tudott kievickélni.

– Ez nem igaz! Az én apám egy rendes ember, egy öntudatos kommunista és antifasiszta. Az lehet, hogy a háború utáni elkeseredésében keménykedett egy kicsit a nyilasokkal való leszámolás során, de ne felejtse el, hogy a szüleit megölték a fasiszták.

– Elhiszem én, és meg is értem a túlzott bosszúvágyát is, de az 1950-es években már nem a nyilasokkal való leszámolás folyt. Hol voltak akkor már nyilasok?

Tatai százados úgy gondolta, hogy mint Szilárd Lóránthoz hasonlóan szintén egykori ávéház tiszt gyereke, besegít egy kicsit a vitában Budai őrnagynak.

– Lórikám! Az én apám is ávéház tiszt volt. Mesélt még régebben egy ellenforradalmi, akarom mondani mostanra már népfelkelési történetet. Néhány nappal 1956. október 23.-a után kivégezték őket, mint államvédelmi operatív tiszteket, a nyolcadik kerületbe rendet teremteni. Az elleforra..., vagyis hát népfelkelő fegyveres bandák felszámolása lett volna a feladat. Civil ruhában voltak, egyforma pufajkaka-bátot adtak rájuk és dobtáras géppisztolyt a kezükbe, két tárral. Az akció közben az egyik kiküldött felderítő, egy államvédelmi százados, aki apámmal egy alosztályon szolgált, valahogy elszakadt az egységtől. Tűzharcba keveredett az ellenséggel, miközben többeket megsebesített, egy fegyveres, de már sebesült és menekülni akaró fiataalt pedig könyörtelenül és szükségtelenül agyon is lőtt. Amikor a löszere elfogyott, ő is igyekezett, sőt menekült vissza abba az irányba, amerre az övét sejtette. A fegyveresek, de akkor már többségben fegyvertelenek is üldözőbe vették. Bemenedült egy házba, föl az első emeletre, be egy lakásba, ahol elrejtőzött. Az üldözők azonban rátaláltak és már éppen arra készülődtek, hogy a nyitott ablakon át kidobják a lent összecsődült tömegnek. Na, ez az ávós tiszt kiabálta azt, amit most te, hogy „nekem három gyerekem van, nekem családom van”. Senkit sem érdekelt a kiáltozása. Annak a fiatalnak is volt családja, akit alig tizenöt perccel korábban agyonlőtt. Mindhiába könyörgött, kidobták az ablakon. Még élt a földre érés után, a tömeg azonban agyonverte, agyonrugdosta. Amikor már halott volt a szájába belegyömöszölték a nála levő párttagsági könyvét.

Több se kellett Szilárd Lóránt századosnak. A megismert történet belefojtotta a szót. Halálsápadtan, magába roskadva egyre csak azt ismételte, hogy „jaj, mi lesz velem, én a hatodik emeleten lakom?” A többiek azonban rá sem hederítettek, hanem tovább diskuráltak. Megint a cserfes Palotai elvtársnő kezdeményezett.

– Arról beszélgettünk, amíg nem voltatok itt, hogy kik fognak lapátra kerülni. A KGB iskolán jártak már szóba kerültek.

– Hát, ha ezt figyelembe veszik, akkor az idősebbek közül sokat kiszórnak. Egy-egy rövidebb továbbképzésen már a mostaniak közül szinte mindenki járt Moszkvában. Én is csak azért úsztam meg, mert nem akartam kimenni. Láttam ugyanis, hogy

akik hazajöttek, egy sem váltotta meg a világot, amit pedig elmeséltek az iskoláról, bizony nem nagyon fogott meg. Még a rossz pontokat is vállaltam, hiába küldözgettek többször is, ilyen-olyan kifogásokkal mindig megúsztam a kimenetelt.

Budai őrnagy iménti mondókájához Tatai Józsi ismét hozzátette a magáét.

– Moszkvánál tartva azokról se feledkezzünk meg, akik szovjet állampolgárságú feleséget hoztak maguknak. Többen úgy, hogy lecserélték a már meglevő itthonit, a magyar asszonyt. Tudjuk nagyon jól, hogy egy szovjet állampolgár feleség micsoda előnyt jelentett az előmenetel és a kisebb balhék elnézése során is.

Edinácska erre sopánkodni kezdett, őszinte s igaz átéléssel sajnálkozni.

– Szegény Oberlander elvtárs! Akkor ő duplán is rajta lesz a listán. A KGB iskola miatt is, meg a szovjet feleség miatt is. Jaj, még itt fogunk maradni alosztályvezető nélkül.

– Az bizony meglehet Edina – reagált a sajnálkozásra Budai őrnagy. De azt se feledje, hogy ha nincs a szovjet állampolgár felesége Oberlander elvtársnak, hiába a KGB iskola, meg a határőr politikai tiszti múlt, soha nem lett volna belőle alosztályvezető. Ha tehát tényleg lesz lista, azon bizony a főnök alighanem rajta lesz.

– Meg rajta lesz a Szénási Józsi is – segített be ismét Tatai százados. Bizony az is KGB iskolás volt, meg a Szovjetunióból hozott feleséget. Sőt! Tengizes elhárító is volt, szorosan együttműködve az KGB-vel figyelte a kint dolgozó magyarokat. Ráadásul ez a marha Jóska éveken keresztül döngette a mellét, hogy az ő apósa szovjet tábornok, de nem is akármilyen tábornok, hanem egyenesen nyugállományú KGB-s tábornok. Ez vagy igaz volt, vagy nem. Most aztán kussol veszettül az apóssal!

– Mi lesz szegény Czigány elvtárssal? – aggodalmaskodott tovább Palotai elvtársnő.

– Hát mi lenne? Megy a lapátra – válaszolt ekkor Tatai Józsi. Meg a többiek is mind repülnek, akik az MSZMP-ben betöltöttek különféle vezető tisztségeket, és ennek köszönheték szakmai előmenetelüket. Czigány ezredes elvtárs tehát kipipálva! Meg a többiek is, mint például Virágh Péter, a lelkes KISZ titkár, a csoportfőnök kedvence, meg az MSZMP Politikai Főiskolán képeztetett káderutánpótlás Kalamár István elvtárs is.

Ekkor szólalt meg Szilárd Lóránt ismét, mondandóját minden kétséget kizáróan Tatai Józsefnek címezve.

– Akkor te is repülsz Józsikám! Te is párttitkár voltál néhány évig! Te sem úszhatod meg a kirúgást!

– Ez igaz Lóri! Párttitkár voltam majdnem három évig, de leváltottak, mert alkalmatlannak találtak. Nem is lett a párttitkárkodásból semmi előnyöm.

– Leváltottak hát! Mert olyan részeg voltál az egyik évzáró taggyűlésen, hogy képtelen voltál értelmesen fölolvasni a beszámolót. Előnyöd meg annyi lett, hogy amíg Te voltál a párttitkár, semmit sem dolgoztál, melóztunk helyetted, a piálásokat pedig a taggyűlési botrányig elnézték, elsimították.

Megszólalt a telefon. Szilárd Lóri vette fel, aki legközelebb ült a készülékhez.

– Haló, tessék. ... Nem, nincs itt. ... Nem is volt. ... Szevasz.

Tudjátok, hogy ki telefonált? A Molnár Laci, és a Kalamár Pistát kereste. Na, ezzel a Molnár Lacival mi lesz? Ő is tengizi elhárító volt, az apja meg ezredes és pártbizottsági elsőtitkár a BRFK-n. Az öreg Molnár 1956-ban karhatalmista volt, utána pedig majdnem végig belügyi pártmunkás, Benkei belügyminiszter haverja és kártyapartnere.

Ekkor Budai László kotyogott közbe.

– Össze is illett a belügy két nagy bunkója, a sutyerák Benkei, meg a durung öreg Molnár.

– De mi lesz a fiúval, a Molnár Lacival?

– Megy az is a lapátra.

A beszélgetést ismét a telefon csörrenése szakította félbe. Megint Szilárd őrnagy vette fel a kagylót.

– Halló, tessék. ... Értettem, küldöm. Erőt, egészséget alezredes elvtárs.

– Budai őrnagy elvtársat kéreti az osztályvezető elvtárs.

– Megyek. Ugyan mit akarhat ez a majomparádé?

Budai őrnagy egy jegyzetfüzetet és egy golyóstollat magához véve elhagyta az irodát. A beszélgetést ezt követően már csak hárman folytatták. Először Szilárd Lóránt szólalt meg.

– Nem nagyon tetszik nekem mostanában ez a Budai Laci. Túlzottan magabiztos lett az utóbbi időben. Korábban is az volt, bár akkor inkább önfejű. Néha olyan érzésem van vele kapcsolatban, mintha örülne ennek a bennünket sújtó áldatlan helyzetnek. Már amikor az iratokat semmisítettük meg, akkor is milyen keményen akadékoskodott és ellenezte a nyomok eltüntetését. Ő is, és még néhányan arra hívatkoztak, hogy mi kémelhárítók semmiféle kifogásolni valót nem követtünk el, és ha a dokumentumainkat eltüntetjük, nem tudjuk majd a vétlenségünket bizonyítani, ha a számonkérésre kerülne sor.

– Meg a hálózatot is mennyire védte. Már-már fontosabbnak tartotta, mint a sajátmagunk védelmét. Amikor egyszer ezért kifogást emeltem és szóltam neki, még jól le is dorongolt. Azt mondta, hogy azért mert én nő vagyok, pont annyi a fizetésem, mint a férfiaknak és ezért éppen úgy kellett volna hálózati munkát is végezniem, mint az elvtársaknak. Azt vágta a képembe, hogy mivel soha életemben egyetlen beszervezést sem csináltam és hálózatot sem tartottam, ne üssem bele az orromat a hálózattal kapcsolatos kérdésekbe. Képzeltetitek, hogy milyen jól esett ez nekem. Égtem, mint a rongy, mert mások előtt történt az eset.

– Az előző szolgálati helyén is azért volt balhéja, mert kétségtelen, hogy kiváló szakember, meg főleg eredményes, de a pofájára, arra soha nem tudott vigyázni. Ki is nyírták, mert kilógott a sorból, de az a gyanúm, hogy nem nagyon használt neki. Látnod, vannak kérdések, amikor a főnök sem mer döntenie nélküle. Ha valami zűrös ügy van, azonnal hívatja és kikéri a tanácsát. Biztosan most is valami gáz van, azért hívatta, még az alosztályvezetőt is megkerülve. Gyanús nekem is ez a palí. Még ő meri az apámat mocskolni, aki egész életét föltette a mozgalomra.

– Az irigység beszél belőletek. Idegesít benneteket, hogy a Budai Lacinak nincs mitől félnie. Az ebédnél beszélgettem vele, szinte ugyanarról, amiről ti is. Nem fogja-

tok elhinni, hogy mit mondott. Az a véleménye, hogy már éppen ideje, hogy változások legyenek. Az állambiztonsági szolgálat, mint magyar titkosszolgálat is már régen megérett arra, hogy szétrebontsák, mert teljesen tönkretette, a minőségi operatív munkát szinte lehetetlenné tette az a sok-sok alkalmatlan vezető káder, akik a kontraszelekciónak eredményeként kerültek fontos pozíciókba. És tudjátok, hogy mi erről az én véleményem? Az, hogy a Budai Lacinak sok igazsága van. Nézzetek csak körül, hogy a közvetlen környezetünkben kikből lettek szakmai vezetők. Vegyük Huszár alvezredet, aki most Budai Lacit hívatta. Valamikor nagyüzemi pártbizottsági titkár volt Csepelen. Onnan emelték ki, mert már nem tűrték tovább az állandó részegeskedését. Csináltak belőle kémelhárító alosztályvezetőt, most meg már osztályvezető. Ugatva a szakmát és máig meglátszik rajta, hogy nem az alapoknál kezdte az operatív elvek elsajátítását. Vezetői karosszékből nem lehet egyetlen szakmát sem megtanulni. De vehetjük Czigány elvtársat is. Ő meg itt volt csoportfőnökségi függetlenített pártbizottsági titkár, aki szakmai szinten legfeljebb alosztályvezető, most meg mégis ezredes és csoportfőnök-helyettes, miközben hülyít bennünket a nyolcszáz ötven ezer párttaggal, meg a rokonsággal, vagy mi a fenével. Klein alvezredes már csak jó szakember. Ismerem, mert vele jártam főiskolára. Mégis, ha az apja nincs igen-igen magas párfunkcióba, soha nem lett volna belőle vezető. Vagy ott van az ellenlábasa, vagy vetélytársa, a Kormos Feri, akinek az apucikája Kádár közvetlen környezetéhez tartozott. Nem is állambiztonsági szakon végezte el a főiskolát, balhéja meg annyi volt, hogy tíz másíknak is elég lett volna a kirúgáshoz. Mégis a kémelhárításnál lett belőle vezető, most meg próbálják diplomáciai pályára betuszkolni, de ha összevisz nálja magát, akkor sem képes egy nyomorult nyelvvizsgát összehozni, azt is majd meg kell bundázni neki. Estig sorolhatnám az ilyen kádereket. Ezért van igaz a Budai Lacinak. De nézheted a beosztotti állományt is, magamat is beleértve. Az én apám ávéhás volt és a tied is Lóri. Te meg Edina a háttérben tudhatod a jövőbelidit és annak nagykutya apját. Nincs tehát mit egymás szemébe vetnünk. A Budai Laci meg kivétel. Ezért nagy a pofája és ezért magabiztos. Meg azért is, mert van vagy három szakmája, amelyekben dolgozott is, és ha kinyírják, legfeljebb visszamegy melósra. Mesélte egyszer, hogy amikor idekerült a szolgálathoz, az egyik napról a másikra harminc százalékkal kevesebb lett a fizetése. Szakmunkásként többet keresett, mint operatív tisztként

– Akkor tényleg könnyen pofázik. De mi meg nem értünk máshoz, csak ehhez, amit csinálunk.

Nyílt az ajtó és a beszélgetést gyorsan félbeszakították az irodában tartózkodók. Jól is tették, mert Budai őrnagy érkezett vissza. A mindig és mindenre kíváncsi Szilárd őrnagy azonnal nekirontott a kérdéseivel.

– Miért hívtak Laci? Csak nem valami baj van? Rólunk, a sorsunkról volt szó? Mondj már valamit!

– Nem rólatok van szó. Nyugodj meg Lóri, te szóba se kerültél. Egészen más ügyben hívatott az osztályvezető.

– Lehet tudni, hogy miért? Vagy titok? – kíváncsiskodott Palotai elvtársnő is.

– Tulajdonképpen nem titok és talán jobb is, ha ti is tudtok róla.
– Jaj, mondd már!
– Na, jó! Elmondom, de nem éppen mostani történetről van szó.
– Nem baj! Nem baj! Csak mondd!
– Emlékeztek még ugye arra, amikor decemberben kitört az iratmegsemmisítési örület?

– Emlékszünk hát.

– Már elő voltak készítve az anyagok, amikor kitűzték az időpontot, egy szerdai nap éjszakáját, és mehattunk az ócsai belügyes objektumba, ahol a kazánban el lehetett égetni a megsemmisítésre kijelölt dossziékat és minden egyéb dokumentumot. Mint általában mindig, azon a napon is reggel a legelsőként érkeztem be a hivatalba. Kinyitottam a páncélszekrényemet és azonnal észrevettem, hogy valami nem stimmel, valaki kotorászott a dossziék között. A hálózati dossziék nem abban a sorrendben voltak, egyik-másik nem is azon a polcon volt, amelyiken az előző nap estéjén a bezáráskor hagytam.

– És a pecsét?

– Na, várjál! Nézem a pecsétet, ami a nyitáskor természetesen sérült, de nem annyira, hogy a pecsétnyomó számát ne tudtam volna elolvasni. Az pedig bizony nem az én pecsétnyomóm száma volt. Így az én szekrényemet az előző este, vagy éjjel valaki vagy valakik felnyitották. De hiányozni nem hiányzott belőle semmi! Kíváncsiságból gyorsan megnéztem az alosztály többi páncélszekrényét is, és azt tapasztaltam, hogy mindegyik ugyanazzal a számú pecsétnyomóval volt lepecsételve, amellyel az enyém. Tehát mind felnyitották. Kivéve a titkársági páncélszekrényt.

– Azt miért nem?

– Erre voltam kíváncsi én is. Teljesen biztos ugyan nem voltam benne, de arra következtettem, hogy az éjszakai szekrénynyitogatókat a hálózati dossziék érdekelhették, semmi más. Hálózati dossziék ugyanis minden szekrényben voltak, kivéve a titkársági páncélszekrényt.

– Ebben van igazság.

– Így gondoltam én is.

– Miért nem szóltál akkor?

– Vártam egész nap, hogy észreveszi-e rajtam kívül más is a páncélszekrénye illegális kinyitását. Senki nem szólt, vagy jelzett ilyesmit. Minden szekrényhez két kulcs volt és van jelenleg is. Az egyik napközben használatban és esténként mindenkinek a saját kulcsdobozában szintén lepecsételve, majd az ügyeletre leadva. A másik a tartalék kulcs egy borítékban lezárva a vezetői páncélszekrényben. A kulcsdobozok sértetlenek voltak, tehát a páncélszekrények nyitásához csak a tartalék kulcsot használhatták. Mivel senki semmit nem észrevételezett, és a történetekről semmiféle tájékoztatást nem kaptunk, az éjszaka folyamán megtörtént az iratok megsemmisítése. Az ócsai kazánál a későbbi elmondások szerint, rossz volt nézni amint egyesek szinte élvezettel semmisítették meg a saját és mások többéves, akár egy évtizedes

munkájának az eredményét. Most meg alig-alig vannak iratok a páncélszekrényekben. Ha akár nekünk, akár másoknak folytatni kell majd a munkát, ezek az elégetett iratok bizony egyszer nagyon hiányozni fognak. Azt is mondhatnám, hogy azok, akik elrendelték és végrehatatták ezt az idétlen és indokolatlan iratmegsemmisítést, pótolhatatlan veszteségeket okoztak a mi szakterületünkön.

- De mi történt azon az estén, vagy éjszakán?
- Erre voltam kíváncsi én is, és nem túl sokkal a történetek után írtam egy feljegyzést, amelyben leírtam az általam akkor tapasztaltakat.
- Miért nem mindjárt aznap szóltál?
- Azért, mert a főnökeink egyike sem volt akkor elérhető. Furcsa módon aznap csak késő délután jöttek elő, akkor pedig már én nem voltam bent. Elkészült tehát az általam legépelte feljegyzés, ami egy félhivatalos irat volt, mert iktatni nem lehetett, hiszen az iktatókönyv is hamuvá vált a kazántűzben. Leadtam a feljegyzést az osztályvezetőnek és vártam.
- Nem kaptál semmi választ?
- De kaptam. Most, amikor az osztályvezető magához hívatott.
- Mit mondott?
- Közölte velem, hogy az észrevételezésem jogos. Azon az utolsó éjszakán még lehetőség volt arra, hogy másolatot készítsenek a hálózati dossziék egyik fontos dokumentumáról, a kérdőívről, amely tudvalevőleg tartalmazza a hálózati személy adatait, fényképét is gyakran, és a beszerzés leglényegesebb körülményeit. Hát ezért lettek felnyitva a páncélszekrények.
- De, kik voltak, akik ezt csinálták és hova lettek a másolatok?
- A főnök most azzal zárta a tájékoztatást, hogy felejtsem el az egészet, van most más bajunk bőven, ne a hálózati személyekkel foglalkozzak, hiszen az anyagaik már megsemmisültek. Majd ott előttem lezúzta a feljegyzésemet.
- Ennyi volt?
- Nem csak ennyi. Még megkérdeztem, hogy mivel a mi hálózati személyeinkről van szó, miként férhetünk hozzá a másolatokhoz, hiszen nekünk még annyi anyagunk sem maradt.
- Mit mondott?
- Az volt a válasza, hogy a másolatok nem hozzáférhetőek. Biztonságos helyen vannak, de nem hozzáférhetőek.
- Mi lesz ebből?
- Azt nem tudom. De, hogy ezek egyszer még elő fognak kerülni, vagy egyenként, vagy együtt az egész, az biztos.
- Az elhangzottak Palotai Edina főhadnagyot láthatóan közömbösen érintették. Soha hálózati munkát nem végzett, hálózati személlyel soha kapcsolata nem volt, így aztán véleményt se nyilvánított. Megtette ezt helyette is Szilárd Lóránt őrnagy.
- Ki a fene bánja, hogy mi történt a hálózati anyagokkal, meg, hogy mi lesz a hálózati személyekkel. Ott rohadjanak meg ahol vannak. Talán sokkal fontosabb az, hogy mi lesz velünk. Apám mesélte, hogy az ellenforradalom alatt is felmerült az

ávéhás tiszték bírósági felelősségre vonása és a bűnösök bebörtönzése. Hát, akkor rohadjon meg inkább a hálózat a börtönbe, de ne én.

Szilárd elvtárs dühkitöréssel felérő véleménynyilvánítása után Budai őrnagy, aki ugyebár általában „nem tudott vigyázni a pofájára”, most sem hagyta válasz nélkül az elhangzottakat.

– Tudod Lórikám, én eddig sajnáltalak, amikor láttam, hogy miként dolgozik benned a majré, és a félelemtől néha majdnem a nadrágodba csinálsz. Szánalmasnak tartottam és tartom az állandó siránkozásodat, rettegésedet. Téged láthatóan nem érdekel semmi más, csak a saját sorsod. Ezért te hajlandó lennél fölládozni és koncként odadobni mindent és mindenkit.

– Az lehet, hogy neked ez a véleményed, de én nagyon kíváncsi vagyok arra, hogy te messzebbre jutsz-e a véleményeddel, mint én. Az idő majd megmutatja, hogy melyikünknek lesz igaza.

Néhány hónap múlva, az első szabad választások után bekövetkezett a kormányváltás. Tényleg úgy nézett ki, hogy a volt kommunisták szabadulni akartak a csődtömegtől, amelynek okozói voltak. De ugyanakkor gondoltak a jövőre is, a hatalomba való visszatérésre is. Minden területen kezdetét vette a kádérátmentési művelet, így a titkosszolgálatoknál is.

Tatai Józsefből hamarosan őrnagy lett, mert az idő múlásával járt neki. Mivel azonban ismét italozni kezdett, mondvacsinált egészségügyi okokra hivatkozva rokantsági nyugállományba helyezték. Budai őrnagy maradt, aki volt, a korábbi és újabb „pofázásai” miatt megtűrt embernek számított, s alig várták, hogy elérje a szolgálati idő felső határát, máris nyugállományba helyezték. A tavaszi nagytakarítás helyett csupán egy aprócska tessék-lássék portörülésre futotta a kormány erejéből, ami Szilárd őrnagyot nem érintette. Sőt, a KGB iskolás múltja és az ávéhás apukája sem akadályozta meg abban, hogy kontraszelekciós kapcsolódás következtében alosztályvezetőt ne csináljanak belőle más titkosszolgálati területen. Nem sokáig tűrték azonban meg a vezetői pozícióban, mert hamar kitűnt alkalmatlansága, és amire régen, a rendszerváltozás előtt nem nagyon volt példa, visszavetették beosztottnak. Lehet, hogy mégis csak változott valami? Dehogyan változott! Az ellenpélda Palotai Edina főhadnagy esete, akinek hamarosan hivatalosan is az apósa lett az egykori honvéd vezérőrnagy, ő pedig eljutott egészen a titkosszolgálati főtanácsadósáig és az ezredesi rendfokozatig. Történtek mindezek a magyarországi rendszerváltozás legnagyobb dicsőségére!

BÚCSÚZKODÁSOK

A magyar állambiztonsági szolgálat 1990. január végére, február elejére túl volt már a dokumentumaiknak, mint az „átkos” tevékenységükkel kapcsolatos árulkodó nyomoknak az eltüntetésén. Ekkor már folyamatban volt, s lassan be is fejeződött a naponta többször is elétkozott BM III/III Csoportfőnökségnek, a belső elhárításnak, és a területi – fővárosi és megyei – III/III-as osztályoknak a jogutód nélküli felszámolása. Sőt megszületett a döntés az új nemzetbiztonsági szolgálatok felállításáról is. Ugyanabban az időben kezdetét vette a volt állambiztonsági vezető garnitúra átmentése, több helyen a második vonal előbbre léptetése, olyanoké, akik rendszerváltozás nélkül is a csúcsvezetői pozíciók várományosai lettek volna. Mivel vezetők csak akkor kellenek, ha vannak vezetettek is, meg akik esetleg majd dolgoznak is, lépések történtek annak érdekében, hogy a megmaradt állományt megmentse attól a sorsától, ami a belső elhárításnak kijutott. Közben azon is erősen fáradoztak, hogy a volt MSZMP és KISZ funkcionárius vezetői réteg és a csupa MSZMP tagból álló beosztott állomány tagjai elhitessék magukról, hogy egy csapásra politikailag semlegesekké váltak és immár az új demokrácia legelkötelezettebb hívei közé tartoznak.

A megmaradt szolgálati ágaknál ebben az időben érdemi titkosszolgálati tevékenység alig-alig folyt. Az állomány nagy része a sorsáért aggódva árgus szemekkel leste az új önjelölt, vagy egymást elvtársi-haveri alapon kijelölő-kinevező vezetők gyomorforgató helyezkedését, törleszkedését azokhoz a politikai erőkhöz, akik közül a tavaszi választások alkalmával a győztes, vagy győztesek esetleg kikerülhettek.

Az már biztos volt, hogy a rendszer megváltozásával alaposan módosulni fognak úgy a hírszerzési, mint az elhárítási irányok. Nyilvánvalóvá vált, hogy lesznek olyan régi ellenségek, akik majd hamarosan barátokká válnak, együttműködő partnerszolgálatok lesznek, ugyanakkor lesznek majd olyan korábbi baráti állambiztonsági szolgálatok, amelyek viszont egy csapásra ellenségekké alakulnak. Ezek az irányváltások pedig elkerülhetetlenül maguk után vonták a régi állambiztonsági hálózati struktúra irányultságának, további felhasználhatóságának a felülvizsgálatát. Ennek ellenére egyes szolgálati ágaknál olyan döntés született, hogy a hálózati személyekkel – akkor titkos munkatársakkal, titkos megbízottakkal és ügynökökkel – a felülvizsgálat helyett a kapcsolatot meg kell szakítani, a régi kifejezéssel élve a hálózatból ki kell őket zárni. Ez a kizárási folyamat a korábbiakkal ellentétben már semmiféle írásbeliséghez nem kötődött, hiszen a hálózati személyek dossziéi a legtöbb helyen a megsemmisítések, a zúzógépek és a kazánok martalékaivá váltak. Ezzel a lehetőséggel élve voltak olyan állambiztonsági területek, elhárítási vonalak, ahol szinte tömeges kapcsolat megszakításra került sor, egy-két hét alatt majdnem az egész korábbi hálózati bázist felszámolták. Sajnálatos módon még olyanokkal is megszakították a kapcsolatot, olyanoktól is megszabadultak, akik pedig jól kiképzett, hosszú gyakorlattal és nagy tapasztalattal rendelkező, megbízható és gondosan ellenőrzött hálózati személyek

voltak, és akik közül pedig többen könnyedén átállíthatók lettek volna az új elhárítási irányokra. Természetesen igen furcsa lett volna, ha akár egyetlen normális lépésre sor kerül az akkori felbolydult, kapkodó, pániktól fuldokló, titkosszolgálati örületben. Az is bonyolította a helyzetet, hogy az állomány nagyobbik része – vezetők és beosztottak egyaránt – a legjobb megoldásnak azt tartotta, ha megszabadul a hálózattól, legalább egy gonddal kevesebb terheli, egy szállal kevesebb, ami a múlthoz köti.

Az úgynevezett „leszakadt” hálózati személyekkel nem volt gond, hiszen azokkal már elég régen nem találkozott senki, volt, akit személyesen már nem is nagyon ismertek, a lényegre tekintve már csak papíron léteztek. Már amíg voltak papírok. Ezeket egyszerűen el lehetett felejteni. De az úgy-ahogy foglalkoztatható, vagy konkrétan foglalkoztatott hálózati személyek közül is sokakat úgy hagytak magukra, hogy el sem köszöntek tőlük, azt sem közölték velük, hogy na, akkor mostantól vége az együttműködésnek, mehetnek, amerre látnak, vége a köteléknek, stb.

Tisza Zoltán őrnagynak, a kémelhárítás tapasztalt tisztjének azonban egészen más volt az álláspontja. Tisza őrnagy a legkiválóbb beszerző és hálózattartó tisztek közé tartozott, a hálózati munkában is sikert sikerre halmozott, aminek persze az lett a következménye, hogy igen sok irigyre tett szert, áskálódtak ellene, próbálták lejáratni, bemocskolni, de az eredményeit elvenni képtelenek voltak. A rendszerváltozás idején már több mint két évtizedes gyakorlata és tapasztalata volt a hálózati munkában. Ezen a téren az eredményeit annak köszönhetette, hogy tevékenysége párosult a hálózati személyek megbecsülésével, tiszteletével, a problémáik megértésével és segítségével, mindezt pedig azok odaadó felderítő munkával igyekeztek viszonzni. Egyik-másik hálózati személyével, főleg akikkel már régen együtt dolgozott, szinte barátnak nevezhető kapcsolatot ápolt. Erre az operatív tisztek nagy többsége képtelen volt. Részben azért, mert akitől az 1960-as és 1970-es években a szakmát tanulták – a hálózati munkát is beleértve – azok többségben egykori államvédelmi operatív tisztek voltak, akik pedig a régi beidegződéseiket megtartva lenézték, megvetették, sőt egyesek kifejezetten gyűlölték a beszerzett és nagyon gyakran presszionálható hálózati személyeket. Tisza őrnagy túl tudott azonban lépni ezen az általa is tanult, de követendőnek egyáltalán nem tartott állásponton. Változtatni tudott, és mert is, aminek a következménye az lett, hogy több hálózati személye is ragaszkodott hozzá, tényleg szívesen segítették a munkáját, teljesítették a kéréseit, amelyek az általános gyakorlattól eltérően soha nem voltak parancsadások, utasítások. Ezért egyáltalán nem volt véletlen, hogy a különködő hálózattartó őrnagy szükségét érezte annak, hogy a kötelezően végrehajtandó kapcsolat megszakítást személyes találkozáson elköszönéssel, búcsúzkodással zárja.

Legelőször „Pécsi” fedőnevű titkos munkatárstól búcsúzott el, akit az 1970-es évek legelején vett át foglalkoztatásra egy másik kapcsolattartó operatív tisztől. Az akkor még informátor „Pécsi”-nek – tisztességes nevén Marosi Jánosnak – a beszerzése óta volt már vagy három-négy kapcsolattartója, akik az ostobaságban egymást múlták felül. „Pécsi” fedőnevű informátor olyan állapotba került, hogy már a hálózatból való kizárásán gondolkodtak, hiszen a feladatait nem hajtotta végre, je-

lentést már hosszú ideje alig-alig adott, nagyon gyakran a beütemezett találkozókra sem ment el, vagy ha el is ment szinte szándékosan tetemes késéssel érkezett és nem volt miről beszámolnia. Már úgy nézett ki, mintha ő maga is azt szeretne volna kiprovokálni, hogy szabaduljanak meg tőle és ez által ő is kimeneküljön ebből a számára kellemetlen kötelékből.

„Pécsi” fedőnevű informátornak úgy hiányzott az új kapcsolattartó tiszt, Tisza Zoltán, akkor még hadnagy, mint a hátára egy púp. El is határozta, hogy na, ez a pasas lesz az utolsó. Igaza is lett. Tényleg Tisza Zoltán lett az utolsó kapcsolattartója, de nem egészen úgy, ahogyan ő a megismerkedéskor elgondolta. Néhány találkozó után ugyanis „Pécsi” fedőnevű informátor egy egészen más embert ismert meg a vele egykorú operatív tisztben, mint az addigi kapcsolattartói voltak. Megszűntek a számonkérések, a bizalmatlankodások, a kioktatások, a folytonos és gyermekded keresztkérdésekkel való ellenőriztetések, az állandó és ellentmondást nem tűrő utasítások. Ehelyett igen jól összebarátkoztak és néhány hónap múlva már tegeződtek, ami akkoriban még szintén szokatlan volt, és tökéletes bizalom alakult ki közöttük. Tisza hadnagy megértő volt az informátor munkahelyi és magánéleti gondjaival, s bajaival kapcsolatban, sőt segítet is ahol csak tudott. Egyáltalán nem volt tehát véletlen, hogy „Pécsi” – akkor már, mint titkos megbízott – valósággal megtámaszkodott. Néhány év alatt Tisza Zoltán hatására és irányításával messze az átlagot meghaladó képességű és teljesítményű hálózati személlyé fejlődött. Majdnem két évtizeden át dolgoztak együtt, minden problémától mentesen. Egy alkalommal Tisza Zoltánt más kémelhárítási vonalra helyezték. A szabályok és szokások szerint ekkor át kellett volna adni „Pécsi” fedőnevű titkos megbízottat más, a régi helyen maradt operatív tisztnek további foglalkoztatásra. „Pécsi” azonban megmakacsolta magát s kijelentette, hogy vagy Tisza Zoltánnal dolgozik együtt, vagy senkivel. Más megoldás nem lévén, Tisza Zoltán kivételesen vihette magával „Pécsi”-t az új szolgálati helyére.

Különösen megtetszett „Pécsi”-nek az, amikor észrevette, hogy mintha a kapcsolattartója előszeretettel vadászna kommunista vezető káderekre, magas rangú katonatisztekre, rendőrtisztekre. Nem tudta ezt nem észrevenni, hiszen gyakorta ezekre vonatkozó feladatokat határozott meg részére kérés formájában Tisza Zoli. Ez még jobban belelkesítette „Pécsi”-t. Munkaköréből következően olyan környezetben mozgott, hogy az említett káderekről bőségesen jutottak el információk közvetlenül, vagy közvetve hozzá. Amit pedig ő megtudott, azt hamarosan a jelentése által Tisza Zoli is megtudta. Még jobban örült annak, ha látta, hogy az egyébként igen óvatos, de a csalafintaságokhoz értő Tisza Zoli milyen okosan tud borsot törni az elvtársak orra alá, úgy hogy mindeközben mindketten a háttérben maradtak.

1988 év vége felé egy találkozó lebonyolítása után az akkor már titkos munkatárs „Pécsi” kérésére a K-lakásból átmentek egy közeli csendes kis étterembe még beszélgetni. Egy K-lakásban akkor még soha nem lehetett tudni, hogy nem hallgatja-e le a belbiztonság az ott elhangzottakat. Egy eldugott kis étterem az teljesen más volt, főleg ha előre nem megbeszélve, spontán módon tértek oda be. Ekkor „Pécsi” elmondta egy titkát a kapcsolattartójának.

– Zolikám, te ismeresz engem, mint a tenyeredet. Szeretném, ha nem mástól tudnád meg, amit most elmondok neked.

– Nagyon titokzatos vagy Jani, de látom, hogy nem múltak el nyomtalanul az együtt töltött évek, mert nem a konspirált kégliben hozakodtál elő a titkoddal. Na, mond!

– Arról van szó Zolikám, hogy kapcsolatba kerültem az MDF néhány olyan tagjával, akik a Fórum legfelsőbb vezetésének környezetéhez tartoznak.

– Hát ide hallgass Jani! Elmész te a jó bűdös francba! Hát nem megmondtam, hogy tartsd magad távol az ellenzéki mozgalmaktól! De hányszor elmondtam! Még csak az kell, hogy rád találjon a belső elhárítás, akik ezeket a belső ellenzéki csoportokat megfigyelik, és igényeljük az ellenőrző munkájukba való bekapcsolásodat.

– Rám találhatnának?

– Persze, hogy rád! Nem véletlenül mondtam el, de hányszor elmondtam, hogy maradj távol ezektől. Azért mondtam, hogy a mi kapcsolatunkként bele ne rángathassanak az ő megfigyelő munkájukba.

– Ami megtörtént, az megtörtént. Csak lehet valamit csinálni. Majd te kitaláld, hogy miként tartsd tőlem távol ezeket a belső elhárítókat.

– Na persze! Ez a legkönnyebb! Én találjam ki, meg intézzem is el, hogy ne legyen következménye a te kalandozásodnak.

– Miért vagy úgy felháborodva? Van talán valami kifogásod az MDF ellen?

– Nincs nekem kifogásom, hiszen alig-alig ismerem én ezeket a különféle ellenzéki csoportokat. Hallottam csupán róluk egyet, s mást, de igen keveset. Annyival talán mégis jobb a helyzet, mintha valamelyik liberális brancsban bókálnál.

– Figyelj ide Zoli! Nem először beszélünk mi már erről. Ezt a kommcsi rendszert már régen megette a fene. Rohad ez már kívülről is meg belülről is. Láthattuk és tapasztalhattuk ezt mi is, a közös munkánk során is. Te magad, a saját bőrödnön is megtapasztalhattad már hányszor. Sokkal előrébb kellene már lenned a munkád és eredményeid alapján, de a káderekölykök mindig beelőztek.

– Engem nem a beosztás, meg a pozíció érdekel, hanem a szakma és a szakmai siker. Azt meg kiküzdöttem magamnak.

– Azt én is nagyon jól tudom, de a magasabb beosztásban szakmailag is többre lennél képes, ha a hülye és majrás tábornokcsemeték nem ülnének a nyakadon, és a hátadon egyre többen s többen nem kapaszkodnának mind magasabbra. Igazam van?

– Igazad van.

– Zolikám! Össze fog itt omlani minden. Értsd meg, hogy ebből a lebontásból, a múlt örökségének az eltakarításából én nem maradhatok ki. Nem akarok én semmi lenni, meg vannak s lesznek majd a törtető pozícióhajászok abban az új rendszerben is, ami ezután jönni fog. De legalább részt akarok venni a magam szerény lehetőségeit kihasználva a romok eltakarításában. A többi már nem is érdekel. De ha nem az MDF lesz itt egy-két éven belül a befutó legjelentősebb ellenzéki erő, megeszi a fene az egészet. Tudod te, hogy kik vannak a másik ellenzéki csoportosulásban?

– Nem tudom. Nem vagyok én III/III-as, honnan tudnám?

– Na, majd mondok néhány nevet. Hát ott van annak a mocskos véreskezű Rajknak a fia. Ott vannak a Bauer és Pető nevű hírhedt ávosoknak a fiacskája. A Demskynek, meg a Harasztinak a felmenői mind megveszekedett kommunisták voltak. Soroljam még?

– Ne sorold.

– Igazam van?

– Bizonyára igazad van.

– Akkor tehetem a dolgokat a magam módján?

– Ha nagyon akarod, teheted, de nagyon vigyázz, kerülj a reflektorfényt, mert ha lebuksz a belső elhárítás előtt, akkor rád szállnak. Az első, amit néznek, hogy nem vagy-e beszervezve, s ha nem, megpróbálnak beszervezni. A jelen helyzetekben mindkét eset számunkra komplikációkkal járna. Súlyos komplikációkkal.

– Ha ez előadódna, tudsz valami segíteni?

– Valami talán. Egyelőre inkább megelőzni kellene a bajt. De ahhoz viszont az kell, hogy amennyiben bármilyen indokkal megkeresnek, vagy bármilyen módon az együttműködésre rá akarnak venni, akkor először is rólam s rólunk egyetlen szót sem szólhatsz, másodszor elküldöd a büdös francba őket és semmit el nem vállalsz, sem mire nem leszel hajlandó. Engem meg soron kívül tájékoztatsz a történetekről.

– Rendben.

– De vigyázz, mert én teszek holnap egy olyan lépést, ami védelmet is jelent számodra, de egyben kockázatot is abban az értelemben, hogy nagyobb lehet az esélye a megkörnyékeződésnek.

– Jó. Te tudod, hogy mit látsz jónak. Tedd azt, ami a leginkább célravezető.

– Nem árt, ha tudod, hogy ha lebukunk, én nagyon megüthetem a bokámat. Biztos, hogy keményen megfenyítenek.

– Csak egy kis időt kell kibírni Zolikám, azt már guggolva is kibírjuk.

– Csak ezzel a guggolással ne jöttél volna! Öregapám a háború után mindig azt mondogatta, hogy már nem sok van addig, amikor a ruszok végleg elhúzzák a csíkot az országból és azt már guggolva is ki lehet bírni. Eltel az óta több mint negyven év, és ha a nagyfaterra hallgattunk volna, még mindig guggolhatnánk.

Tisza Zoltán nem véletlenül volt felháborodva a kedvenc hálózati személye bejelentésén. Nem az első eset volt a praxisában, hogy az egyik hálózati személye idegen felségvizekre kalandozott, vagyis belső ellenzéki csoportokkal kapcsolatba került, akinek az ellenőrzésére a belső elhárítás volt illetékes. Most meg itt a másik, a „Pécsi”, aki szintén ilyen problémát zúdított a nyakába.

A találkozót követő napon Tisza Zoltán őrnagynak az volt az első dolga, hogy az állambiztonsági hálózati nyilvántartásban titkosította „Pécsi” fedőnevű, akkor titkos munkatárs minősítésű hálózati személyét. Ennek az lett az eredménye, hogy ha a hálózati nyilvántartásban „Pécsi”-t – helyesebben Marosi Jánost – ellenőrizte valaki, azt a választ kapta, hogy „nem szerepel”, vagyis nem tagja a hálózatnak. De ez egyben azt is jelentette, hogy bármely más állambiztonsági szolgálat, így a belső elhárítás is

bármikor nekironthatott beszerzési céllal. Ezért oktatta ki Tisza őrnagy „Pécsi”-t, hogy nehogy ilyen értelemben bárkivel szóba álljon.

Hamarosan megérkezett az 1989-es esztendő, amikor mindkettőjük szerencséjére új beszerzések már alig-alig voltak. A rendszer is, az állambiztonsági szervezet is rohant a szakadék felé. A rendszer megváltozásáig a szolgálatnál soha nem derült ki, hogy „Pécsi” fedőnevű titkos munkatárs kapcsolatban állt az ellenzékkel és erről egyetlen jelentést sem készített, sőt a kapcsolattartó tiszt segítette is némileg a titkos munkatársat abban, hogy az MDF környékén szorgoskodjon. Most pedig elérkezett az elvállás pillanata. Az addig is használt K-lakáson találkoztak. Biztosak lehettek abban, hogy akkor már senki nem hallgatja le a K-lakást. A találkozó a szokásoknak megfelelően kötetlen beszélgetéssel vette kezdetét. Szóba kerültek a Dunagate ügy utóhatásai, a rendszerváltás folyamatának eseményei, az esélyek latolgatása. Majd Tisza Zoltán őrnagy rátért az utolsó ilyen összejövételük lényegére.

– Janikám, azért kértem ezt a soron kívüli találkozót, mert igen fontos közlendőm van.

– Hallgatlak Zoli.

– Arról van szó, ami már nem titok, hiszen a közvélemény is tudomást szerezhetett róla, hogy megszűnnek az eddigi állambiztonsági szervek és nemzetbiztonsági szolgálatok jönnek létre helyettük.

– Igen, erről már hallani lehetett, meg olvasni is valamelyik újságban.

– Ennek a változása, vagy ha úgy tetszik átalakulási folyamatnak részét képezi az is, hogy megváltoznak az elhárítási vonalak, mivel változnak a várható és ki-védendő konspiratív támadási irányok is. Ezért mindent át kell alakítani, a munkát is az új irányokba kell megszervezni. Ezek a változások érintik az eddigi külső segítők körét is. Akik ugyanis eddig a körülményeikből következően alkalmasak voltak az együttműködésre, azok könnyen lehet, hogy a jövőben már nem, vagy nagyobb részben nem lesznek alkalmasak arra, hogy a segítségünkre legyenek. Olyan döntés született, hogy ne kezdjünk bele a válogatásba, idő sincs most erre, inkább mindenkivel, aki eddig a közreműködőnk volt, szakítsuk meg a kapcsolatot, hogy az új, nemzeti érdekeket érvényesítő és megjelenítő szolgálatok tiszta lappal indulhassanak.

– Ez tehát azt jelenti, hogy az eddigi közös munkálkodásunknak vége?

– A lényegét illetően azt. Szépíthetném, magyarázhatnám a helyzetet, de a lényeg az, amit te az imént kimondtál, hogy vége.

– És mi lesz most velünk?

– Ugyanaz, mint amikor még nem jött létre köztünk, már úgy értem, hogy közted és az állambiztonsági szolgálat között ez a titkos együttműködés. Élsz, éltek, dolgoztok, mint bárki más, csak egy köteléktől megszabadultok. Én mindenesetre a szolgálat nevében, de még inkább a magam nevében nagyon köszönöm a kevés híján két évtizedes odaadót, kitartót és eredményes munkádat. Janikám, veled remek dolog volt együtt kifejtetni ezt a titokzatos felderítő tevékenységet. Nagyon nagyra értékelem utólag is és így befejezve is ezt az általad nyújtott segítséget. Csak remélni merem,

hogy nem úgy fogsz ezekre az évekre emlékezni és rám, mint egy kellemetlen alakra, akit jobb lett volna meg se ismerni.

– Biztos lehetsz benne Zoli, hogy az elmúlt évtizedekben köztünk kialakult összhang cseppet sem jelentett számomra megterhelést, vagy kellemetlenséget. Ennyi idő után már bevallhatom neked, hogy nem is úgy tekintettem rád, mint elhárító tisztre, hanem úgy, mint a barátomra, aki velem szemben mindig korrekt, becsületes, egyenes volt. Zolikám az az érzésem, hogy nagy kár, hogy nincs belőled sokkal több, vagy legalább hozzád hasonló a szolgáltnál. Arra meg különösen büszke vagyok, hogy néhány mocskos fölkapaszkodott kádernek sikerült aláfütenünk. Talán a magunk módján nekünk is sikerült kiütni néhány téglát a rendszer rogyadozó épületéből. Bizonyára emlékszel még arra az esetre, amikor 1981-ben kiloptam a hivatalból és elhoztam neked elolvasásra azt az akkor frissen készült elemző-értékelő szakértői anyagot, amely a magyar gazdaság és a magyar társadalom akkori helyzetéről szólt. S amit így te előbb olvashattál, mint akiknek szólt, az MSZMP Politikai Bizottsága, Kádárral az élen. Te is csak hitetlenkedtél azon, amit a szakértők leírtak a lassan, de biztosan közeledő, és szinte elkerülhetetlen végről. Na, látod, ez most bekövetkezett. De valamire majd még emlékezzél néhány év múlva. Arról is szó volt abban az anyagban, hogy katasztrofális következményei lennének, ha a fejlett nyugati kapitalista gazdasági viszonyokat rázúdítanánk, egy csapásra rákényszerítenénk a mi elmáradott, nehézkesen reagáló gazdasági és társadalmi viszonyainkra. Bizony Zolikám ettől félek én most.

– Azt tényleg nem tudhatjuk, hogy hová vezet ez a nagy rendszerváltó lendület.

– De veled mi lesz most Zoli?

– Valószínűleg megtűrt emberként maradhatok a helyemen a nyugdíjazásomig hátralevő néhány évre. Egyelőre úgy tűnik, hogy a legnagyobb kommunisták, párt-emberek szorgoskodnak az új demokratikus szolgálatok strukturális átalakításán, kialakításán. Egyszerűbben fogalmazva: csinálják a vezetői helyeket maguknak, meg a haveroknak, elvtársaiknak. Nekem meg nincs más dolgom, mint ezt a hátralevő néhány évet kibírni. Emlékszel még a guggolásra? Na, most nekem kell tényleg kibírnom guggolva is ezt a kis időt.

– Amíg az új szolgáltnál vagy, ha tudok valamit segíteni, bátran vedd fel a telefont és hívd. Rám mindig számíthatsz. Neked bármikor bármiben segítek. De csak neked. Ha nincs szükséged rám, néha akkor is felhívhatsz, sőt elvárom, hogy felhívj és összeüljünk egy kis beszélgetésre. Hiányozni fognak a kéthetenkénti diskurzusaink.

– Rendben van Jani, tartjuk a kapcsolatot privátin is. Itt az új hivatali városi számom, az otthonit meg ismered, hívhatsz te is bármikor. Már csak azért se veszítsük szem elől egymást, hogy néhány év múlva megvitathassuk, hová jutott ez a furcsán indult rendszerváltozás.

– Akkor viszont Zolikám ne is búcsúzzunk, hanem csak köszönjünk el egymástól a mielőbbi viszontlátás reményében. Szevasz, Zolikám!

– Szevasz, Janikám!

Tél volt, korán esteledett. Tisza őrnagy rendet csinált a K-lakásban, elmosta a poharakat, kávéscsészéket, majd sietett át Pestről Budára. Ment a Karolina presszóba egy újabb találkozóra, egy másik elköszönésre. Útközben szinte végig az elmúlt találkozóra gondolt, s arra, hogy nem csalódott, még most a végjáték idején sem csalódott Marosi Janiban. Barátilag majd tényleg összejönnek néha és egy kávé meg egy rostos üdítő mellett örülnek vagy szomorkodnak a világ, meg országunk sorsa alakulásán.

A Karolina presszó a rendszerváltozás előtt felkapott találkozási helye volt az állambiztonsági szolgálatnak, mert az asztalok távolsága miatt, de főleg a bokszkban nyugodtan lehetett beszélgetni bizalmas dolgokról is. Délelőttönként, meg az ebédutáni-koradélutáni órákban volt eset, hogy egyszerre három-négy nyilvános helyen lebonyolított találkozóra is sor került a Karolina presszóban. Előfordult, hogy jószerivel más vendég nem is volt, csak operatív tiszték és ügynökök, akik persze nem ismerték, nem ismerhették egymást. Ha ismerős operatív tiszték véletlenül összefutottak, úgy tettek mintha teljesen idegenek lennének. A metróval Tisza őrnagy hamar átért a Duna túlsó oldalára. Ő is a Karolina presszóba igyekezett hálózati találkozóra, egy újabb búcsúzkodásra. Még szerencséje is volt, mert a legbelső helyiségben éppen akkor távozott egy ifjú pár az egyik sarki bokszból. Helyet foglalt, arccal a bejárat felé és várt. „Harris” fedőnevű titkos megbízottat, Sípos Krisztinát várta, egy az életkora szerint negyvenfelé közeledő hölgyet, aki a munkaköréből következően volt olyan helyzetben, hogy az állambiztonsági kémelhárítás munkáját külső közreműködőként segíteni tudta.

„Harris” fedőnevű titkos megbízott hazafias alapon lett beszerelve. Igen sok értékes információval járult hozzá a kémelhárítás munkájához. A találkozókon mindig pontosan megjelent, a feladatait végrehajtotta. Jelentést azonban írásban nem adott, még az együttműködést vállaló nyilatkozatot is elég nagy rábeszélés után sikerült csak aláíratni vele. Szóban jelentett és az általa közölteket Tisza őrnagy foglalta írásba. „Harris” a tinédzser fiát egyedül nevelő nő volt, aki elég sok csalódást mégért életében. Hol a fiával voltak gondjai, hol a párkapcsolataival lelki problémái. Azokat a csalódásait, fájdalmait, keserveit, kiúttalanságait, amelyek a magánéletét terhelték, a kéthetenkénti találkozókon rendszerint Tisza őrnagyra zúdította. Néha már-már olyan volt egy ilyen találkozó, mint egy panasznapi, vagy pszichiátriai rendelés. A kapcsolattartó tiszt azonban türelmes volt, megértő, garantáltan titoktartó és néha még hasznos tanácsokat is adó. Úgy tűnt, ez volt az ára annak, hogy „Harris” fedőnevű titkos megbízott az állambiztonsági szolgálatnak munkát végezzen. A lényegét tekintve ezt az árat Tisza őrnagy türelme fizette meg. Száz kapcsolattartó közül kilencvenkilenc túladdott volna „Harris”-on az állandó nyavalygásai miatt. Volt azonban egy, Tisza őrnagy, aki nem ezt tette. Az eredmény az volt, hogy időnként egészen kiváló információkhoz jutottak a problémáknak tekinthető titkos megbízott által. Ezeken a gondolatokon merengett Tisza őrnagy is, amikor megállt az asztalánál, mint mindig, most is az elegánsan öltözött „Harris” és köszöntötte.

– Jó estét Zoltán!

– Kezét csókolom Krisztina! Bocsánat a figyelmetlenségemért, de egy kissé elgondolkodtam.

– Mostanság maguknak van min gondolkodni.

– Van bizony.

– Váratlanul ért a hívása.

– Nem csodálom, hiszen magam sem terveztem ezt előre. A beütemezett találkozónk majd csak a jövő héten lett volna. Köszönöm is, hogy időt szakított rám. Jó okom volt, hogy ezt a rendkívüli találkozót kértem magától.

– Politika?

– Úgy, valahogy.

– Ne kerteljen, az nem a maga stílusa. Vágjon bele.

– Tudja s bizonyára maga is látja Krisztina, hogy változik napról napra helyzet, s vele együtt a rendszer is. Bizonyára mindenki hallotta már azt, hiszen egy hónapja másról sem nagyon beszélnek, mint arról, hogy a III/III-s csoportfőnökséget jogutód nélkül megszüntetik.

– Hallottam is, olvastam is erről.

– Még egész pontosan azt nem tudjuk, hogy a kémelhárítóknak mi lesz a sorsa. Így a velünk kapcsolatban állókat, a külső segítőinket sem tarthatjuk bizonytalan-ságban. Ezért született az a döntés, hogy minden ilyen kapcsolatot megszakítunk, a magával kialakítottat is. Ezzel vége a rendszeres találkozóknak, nem kell több feladatot végrehajtania és nem kell többé beszámolnia a végzett munkájáról. Már csak egyetlen dolgot kérek, hogy az eddigi együttműködésről ne tegyen említést soha senkinek. Ha kérhetem, elsősorban a saját érdekében ne beszéljen a közös munkánkról illetéktelenek előtt. Tényleg nem miattam, vagy a szolgálat érdekében kérem ezt, mert nekünk már alighanem minden mindegy. Csak a saját érdekében hallgasson. Még igazából meg sem történt a rendszerváltozás, de máris hallani a rádióban, olvasni az újságokban a besúgókra, a spiclikre, a vamzerokra való célozgatásokat. Nem lenne jó, ha kiderülne egyszer, hogy a „Harris” fedőnév magát takarja. Sajnos a kívülállók egy kalap alá veszik azt is, aki a belső elhárításnak dolgozott és azt is, akik más szolgálati ágakat segítettek. Pedig hát maga, aki éveket töltött ebben a munkában, igazán tudhatja, hogy mekkora volt ez a különbség. Akik ezt nem ismerik, főleg ha valami sérelmet szenvedtek el az elmúlt évtizedekben és indulat vezérli őket, hajlamosak figyelmen kívül hagyni ezt a különbséget, ámbár az is lehet, hogy nem is tudják, hogy létezik ez a különbség.

– De kedves Zoltán, az én biztonságom, a kilétem titokban maradása nem csak rajtam múlik, hanem magukon, a szolgálaton is.

– Mi el fogunk követni mindent, sőt már el is követtünk, annak érdekében, hogy a külső segítőink biztonságban legyenek. Ahol lehetett a nyomokat eltüntettük.

– Mi lesz azzal a papírral, amit annakidején aláírtam. Amiben vállaltam, hogy maguknak munkát végzek, és vállaltam ennek a titokban tartását is.

– Arra is gondom volt Krisztina. Itt van egy papír, amit alaposan nézzen meg. Ugye ez az, amit annakidején aláírt?

– Ez az. Ez az én aláírásom.

– Valóban. Azért hoztam el, hogy meggyőződhesen ennek a megsemmisítéséről.

– Megnyugtató lenne.

– Az lesz. Ha kimegyünk innen, az épület mögött van egy csendes kis utca. Ott közösen megsemmisítjük, úgy, hogy nyoma sem marad.

– Rendben van. És mi lesz ezután?

– Elválunk csendben. Gondolom köszönés után és barátságban. Előtte azonban szeretném megköszönni magának az együttműködést, a segítséget, azt, hogy sok gondja s baja mellett időt szánt a számunkra végzett munkára is, meg a kéthetenkénti találkozóinkra is. Biztosíthatom arról, hogy sokat segített nekünk, nagyra értékeltük a munkáját és hálásak vagyunk érte. Kár, hogy ezt a hálát a körülmények alakulása miatt már csak szóban tudom kifejezni.

– Amit vállaltam, azt én igyekeztem teljesíteni. Én olyan nagyra nem értékelem a munkámat, de ennek a milyenségéről nem én vagyok hivatva dönten. Most utólag már meg merem mondani, magának, és főleg van bátorságom bevallani, hogy néha megbántam, hogy annakidején hagytam magam rábeszél. Talán nem árt, ha tudja, hogy a maga érdeme, rábeszélő készségének az eredménye volt az, hogy én aláírtam. Maga úgy adta elő az elvárásokat, a feladatokat, hogy a kalandvágyam is közrejátszott abban, amikor kimondtam az igent. Kissé azért csalódtam. A nagy kalandok elmaradtak, de utólag talán jobb is így, hiszen én nem kifejezetten arra teremtettem. Maga mindig őszinteséget várt tőlem, és én mindig őszinte voltam. Most is őszinte leszek. Örülök, hogy vége. De magát, mint embert igazán megkedveltem s része lett az életemnek. Azt hiszem maga sokkal jobb sorsot érdemelt volna annál, mint azt, hogy az állambiztonság tisztje legyen.

– Maga nagyon kedves Krisztina, de ezen már aligha változtathatok. Az én koromban már meglehetősen nehéz a pályamódosítás.

– Hát akkor mehetünk Zoltán.

– Mehetünk Krisztina. Majd kifelé menet fizetek.

Az épületből kilépve megcsapta őket a dunaparti hideg téli szél mardosása, amely havas esőt verdesett az arcukra. A téren és az utcákon mindenki sietősre fogta a lép-teit, nem voltak sétálgató bámészkodó emberek. Tisza őrnagy és „Harris” fedőnévű volt titkos megbízott az épület mögötti kis utcába igyekezett, ahol egy sötét kapualba húzódtak be a szél elől. Tisza őrnagy elővette a bent már megmutatott együttműködést vállaló nyilatkozatot, és amikor senki nem volt a közelben egy szál gyufával meggyújtotta a papírlapot. Az egykor olyan fontos dokumentum egy pillanat alatt semmivé vált.

– Hát ezzel meglennénk Krisztina.

– Ezzel meg. Köszönöm.

– Minden jót magának és vigyázzon magára.

– Maga is Zoltán. Maga is vigyázzon nagyon magára. Minden jót.

A következő napra Tisza őrnagy két találkozót ütemezett be, illetve szervezett meg. Egyet délelőttre, egyet pedig délutánra. Az első találkozóra egy budai K-la-

kásban került sor, és akitől el akart köszönni, az Barlay Gábor újságíró volt, akit az 1970-es évek közepén „Győző” fedőnéven ő szervezett be a hálózatba titkos megbízottként. „Győző” fedőnevű titkos megbízott igen kiterjedt külföldi kapcsolatokkal rendelkezett nyugati relációban, elég gyakran megfordult nyugati országokban, a beszerzése után több esetben Tisza őrnagy háttértámogatásával. Néhány év alatt jól kiképzett, tapasztalatokat szerzett hálózati személy lett belőle, jó konspiratív készséggel és kellő eredményességgel. Tisza őrnagynak vele is igen jó viszonyt sikerült kialakítani és a bizalom teljesen kölcsönös volt köztük. „Győző” volt a másik olyan hálózati személy, aki Tisza őrnagy áthelyezésekor kijelentette, hogy ha az addigi kapcsolattartójától meg kell válnia, akkor inkább kiszáll az együttműködésből, mással nem hajlandó dolgozni. Így aztán Tisza őrnagy vihette magával az új helyére „Győző”-t is. Most pedig elérkezett az ideje a búcsúzkodásnak.

Amikor a K-lakás felé ballagott Tisza őrnagy, eszébe jutott egy történet, egy emlékezetes eset „Győző”-vel kapcsolatban. Majdnem ugyanolyan, mint ami „Pécsi”-vel megesett, csak valamivel korábban. Az 1980-as évek első felében a titkos megbízott elkotyogta neki egy találkozón, hogy vannak barátai, kollegái, egykori egyetemi társai, akik különféle összejöveteleket tartanak, ahol másról sincs szó, mint politikáról, a rendszer bírálatáról.

– Tudod Zoli, ezeket én elég régen s elég jól ismerem, közülük néhány a barátomnak számít, de inkább ők szorgalmazták, hogy menjek közéjük, tartsak velük, mint én. A legutóbbi összejövetelekön hozzájutottam néhány brossurához, amelyeket csak barátilag elhoztam neked. Olvasd el, érdemes. De úgy vedd kézbe ezeket, hogy félig-meddig illegális, ahogy mondják szamizdat kiadványok. Tehát jó lenne, ha ezeket tényleg csak privátn kezelnéd és elolvasás után, anélkül, hogy bárkinek szólnál róluk, a legközelebbi alkalommal visszaadnád.

– De hiszen ezek a Beszélő különböző számai.

– Azok hát. Ismered?

– Nem ismerem, még soha nem láttam, olvasni meg főleg nem olvastam, csak hallottam már, hogy vannak ilyen nem legális kiadványok, amelyeket az ellenzéki csoportok készítenek és terjesztenek. Állítólag több fajta van, az egyik a Beszélő. Ha nálam hagyod, majd átnézem s legközelebb visszaadom. Ne félj, nem szólok róla senkinek. Nem árt azonban, ha tudod, hogy különösképpen nem érdekelnek.

– Ha nem, hát nem. Akkor többet majd nem hozok.

– Ne hozzá. De nem csak ez a problémám ezzel kapcsolatban. Mindenekelőtt el kell mondanom, hogy engem, mint kémelhárítót, nem érdekelnek ezek a te ellenzékiek haverjaid. Sőt, mint aki veled a szolgálat részéről a kapcsolatot tartja, nem is örülök ennek a társaságnak, főleg annak, hogy közéjük jársz.

– Miért? Tilos?

– Nem tilos, de lehetnek számunkra kellemetlen következményei.

– Milyenek?

– Elsősorban az, ha kiderítik a belső elhárítók, akik ezekkel a csoportcskákkal foglalkoznak, hogy te viszont velünk kapcsolatban állsz, azonnal kérni fogják, hogy vonjunk be ezek megfigyelésébe. Kell ez neked?

– Nem nagyon hiányzik, de mit tegyek, már közéjük keveredtem, és sok tekintetben egyet is értek a nézeteikkel. Ha most hirtelen azt mondom, hogy hagyjatok békén, nem megyek közétek, gyanússá válok. Volt már ilyen. Egy Kaczúr nevű szociológust, aki rendszeresen részt vett az összejöveteleken, sőt álnéven írt a Beszélő-be is, nem is olyan nagyon régen beidézték az egyik kerületi rendőrkapitányságra. Attól kezdve visszavonult, szinte eltűnt. Amikor nagy nehezen ráakadtak és kérdőre vonták, elmondta, hogy olyan helyzetbe került, amiből nem volt más kiútja, mint az aláírás, együttműködés vállalás. Nem tehetett mást. De mivel ártani nem akar, nem érintkezik senkivel a megfigyelt körből. Attól kezdve árgus szemmel figyelik mindenkinek a mozgását, magatartását. Ha valaki indokolatlanul, vagy nem eléggé elfogadható indokkal egy-két hónapra eltűnik, már mondják is róla, hogy biztosan úgy járt, mint a Kaczúr.

– Ha így áll a helyzet, akkor inkább maradj. De ne nagyon exponáld magad. Majd megpróbálok valamit tenni a védelmed érdekében. Jól jegyezd meg azonban, ha mostantól bárki, hivatalos szerv közelít hozzád, netán be akar szervezni, azonnal pattintsd le magadról. Nehogy bármit elvállalj. A többi meg már az én dolgom lesz.

Tisza őrnagy tehát „Győző”-vel is ugyanúgy járt, már jóval korábban, mint később a „Pécsi”-vel. Csak ez egy másik irányba kalandozott el. Nem volt mit tenni, őt is titkosítani kellett. Csakhogy amíg „Pécsi” szerencsére nem került a belső elhárítás látókörébe, hiszen jóval rövidebb ideig volt titkosított állapotban, a „Győző” ezzel szemben nem úszta meg a kalandot. Egy alaklommal a belső elhárítók végrehajtották az állambiztonsági hálózati nyilvántartóban az ellenőrzését és azt a választ kapták, hogy „nem szerepel”, vagyis nem hálózati kapcsolata egyetlen állambiztonsági szervnek sem és korábban sem volt az. Ebből következően kezdetét vehette a tanulmányozása és a beszerzésének előkészítése. A nyilvántartásban ellenőrzésről az előírások szerint Tisza őrnagy tájékoztatást kapott, sőt arról is, hogy beszerzési céllal történt a belső elhárítás érdeklődése. Az lett volna az elvárható, hogy jelentkezik a belső elhárítóknál, hogy megálljatok, ez az én titkos megbízottam, ne kavarjatok körülötte. Ezt kellett volna tennie, hogy megspórolja a belső elhárítók tanulmányozó munkáját és a beszerzési próbálkozást. Ezzel azonban fel is fedte volna a hálózati személyt, és máris kérték volna „Győző” bevonását az ő ellenőrző-megfigyelő munkájukba, amit megtagadni szinte lehetetlen lett volna. Tisza őrnagy úgy döntött, hogy hallgat, nem jelentkezik, nem fedi fel a védendő hálózati személyét. Kockázatos dolog volt ez, de vállalta. A BM III/III Csoportfőnökség egyik osztálya pedig nagy erővel hozzálátott a tanulmányozó munkához, majd sort kerítettek a beszerzés megkísérlésére is. Akkor pedig Barlay Gábor újságíró udvariasan, de nagyon határozottan elhárította a közeledésüket. A beszerzés kellős közepén kérte, hogy hagyják őt békében, ne zavargassák ilyen együttműködési dolgokkal, mert ő, most sem de, a jövőben sem lesz hajlandó semmire. Udvariasan köszönt és távozott. A történetben a kritikus pont

ezután következett. Ha a belső elhárítók lejelentik a megghiúsult beszervezést, amit meg kellett volna tenniük, akkor a nyilvántartóban kiderül, hogy egy beszervezett hálózati személyt próbáltak beszervezni. Mivel teljesen szabályosan jártak el, nem felelősek a történetekért. A felelős Tisza őrnagy, aki a kézhez vett értesítés után néma maradt, és hagyta a belső elhárítót főlegesen dolgozni. Ez igen súlyos fegyelmi vétségnek számított. Igen ám, de Tisza őrnagy tapasztalt operatív tiszt volt és arra számított, hogy a belső elhárítók, mint olyan sokan mások, lenyelik a gombócot, a megghiúsult beszervezés kudarcát, és nem jelentik a nyilvántartó felé. Tisza őrnagy kockáztatott és nyert. A belső elhárítók nem dicsekedtek el senkinek, még a nyilvántartónak sem a pofára esésükkel. Ez volt Tisza őrnagy szerencséje és így úszta meg „Győző” fedőnevű titkos megbízott, hogy a kémelhárító munka mellett a belső elhárításnak is dolgoznia kelljen.

Most pedig ballagott Tisza őrnagy gondolataiba merülve a K-lakás felé, hogy befejezettnek nyilvánítsa a „Győző”-vel való együttműködést és elköszönjön tőle. A megbeszélrt időpontban a hálózati személy meg is érkezett.

– Szevasz, Zolikám! Alig értem ide a megbeszélrt időben, olyan dugóba keveredtem.

– Szevasz, Gábor! Nem késtél el. Azt is mondhatnám persze, hogy már nincs miről lekézni.

– Hűha! Már megint történt valami balhé a házatok táján? Az elmúlt harminc vagy negyven évben nem volt annyi szó a magyar titkosszolgálatokról, mint a mostani egy-két hónapban.

– Híresek lettünk. Vagy inkább hírhedtek.

– Csak nem menesztenek benneteket is? Ne törődj semmivel. A választások utánig húzd ki valahogy, aztán majd szerzek én neked valami jó kis nyugalmas állást. Legalább viszonzni tudom azt a sok prima külföldi utat, amit kiügyeskedtél nekem az elmúlt másfél évtizedben.

– Remélem, ott azért még nem tartunk, hogy állás után nézelődjek.

– Mit lehet tudni?

– Na, a te haverjaid nem szívesen látnának engem semmiféle munkakörben, ha hatalomra kerülnek.

– Miért, ha a „tavaszi nagytakarítók” győznek, az neked jobb lenne? Azok is már meghozták és hirdetik az ítéletet: „tovaris konyec”.

– Őszinte leszek Gábor! Nekem teljesen mindegy, hogy ki nyeri meg a választásokat. Egyik pártot, vagy pártocskát sem ismerem, kivéve azt, amelyik elődpártjának a tagja voltam. Hát ezt, ezeket ismerem, de nagyon! Nekem az lenne a tragédia a hátralevő életemre, ha ezek maradnának. Látnod így vagyok én ezzel a nagy rendszerváltozással. Akárki kerül az ellenzékiek közül hatalomra, ha az állambiztonsági szolgálatot nem takarítja el szőröstül-bőröstül a színről, utólag majd megnézheti magát. Nem volt még a világtörténelemben olyan rendszerváltozás, ahol ne a titkosszolgálatokat söpörték volna el először a politikai viharok. Ez a véleményem, még akkor is, ha magam ellen beszélek.

– Zolikám! Amíg itt letisztulnak a viszonyok, a háttérben annyi alku, meg paktumot fognak megkötni, hogy még nagyon furcsa dolgokat fogunk megélni, megtapasztalni. Lehet, hogy utólag rá sem fogunk ismerni arra, amit mi rendszerváltásnak gondoltunk és indítottunk.

– Ismersz Gábor, vagy másfél évtizede. Tudod nagyon jól, hogy eddig sem dúskáltam a javakban, a szolgálati helyemen sem nagyon ajnároztak. Az újtól, a változástól talán várhatnék valami jobbat is. De nem várok. Képtelen vagyok elhinni, hogy nekem, az én életemben, valaha jobb sorsom lehetne.

– Nem vagy valami feldobott állapotban.

– Nem. Feldobottban nem. Egyelőre csak a bizonytalanság, a kilátástalanság az, ami körülvesz. Engem is és az egész szolgálatot. Azért is kértem most ezt a rendkívüli találkozót, mert fontos közölnivalóm van.

– Hallgatlak.

– Az a helyzet Gábor, hogy mostantól megszűntnek kell tekinteni a kapcsolatunkat. Rövidesen megszűnik az állambiztonsági szolgálat és értelemszerűen megszűnik a külső segítőkkal kialakított együttműködések is. Ez azt jelenti, hogy mostantól már nem vagy „Győző”, hanem csak úgy, mint régen, Barlay Gábor.

– Hát ez alaposan meglepett. Még az előzmények után is meglepett. Néhány évet még szívesen végigcsináltam volna veled. Mindig úgy érzem, hogy az adósod vagyok, köszönettel tartozom.

– Nem tartozol semmivel, még köszönettel sem. Ha valakinek megköszönni kell valami, az én vagyok. Sokat és nagyban segítetted a munkánkat, mindig számíthattam rád. Ezért köszönöm is neked az együttműködést. Mostantól már nem lesz több kérésem feléd, csak még az, hogy tartsd be továbbra is a konspirációs szabályokat és a közös munkánkról, a kapcsolatunkról soha ne tegyél említést senkinek. Ezt mindkettőnk érdekében kérem.

– Ez csak természetes. De mi lesz ezután.

– Semmi. Elköszönünk egymástól. Remélem, hogy te ugyanolyan jó szívvel fogsz emlékezni rám, mint én rád.

– Biztosan így lesz, hiszen nincs oka egyikünknek sem neheztelésre. Soha nem volt még a legkisebb súrlódás sem köztünk. Néha azért felhívhatnál egy kis beszélgetésre. Összefutunk egy kávéra és megvitatjuk a világ dolgait.

– Sort kerítünk rá és örülni fogok a találkozásnak.

– Hát akkor, szevasz, Zolikám és vigyázz magadra. Ha mégis kirúgnának, gondoldj arra, amit mondtam. Találok én neked valami prima kis állást. Megvannak a kapcsolataim hozzá.

– Szevasz, Gábor. Jó egészséget neked és te is vigyázz magadra.

Aznap ebéd után egy angyal földi K-lakás felé villamosozott Tisza őrnagy. Ekkor „Madaras” fedőnevű titkos megbízottal volt megbeszélve soron kívüli találkozója. A villamoson zötykölődve furcsa érzések kerítették hatalmába a kapcsolattartó operatív tisztet. Szokatlan volt „Madaras”, vagyis Liptay Barna hangja, soha nem hallott tömör beszédstílusa, hanghordozása, amikor telefonon felhívta és ezt a találkozót megbeszélték.

Liptay is újságíró volt, de az a fajta, akit jó másfél-két évtized múlva már médiaszemélyiségként emlegettek. Akkor azonban még ezt a kifejezést nem nagyon használták. Tisza őrnagy talán két évvel korábban választotta ki szervezési jelöltnek. Végrehajtotta a tanulmányozását, majd a főnöke jelenlétében egy előkelő szállodai apartmanban beszervezte a hálózatba titkos megbízottnak. A tanulmányozás és a személyes megismerés adatai alapján a tapasztalt Tisza őrnagy ráértett arra, hogy ebből a Liptayból nem lesz sem olyan hálózati személy, mint a „Pécsi”, de még olyan sem, mint a „Győző”, ezért már a legelső alkalommal nem a saját valódi nevén, hanem „Zombori Zoltán” fedőnéven mutatkozott be. A szervezés során az előre legépelt együttműködési nyilatkozatot aláírta Liptay, de az bizony nem az ő hiteles aláírása volt, hanem valami össze-vissza macskakaparás. Tisza őrnagy akkor már ismerte Liptay valódi aláírását, amellyel azonban köszönő viszonyban sem volt az a krikzkraksz, amit a nyilatkozat aláírására kanyarított. Amikor pedig szóba került, hogy a feladatok végrehajtásáról majd írásbeli jelentéseket kell készíteni, Liptay Barna igen élénken tiltakozott. Végül abban állapodtak meg, hogy elegendő lesz, ha szóban jelent. Így is történt.

„Madaras” fedőnevű titkos megbízott eljárógatott a találkozókra, amelyeket egy idő után már K-lakáson tartottak. Eleinte kéthetente volt találkozó, később „Madaras” igyekezett ezeket ritkítani. Mire úgy-ahogy kiképzett hálózati személy lett és konkrét feladatokat kaphatott volna, már fortyogott a rendszerváltozást előkészítő belpolitikai helyzet. A találkozókon a kémelhárítás szinte már szóba sem került, az egy-másfél órás találkozásokon a politikán kívül másról szinte nem is beszéltek. Ekkor a hálózati személy, lévén igen tájékozott újságíró volt, gyakran elengedte magát és gátlástalanul kinyilvánította baloldali, időnként azonban már liberálisba hajló nézeteit. Ezeken a találkozókon sem kémelhárítási, sem általánosabban vett állambiztonsági információ nem származott, ezért Tisza őrnagy soha, ezekről a beszélgetésekről egyetlen jelentést sem írt.

1989 második felére a személyes találkozók még inkább ritkultak. A hálózati személy mindig talált valami kifogást, amivel lemondhatta a beütemezett találkozót. Igaz, ami igaz, volt is akkoriban dolga egy valamirevaló újságírónak. „Madaras” pedig nem volt az utolsó a sorban. Tolni kellett a baloldal szekerét, mert vesztésre állt a párt, de nagyon. Ő pedig beállt ebbe a sorba, de úgy, hogy a jövőre gondolva a liberálisokhoz is törleszkedett, mert ugye mit lehessen tudni? Most, amikor erre a találkozóra hívta Tisza őrnagy, a telefonba valami olyasmit motyogott, hogy „rendben”, vagy „vettem”, netán valami hasonlót. Még az is furcsa volt, hogy ezek után köszönés nélkül megszakította a vonalat. Persze az is lehet, hogy alkalmatlan időpontban zavarta Tisza őrnagy telefonja.

Megérkezve a K-lakásba, az őrnagy előkészítette a poharakat, üdítőitalokat, bekészítette a főzőbe a kávé, majd várt. A megállapodás szerint időpontban azonban „Madaras” nem érkezett meg. Eltelt negyedóra, majd félóra, még mindig nem jött a hálózati személy. Amikor már majdnem egy órája üldögélt a K-lakásban Tisza őrnagy, ráunt a várakozásra és úgy gondolta, rácsörrent telefonon „Madaras”-ra. Tárcsázott, a vonal másik végén a telefon kicsengett, majd a kagylót valaki felvette.

– Halló! Tessék.

– Liptay úr?

– Igen én vagyok.

– Zombori Zoltán vagyok, jó napot kívánok.

– Mit óhajt?

– Mondom, jó napot kívánok, és csupán azért telefonálok, hogy emlékeztessenem, mostanra volt egy időpontunk egyeztetve, ahova eddig mindhiába vártam.

– Ha eddig várt és nem mentem, akkor rájöhetett volna, hogy teljesen fölöslegesen várt. Ha erre eddig nem jött volna rá, akkor várjon tovább türelmesen, addig, amíg az ideje lehetővé teszi.

– Úgy értsem ezt, hogy nem óhajt velem találkozni?

– Értse úgy. Eszem ágában sincs találkozni magával. Elegem volt magából is és magukból is. Nincs nekem időm, de kedvem se, magukra.

– Már megbocsásson, de én soha a legkisebb kellemetlenséget nem okoztam önnek. Sőt, ha jól emlékszem én intéztem el, hogy a sztrádán való száguldozásáért, a gyorsajtásért ne vonják be a jogosítványát.

– Hol van az már? Meg ne próbáljon ezzel zsarolni!

– Én eddig sem zsaroltam, most sem fogom és ezután sem. De ezt a kissé félresikerült kapcsolatunkat azért normálisan lezárhattuk volna. Azért is kértem ezt a személyes találkozót.

– Szóval akkor vége?

– Igen vége, de szerettem volna, ha közösen megsemmisítjük azt a papírt, amit annakidején a szállodai beszélgetésünk alkalmával aláírt.

– Tudja mit? Törölje ki vele!

Tisza őrnagnál ez a „törölje ki” volt az utolsó csepp a pohárban. Mint mindig, most is megőrizte azonban a nyugalmát.

– Azt azért nem teszem, de megsemmisítem, ámbár kezdetektől tudom, hogy azon az aláírása nem ér semmit.

– Na, akkor a kitörlés után még nyolja is le!

Ekkor „Madaras” túllépte azt a határt, amit Tisza őrnagy elviselni képes volt. De még csak a hangját sem emelte fel, azonban egy váratlan ötlettől vezérelve lódított egy hatalmasat.

– Kedves Liptay úr! Ön megpróbál kihozni a sodromból. Ki kell azonban ábrándítanom, ez nem fog önnek sikerülni. Én most mindenesetre elköszönök Öntől, egyszer s mindenkorra. Még el is fogom felejtetni önt. Az a kérésem, hogy tegye ezt ön is. A mostani viselkedéséért sem neheztelek önre.

– Nem érdekel, hogy neheztel-e vagy nem. Teszek rá. Amit mondtam, megmondtam. Én már el is felejtettem magát. Tudja mit? Azt sem tudom, hogy ki maga? Fejezzük is be ezt a felesleges és kellemetlen diskurzust.

– Minden jót kívánok befejezésként, kedves Liptay úr! Azt azért végtelenül sajnálom, hogy nem találkozhattunk. Itt vannak ugyanis nálam azok a magnetofon felvételek, amelyeket a beszélgetéseinkről titokban készítettünk minden összejöve-

telünk alkalmával. Ez nálunk így szokás. Szerettem volna, ha ezt közösen letöröljük, megsemmisítjük. Nem rajtam múlt. Engem ne hibáztasson. Most vihetem vissza és őrizgethetjük tovább.

– *De arról volt szó annak ide ... Halló! Halló!*

Liptay Barna tovább nem folytathatta a mondatot, mert Tisza őrnagy letette a kagylót. A vonal túlsó végén már nem volt senki, aki hallhatta volna Liptay ledöbbenését, a levegő után kapkodását, rémült zavarodottságát.

Tisza őrnagynak persze nem volt semmiféle magnetofon felvétele. Blöffölt és ezzel kiütötte a magabiztos Liptayt, aki már másnap megpróbálta telefonon elérni a volt a kapcsolattartóját. Az átalakulási folyamat következtében azonban ott már semmiféle „Zombori Zoltán” őrnagyot nem ismertek.

A munkaidő végéig volt még idő bőségesen. Tisza őrnagy úgy gondolta, hogy már nem megy vissza a hivatalba, hanem onnan a K-lakásból megszervezi telefonon két másik hálózati személlyel a találkozót, ahol közölheti velük, a szolgálattal való együttműködés megszűnését. Nem felejtendő, hogy a beszervezéskor a hálózati személyek az állambiztonsági szolgálattal vállaltak együttműködést, ami az írásbeli nyilatkozatban is így szerepelt. Márpedig ha a szolgálat megszűnt, az együttműködés is értelemszerűen megszűntnek tekinthető. Ezt vagy közölték a beszervezett emberekkel, de sok esetben még erre sem került sor.

Tisza őrnagy tehát ismét telefonálni kezdett. Návay Vivien revütáncosnő lakását hívta, akit még az 1980-as évek elején „Natasza” fedőnéven szervezett be. Anna-kidején elég nagy kockázatot vállalt ezzel a beszervezéssel, mert már a tanulmányozás során kiderült, hogy korábban Návay Vivien mélyen titkolt szerelmi viszonyt folytatott egy akkoriban éppen élvonalba emelt kommunista politikussal. Kádár általánosan jellemző volt, hogy időnként felemelt és felfuttatott fiatal, vagy legalább nála fiatalabb kádereket, majd amikor már egyre többen kezdték az ifjú, vagy nem is olyan ifjú ügyeletes titánban az „öreg” utódját látni, hirtelen ejtette az illetőt. Ha erre indok adódott, akkor könnyebben ment a pottyantás, ha nem, hát találni kellett valami okot. A puritán Kádár szemében egy ledér életű revütáncosnővel folytatott intim viszony bőségesen elegendő lett volna arra, hogy a felkapott káder rákerüljön a csúszdára, amelyen csak lefelé vezetett az út. Abban az időben volt ez, amikor Kádárné – „Mari néni” – állítólag kijelentette, hogy a pártvezetésből nem lehet kuplerájt csinálni. Nem véletlen, hogy egy idő után a káder szerető szakított Vivienrel, amivel elkerülte, hogy a táncosnő legyen a bukásának oka. Lett hamarosan más, ami a veszét jelentette. Návay Vivien pedig egyáltalán nem rázta meg ez a szakítás. Zárszámadást csinált és megállapította, hogy a néhány év, amíg ez a politikusi titkos viszonya fennállt milyen hozadékkal járt. Kiutaltak neki egy hatvan négyzetméteres, felújított, Dunára néző budai lakást, kapott egy soron kívüli kocsit kiutalást, egy boldog balatoni hétvége után belecsúsztatott az útlevélibe a funkcionárius szerető egy állandó kilépőt, amivel akkor utazott külföldre, amikor csak akart, az apróbb ajándékokat pedig össze sem tudta számolni. Mindemellett Vivien szabadon élhette világát, egyik kalandja követte a másikat, csak arra kellett vigyázni,

hogy a káder elvtárs meg ne tudja, és amikor Vivienre vágyott, mindig rendelkezésre álljon.

A beszervezéskor megfordult Tisza őrnagy fejében, hogy esetleg ez a Vivien elpanaszolja a volt szeretőjének, hogy ez a mocskos állambiztonsági szolgálat mit művelt vele, de végül alaptalan volt a félelem, mert semmiféle panaszra nem kerülhetett sor. Viviennek már semmiféle kapcsolata nem volt a káder elvtárssal. Sőt, mint később kiderült, Návay Vivien örömmel vállalta a titkos együttműködést, mert így az akkor is már elég gyanús budapesti éjszakai életben szerzett egy biztos támaszt a háta mögé. Aláírta az együttműködést vállaló nyilatkozatot és időnként kémelhárítási szempontból eléggé érdekes jelentésekkel is meglepte az általa „Zombori Zoltán” fedőnéven ismert Tisza őrnagyot. Az évek folyamán „Natasza” fedőnevű titkos megbízott és a kapcsolattartója, Tisza őrnagy között hűvösen udvarias és kölcsönös érdekeltségi alapokon nyugvó viszony alakult ki, amit soha nem zavart meg semmilyen összezőrdülés, nézetkülönbözőség. „Natasza” pontosan eljárta a találkozókra, ha volt jelentenivalója, azt írásban elkészítette, ha kapott konkrét feladatot azt végrehajtotta. Csupán néhány apróbb előnye származott az állambiztonsági szolgálattal kialakult együttműködésből, pl. Tisza őrnagy egy alkalommal elintézte az anyjának a soron kívüli útlevélkérelmét, a sokat betegeskedő nagymama lakásában a telefon bekötését, ami azért akkoriban még elég nagy segítségnek számított, stb.

Maga Tisza őrnagy sem túlságosan lelkesedett „Natasza” fedőnevű titkos megbízottért, mivel dolgoztatott, jelentgetett, de a felderítési eredményei nem voltak kimagaslóak és emberileg pedig csak egy kis felkapaszkodott táncos kurvának tartotta. Mégis úgy gondolta, hogy megérdemli a tisztességes elköszönést. Tárcsázás után a telefon kicsöngött. Elég sokáig csöngött, mire felvette a vonal túlsó végén a kagylót valaki.

– *Haló! Kibeszél? Kit tetszik keresni?*

Egy idősebb női hang volt, Vivien anyukája, aki elég gyakran megfordult a lányánál.

– *Kezét csókolom. A Vivienrel szeretnék beszélni.*

Tisza őrnagy hallotta, amint a mama oldalvást odasúgja valakinek, hogy „téged keres egy férfi”. De a válasz is behallatszott a telefonba, hogy „ki az, kérdezd meg, hogy ki az?”

– *Ki keresi a lányomat?*

– *Zoltán vagyok és egy fellépés ügyében szeretnék beszélni vele.*

A mama megint félrefordult és megismételte: „valami Zoltán akar beszélni veled fellépés ügyében”. Ismét behallatszott a telefonba a félig súgva elmondott utasítás: „kérdezd meg, hogy milyen Zoltán?”

– *Milyen Zoltán tetszik lenni?*

– *Zombori Zoltán vagyok.*

A mama továbbította a hallottakat: „azt mondja, hogy Zombori Zoltán”. Már érkezett is súgva a válasz: „Mond azt, hogy nem vagyok itthon, mert elutaztam egy külföldi fellépésre, mond azt, hogy csak két vagy három hónap múlva leszek”.

– Sajnos nem tudom adni a lányomat, mert elutazott, külföldre ment dolgozni. Ezért most nem tud más fellépést vállalni.

– Nagyon köszönöm, kedves asszonyom. Szíveskedjék megmondani a Viviennek, ha beszélni tetszik vele, hogy lett volna egy utolsó, egyetlen alkalomra szóló fellépés, azért kerestem. A jövőben több fellépést már nem tudok biztosítani a lányának, mert úgy alakultak a körülmények, hogy befejezem a menedzseri munkálkodásomat. Én is elutazom, de ide, ahol most vagyok, már nem is jövök vissza. Köszönöm a kedvességét asszonyom. Bocsásson meg, hogy zavartam és az üzenettel terhelem. Ha letette a telefont, kérem, adja át a Viviennek is a jókívánságaimat.

Szegény mama kissé megzavarodott az utolsó mondat hallatán.

– Jó mindjárt megmondom neki.

– Köszönöm szépen. Kezét csókolom.

– Viszont hallásra.

Tisza őrnagy kesernyés mosollyal tette le a telefonkagylót. El is ment a kedve a további búcsúzkodásoktól. Nem is hívott már föl telefonon több hálózati személyt. Azt a néhányat, akiktől még nem köszönt el, de akik szerint nem is nagyon igényelték volna a búcsúzkodást, ő is a sorsára hagyta, miként a kollegái tették.

Bálint László (1940) több évtizeddel ezelőtt – 1969-ben – kezdte titkosszolgálati hivatásos szolgálatát. Hosszabb ideig az állambiztonsági kémelhárítás tisztje, majd főtisztje volt, később, 1990 után öt évet még a nemzetbiztonsági kémelhárításnál is eltöltött. Közvetlen és hiteles ismeretei, tapasztalatai vannak tehát az egykori állambiztonsági múlttal kapcsolatban. A „*bolsevik banzár*” című kötetében az államvédelmi, majd állambiztonsági operatív állomány képzettségéről, képességeiről, politikai elkötelezettségéről, jellembeli tulajdonságairól, életmódjáról, stb. teszi közzé megállapításait. Különböző valós történetek, vagy résztörténetek felvillantásával igyekszik képet alkotni az állambiztonsági múltból, amelynek egészére is jellemző a kötetnek címet adó fejezet, A „*bolsevik banzár*”, s teszi ezt a lehető legegyszerűbben, az irodalmi babérokra törekvés igénye nélkül. A szerző e kötet fejezeteinek írása során is megmaradt annak, ami volt, kémelhárító, s nem akart íróvá válni. Valószínűleg sikerült is ez a szándéka.

Ár: 2550.- Ft.

BÁLINT LÁSZLÓ A „BOLSEVIK BANZÁR” - ÁLLAMBIZTONSÁGI TÖRTÉNETEK

BÁLINT LÁSZLÓ

A „BOLSEVIK BANZÁR”

ÁLLAMBIZTONSÁGI TÖRTÉNETEK